

Державний вищий навчальний заклад
“Українська академія банківської справи
Національного банку України”
Кафедра бухгалтерського обліку і аудиту

КРЕДИТНІ СПІЛКИ В УКРАЇНІ

Навчальний посібник

Для студентів вищих навчальних закладів

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Суми
ДВНЗ “УАБС НБУ”
2011

УДК 336.773(477)

ББК 65.262.101.4

К79

Гриф наданий Міністерством освіти і науки України,
лист № 1/11-265 від 17.01.2011

Укладачі:

Б. А. Дадашев, доктор економічних наук, професор,
проректор з навчальної роботи Севастопольського інституту банківської справи
Української академії банківської справи Національного банку України;

О. І. Гриценко, кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського
обліку і аудиту Державного вищого навчального закладу
“Українська академія банківської справи Національного банку України”

Рецензенти:

П. Т. Саблук, доктор економічних наук, професор, академік УААН,
заслужений діяч науки і техніки України,
директор ННЦ “Інститут аграрної економіки”;

Л. І. Михайлова, доктор економічних наук, професор
Сумського національного аграрного університету;

І. В. Сало, доктор економічних наук, професор
Державного вищого навчального закладу
“Українська академія банківської справи Національного банку України”

Кредитні спілки в Україні [Текст] : навчальний посібник /
К79 [уклад. : Б. А. Дадашев, О. І. Гриценко] ; Державний вищий навчаль-
ний заклад “Українська академія банківської справи Національного
банку України”. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2011. – 196 с.

ISBN 978-966-8958-74-8

Навчальний посібник підготовлений з врахуванням вимог Болонської декларації.
Мета видання – ознайомлення студентів з правовими та організаційно-економічними
основами створення і функціонування кредитних кооперативів, отримання ними теоре-
тичних знань та практичних навичок з фінансово-кредитного забезпечення суб’єктів
господарювання через залучення коштів кредитних спілок, необхідних для прийняття
рішень і здійснення господарської діяльності в сучасних умовах господарювання.

Посібник містить типову програму дисципліни, погодинний розподіл аудито-
рних занять, комплекс навчально-методичного забезпечення до кожної теми дисци-
пліни, додатки та список рекомендованої літератури.

Призначений для студентів вищих навчальних закладів, які навчаються за
освітньо-професійною програмою бакалавра.

УДК 336.773(477)

ББК 65.262.101.4

ISBN 978-966-8958-74-8

© ДВНЗ “Українська академія банківської справи
Національного банку України”, 2011

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. ТИПОВА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “КРЕДИТНІ СПІЛКИ В УКРАЇНІ”	6
2. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	10
Тема 1. ГЕНЕЗИС ТА ЕВОЛЮЦІЯ КРЕДИТНОЇ КООПЕРАЦІЇ	10
Тема 2. ОСНОВНІ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ЦІННОСТІ ТА ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНОЇ КООПЕРАЦІЇ.....	26
Тема 3. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ КРЕДИТНОЇ СПІЛКИ.....	42
Тема 4. ОСНОВНІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК.....	56
Тема 5. ОРГАНІЗАЦІЯ КРЕДИТНО-ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНОЇ СПІЛКИ	69
Тема 6. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК.....	79
Тема 7. МЕХАНІЗМ ЗАПОБІГАННЯ КРЕДИТНОМУ РИЗИКУ КРЕДИТНИХ СПІЛОК.....	92
Тема 8. ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНОЇ СПІЛКИ	112
Тема 9. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД І СТАНДАРТИ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК....	133
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	151
ДОДАТКИ	153

ВСТУП

Інтенсивність та результативність взаємовідносин суб'єктів господарювання з кредитними організаціями та кредитними спілками на сьогодні не можуть бути достатніми. Для цього існує декілька причин. По-перше, у своїй діяльності кредитні спілки та кредитні організації ставлять різну мету: кредитні спілки – задоволення господарських та особистих потреб своїх членів у банківських послугах, а кредитні організації – отримання прибутку. По-друге, кредитні спілки та кредитні організації не досягли рівня, при якому можливі взаємовигідні відносини. По-третє, кредитна кооперація як система знаходиться на початковій стадії розвитку.

Кредитні спілки як фінансові інституції утворюються тоді, коли в суспільстві виникає попит на певні фінансові послуги, що не надаються іншими структурами, або якщо такі послуги пропонуються на невикладних, часто неприйнятних умовах.

У правовому відношенні кредитна спілка діє в рамках певної структури та відповідних правил. Як юридична особа вона наділена рядом ознак, які дозволяють самостійно брати участь у фінансових та інших операціях в інтересах своїх членів.

Істотним фактором, що сприяє становленню та розвитку кредитної кооперації як повноправного учасника фінансового ринку, є створення якісної нормативної бази, яка регулює діяльність кредитних кооперативів різного рівня.

У сучасних умовах кредитна спілка – це невід'ємна та особлива складова фінансової системи ринкового типу. Принципи організації, мета, завдання та функції роблять її відносно відособленою від інших інститутів фінансового ринку, вносять характерні особливості у відносини з ними.

Нормативною базою, що забезпечує сьогодні діяльність кредитних спілок, є Закон України “Про кредитні спілки”, а також типовий статут кредитної спілки, затверджений правлінням Національного банку України. Однак цих документів для створення сприятливих умов роботи спілки недостатньо. Не враховано законодавством і те, що кожний член кредитної спілки виступає у двох іпостасях. Перша – він член громадської організації і має нести весь ризик діяльності цієї організації. Друга – він клієнт цієї організації, і правовідносини між ним і спілкою виникають із цивільно-правових договорів. Актуальною є також необхідність вирішення питання пільгового оподаткування кредитних спілок як організацій, що забезпечують соціальний захист

населення. У більшості країн, де працюють кредитні спілки, вони взагалі не оподатковуються. Це виправдано передусім тим, що доходи кредитних спілок є фактично доходами громадян, які вже були оподатковані згідно з чинним законодавством.

Навчальний посібник “Кредитні спілки в Україні” підготовлений за освітньо-професійною програмою бакалавра напряму “Фінанси і кредит” з метою формування у студентів достатніх теоретичних знань і практичних навичок щодо здійснення фінансування фінансово-господарської діяльності суб’єктів господарювання за рахунок коштів кредитних спілок.

Структурними складовими посібника є типова навчальна програма дисципліни “Кредитні спілки в Україні”, комплекс навчально-методичного забезпечення до кожної теми.

Основні рекомендації щодо вивчення дисципліни та набуття певних навичок виконання розрахунків викладені у комплексі навчально-методичного забезпечення. У ньому в розрізі кожної теми подаються методичні вказівки щодо вивчення теоретичного матеріалу.

State Higher Educational Institution
"UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"
Державний вищий навчальний заклад
"УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ"
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

1. ТИПОВА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “КРЕДИТНІ СПІЛКИ В УКРАЇНІ”

Тема 1. ГЕНЕЗИС ТА ЕВОЛЮЦІЯ КРЕДИТНОЇ КООПЕРАЦІЇ

Передумови виникнення кредитної кооперації та їх історичні аспекти. Основні передумови виникнення кредитної кооперації за кордоном та в Україні. Розвиток кредитної кооперації як один із шляхів реформування фінансово-кредитної сфери АПК.

Місце та роль кредитних спілок у системі фінансово-кредитного забезпечення суб'єктів господарювання. Джерела фінансування господарюючих суб'єктів. Особливості функціонування кооперативних підприємств у сучасних умовах господарювання. Сутність фінансово-кредитного забезпечення суб'єктів господарювання за участі кредитних спілок.

Тема 2. ОСНОВНІ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ЦІННОСТІ ТА ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНОЇ КООПЕРАЦІЇ

Визначення та основні морально-етичні цінності кооперативного руху. Поняття кооперативу та основні організаційні характеристики його функціонування. Основні морально-етичні цінності кооперації.

Принципи функціонування кредитних спілок. Правила надання послуг. Сучасні міжнародні принципи кооперативної діяльності. Права та обов'язки членів кредитної спілки.

Неприбуткова кооперативна природа кредитних спілок. Сутність неприбуткової діяльності кредитних спілок. Особливості та ознаки неприбуткової діяльності кредитних спілок. Основні відмінні риси кредитної спілки від комерційного банку.

Тема 3. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

Механізм створення та функціонування кредитних спілок. Порядок розробки та затвердження статуту кредитної спілки.

Функції, обов'язки, компетенція та відповідальність органів управління кредитної спілки. Структура управління кредитної спілки. Виключна компетенція загальних зборів. Компетенції спостережної ради кредитної спілки. Правління та кредитний комітет кредитної спілки.

Національна асоціація кредитних спілок України. Історичні аспекти створення Національної асоціації кредитних спілок України. Головні напрями діяльності НАКСУ.

Тема 4. ОСНОВНІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

Основна діяльність кредитних спілок. Види та характеристика послуг кредитних спілок. Мета діяльності кредитних спілок. Сутність політики щодо залучення внесків членів кредитних спілок. Види внесків членів кредитних спілок.

Статут кредитної спілки. Зміст статуту кредитної спілки.

Механізм взаємодії кредитних спілок з підприємницькими структурами та населенням в сільській місцевості. Фінансовий механізм залучення коштів кредитних спілок. Схема здійснення кредитною спілкою факторингових операцій.

Тема 5. ОРГАНІЗАЦІЯ КРЕДИТНО-ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

Формування кредитної політики кредитних спілок. Сутність кредитної політики та політики щодо залучення внесків членів кредитних спілок. Структура формування кредитної політики кредитних спілок. Схема прийняття рішення про кредит.

Надання позик членам кредитних спілок. Членство у кредитній спілці. Умови надання позики члену кредитної спілки. Документальне оформлення надання позики.

Супроводження наданих позик. Перелік документів, які засвідчують існування правових відносин між членом кредитної спілки та кредитною спілкою. Місце та значення кредитного комітету спілки.

Тема 6. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

Умови та фактори формування відсоткової ставки. Оплата послуг кредитних спілок. Дохід кредитної спілки. Процентна ставка на позику.

Види процентних ставок та порядок погашення позик. Фактори впливу на формування процентів за користування позиною. Порядок розрахунку простих та складних відсотків.

Варіанти розподілу доходів на внески пайового типу. Політика щодо управління капіталом кредитної спілки. Види капіталу. Варіанти розподілу доходів на внески пайового типу. Порядок розподілу прибутку кредитної спілки.

Тема 7. МЕХАНІЗМ ЗАПОБІГАННЯ КРЕДИТНОМУ РИЗИКУ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

Управління кредитним ризиком. Сутність та місце кредитного ризику. Фактори, що підвищують кредитний ризик. Фактори, що знижують кредитний ризик. Методи управління кредитним ризиком.

Задачі системи експертної оцінки. Сутність ознак фінансової стабільності кредитної спілки. Напрями внутрішнього страхування фінансових ризиків.

Порядок виявлення та обліку прострочених позик. Визначення простроченої позики. Формування резерву забезпечення покриття втрат від неповернення позик. Звіт про простроченість повернення позик у кредитній спілці.

Заходи щодо повернення прострочених позик. Порядок стягнення боргу примусовим шляхом.

Тема 8. ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

Організація бухгалтерського обліку та фінансової звітності в кредитних спілках. Передумови організації бухгалтерського обліку в кредитних спілках. Особливості організації бухгалтерського обліку в кредитних спілках. Звітність у кредитних спілках.

Аналіз результатів діяльності кредитних спілок. Показники фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності кредитних спілок. Ефективність діяльності кредитних спілок. Методика оцінки ефективності діяльності кредитних спілок.

Показники економічної та соціальної ефективності діяльності кредитних спілок. Структура показників оцінки діяльності кредитних спілок. Соціальна ефективність функціонування кредитних спілок.

Тема 9. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД І СТАНДАРТИ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

Міжнародна конвергенція вимірювання розміру капіталу і стандартів капіталу. Світова практика регулювання діяльності кредитних установ. Характеристика методик оцінки їх фінансового стану та діяльності.

Фінансові коефіцієнти системи PEARLS. Система аналізу фінансових коефіцієнтів, що використовує Всесвітня рада кредитних спілок.

Система рейтингового аналізу фінансового стану KAPER. Методика поділу кредитних спілок для цілей аналізу за розміром активів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “КРЕДИТНІ СПІЛКИ В УКРАЇНІ”

№ пор.	Назва теми	Розподіл по годинах					Разом
		Лекції	Практичні заняття	Семінарські заняття	Індивідуальні заняття	Самостійна робота	
1	Генезис та еволюція кредитної кооперації	2	2	–	–	2	8
2	Основні морально-етичні цінності та принципи діяльності кредитної кооперації	2	2	–	2	4	8
3	Організаційні основи створення та функціонування кредитних спілок	2	2	–	–	2	8
4	Основні правові та організаційно-економічні аспекти діяльності кредитних спілок	2	2	–	2	2	8
5	Організація кредитно-фінансової діяльності кредитної спілки	2	2	–	–	4	8
6	Фінансово-економічний механізм діяльності кредитних спілок	2	–	2	2	4	8
7	Механізм запобігання кредитному ризику кредитних спілок	2	–	2	–	3	8
8	Оцінка економічної діяльності кредитних спілок	2	–	2	2	2	8
9	Міжнародний досвід і стандарти регулювання діяльності кредитних спілок	2	–	2	1	4	8
Разом		18	10	8	9	27	72

На останньому практичному занятті передбачається проведення підсумкового модульного контролю у вигляді письмової роботи.

2. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. ГЕНЕЗИС ТА ЕВОЛЮЦІЯ КРЕДИТНОЇ КООПЕРАЦІЇ

- 1.1. Передумови виникнення кредитної кооперації та їх історичні аспекти.
- 1.2. Місце та роль кредитних спілок у системі фінансово-кредитного забезпечення суб'єктів господарювання.

1.1. Передумови виникнення кредитної кооперації та їх історичні аспекти

За 150 років свого існування сільська кредитна кооперація пройшла важкий шлях еволюції. У кожній державі вона відрізнялася специфічними ознаками та різноманітністю форм. Батьківщиною кооперативного руху вважається Західна Європа. Передумовою виникнення цього руху став економічний та соціальний прогрес у сільському господарстві. У ХІХ ст. процес виникнення сільських кооперативів, створених населенням, яке проживає в сільській місцевості, за власною ініціативою та в своїх інтересах, стимулював потребу в забезпеченні стабільних зв'язків дрібного та середнього селянства з ринком сільськогосподарської продукції.

Підвищення товарності сільського господарства та збільшення виробництва продуктів харчування знаходилося у прямій залежності в першу чергу від виробничого кредитування господарств. Збільшенню потреби сільгоспвиробників у кредитах також сприяли:

- збільшення грошової частини оподаткування щодо розміру існуючих раніше натуральних податків;
- необхідність переходу до інтенсивних систем господарювання, від зернового виробництва до тваринництва;
- скорочення доходів від збуту продукції в результаті зниження та відміни митних зборів на ввезення дешевого продовольства з США, Канади, Росії та інших держав.

Позичити кошти можна було у багатого сусіда в селі. Але сільські багатії мали незначний капітал та діяли ізольовано від міського фінансового ринку, що збільшувало їх монополізм. Ця обставина сприяла пошуку такої форми кредитної установи, яка б знаходилася поруч з селянином та була порівняно недорогою. Родоначальниками кредитної кооперації в Німеччині були Герман Шульце та Фрідріх Райффайзен.

Ф. Райффайзен розробив та реалізував на практиці ідею організації сільських кредитних кооперативів на основі принципів, які надалі стали основою діяльності Міжнародного кооперативного альянсу. Серед них такі:

- відсутність вступних та пайових внесків;
- спільна необмежена відповідальність за зобов'язаннями кооперативу;
- видача позики тільки членам товариства і тільки на виробничі потреби;
- обмежена кількість позичальників;
- робота членів правління на громадських засадах;
- заборона участі в інших товариствах;
- намагання здешевити позики.

Отже, досвід його роботи виявився дуже успішним і за кілька років поширився на всю Європу, зокрема Росію, Україну, а також США, Японію та інші країни. У подальшому життя вносило свої корективи в принципи організації сільських кредитних кооперативів.

Сьогодні в Німеччині діє біля 2,5 тис. кредитних кооперативів з більш ніж 14,5 млн. членів та 30 млн. клієнтів. В Україні вони не набули масового поширення. З 600 зареєстрованих кредитних спілок діють 375, з яких лише 121 входить в Національну асоціацію кредитних спілок України (НАКСУ).

Вивчення досвіду роботи сільських кредитних кооперативів у різних державах світу дозволяє зробити певні узагальнення. Найкращі досягнення можуть бути впроваджені в Україні, де кредитна кооперація тільки починає відроджуватися. Наведемо окремі моменти цього досвіду:

1. Кредитні кооперативи створювалися в той час, коли для цього існувала потреба в дрібному кредиті.
2. Перевага кооперативів полягає в їх спроможності зменшувати витрати кредиторів та позичальників, а також неплатежі за боргами кооперативу.
3. Виникнення кредитних кооперативів в основному з ініціативи самих селян супроводжувалося прийняттям відповідних законодавчих актів, які сприяли їх розвитку та поступовому скороченню державної підтримки.
4. У країнах, де сільські кредитні кооперативи займалися винятково кредитуванням, ігноруючи інші потреби обслуговування селян, вони швидко втрачали можливість вести бізнес самостійно.
5. Еволюція кредитної кооперації у світі починалася зі створення первинних сільських кредитних кооперативів. Збільшення їх зумовило формування регіональних кредитних організацій, які обслуговували фінансові потреби кооперативів.

6. Кредитні кооперативи спочатку утворювалися як сільські, однак в подальшому обслуговували підприємства та інші сектори економіки.

Сьогодні підприємства споживчої кооперації повинні проводити роботу зі створення кредитних спілок. Їх діяльність дозволить забезпечити кредитування особистих підсобних господарств, що у свою чергу поліпшить умови становлення та розвитку, сприятиме збільшенню обсягів виробництва продукції.

Фінансово-кредитна кооперація – найбільш поширена форма кооперації у світі. Кооперативні банки, ощадно-позикові та кредитні кооперативи і товариства, кредитні спілки та інші кооперативні фінансово-кредитні установи не тільки набули широкого розвитку в світовому господарстві, а й займають важливе місце у фінансово-кредитних системах багатьох країн світу. Водночас в Україні необхідно прийняти нові нормативні документи, які б регламентували діяльність кредитних спілок. Ці документи повинні узгоджуватися між собою та з чинним законодавством.

Однією з причин фінансової кризи в більшості підприємств системи споживчої кооперації поряд з факторами, які мають об'єктивний характер, є недостатність власних оборотних коштів, неефективне використання основних, оборотних і трудових ресурсів, прибутку.

Без кредитної кооперації процес становлення та розвитку кооперації у багатьох країнах був би не тільки надзвичайно складним, а часто й неможливим. Тому слід розвивати кредитну кооперацію, яка здатна сконцентрувати значні внутрішні фінансові ресурси держави і спрямувати їх на розвиток системи споживчої кооперації і, що найголовніше, її соціальної бази – дрібних виробників та споживачів. Крім того, ідея фінансово-кредитної кооперації надзвичайно проста і зрозуміла для пересічних громадян.

Перші відомості про утворення кооперативів з метою взаємного кредитування з'явилися у 50-х роках XIX ст. Саме тоді внаслідок прискореного промислового розвитку проблеми нестачі коштів виникали не тільки у підприємців, а й у певних груп приватних осіб. Переважно це були громади, об'єднані виробничими, професійними чи соціальними інтересами, які не мали змоги взяти кредити у банках.

На нашу думку, напрям споживчого кредитування впливає не тільки на соціальний захист населення, покращення його добробуту, а й на макроекономіку, зокрема на зростання купівельної спроможності населення (активізація торгівлі, збільшення виробництва).

Переваги кредитного кооперативу:

- позичальники можуть отримати кредити за меншими процентними ставками, а вкладники – більший процент за своїми заощадженнями;

- кредитний кооператив знаходиться безпосередньо на місці функціонування підприємства;
- можливість розпоряджатися невеликими вкладками та кредитами;
- підвищення матеріальної зацікавленості членів кооперативу в результатах своєї праці;
- підвищення соціального становища вкладників.

Однією з найбільш серйозних проблем у сучасній кредитній справі, зокрема в діяльності кредитної спілки, є залучення та підтримка достатнього обсягу капіталу, забезпечення його послідовного збільшення. Крім того, в Україні кредитна спілка визнана не кооперативом, як в інших країнах, а громадською організацією, що створює певні проблеми при відродженні цієї форми кредитної кооперації (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Аналіз факторів створення кредитних спілок в Україні

Можливості	Загрози
Кредитні спілки мають статус неприбуткових організацій	Можливість втрати неприбуткового статусу
Ідея сприйнята українським суспільством і буде поширюватися	Залежність погашення кредиту від факторів, що не залежать від менеджера, наприклад, втрата здоров'я або звільнення з роботи
Створена Національна асоціація кредитних спілок України	Необхідність узгодження чинного законодавства
Зарубіжні проекти можуть реально підтримати розвиток руху кредитних спілок	Необхідність підтримки держави
Оздоровлення фінансового стану підприємств, покращення добробуту членів кредитної спілки	Слабка ринкова позиція

Кредитна спілка – це неприбуткова організація, заснована фізичними особами на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки.

Мета кредитної спілки – за допомогою надання доступних кредитів забезпечити умови для ефективної діяльності господарств, які належать її членам, а також послуг із зберігання особистих заощаджень членів кооперативу. У зв'язку з тим, що діяльність кредитного кооперативу має споживчий характер, кредити надаються тільки членам кооперативу. Кредитний кооператив не може надавати послуги фізичним та юридичним особам, які не беруть участі в кооперативі, що обов'язково фіксується в його статуті.

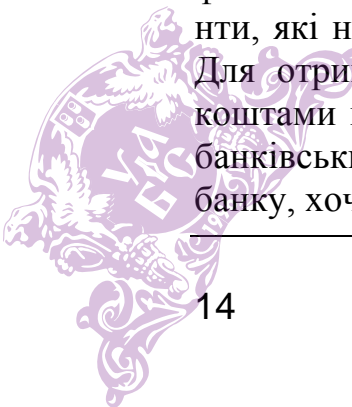
Кредитна спілка утворюється та здійснює свою діяльність на основі таких принципів кооперативного руху:

- добровільність вступу до кооперативу та свобода виходу з нього;
- утворення спілки за територіальною ознакою;
- відкритий прийом нових членів, які мають інтереси, що відповідають меті та завданням кооперативу;
- самостійність та самокерованість;
- право участі членів у будь-яких видах діяльності, в тому числі в управлінні кооперативом;
- виборність і періодична заміна складу керівних органів та їх підзвітність членам кредитної спілки;
- недопущення збагачення одного члена за рахунок інших, справедливий розподіл доходу між членами пропорційно участі кожного з них в діяльності кредитної спілки;
- обмеження нарахувань на пайовий капітал у випадку розподілу отриманих доходів відповідно до розміру пайових накопичень;
- доступність для членів кооперативу інформації про його діяльність;
- надання послуг переважно членам кооперативу;
- мінімізація вартості послуг, що надаються членам спілки.

Кредитна спілка здійснює свою діяльність на підставі об'єднання пайових внесків членів. Пайовий внесок є часткою пайовика в пайовому капіталі.

Кредитна спілка – це некомерційна організація, а її діяльність не спрямована на отримання прибутку. Її дохід – відсоток від позики, одна частина якого використовується на поточні потреби кооперативу, формування резервного та іншого капіталу, друга частина – для нарахування відсотків на пайовий капітал. Членами кредитної спілки є не тільки вкладники, а й кредитори, які також контролюють використання коштів кооперативу та в повному обсязі відповідають за його діяльність. Отже, члени кооперативу несуть солідарну відповідальність за його фінансові ризики, спільно вирішують, кому надавати кредити, в якому обсязі та яким чином можна використовувати тимчасово вільні кошти. У цьому головна відмінність кредитної спілки від комерційного банку.

Основна мета діяльності комерційного банку – максимальне отримання прибутку. Для цього використовуються фінансові ресурси фізичних та юридичних осіб. Це не власники банку, а лише його клієнти, які не можуть контролювати використання банком їхніх коштів. Для отримання максимального прибутку банк ризикує грошовими коштами клієнтів, при цьому не враховує їхню думку. Отже, клієнти банківських установ позбавлені можливості впливати на діяльність банку, хоча разом з ним відповідають за всі фінансові ризики.

Спосіб управління кредитною спілкою відрізняється від способу управління комерційним банком. Управління комерційним банком здійснює обмежене коло акціонерів, які володіють контрольним пакетом акцій і отримують основну частину прибутку комерційного банку. Головний орган управління кредитною спілкою – загальні збори членів (пайовиків). У кредитній спілці діє один з головних принципів кооперації – демократичний: одна особа – один голос незалежно від частки пайовика в пайовому капіталі кооперативу. Загальні збори членів кооперативу обирають правління. Управління спілкою здійснюється в інтересах його членів, що передбачає покращення соціального та економічного становища кожного члена кооперативу. У зв'язку з цим кожний член кооперативу не може мати в пайовому капіталі частку, яка більша від встановленої загальними зборами.

1.2. Місце та роль кредитних спілок у системі фінансово-кредитного забезпечення суб'єктів господарювання

Активний розвиток суб'єктів господарювання тісно пов'язаний із створенням умов для доступу підприємців до кредитних ресурсів.

Види джерел фінансування суб'єктів господарювання, які здійснюють свою діяльність в сільській місцевості, наведені на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Структура джерел фінансування господарської діяльності підприємств на сучасному етапі розвитку економіки

В Україні існуюча система кредитування сільського господарства неспроможна вирішити цю проблему. Держава не має достатніх коштів для фінансування сільського виробництва, а комерційні банки працюють переважно з великими позичальниками.

Найпоширенішою формою кооперативного руху у світі є кредитна кооперація. Кредитна спілка – це неприбуткова організація, яка заснована фізичними особами на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок грошових внесків.

Законодавство України створює сприятливі умови для застосування різноманітних організаційно-правових форм кооперативної діяльності. Існує переконливий історичний досвід та передумови для розвитку кредитної кооперації.

На підставі вищевикладеного та враховуючи норми законів України “Про кооперацію” і “Про банки та банківську діяльність” можна встановити спільні та відмінні риси кооперативної і банківської систем кредитування. Це дозволить визначити відповідні джерела фінансування підприємств споживчої кооперації на сучасному етапі розвитку економіки.

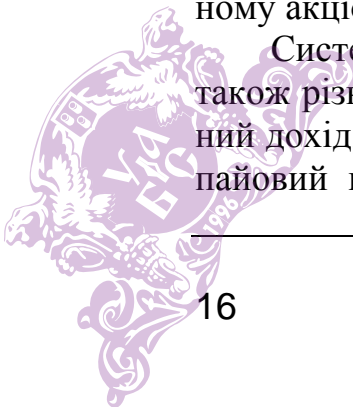
Спільні риси цих кредитних інструментів перш за все визначаються формою власності. Комерційний банк є акціонерним товариством, тому, як і кооператив, він створений на основі спільної кооперативної форми власності. Кооператив та банківська установа мають також однакові принципи управління. У комерційному банку і кооперативі управління здійснюється на демократичних засадах, що передбачає виборність керівних органів та їх підзвітність зборам пайовиків або акціонерів.

Водночас між кредитним кооперативом та комерційним банком існує багато відмінностей. По-перше, це організаційно-правова форма підприємства. Кредитний кооператив належить до споживчих кооперативів та є некомерційною організацією. Відповідно до цього мета його діяльності – забезпечення членів кооперативу виробничими кредитами.

Основним завданням комерційного банку є отримання прибутку. Комерційний банк надає кредити всіх видів, веде рахунки юридичних та фізичних осіб, а також надає інші види послуг, визначені Законом України “Про банки та банківську діяльність”. Кооператив забезпечує кредитами тільки своїх членів.

Істотно відрізняються також процедури прийняття рішень на загальних зборах цих підприємств, які закріплені в їх статутах. У кооперативі один член має один голос незалежно від розміру пайового внеску, що забезпечує демократизм управління. У комерційному банку чисельність голосів визначається кількістю акцій, що належать кожному акціонеру.

Системи розподілу прибутку у кооперативі і комерційному банку також різні. У кооперативі отриманий дохід – це не прибуток, а наявний дохід, який розподіляється між пайовиками у вигляді відсотків на пайовий капітал. Такий відсоток повинен розглядатися як частина

матеріальної участі членів у створенні коштів кооперативу, як і пайові внески. У банку дивіденди на акції необмежені. Більш детально відмінності між кооперативом і банком наведені в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Спільні та відмінні риси кредитного кооперативу і комерційного банку

Ознаки	Кредитні кооперативи	Комерційні банки
Спільні риси		
Форма власності	Спільна кооперативна	
Принцип управління	Демократичність	
Відмінні риси		
Мета діяльності	Задоволення потреб членів кооперативу (пайовиків) в кредиті	Прибуток
Організаційно-правова форма	Споживчий кооператив	Акціонерне товариство
Розподіл прибутку	Розподіляється між пайовиками відповідно до обсягу їх участі в діяльності кооперативу; відрахування до резервного фонду	Більша частина спрямовується на збільшення пасивів банку, дивіденди акціонерам, різноманітні фонди (резервний фонд акціонування працівників)
Джерела власного капіталу	Пайові внески членів	Внески акціонерів до статутного капіталу, прибуток
Види послуг, що надаються	Кредити членам кооперативу	Надання кредитів, ведення рахунків юридичних та фізичних осіб, інші види послуг
Об'єкт кредитування	Виробничий розвиток суб'єктів господарювання та особисті потреби членів кредитного кооперативу	Задоволення потреб у кредитних ресурсах фізичних та юридичних осіб, які мають відповідну кредитоспроможність та забезпечення
Сприйнятливості до валютних коливань	Несприйнятливі, тому що здійснюють свою діяльність тільки у національній валюті	Сприйнятливі, тому що коливання валютного курсу призводять до значних проблем при кредитуванні
Перспективи розвитку	Можливість об'єднуватися у власний кооперативний банк або асоціацію кредитних спілок на кооперативних засадах	Можливість відкривати філії з урахуванням вищеперерахованих засад та факторів

Одним із шляхів розв'язання актуальної проблеми фінансово-кредитного забезпечення підприємств є залучення коштів кредитної кооперації. Кредитні кооперативи дозволять удосконалити реальні відносини на селі, спосіб виробництва в сільському господарстві, виробничі сили, вплинути на відносини власності, механізми обміну. Вони сприятимуть новій мотивації праці, формуванню та стимулюванню підприємництва в сільській місцевості.

Відтворення фінансово-кредитного механізму через залучення коштів кредитних спілок дозволить стимулювати інвестиційну активність суб'єктів господарювання. Інвестором слід вважати населення, яке проживає в даній місцевості та працює на одному з підприємств.

Отже, аналіз літературних джерел та наші дослідження дозволили визначити основні об'єктивні вимоги до умов фінансово-кредитного забезпечення підприємств на сучасному етапі господарювання з участю кредитних спілок. Серед них такі:

Механізм функціонування об'єднує дві системи, що діють як єдине ціле, – систему матеріального стимулювання кооперативної діяльності та систему управління. Від чітко продуманої системи матеріального стимулювання залежить ефективність діяльності кредитної спілки, її господарський успіх. Одним із головних джерел даної системи є пайові внески членів спілки, розмір яких необхідно встановлювати, виходячи з принципу доступності, через залучення до господарської діяльності широких верств населення. Основу системи матеріального стимулювання складають принципи та порядок розподілу доходів, суть яких полягає у визначенні напрямів ефективного використання в інтересах членів кредитної спілки.

Дослідження системи управління слід розглядати, виходячи з порядку створення кредитних спілок. Загальні збори пайовиків обирають раду та правління (в одних випадках ще й ревізійну комісію, а в інших – тільки правління та ревізійну комісію). Це дозволяє дотримуватися таких принципів кооперативного руху, як самостійність та самоуправління. Рада виконує функції спостереження за дотриманням статутів та виконанням рішень загальних зборів. Правління здійснює оперативне керівництво господарською діяльністю кредитної спілки. Отже, прийняття принципових рішень в період між загальними зборами, контроль за дотриманням статуту та безпосереднє їх виконання розподілені між різними органами. Це сприяє запобіганню зловживань, бюрократизації, а також дозволяє залучати до участі у роботі спілки більшу кількість членів спілки. Визначальними правилами в роботі кредитних спілок слід вважати такі: відповідальність членів спілки наявним майном по боргах; надання позик тільки членам спілки; невелика територія діяльності.

Строк кредиту. Терміни кредитування визначаються, виходячи із тривалості виробничого циклу позичальника, на основі економічно обґрунтованих строків оборотності коштів та об'єктивної зацікавленості членів кредитної спілки у здійсненні господарської операції, на яку видається позика. Строк кредиту формується, виходячи з наданого позичальником економічного обґрунтування потреб у кредиті та відповідного рішення кредитного комітету. Реалізація даного процесу відбувається завдяки здійсненню контролю з боку кредитної спілки за цільовим використанням позики. Кожен пайовик спілки, який є членом вищого органу управління, може впливати на кредитну політику та нести відповідальність за прийняття некомпетентних рішень.

Розмір кредиту та своєчасність його надходження. Слід зазначити, що соціальні та економічні аспекти впливу на фінансово-економічний механізм регіону дуже взаємопов'язані. Вони завжди мають довгострокову спрямованість та соціально-економічну значущість. Потребу підприємств в кредитних ресурсах слід розглядати, виходячи з розвитку інших суб'єктів господарювання в сільській місцевості, що впливає на стан безробіття та рівень доходів населення в регіоні.

Крім того, ефективне використання оборотних коштів ґрунтується на плановій організації їх обороту, розробці економічно обґрунтованих норм та нормативів оборотних коштів, які забезпечують торговельним організаціям і підприємствам безперервний процес купівлі-продажу товарів та здійснення розрахунків у визначені строки.

У сучасних умовах господарювання лише незначна кількість організацій і підприємств формують планові оборотні кошти за рахунок власних, в основному за рахунок зменшення обсягів діяльності. Тому в більшості підприємств частка власних коштів у планових оборотних коштах не перевищує 15 %. Для них кредит необхідний як для формування планових нормованих оборотних коштів, так і для покриття додаткової (тимчасової) потреби в грошових ресурсах. Завдяки участі у фінансуванні господарської діяльності підприємств споживчої кооперації кредитної спілки відбувається регулювання нагромадження сезонних, неходових та недоброякісних запасів товарів; сповільнення оборотності оборотних коштів; затримка надходження коштів за відвантаженими товарами, тару та надані послуги; вилучення коштів у капітальні вкладення тощо.

Вартість кредиту. Важливою умовою виникнення кредитних відносин у ринкових умовах є принцип платності. Основною формою оплати виступає позиковий процент. Проценти за позиками – це джерело доходу кредитної спілки, з якого вона покриває витрати та формує резерви. Тому процентні ставки повинні бути достатніми для фінансування

діяльності спілки. На величину процентної ставки впливають джерела залучення коштів – збереження населення, кошти бюджетів різних рівнів та кредити організацій.

Процентні ставки за позиками формуються на основі середньоринкових з урахуванням затрат на управління та формування неподільних фондів, а також затрат на залучення ресурсів. Крім того, процентна ставка повинна враховувати рівень інфляції.

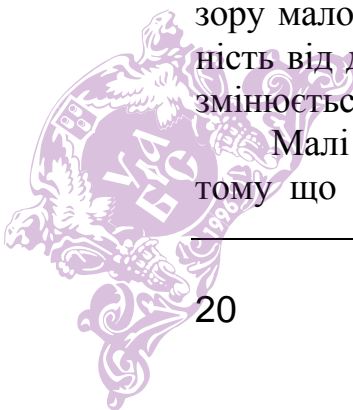
На етапі становлення кредитні спілки в багатьох випадках залежать від ціни залучених ними коштів. Однак головною метою кредитної спілки є організація кредитування її членів за процентними ставками, які нижчі від ринкових. Водночас встановлена спілкою ставка повинна забезпечувати отримання доходу не тільки для покриття затрат, пов'язаних з її функціонуванням, але й для створення власного капіталу. Власний капітал може стати в подальшому джерелом надання позик та покриття збитків кредитної спілки. Маючи власний капітал, спілка може зменшити процентну ставку за позиками, тому що власний капітал на відміну від позикового не спричиняє прямих затрат, які пов'язані з його використанням. На розмір процентної ставки впливають обсяги кредитних операцій, терміни та час надання позики.

Порядок погашення кредиту та сплати відсотків за користування. Як зазначають окремі дослідники, специфіка відтворювального процесу при організації кредитного обслуговування підприємств споживчої кооперації зумовлює необхідність дотримання вимог до економічно обґрунтованих строків, обсягів, вартості кредиту, своєчасності його надходження позичальнику. Адже зрозуміло, що усі платежі за зобов'язаннями позичальника підприємства можуть здійснюватися в міру надходження виручки від реалізації товарів та послуг.

Порядок погашення кредиту та сплати відсотків за користування, а також інші умови кредитних відносин між підприємствами та кредитними спілками встановлюються договором позики. Особливістю даного процесу слід вважати можливість перенесення з об'єктивних причин терміну повернення коштів, запровадження платежів в розстрочку. Враховуючи солідарну відповідальність позичальників, зменшується кредитний ризик, пов'язаний з поверненням кредиту.

Потенційну роль кредитних спілок не можна недооцінювати, тому що аналіз функціонування комерційних банків за останні роки з точки зору малого бізнесу показав їх недоліки – ненадійність, велику залежність від держави, неспроможність швидко реагувати на ситуацію, що змінюється, через значні обсяги накопичених та вкладених коштів.

Малі форми кредитування швидше реагують на зміну ситуації, тому що всі грошові кошти належать пайовикам, управління в них

прозоре, а фінансові потоки легше відстежувати. Крім того, вкладення коштів у ризикові операції заборонено, тобто фінансові втрати незначні. Пайовики знають один одного, що до певної міри забезпечує повернення кредиту.

Сприяння розвитку кредитних спілок багато дослідників вважають пріоритетним напрямком розвитку, який задекларований в різних державних програмах. Водночас конкретні заходи щодо державної допомоги не вживаються, а саме:

- визначення правового статусу кредитних спілок;
- створення нормативно-методичної та інформаційної бази;
- проведення роз'яснювальної роботи серед населення та відповідна його підготовка до роботи в кредитних спілках як пайовиків і менеджерів;
- забезпечення гарантій залучених коштів населення.

При умові запровадження цих заходів небанківські кредитні установи, які засновані на кооперативних принципах взаємодопомоги та самоуправління, зможуть вирішити свої фінансові проблеми без державної підтримки та відігравати вирішальну роль в прискоренні та поширенні підприємництва, розвитку фермерських господарств, підприємств торгівлі та сервісу в окремому регіоні.

Сьогоднішнє кооперування ні в якому разі не можна розцінювати як спосіб реформування відносин власності. Кооперування сільгоспвиробників – це спосіб закріплення і реалізації прав приватних власників і господарств з метою зміцнення їх господарств, забезпечення стійкості та можливості вижити. Тобто первинним все-таки є приватний власник, приватний господар, а кооператив – це форма і спосіб, які допомагають більш впевнено та надійно діяти приватним господарям.

Головною ознакою кредиту є об'єкт кредитних відносин, тобто вартість у грошовій формі. Така особливість пов'язана із вартісною формою кредитних ресурсів у кредитній спілці. Для зниження кредитного ризику позики надаються під заставу. Предметом застави може бути будь-яке майно, що належить позичальнику та характеризується двома ознаками: якістю та можливістю здійснювати контроль за збереженням; достатністю об'єкта застави, що означає перевищення вартості закладених цінностей над сумою наданої позики.

Кредитні спілки – важлива інфраструктурна складова фінансового ринку. Саме тому їх господарська діяльність повинна сприяти економічному розвитку регіону. При організації кредитних відносин кредитні спілки виходять з необхідності врахування інтересів спілки, її пайовиків, позичальників та загальнодержавних інтересів.

Методичні вказівки щодо самостійного вивчення дисципліни

Без кредитної кооперації процес становлення та розвитку кооперації у багатьох країнах був би не тільки надзвичайно складним, а часто і просто неможливим. Тому слід розвивати кредитну кооперацію, яка здатна сконцентрувати значні внутрішні фінансові ресурси країни і спрямувати їх на розвиток системи споживчої кооперації і, що найголовніше, їхньої соціальної бази – дрібних виробників та споживачів. Крім того, ідея фінансово-кредитної кооперації є надзвичайно простою і зрозумілою для пересічних громадян.

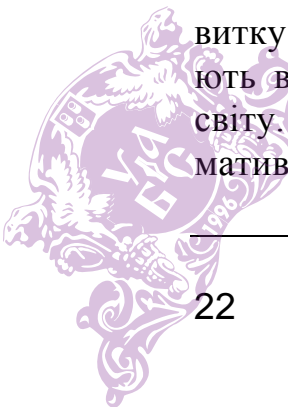
При розгляді даної теми необхідно звернути увагу на основні історичні аспекти становлення та розвитку кредитної кооперації за кордоном та в Україні.

Родоначальником ідеї кредитної кооперації вважають Ф. Райффайзена, який розробив та реалізував на практиці ідею організації сільських кредитних кооперативів на підставі таких принципів, які в подальшому були закладені в основу діяльності Міжнародного кооперативного альянсу (МКА):

1. Відсутність вступних та пайових внесків.
2. Спільна необмежена відповідальність за обов'язками кооперативу.
3. Видача позики тільки членам товариства і тільки на виробничі потреби.
4. Обмежена кількість позичальників.
5. Робота членів правління на громадських засадах.
6. Заборона участі в інших товариствах.
7. Намагання здешевити позики.

Досвід роботи альянсу виявився дуже успішним і за декілька років поширився на всю Європу, включаючи Росію, Україну, а також США, Японію та ін. У подальшому життя вносило свої корективи в принципи організації сільських кредитних кооперативів. Необхідно розкрити зміст вищеперерахованих принципів діяльності кредитних кооперативів.

Фінансово-кредитна кооперація є найбільш розповсюдженою формою кооперації у світі. Кооперативні банки, ощадно-позикові та кредитні кооперативи і товариства, кредитні спілки та інші кооперативні фінансово-кредитні установи не тільки набули широкого розвитку в світовому господарстві, а й займають вагоме місце і відіграють важливу роль у фінансово-кредитних системах багатьох країн світу. Водночас існує необхідність прийняття державою нових нормативних документів, які б регламентували діяльність кредитних

спілок. Ці документи мають бути узгоджені між собою та з чинним законодавством. Слід визначити основні переваги кредитного кооперативу.

Основним нормативним документом, що регулює діяльність кредитних спілок в Україні, є Закон України “Про кредитні спілки”. Необхідно з’ясувати визначення, мету діяльності кредитної спілки згідно з вказаним нормативним документом.

Кредитна спілка є некомерційною організацією, а її діяльність не зорієнтована на отримання прибутку. Її дохід – відсоток від позики, одна частина якого використовується на поточні потреби кооперативу, формування резервного та іншого капіталу, друга частина – для нарахування відсотків на пайовий капітал. Члени кредитної спілки – це не тільки вкладники, але й кредитори. Вони також контролюють використання коштів кооперативу та повністю відповідають за його діяльність. Таким чином, члени кооперативу несуть солідарну відповідальність за його фінансові ризики, спільно вирішуючи, кому надавати кредити, в якому обсязі та яким чином можна використовувати тимчасово вільні кошти.

Загалом законодавством України створюються сприятливі умови для застосування різноманітних організаційно-правових форм кооперативної діяльності, існує переконливий історичний досвід та передумови для розвитку кредитної кооперації.

На підставі вищевикладеного та враховуючи норми законів України “Про кооперацію” та “Про банки та банківську діяльність” необхідно з’ясувати спільні та відмінні риси між кооперативною та банківською системами кредитування.

Таким чином, одним з шляхів розв’язання назрілої проблеми фінансово-кредитного забезпечення підприємств є залучення коштів кредитної кооперації. Кредитні кооперативи дозволять здійснити удосконалення реальних відносин на селі, всього способу виробництва в сільському господарстві: виробничих сил та вплинути на відносини власності, механізм обміну; будуть сприяти новій мотивації праці, формуванню та стимулюванню підприємництва в сільській місцевості.

Відтворення фінансово-кредитного механізму через залучення коштів кредитних спілок дозволить стимулювати інвестиційну активність суб’єктів господарювання. Інвестором слід вважати населення, що проживає в даній місцевості та працює на одному з підприємств.

Місія кредитної спілки може полягати у створенні механізмів фінансової взаємодопомоги членів спілки, задоволенні потреб членів кредитної спілки у кредитах та інших послугах фінансового характеру

за умови збереження і стабільного розвитку кредитної спілки як фінансової установи.

Стратегічною метою діяльності кредитної спілки є зростання багатства (добробуту) членів спілки. Конкретніше мета діяльності кредитної спілки може бути визначена як зростання вартості власного капіталу та доходів членів спілки.

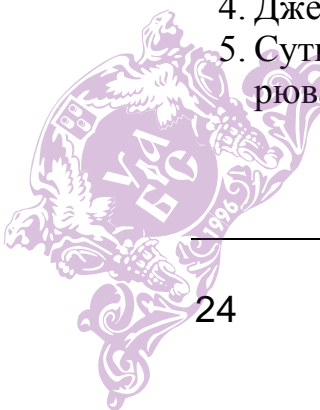
Хоча кредитні спілки є неприбутковими організаціями, проте саме здійснення фінансової діяльності передбачає отримання певних доходів. Тому дохідність відіграє важливу роль у діяльності кредитної спілки, оскільки досягнення задовільного рівня доходів дозволяє поповнювати капітал, формує основу життєдіяльності та зростання кредитної спілки, а також забезпечує прийнятний рівень нарахувань на пайові внески членів спілки.

Формулювання стратегічної мети не виключає можливого існування системи короткострокових чи проміжних цілей. Наприклад, така мета може передбачати досягнення встановленого рівня показників діяльності або оптимізацію критеріальної функції за наявності певних обмежень, зокрема часового інтервалу. Мета діяльності кредитної спілки може бути сформульована як досягнення певного рівня дохідності, відображеного конкретними фінансовими показниками. Усі складові системи управління кредитною спілкою спрямовані на досягнення стратегічної мети.

Таким чином, аналіз літературних джерел та власні дослідження дозволили виділити основні об'єктивні вимоги щодо умов фінансово-кредитного забезпечення підприємств на сучасному етапі господарювання за участю кредитних спілок, зміст яких необхідно пояснити під час вивчення дисципліни: механізм функціонування; строк кредиту, розмір кредиту та своєчасність надходження, вартість кредиту, порядок погашення кредиту та сплати відсотків за користування.

План семінарського заняття

1. Загальні передумови виникнення кредитної кооперації за кордоном та в Україні.
2. Розвиток кредитної кооперації як один з шляхів реформування фінансово-кредитної сфери АПК.
3. Місце та роль кредитних спілок у системі фінансово-кредитного забезпечення суб'єктів господарювання.
4. Джерела фінансування господарюючих суб'єктів.
5. Сутність фінансово-кредитного забезпечення суб'єктів господарювання за участю кредитних спілок.

Теми рефератів

1. Загальні передумови виникнення кредитної кооперації за кордоном.
2. Становлення та розвиток кредитної кооперації в Німеччині.
3. Особливості розвитку кредитної кооперації в США.
4. Кредитна кооперація в працях російського вченого А.В. Чаянова.
5. Історія розвитку кредитних спілок.
6. Роль кредитних спілок в економічному розвитку держави.

Контрольні питання

1. Яке підприємство може бути кредитною спілкою?
2. Коли виникли перші кредитні кооперативи та хто був їх організатором?
3. Які основні фактори вплинули на зародження кооперативного руху?
4. Що є визначальним в механізмі функціонування кредитної кооперації?
5. Сформулюйте проблеми кредитної кооперації на сучасному етапі господарювання.
6. Особливості розвитку кредитних спілок в окремих державах.
7. Яка основна мета створення кредитних спілок?
8. У чому основна відмінність кредитної спілки від комерційного банку?

Термінологічний словник

Кооператив – група людей, які добровільно об'єдналися для того, щоб задовольнити свої економічні, соціальні та культурні потреби і прагнення шляхом створення підприємства на правах спільного володіння та демократичного управління й контролю.

Кооперація (від лат. cooperation): а) форма організації праці, за якої певна кількість людей спільно бере участь в одному й тому ж або різних, але пов'язаних між собою, виробничих процесах; б) добровільні об'єднання людей для спільної господарської діяльності.

Кредитна спілка – добровільне об'єднання на основі членства фізичних та юридичних осіб, які проживають та (або) здійснюють діяльність в сільській місцевості для спільного накопичення коштів і надання позик на засадах взаємодопомоги.

Література: 1–4, 7, 10, 12–14, 16–21.

Тема 2. ОСНОВНІ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ЦІННОСТІ ТА ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНОЇ КООПЕРАЦІЇ

- 2.1. Основні морально-етичні цінності кооперативного руху.
- 2.2. Принципи функціонування кредитних спілок.
- 2.3. Неприбуткова кооперативна природа кредитних спілок.

2.1. Основні морально-етичні цінності кооперативного руху

Слово “кооперація” (від лат. – cooperation) означає співробітництво. Сьогодні воно відповідає кільком поняттям. Зокрема, це гуртування і співпраця людей в будь-якій сфері суспільного життя. Кооперація – це форма організації праці, при якій певна кількість людей бере спільну участь в одному й тому ж або в різних, пов’язаних між собою, виробничих процесах.

Слід розглянути також термін “кооператив”. За визначенням ХХХІ конгресу Міжнародного кооперативного альянсу, кооператив – це група людей, які добровільно об’єдналися для того, щоб задовольнити свої економічні, соціальні та культурні потреби і прагнення шляхом створення підприємства на правах спільного володіння та демократичного управління й контролю.

Кооперативи виникли в багатьох країнах світу як специфічна форма господарської співпраці з метою покращення економічного становища на засадах спеціальних кооперативних принципів. Основні з них такі: добровільне об’єднання в кооператив; об’єднання громадян, а не капіталу; демократичність управління (один член – один голос); солідарність і взаємодопомога.

Від підприємницьких структур кооператив відрізняється не лише різними цілями своєї діяльності, а й тим, що учасники кооперативу – це одночасно і його члени, і клієнти. Діяльність кооперативу спрямована на задоволення потреб своїх членів, а не сторонніх осіб. Оскільки кооперативи не можуть відмежуватися від не членів кооперативу, природно, що інші люди можуть користуватися його послугами. Однак їх участь в отриманні послуг, які надає кооператив, обмежена. В основному кооперативи працюють на своїх членів.

У законодавчих актах існують певні розбіжності щодо віднесення кооперативів до громадських організацій. Так, в ст. 1 Закону України “Про споживчу кооперацію” зазначається, що споживча кооперація в Україні – це добровільне об’єднання громадян. У Законі України “Про об’єднання громадян” застережено, що цей Закон не поширюється на кооперативи. Це сталося тому, що кооперативні відносини регулюються спеціальними законами “Про споживчу кооперацію” і “Про сільськогосподарську кооперацію”, які є правовою базою для зазначених

видів кооперації. У них закріплені основоположні принципи кооперації, порядок створення і припинення діяльності кооперативів, права і обов'язки членів кооперативу, відносини права власності і господарювання, управління, соціальної, фінансової, зовнішньоекономічної діяльності.

Закон “Про сільськогосподарську кооперацію” регулює діяльність сільськогосподарських виробничих та обслуговуючих кооперативів, земельні відносини у виробничих кооперативах. У цілому вищезазначені закони відповідають міжнародним кооперативним принципам і створюють умови для функціонування споживчих товариств та їх спілок, сільськогосподарських кооперативів та їх об'єднань. Вони передбачають демократичні принципи управління в кооперативах, самостійність кооперативної діяльності, захист прав та інтересів членів кооперативів, право кооперативної власності. Окремі види кооперації регулюються іншими законодавчими актами, зокрема і Законом України “Про кредитні спілки”.

Кооперативний сектор базується на системі різноманітних кооперативів, однак його ядром є сільськогосподарські, споживчі, кредитні та кооперативи соціально-культурного обслуговування. З історичного погляду кооперація розвивалася як споживча і кредитна. Саме ці кооперативи визначають масштаби і функції кооперативного сектора економіки. У своїй діяльності вони керуються кооперативними принципами та статутами.

Після прийняття Закону України “Про кооперацію” в Україні створилися виробничі сільськогосподарські кооперативи. Деякі з них з'явилися в результаті реорганізації колгоспів чи колективних сільськогосподарських підприємств. Сільськогосподарські кооперативи можуть бути не тільки виробничими, а й споживчими (обслуговуючими). Споживчі кооперативи створюються сільськогосподарськими товаровиробниками для обслуговування переважно своїх членів на засадах взаємодопомоги та економічного співробітництва. Це – кооперативи переробні, збутові, постачальницькі, тваринницькі, кредитні, страхові, садівницькі, кооперативи з ремонту та спільного використання транспорту, сільськогосподарської і меліоративної техніки та ін.

Основні організаційні характеристики функціонування кредитних спілок як однієї з форм кооперації наведені в табл. 2.1.

Якщо фермери, інші сільськогосподарські товаровиробники об'єднуються в обслуговуючі кооперативи з метою спільного ведення власного сільськогосподарського виробництва, то громадяни, переважно сільське населення, зокрема фермери та інші сільськогосподарські товаровиробники, об'єднуються в споживче товариство для спільного господарювання, самообслуговування і взаємодопомоги.

Історично кредитні спілки створювалися та розвивалися як кредитні кооперативи. Вивчення процесу функціонування кредитної кооперації дозволяє визначити і зрозуміти морально-етичні цінності та принципи кооперативної діяльності.

Кооперативні цінності складають функціональну основу кооперативного способу життя кооператорів. Якщо такі цінності визначають суспільно-господарську діяльність, поведінку керівників та членів, спостерігається стабільне зростання кооперативних організацій та їх популярності в суспільстві.

Світова кооперативна спільнота визначила такі основні морально-етичні цінності кооперації: взаємодопомога, демократія, рівність, справедливість та солідарність.

Таблиця 2.1

Порівняльна характеристика основних суб'єктів кооперативного руху

Ознаки	Підприємства споживчої кооперації	Обслуговуючі сільськогосподарські кооперативи	Кредитні спілки
Соціальні цілі	Задоволення потреб сільських пайовиків та їх соціальний захист	Економічний самозахист товаровиробників	Задоволення потреб членів у взаємному кредитуванні
Економічні цілі	Одержання прибутку від різних видів діяльності для задоволення потреб членів і не членів споживчих товариств	Збільшення прибутків членів	Надання фінансових послуг
Статус	Прибуткова організація	Неприбуткова організація	Неприбуткова організація
Організаційна форма	Споживчий кооператив	Обслуговуючий кооператив	Кредитний кооператив, громадська організація
Управління	Формально-демократичне: один член – один голос. Реально – централізоване управління	Демократичне: один член – один голос	Демократичне: один член – один голос
Власники	Формально – усі члени, кількість членів не фіксується. Реально – прийом в члени не здійснюється	Усі члени, кількість членів не фіксується	Усі члени

Ознаки	Підприємства споживчої кооперації	Обслуговуючі сільськогосподарські кооперативи	Кредитні спілки
Клієнти	Особи, які є споживачами товарів або послуг, не обов'язково члени-власники	Винятково члени-власники	Члени спілки
Види діяльності	Надання послуг споживачам	Переробка сировини, надання послуг товаровиробникам	Надання кредитів, розміщення тимчасово вільних коштів на депозитах
Законодавче регулювання	Закон України "Про споживчу кооперацію"	Закон України "Про сільськогосподарську кооперацію"	Закон України "Про кредитні спілки"
Державна підтримка	Пільги відсутні	Звільнення від податку на прибуток, інші пільги	

Взаємодопомога. На думку кооператорів, всебічний розвиток людини можливий тільки у взаємодії з іншими людьми. Шляхом об'єднання можна досягти значних успіхів, особливо для посилення свого впливу на ринкову ситуацію. Кооператив як суспільний інститут сприяє підвищенню освітнього, культурного рівня учасників кооперативного руху.

Демократія – обов'язкова передумова участі у справах свого кооперативу, а міра участі – один з показників демократії. Механізм існування демократії знаходиться всередині самої кооперації. Члени кооперативу управляють ним на принципах самоуправління, контроль в кооперативі також здійснюють пайовики. Отже, влада в кооперативі належить її членам. Послідовне дотримання демократії дозволяє кооперативам в умовах ринкової економіки не тільки зберігати, але й постійно підтверджувати свою кооперативну сутність.

Рівність. Члени кооперативу мають певні права, зокрема право голосу на загальних зборах, право на привілеї та право бути обраним в органи управління. Кооперативи намагаються дотримуватися фактичної рівноправності своїх членів, оскільки нерівність при здійсненні прав роз'єднує їх, а рівність, навпаки, об'єднує, зміцнює кооперацію.

Справедливість. Дотримання справедливості – характерна риса кооперативів, які функціонують перш за все на благо своїх членів. Члени одного кооперативу одночасно і його працівники, тому справедливість визначається рівною оплатою рівного внеску кожного. У багатьох кооперативах справедливість визначається порядком розподілу

між членами частини кооперативного прибутку або доходу, який прийнятий самими пайовиками.

Солідарність. У кооперативному русі солідарність означає спільність інтересів його учасників та їх взаємну відповідальність за результати діяльності. Кооперативи та кооператори становлять єдине ціле.

Як продукт кооперативного руху кооперативні цінності відображають моральний вибір самих кооператорів. Цінності кооперації взаємно доповнюють одна одну. Як правило, вони взаємопов'язані з кооперативними принципами.

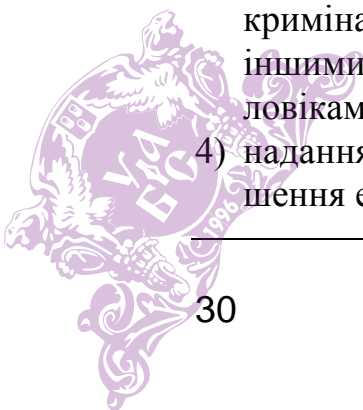
2.2. Принципи функціонування кредитних спілок

Діяльність кредитної спілки ґрунтується на таких основних принципах:

- добровільність вступу до кредитної спілки та вільний вихід з неї. Нікого не примушують вступати до кредитної спілки, а виключення з кредитної спілки здійснюється тільки у разі порушення членом кредитної спілки її статуту;
- рівноправність членів кредитної спілки. Всі члени кредитної спілки мають рівні права, зокрема і під час голосування на загальних зборах, незалежно від розміру пайового та інших внесків;
- самоврядування;
- гласність.

Хоча за чинним законодавством кредитні спілки належать до громадських організацій, за своєю природою – це особлива форма фінансового кооперативу, оскільки принципи їх діяльності відповідають загальним кооперативним принципам, а саме:

- 1) відкрите членство. Членом кредитної спілки може стати кожний, хто відповідає вимогам певної спільноти, хоче користуватися послугами і готовий взяти на себе відповідальність, яка пов'язана з членством;
- 2) демократичний контроль. Члени кредитної спілки мають рівні права при голосуванні (один член – один голос) та прийнятті рішень щодо діяльності спілки незалежно від розміру їхніх пайових внесків. Посади в органах управління кредитної спілки є добровільними та неоплачуваними;
- 3) відсутність дискримінації. У кредитних спілках неприпустима дискримінація за расовою, національною, релігійною, політичною чи іншими ознаками, обов'язкове дотримання рівноправності між чоловіками та жінками;
- 4) надання послуг. Послуги кредитної спілки спрямовані на поліпшення економічного та соціального захисту всіх членів;

- 5) розподіл доходів між членами. Для постійного надходження пайових внесків, що забезпечує можливість надання позик та інших послуг, на вклади членів повинні нараховуватися відсотки залежно від фінансових можливостей кредитної спілки. Надлишок доходів у кредитній спілці належить усім членам і використовується на благо усіх членів, а не окремої групи;
- 6) фінансова стабільність. Головним завданням кредитної спілки є зміцнення фінансового стану, що передбачає формування відповідних резервів і внутрішній контроль, які забезпечують подальшу діяльність спілки та надання послуг її членам;
- 7) освіта та виховання. Кредитні спілки зацікавлені у підвищенні освітнього і професійного рівня своїх членів. Вони активно заохочують своїх членів, керівників, працівників, всю громаду вивчати економічні, соціальні, демократичні принципи кредитних спілок, а також діють на засадах взаємодопомоги. Сприяння ощадливості, розумному використанню кредиту, ознайомлення з правами та обов'язками члена – дуже важливі моменти, які мають подвійну соціальну та економічну природу і забезпечують найкраще задоволення потреб членів кредитних спілок;
- 8) кооперація між кооперативами. Для задоволення інтересів своїх членів та громади кредитні спілки в міру своїх можливостей співпрацюють з іншими кредитними спілками, кооперативами та їх асоціаціями на місцевому, національному та міжнародному рівнях;
- 9) соціальна відповідальність. Провідною ідеєю в діяльності кредитних спілок є надання послуг всім, хто їх потребує. Кожна людина є або дійсним, або потенційним членом кредитних спілок і тому потрапляє до сфери їх інтересів і завдань. Кредитні спілки повинні приймати рішення з урахуванням потреб суспільства, в якому вони функціонують.

Члени кредитної спілки мають право:

- брати участь в управлінні справами кредитної спілки, обирати та бути обраними до її органів;
- вносити пропозиції на розгляд органів управління кредитної спілки;
- отримувати від кредитної спілки кредити та користуватися іншими послугами, які надаються членам кредитної спілки відповідно до її статуту;
- отримувати інформацію про діяльність кредитної спілки, ознайомлюватися з річними балансами, фінансовими звітами, протоколами засідань органів управління кредитної спілки та іншими документами щодо діяльності кредитної спілки, крім випадків, передбачених статутом;

- одержувати відсотки на свої пайові внески, якщо інше не передбачено статутом кредитної спілки;
- припинити членство у кредитній спілці в порядку, передбаченому її статутом;
- порушувати на загальних зборах членів кредитної спілки питання щодо перегляду рішення про виключення з членів спілки.

Члени кредитної спілки мають також інші права, передбачені законодавством України, статутом кредитної спілки та рішеннями її органів управління.

Члени кредитної спілки зобов'язані:

- дотримуватися статуту кредитної спілки, виконувати рішення її органів управління;
- брати участь у формуванні майна кредитної спілки, зокрема сплачувати вступні та пайові внески у розмірах, терміни та порядку, що визначені статутом кредитної спілки;
- не розголошувати конфіденційну інформацію про діяльність кредитної спілки;
- виконувати інші обов'язки, передбачені законодавством України та статутом кредитної спілки.

2.3. Неприбуткова кооперативна форма кредитних спілок

Кредитні спілки функціонують в Україні понад 10 років і поступово займають своє місце серед суб'єктів фінансового ринку. Але незважаючи на це, серед переважної більшості населення України, представників державних органів, а часто навіть і серед працівників окремих кредитних спілок існує до певної міри неправильне розуміння соціально-економічної природи цих організацій. Причиною цього є недосконале українське законодавство, що регулює діяльність кредитних спілок.

До прийняття Закону “Про кредитні спілки” ці установи мали юридичний статус громадської організації, головною метою якої був фінансовий та соціальний захист її членів шляхом залучення їх особистих заощаджень для взаємного кредитування. У податковому законодавстві кредитні спілки були віднесені до неприбуткових організацій. Такий, не досить чітко визначений статус призводив до виникнення багатьох питань щодо економіко-правової природи спілок та створював певні проблеми в їх роботі.

Закон України “Про кредитні спілки” надав кредитним спілкам принципово новий юридичний статус неприбуткової організації, заснованої фізичними особами на кооперативних засадах з метою

задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки. При цьому Закон визначає, що кредитна спілка є фінансовою установою, що дозволило більш чітко визначити юридичний статус кредитних спілок. Водночас сутність неприбуткової соціально-економічної природи цих організацій була розкрита недостатньо.

Цей закон перетворив кредитну спілку із громадської організації у фінансову установу. При цьому дуже рідко вживалося визначення “заснованої на кооперативних засадах”. Хоча саме це і є найголовнішою ознакою, яка відрізняє кредитні спілки від інших суб'єктів фінансового ринку і визначає їх неприбуткову природу. На жаль, у чинному українському законодавстві такого поняття як “кооперативні засади” не існує, а в Законі “Про кредитні спілки” воно прописане недостатньо. Після прийняття цього Закону кредитні спілки можна розглядати лише як фінансові установи і не звертати увагу на суспільну складову та соціальну місію їх діяльності. Саме тому з часом може виникнути питання доцільності віднесення кредитних спілок до неприбуткових організацій.

Кредитні спілки в більшості країн світу мають статус фінансового кооперативу. Кооператив – це організація, яка має, крім економічної, ще й громадську природу. Кредитний кооператив для своїх членів є одночасно фінансовою установою і громадською організацією, що і визначає його неприбуткову соціально-економічну кооперативну природу.

Неприбуткова кооперативна природа кредитних спілок має надзвичайно важливе значення для успішного їх розвитку. Не можна допустити виникнення псевдоспілок, щоб не дискредитувати ідею кооперативної фінансової взаємодопомоги населенню, яка майже після сімдесяти років забуття почала відроджуватися в Україні.

Зрозуміти неприбутковість діяльності кредитних спілок у сучасних умовах водночас і просто, і складно. Просто, тому що ці організації належать до неприбуткових, адже не мають на меті отримання прибутку, а складно, тому що фактично вони отримують прибуток. Однак є достатньо підстав поставити це твердження під сумнів, бо кошти, які отримує кредитна спілка від своїх членів (власників), важко назвати прибутком. Ці, на перший погляд, взаємовиключні положення відображають особливості зазначених організацій, основою яких є унікальний фінансово-господарський механізм. Завдяки йому кредитні спілки принципово відрізняються від інших суб'єктів господарювання і мають право на отримання неприбуткового статусу. Сприйняття такого неприбуткового економічного механізму в Україні ускладнюється двома важливими факторами. По-перше, це неправильне, деформоване

уявлення про кооператив як форму господарювання. Воно виникло тому, що протягом сімдесяти років в економічній системі держави не було справжніх кооперативних організацій, які мають неприбуткову економічну природу. Крім того, кооперативна ідея була дискредитована в період “перебудови”, коли під виглядом кооперативного руху почалося відродження приватного бізнесу. Це підтверджують визначення поняття “кооператив”, які зроблені різними дослідниками кооперативного руху в різний період (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Визначення поняття “кооператив”
окремими зарубіжними дослідниками**

Автори	Визначення
Кінг	Кооператив, як і товариства допомоги, професійні спілки та ощадні каси, має на меті дати людям можливість уникати деяких із тих незручностей, які вони мають, якщо діють поодиночі, і досягати вигод, яких вони не мають
Штаудінгер	Кооператив – об’єднання з вільним доступом членів, яке засноване на рівних правах та рівній відповідальності осіб, створене для ведення за спільні кошти господарського підприємства, яке повинне забезпечувати членам вигоду не пропорційно частці внесеного капіталу, а відповідно до того, якою мірою член товариства скористався самим товариством
Крюгер	Кооператив – об’єднання осіб, на відміну об’єднанням капіталів, для досягнення спільної мети
Жид III	Кооперативна асоціація, на відміну від капіталістичного товариства, має суттєву властивість, яка полягає в тому, що вона піклується про задоволення потреб, а не про отримання прибутку
Зассен	Кооператив – об’єднання з нефіксованою кількістю членів, яке засноване на принципах самодіяльності і демократичної рівноправності і має на меті допомогу своїм членам шляхом організації спільного виробничого чи розподільчого підприємства
Лавернь	Кооперативними можна вважати лише ті організації спільного виробництва і спільних закупок, у яких прибуток, який одержаний з клієнтів, або спрямовується до резервного капіталу підприємства чи на загальнокорисні справи, або повертається клієнтам у вигляді премій відповідно до суми куплених ними товарів чи проведених з товариством операцій
Якоб	Кооперативне товариство являє собою засновану на принципі рівноправності спілку з необмеженою кількістю членів, метою якої є допомога промислу або господарству своїх членів шляхом спільного ведення справ на основі чистої або посиленої державою самопомоги
Шульце-Деліч	Кооператив – об’єднання малозабезпечених представників переважно трудових класів, які прагнуть об’єднати малі поодинокі зусилля для досягнення економічних переваг великої сили

Для кращого розуміння особливостей та ознак неприбуткової діяльності кредитних спілок розглянемо більш детально такі, на перший погляд, парадоксальні твердження.

1. Неприбуткова діяльність – це не збиткова діяльність. Дане положення відповідає на типові запитання: як може існувати організація, не отримуючи прибутку на покриття своїх витрат? Це питання часто виникає в процесі обговорення проблем неприбуткової діяльності організацій кооперативних форм господарювання в результаті того, що традиційно не розрізняються такі поняття, як “дохід” та “прибуток”. Дохід – це кошти, які отримує організація від своєї діяльності, а прибуток – це перевищення суми доходів організації над її витратами. Отже, джерелом покриття витрат будь-якої організації є дохід, а не прибуток. Організація, яка отримує дохід, може не мати прибутку. Але це не означає, що вона буде мати збитки. Неприбутковість – це не збитковість. Якщо дохід отриманий в таких обсягах, що його вистачить лише на покриття витрат, організація не матиме ні прибутків, ні збитків. При цьому її діяльність в даному періоді буде неприбутковою, незбитковою і самоокупною (самодостатньою).

2. Неприбуткова діяльність – це не безприбуткова діяльність. Якби будь-яка господарська організація поставила собі за мету спрацювати без прибутків і отримати протягом певного періоду такий дохід, щоб його вистачило лише на покриття понесених витрат (а не навпаки – повністю витратити всі отримані доходи), у ринкових умовах їй цього зробити не вдалося б, тому що неможливо наперед визначити суму доходу, який буде отриманий. У зв'язку з цим навіть при великому бажанні здійснювати неприбуткову господарську діяльність (не отримувати ні прибутку, ні збитків) у певні періоди буде виникати невідповідність між фактично отриманими доходами і понесеними затратами, що призведе до виникнення прибутку (чи збитків). Але цей прибуток у будь-якому випадку буде не метою діяльності, а наслідком неточного розрахунку таких цін за послуги і надання їх в таких обсягах, які б забезпечили відповідність між отриманим доходом і понесеними витратами.

Отже, неприбуткова діяльність не є безприбутковою, а виникнення прибутку в процесі такої діяльності не переводить її в статус прибуткової, тому що отриманий прибуток не є метою. Крім того, прибуток може бути використаний на компенсацію збитків, які можуть виникати в інші періоди, і таким чином забезпечить досягнення кінцевої мети неприбуткової діяльності – ні прибутків, ні збитків.

3. Неприбуткова діяльність – це не підприємницька діяльність. Будь-яка підприємницька діяльність здійснюється з метою отримання

максимального прибутку і його розподілу між власниками пропорційно капіталу, вкладеному в організацію даної господарської діяльності. Отже, метою підприємницької діяльності є отримання винагороди на вкладений в бізнес капітал. При цьому необхідно підкреслити важливу і принципову методологічну ознаку – прибуток отримується із клієнтів, а розподіляється між власниками. Оскільки прибуток є похідною від доходу, а дохід отримується не від власників, а із зовнішнього середовища, обґрунтованим і логічним є оподаткування результатів підприємницької діяльності як форми привласнення коштів одних суб'єктів іншими.

Принциповий методологічний підхід використовується при здійсненні неприбуткової господарської діяльності. Метою цієї діяльності не є винагорода на вкладений капітал, тому вона може здійснюватися й без отримання прибутку. При цьому неприбуткова господарська діяльність має сенс, тому що проводиться з іншою метою, яка пов'язана з отриманням не прибутку, а іншого результату, наприклад, необхідних товарів чи послуг, економії витрат, соціального ефекту тощо. Тому важливим з методологічної точки зору є висновок про те, що господарська діяльність може мати різну мету. В одних випадках – це отримання прибутку на вкладений капітал (підприємницька діяльність), в інших – отримання ефекту, який не пов'язаний із винагородою на вкладений капітал (неприбуткова діяльність). В українському податковому законодавстві існує підхід, згідно з яким будь-яка господарська діяльність ототожнюється з підприємницькою. Такий підхід не досить коректний, адже кожна підприємницька діяльність є господарською, але не кожна господарська діяльність є підприємницькою.

4. Неприбуткова діяльність – це надання послуг за собівартістю. Здійснення господарської діяльності на неприбуткових засадах є головною метою і ознакою специфічних неприбуткових господарських організацій, які називаються кооперативами. Це досить поширена у більшості країн (у світі членами різних видів кооперативів є майже 800 млн. чол.), але маловідома в Україні специфічна організаційно-правова форма справжнього кооперативу. Здійснюючи господарську діяльність, кооператив надає послуги за їх собівартістю або максимально наближено до собівартості. На перший погляд абсурдна діяльність відіграє надзвичайно важливу роль в умовах ринкової економіки і є унікальною з методологічної точки зору. Господарська діяльність, яка не приносить прибутку, абсурдна лише в тому випадку, якщо вона за своєю природою підприємницька, тобто її метою є отримання підприємцем прибутку від обслуговування споживачів. У цьому випадку надання послуг за собівартістю є нелогічним, тому що господарська

діяльність не досягає кінцевої мети – прибутку на вкладений капітал. Однак господарська діяльність, яка організована з метою самозабезпечення необхідними послугами чи витратами (принцип обслуговування за собівартістю), найбільш логічна. Надання послуг на рівні, який максимально наближений до їх собівартості, для кооперативів – це головне економічне завдання.

Кінцевою метою неприбуткової кооперативної діяльності є надання послуг членам кооперативу, а не отримання прибутку від наданих послуг.

5. Неприбуткова діяльність – це надання послуг клієнтам-власникам. Будь-який кооператив створюється для забезпечення своїх членів необхідними послугами. Члени кооперативу є одночасно і його рівноправними власниками (користувачами і клієнтами). Вони фінансують діяльність свого кооперативу і користуються його послугами. Члени кооперативу формують пайовий капітал, який необхідний для здійснення неприбуткової господарської діяльності, і оплачують отримані від кооперативу послуги. З точки зору методології слід підкреслити особливу природу паїв у кооперативі. Паї вносяться не для отримання на них прибутку (дивідендів), а для забезпечення фінансування кооперативу і отримання таким чином можливості користуватися його послугами. Тому кількість паїв, як правило, має бути однаковою для кожного члена або пропорційною до планових обсягів користування послугами. Виходячи із специфічної економічної природи паїв, однією із особливостей кооперативної діяльності в багатьох країнах світу стало обмеження розміру нарахувань на паї. Тому тотожність власників і клієнтів кооперативу і спрямування господарської діяльності на надання послуг принципово відрізняє кооператив від різних організаційно-правових форм підприємницької діяльності.

6. Неприбуткова діяльність – це здійснення управління та контролю клієнтами-власниками. Управління будь-якою формою підприємницької діяльності здійснюється власниками, які передбачають основні напрямки та методи ведення бізнесу. При цьому власників бізнесу цікавлять не потреби клієнтів, а прибуток, який вони можуть отримати. Якщо власники капіталу вирішать, що певний вид бізнесу приносить їм недостатні прибутки, вони піднімуть ціни, переорієнтують підприємницьку діяльність на інші сфери чи перенесуть її в інше місце. При цьому не зважатимуть на те, що рівень задоволення потреб клієнтів від цього може суттєво знизитися, а споживачі можуть постраждати.

Такими є закони бізнесу, продиктовані метою підприємницької діяльності – максимізацією прибутку. Однак зі своєї сторони споживачі можуть обмежитися невеликими внесками, сформувати початковий

капітал і створити господарську систему, яка на неприбуткових засадах забезпечуватиме їх потреби. Вони будуть не тільки клієнтами, але й повноправними власниками, прийматимуть рішення щодо ціни та якості послуг, які надаватиме їхня організація. Це буде справжній кооператив, в якому клієнти приймають всі важливі управлінські рішення, призначають керівників, мають рівні права незалежно від розміру їх пайового внеску і терміну вступу.

Такі організації, як правило, відкриті для нових членів, мають демократичну структуру і систему управління (один член – один голос) та створюються у сферах чи місцевостях, в яких підприємці не ведуть бізнес або ведуть його на умовах, які не задовольняють споживачів щодо ціни та якості послуг.

Методичні вказівки щодо самостійного вивчення дисципліни

Вивчення даної теми слід починати із з'ясування морально-етичних цінностей діяльності кооперативів, зокрема і кредитної кооперації.

Слово “кооперація” (від лат. *cooperation*) означає співробітництво. Сьогодні воно відповідає кільком поняттям. Можна говорити, зокрема, про гуртування і співпрацю людей в будь-якій сфері суспільного життя. Кооперацією вважається також така форма організації праці, за якої певна кількість людей спільно бере участь в одному й тому ж або в різних, пов'язаних між собою, виробничих процесах.

Кооператив відрізняється від підприємницьких структур не лише різними цілями їх діяльності, а й тим, що учасники кооперативу є одночасно його членами і клієнтами. Їх діяльність спрямована на задоволення потреб своїх членів, а не сторонніх осіб. Оскільки кооперативи не можуть відмежуватися від не членів кооперативу, то природно, що інші люди можуть користуватися послугами кооперативу, але така їх участь в отриманні послуг від кооперативу завжди обмежена. У цілому ж кооперативи працюють на своїх членів.

У законодавчих актах існують певні розбіжності щодо віднесення кооперативів до громадських організацій. Так, у ст. 1 Закону України “Про споживчу кооперацію” зазначається, що споживча кооперація в Україні – добровільне об'єднання громадян. У Законі України “Про об'єднання громадян” застережено, що цей Закон не поширюється на кооперативи. Це відбулося тому, що кооперативні відносини регулюються спеціальними законами “Про споживчу кооперацію”, “Про сільськогосподарську кооперацію”, які є правовою базою розвитку зазначених видів кооперації. У них закріплені основоположні принципи кооперації, порядок створення і припинення діяльності кооперативів,

права і обов'язки членів кооперативу, відносини права власності і господарювання, управління, соціальної, фінансової, зовнішньоекономічної діяльності.

Закон “Про сільськогосподарську кооперацію” регулює діяльність сільськогосподарських виробничих та обслуговуючих кооперативів, земельні відносини у виробничих кооперативах. У цілому названі закони відповідають міжнародним кооперативним принципам і створюють умови для функціонування споживчих товариств та їх спілок, сільськогосподарських кооперативів та їх об'єднань. Вони передбачають демократичні принципи управління в кооперативах, самостійність кооперативної діяльності, захист прав та інтересів членів кооперативів, право кооперативної власності.

Окремі види кооперації регулюються іншими законними актами, зокрема Законом України “Про кредитні спілки”. Необхідно ознайомитися зі змістом вказаних нормативних актів і визначити концептуальні засади функціонування основних представників кооперативного руху на сучасному етапі господарювання.

Кооперативний сектор базується на системі різноманітних кооперативів, однак його ядром є сільськогосподарські, споживчі, кредитні та соціально-культурного обслуговування. З історичного погляду кооперація розвивалася як споживча і кредитна.

Саме ці кооперативи визначають масштаби і функції кооперативного сектора економіки. У своїй діяльності вони керуються кооперативними принципами та статутами.

Після прийняття Закону України “Про кооперацію” в Україні створилися виробничі сільськогосподарські кооперативи, частина з них у результаті реорганізації колгоспів чи колективних сільськогосподарських підприємств. Сільськогосподарські кооперативи можуть бути не тільки виробничими, а й споживчими (обслуговуючими).

Вивчення процесу функціонування кредитної кооперації дозволяє визначити та зрозуміти морально-етичні цінності та принципи кооперативної діяльності.

Кооперативні цінності складають функціональну основу кооперативного способу життя кооператорів. Там, де ці цінності визначають суспільно-господарську діяльність, поведінку керівників та членів, спостерігається стабільне зростання кооперативних організацій та їх популярність у суспільстві.

Світова кооперативна спільнота визначила такі основні морально-етичні цінності кооперації: взаємодопомога, демократія, рівність, справедливість та солідарність. Необхідно пояснити зміст перерахованих ознак.

Особливу увагу слід звернути на права та обов'язки членів кредитної спілки, визначені Законом України "Про кредитні спілки".

До прийняття Закону "Про кредитні спілки" ці установи мали юридичний статус громадської організації, головною метою якої є фінансовий та соціальний захист її членів шляхом залучення їх особистих заощаджень для взаємного кредитування. У податковому законодавстві спілки були віднесені до неприбуткових організацій. Такий, не досить чітко визначений статус призводив до виникнення багатьох запитань стосовно економіко-правової природи спілок та створював певні проблеми в їх роботі.

Прийнятий закон надав кредитним спілкам нового, принципово іншого юридичного статусу неприбуткової організації, заснованої фізичними особами на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки і при цьому визначив, що кредитна спілка є фінансовою установою. Це дозволило більш чітко визначити юридичний статус кредитних спілок, однак питання неприбуткової соціально-економічної природи цих організацій залишилося недостатньо розкритим.

Розуміння неприбуткової кооперативної природи кредитних спілок є надзвичайно важливим і актуальним для усвідомлення їх значення в економіці України, успішного розвитку і недопущення виникнення псевдоспілок, які можуть дискредитувати кооперативну ідею фінансової самопомоги населення. Майже після сімдесяти років забуття вона почала відроджуватися в Україні.

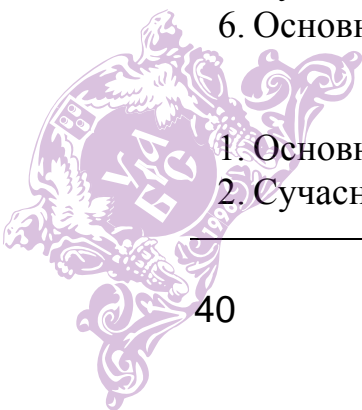
Розуміння неприбутковості діяльності кредитних спілок в сучасних умовах є простим і складним одночасно.

План семінарського заняття

1. Визначення та основні морально-етичні цінності кооперативного руху.
2. Поняття кооперативу та основні організаційні характеристики його функціонування.
3. Принципи функціонування кредитних спілок.
4. Права та обов'язки членів кредитної спілки.
5. Сутність неприбуткової діяльності кредитних спілок.
6. Основні відмінні риси кредитної спілки від комерційного банку.

Теми рефератів

1. Основні морально-етичні цінності кооперативного руху.
2. Сучасні міжнародні принципи кооперативної діяльності.

3. Місце кредитних спілок на кредитному ринку України.
4. Класичні моделі фінансово-кредитних установ.
5. Неприбуткова кооперативна природа кредитних спілок.
6. Національна асоціація кредитних спілок України: мета створення та порядок функціонування.

Контрольні питання

1. Які фінансові операції може виконувати кредитна спілка для здійснення своїх статутних цілей?
2. Визначте мету діяльності кредитних спілок.
3. Поясніть принципи функціонування кредитних спілок.
4. Які особливості фінансової діяльності кредитних спілок?
5. У чому полягає соціальна функція кредитної спілки?
6. Чому кредитні спілки вважаються неприбутковими?
7. Назвіть особливості формування фінансово-кредитного забезпечення з участю кредитних спілок.

Термінологічний словник

Власні фінансові ресурси – ресурси, які належать підприємству і утворюються внаслідок фінансово-господарської діяльності підприємства.

Кредитні відносини – відособлена частина економічних відносин, пов'язана з наданням вартості у позичку і поверненням її разом із певним відсотком.

Неприбуткові організації – організації, діяльність яких не спрямована на отримання прибутку (благодійні фонди й організації, пенсійні фонди, кредитні спілки, релігійні організації, громадські організації).

Фінансова дисципліна – обов'язковий для всіх підприємств порядок здійснення фінансової діяльності.

Фінансові відносини – органічна частина виробничих відносин, що відображають економічні зв'язки між державою й окремими суб'єктами господарювання у грошовій формі.

Фінансове забезпечення – наявність в розпорядженні підприємств фінансових ресурсів для здійснення фінансування поточної господарської діяльності, інвестиційних програм капітальних вкладень, підготовки та перепідготовки кадрів та інших заходів.

Фінансові зобов'язання – обов'язкові платежі, зумовлені фінансовими і договірними відносинами.

Фінансові ресурси – сукупність фондів коштів, що знаходяться у розпорядженні підприємства.

Фінансово-кредитне забезпечення – система формування, розподілу та залучення різних джерел фінансування виробничої діяльності підприємств, спроможних забезпечити отримання економічної вигоди від господарської діяльності на певному етапі.

Література: 1–4, 7, 9, 12–14, 16–21.

Тема 3. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ КРЕДИТНОЇ СПІЛКИ

- 3.1. Механізм створення та функціонування кредитної спілки.
- 3.2. Функції, обов'язки, компетенція та відповідальність органів управління кредитною спілкою.
- 3.3. Національна асоціація кредитних спілок України.

3.1. Механізм створення та функціонування кредитної спілки

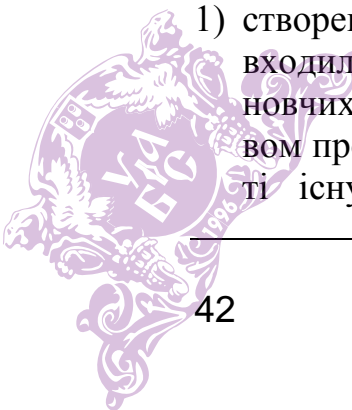
Створення кредитної спілки найбільш перспективне, якщо ініціатором його виступає група осіб, які мають досвід роботи в банківських структурах.

Законодавчо визначений такий порядок створення кредитної спілки:

1. Громадяни та фізичні особи, які виявили бажання створити спілку, формують організаційний комітет, в обов'язки якого входить підготовка проекту статуту, техніко-економічного обґрунтування, прийом заяв про вступ до спілки, підготовка та проведення загальних організаційних зборів.
2. Організаційний комітет має право встановлювати розміри вступних внесків. Ці кошти призначені для покриття організаційних витрат на створення спілки та організацію її господарської діяльності. Звіт про використання коштів подається на розгляд загальних зборів.
3. Загальні збори приймають рішення про прийом в члени спілки, затверджують статут, обирають органи управління.

Кредитна спілка підлягає державній реєстрації у порядку, передбаченому чинним законодавством, а саме:

- 1) створення ініціативної групи з кількох осіб. Бажано, щоб у групу входили особи, які знають економіку, право, бухгалтерію. До установчих зборів вони повинні ознайомитися з чинним законодавством про кредитні спілки і в міру можливості з практикою діяльності існуючих кредитивних спілок. Ініціативна група здійснює

підготовчу роботу з проведення установчих зборів спілки. У першу чергу це підготовка проектів установчих документів і залучення необхідної кількості однодумців;

2) проведення загальних установчих зборів, на яких приймаються обов'язкові рішення і заносяться у протокол, а саме:

- рішення про заснування кредитної спілки з відповідною назвою, за яке повинні проголосувати не менше 50 осіб, які беруть участь у зборах, оскільки саме у такому складі може бути створена спілка;
- рішення про затвердження угоди про заснування спілки та її статуту. Угода про заснування спілки є обов'язковим документом, який подається до органу реєстрації;
- рішення про обрання керівних органів. Як правило, за статутом до правління кредитної спілки входять 5 членів, до кредитного комітету – 3 члени, до наглядового комітету – 3 члени;
- рішення про обрання кількох уповноважених учасників, як правило, з членів обраного правління, для підписання від імені засновників спілки засновницької угоди.

Крім того, установчі збори можуть приймати інші рішення, які, на думку засновників, необхідні: про затвердження порядку покриття витрат на реєстрацію; про затвердження положення про роботу окремих органів управління та формування спеціальних фондів; про визначення структури та політики надання послуг та ін. За результатами проведення установчих зборів складається протокол, який підписують голова та секретар. До протоколу додається список учасників зборів. Крім прізвища, ім'я та по батькові кожного учасника, у додатку наводяться його паспортні дані;

3) погодження статуту кредитної спілки з відповідним регіональним управлінням Національного банку України та підписання угоди про її заснування. Для цього необхідно подати клопотання до Національного банку України.

Погодження статуту кредитної спілки з регіональним управлінням Національного банку України здійснюється відповідно до наказу Голови Правління НБУ від 17.03.94 № 41 “Положення про погодження статуту кредитних спілок з питань кредитування та розрахунків і надання позик кредитними спілками”. Під час розгляду статуту Національний банк України ретельно перевіряє:

- склад засновників (не менше 50 осіб);
- джерела коштів для формування позикового, резервного та інших фондів;
- кредитні операції;
- функції загальних зборів, правління, кредитного та наглядового комітетів з питань кредитування та розрахунків.

При виявленні невідповідності між статутом, вимогами чинного законодавства та нормативними актами НБУ Національний банк України у письмовій формі надає кредитній спілці, а при необхідності і органу державної реєстрації свій висновок з питань кредитування і розрахунків.

У разі погодження статуту на титульній сторінці трьох примірників НБУ ставить візу: “Статут кредитної спілки (назва) з питань кредитування та розрахунків погоджено”.

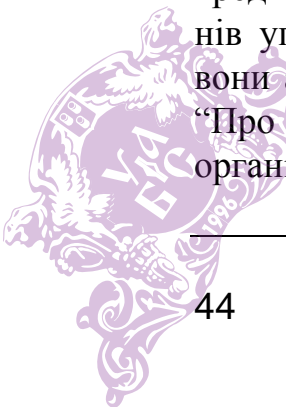
Щодо підписання засновницької угоди, то часто виникає ситуація, коли нотаріуси вимагають, щоб угоду підписували всі учасники установчих зборів, зазначені у додатку до протоколу. Однак усі 50 учасників установчих зборів не повинні підписувати засновницьку угоду. Це підтверджується і тим, що у зв'язку з листом на адресу всіх регіональних управлінь НБУ від 02.08.99 № 23011/107 про внесення змін до “Положення про погодження статуту кредитних спілок з питань кредитування та розрахунків і надання позик кредитними спілками” слова “склад засновників, який має бути не менш ніж 50 осіб” замінені на “склад кредитної спілки може бути створений у кількості не менше ніж 50 осіб”.

Для реєстрації кредитної спілки потрібно подати такі документи: заяву, угоду про заснування, погоджений з НБУ статут кредитної спілки, відомості про склад статутних органів (окремо або в протоколі установчих зборів), загальну кількість членів кредитної спілки (окремо або у вигляді додатку до протоколу установчих зборів), документи про сплату реєстраційного збору.

Оскільки кредитні спілки мають місцевий статус, їх реєстрація відбувається за нормами, згідно з якими здійснюється легалізація діяльності місцевих громадських організацій.

3.2. Функції, обов'язки, компетенція та відповідальність органів управління кредитною спілкою

Органи управління кредитної спілки – загальні збори членів кредитної спілки, спостережна рада, ревізійна комісія, кредитний комітет та правління. За рішенням загальних зборів членів кредитної спілки можуть бути створені й інші органи управління. Слід зауважити, що у кредитній спілці, яка є фінансовою організацією, назви окремих органів управління, обов'язки схожі з банківськими, хоча за функціями вони аналогічні тим, що діють в інших кооперативах. Закон України “Про кредитні спілки” чітко регламентує функціональні обов'язки органів управління.

Вищим органом управління кредитної спілки є загальні збори її членів. Управління спілкою здійснюють загальні збори, у спілці може бути створена виконавча дирекція, а як консультативно-дорадчий орган – кредитний комітет (рис. 3.1).

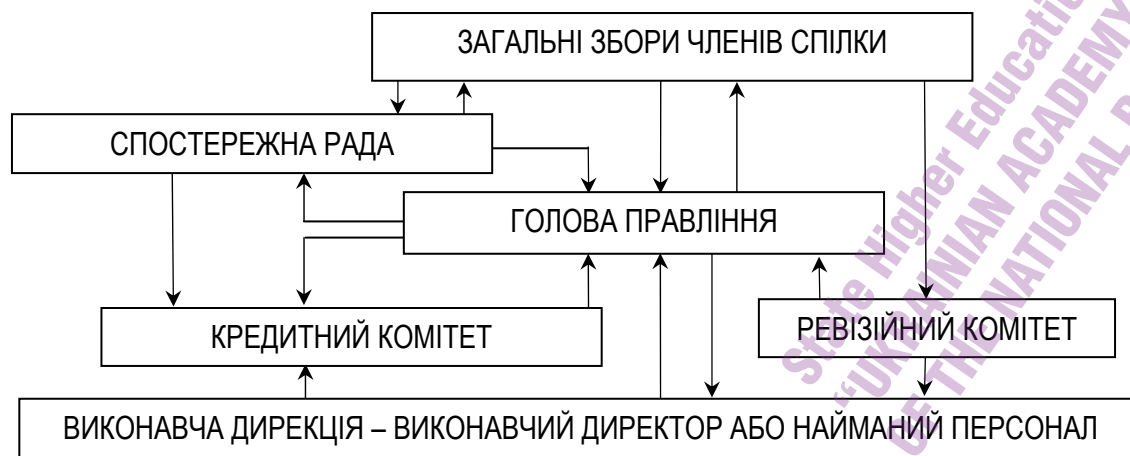

Рис. 3.1. Структура управління кредитною спілкою

Конкретна структура органів управління, їх компетенція та порядок формування визначаються статутом спілки з урахуванням кількості членів, обсягу та напрямів її діяльності, іншої специфіки. У кредитних спілках можуть обиратися голова, його заступник та ревізор. За рішенням загальних зборів голова спілки може виконувати функції виконавчого директора.

Загальні збори членів можуть приймати рішення з будь-яких питань діяльності кредитної спілки. До виняткової компетенції загальних зборів членів кредитної спілки належать такі завдання:

- затвердження статуту кредитної спілки, внесення до нього змін і доповнень;
- обрання і відкликання членів спостережної ради та ревізійної комісії;
- затвердження річних результатів діяльності кредитної спілки, звітів спостережної ради, правління та кредитного комітету, висновків ревізійної комісії. Річний звіт про результати діяльності кредитної спілки затверджується загальними зборами лише за наявності висновку ревізійної комісії;
- прийняття рішення про збільшення пайового капіталу кредитної спілки шляхом збільшення розміру обов'язкового пайового внеску або встановлення додаткових пайових внесків;
- прийняття рішення про порядок розподілу доходу та покриття збитків кредитної спілки;

- затвердження положень про спостережну раду, ревізійну комісію, кредитний комітет та правління;
- прийняття рішення про припинення діяльності кредитної спілки.

Статутом кредитної спілки можуть визначатися інші питання, які належать до виняткової компетенції загальних зборів. Наприклад, розв'язання конфліктних ситуацій між органами управління кредитної спілки.

Спостережна рада кредитної спілки обирається на загальних зборах членів кредитної спілки у складі не менше ніж п'ять осіб. Вона представляє інтереси членів кредитної спілки в період між загальними зборами. Члени спостережної ради працюють на громадських засадах. Серед них не можуть бути особи, які перебувають у трудових відносинах з кредитною спілкою.

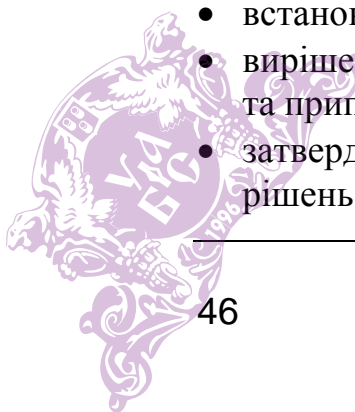
Порядок обрання спостережної ради та строк її повноважень визначаються статутом кредитної спілки. Наприклад, статут може передбачати, що загальні збори щорічно обирають 1/3 кількісного складу спостережної ради терміном на три роки із поданих кандидатур у встановленому порядку. Члени спостережної ради, які пропрацювали встановлений термін, можуть обиратися на новий термін поряд з іншими кандидатурами. У разі неправомочності загальних зборів або неспроможності їх обрати новий склад спостережної ради члени її продовжують виконувати свої обов'язки до наступних чергових або позачергових зборів.

Переобиратися одночасно весь склад спостережної ради може лише у випадку встановлення контролюючими органами чи ревізійною комісією фактів прийняття нею рішень, які завдали суттєвої шкоди кредитній спілці і визнані у встановленому порядку навмисними та протизаконними.

Спостережна рада кредитної спілки підзвітна загальним зборам членів кредитної спілки і в межах, визначених Законом та статутом кредитної спілки, контролює і регулює діяльність правління та кредитного комітету.

До компетенції спостережної ради кредитної спілки належать такі завдання:

- затвердження положень про порядок надання членам послуг, передбачених Законом та статутом кредитної спілки;
- встановлення видів кредитів, які надаються кредитною спілкою;
- вирішення питань про прийняття нових членів до кредитної спілки та припинення членства у кредитній спілці;
- затвердження у випадках, передбачених статутом кредитної спілки, рішень кредитного комітету про надання кредиту;

- визначення порядку прийняття рішень про придбання та продаж майна кредитної спілки, використання тимчасово вільних коштів;
- затвердження кошторису та штатного розпису кредитної спілки;
- затвердження положення про структурні підрозділи кредитної спілки;
- призначення голови та членів правління, а також членів кредитного комітету;
- визначення кваліфікаційних вимог до членів кредитного комітету, працівників кредитної спілки та залучених на договірних умовах експертів згідно з нормативно-правовими актами та статутом спілки;
- прийняття рішення про вступ кредитної спілки до асоціації кредитних спілок та (або) об'єднаної кредитної спілки і вихід з асоціацій та (або) об'єднаної кредитної спілки, якщо ці питання статутом кредитної спілки не віднесені до виняткової компетенції загальних зборів членів кредитної спілки.

Спостережна рада вирішує й інші питання діяльності кредитної спілки, за винятком тих, що належать до виняткової компетенції загальних зборів членів кредитної спілки.

Очолює спостережну раду кредитної спілки голова, який обирається у порядку, визначеному в Положенні про спостережну раду. Голова спостережної ради організовує роботу спостережної ради кредитної спілки, головує на її засіданнях та звітує про роботу спостережної ради на загальних зборах членів кредитної спілки.

Правління кредитної спілки – це виконавчий орган, який здійснює керівництво її поточною діяльністю. Правління складається з осіб, які перебувають у трудових відносинах із спілкою. Правління вирішує всі питання діяльності кредитної спілки, крім тих, які належать до компетенції загальних зборів, спостережної ради та кредитного комітету. Спостережна рада може прийняти рішення про делегування частини належних їй повноважень правлінню, крім тих, які за статутом віднесені до виняткової компетенції кредитної спілки. Правління підзвітне загальним зборам і спостережній раді кредитної спілки та організовує виконання їх рішень. Воно діє від імені кредитної спілки в межах, передбачених Законом і статутом спілки. Роботою правління керує голова правління, який призначається спостережною радою.

Голова правління кредитної спілки виконує такі обов'язки:

- без доручення представляє інтереси кредитної спілки та діє від її імені;
- представляє кредитну спілку в її відносинах з державою, іншими юридичними та фізичними особами;

- укладає договори та інші угоди від імені кредитної спілки, підписує доручення на провадження дій від імені кредитної спілки;
- розпоряджається майном кредитної спілки в порядку та у межах, визначених статутом кредитної спілки;
- готує подання спостережній раді про призначення та звільнення членів правління кредитної спілки, призначає на посади та звільняє з посад працівників кредитної спілки, вживає до них заходи щодо заохочення та стягнення відповідно до законодавства та заходи щодо підготовки та підвищення кваліфікації працівників кредитної спілки;
- вирішує інші питання діяльності кредитної спілки відповідно до Закону та статуту кредитної спілки.

Голова правління кредитної спілки несе персональну відповідальність за виконання покладених на нього завдань.

Статут кредитної спілки може передбачати особливі умови щодо кандидатури на посаду голови правління. Наприклад, у статуті повинна віддаватися перевага особам, які мають науковий ступінь, глибоко знають особливості діяльності кредитної спілки та мають відповідний досвід роботи у кредитних спілках чи інших фінансових установах.

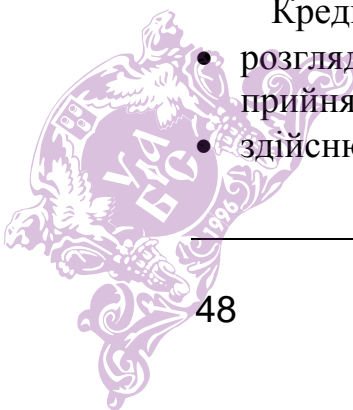
Кредитний комітет кредитної спілки є спеціальним органом, який відповідає за організацію кредитної діяльності. Він призначається спостережною радою, підзвітний загальним зборам та спостережній раді і несе перед ними відповідальність за ефективну діяльність кредитної спілки.

Кредитний комітет призначається у складі не менше трьох осіб. Порядок призначення, строки повноважень та порядок діяльності кредитного комітету визначаються статутом кредитної спілки та Положенням про кредитний комітет.

Членами кредитного комітету можуть бути члени спостережної ради, члени правління та інші особи. Членам кредитного комітету, які не є членами спостережної ради або правління кредитної спілки, може передбачатися винагорода, розмір якої визначається спостережною радою залежно від обсягу роботи та їх кваліфікації. Член кредитного комітету не може брати участь у прийнятті рішення про надання йому кредиту як члену кредитної спілки. Голова правління кредитної спілки є членом кредитного комітету за посадою.

Кредитний комітет здійснює такі функції:

- розглядає заяви членів кредитної спілки про надання кредитів і прийняття рішень з цих питань;
- здійснює контроль за якістю кредитного портфеля;

- вирішує питання, пов'язані з кредитною діяльністю, відповідно до Закону “Про кредитні спілки”, статуту кредитної спілки та Положення про кредитний комітет.

Контроль за фінансово-господарською діяльністю кредитної спілки здійснює ревізійна комісія. Ревізійна комісія підзвітна і відповідальна перед загальними зборами членів кредитної спілки. Вона обирається загальними зборами членів кредитної спілки у складі не менше трьох осіб, які працюють на громадських засадах. Порядок обрання ревізійної комісії, строк повноважень та порядок її діяльності визначаються статутом кредитної спілки. До складу ревізійної комісії не можуть входити члени спостережної ради, правління, кредитного комітету, особи, які перебувають з кредитною спілкою у трудових відносинах.

Перевірку фінансово-господарської діяльності кредитної спілки здійснює ревізійна комісія не рідше одного разу на рік. Позапланові перевірки проводяться за рішенням спостережної ради або на вимогу не менш ніж 20 відсотків членів кредитної спілки.

Про результати проведених перевірок ревізійна комісія доповідає загальним зборам та спостережній раді кредитної спілки. На вимогу ревізійної комісії їй надаються будь-які матеріали, бухгалтерські та інші документи, а також пояснення посадових осіб. Ревізійна комісія має право за погодженням із спостережною радою на договірних засадах залучати до проведення перевірок зовнішніх експертів з осіб, які не перебувають у трудових відносинах з кредитною спілкою.

Ревізійна комісія складає висновок за річними звітами про результати діяльності кредитної спілки. Ревізійна комісія може тимчасово припинити повноваження будь-якої посадової особи кредитної спілки в разі виявлення допущених нею порушень, що загрожують фінансовій стабільності кредитної спілки. При загрозі існуванню кредитної спілки ревізійна комісія скликає позачергові загальні збори.

3.3. Національна асоціація кредитних спілок України (НАКСУ)

У червні 1994 р. 28 кредитних спілок із 17 областей України заснували Національну асоціацію кредитних спілок України (НАКСУ). Ідея створення асоціації виникла ще при заснуванні національного оргкомітету з відродження кредитних спілок в Україні. Кредитні спілки, що створювалися пізніше, приєднувалися до засновників НАКСУ, яка була і залишається відкритою для всіх кредитних спілок, що виникають в Україні та дотримуються кооперативних принципів.

З 12 по 14 вересня 1994 р. в Україні відбулася I Світова конференція українських кредитних спілок. Після обговорення стану кредитно-кооперативного руху в Україні конференція прийняла звернення до органів виконавчої влади всіх рівнів.

У листопаді 1994 року Національна асоціація кредитних спілок України стала повноправним членом Всесвітньої ради кредитних спілок. У квітні 1995 р. при НАКСУ створено навчально-методичний центр, а у вересні – сервісний центр. За даними НБУ, на початок 1996 р. в Україні було зареєстровано понад 150 кредитних спілок.

Національну асоціацію кредитних спілок України створено для вирішення проблем, пов'язаних з розвитком кредитного руху в Україні, для поліпшення соціально-економічного стану широких верств населення як координаційну та уніфіковану структуру, що об'єднує кредитні спілки в життєздатну структуру. На кінець 2000 р. до складу НАКСУ входило 105 кредитних спілок із 21 області України та Автономної Республіки Крим. Вони об'єднували майже 75 тис. громадян і мали у своїх активах понад 17 млн. грн. Кредитні спілки, що входять до НАКСУ, протягом 2000 р. надали близько 60 тис. позик на суму понад 40 млн. грн. При цьому структура сумарного кредитного портфеля кредитних спілок – членів НАКСУ була такою: соціальне кредитування (пільгові кредитні програми для соціально незахищених верств населення) – 5 %, споживче кредитування (придбання побутової техніки, навчання, відпочинок, індивідуальне житлове будівництво тощо) – 40 %, бізнес-кредитування (кредитування підприємницьких ініціатив, придбання виробничого обладнання та поповнення обігових коштів підприємців і фермерів) – 55 %.

Основні напрями діяльності НАКСУ:

- участь у розробці та лобюванні повноцінного законодавства для кредитних спілок України;
- створення інфраструктури, яка необхідна для стабільної та ефективної роботи кредитних спілок (страхова компанія, навчально-методичний центр, сервісний центр);
- захист інтересів кредитних спілок та їх членів перед центральними та місцевими органами виконавчої влади;
- консультування кредитних спілок з фінансових, правових і бухгалтерських питань.

Підвищення кваліфікації кадрів кредитних спілок передбачає: вивчення та узагальнення передового досвіду роботи; розробку внутрішніх операційних стандартів з метою уніфікації діяльності кредитних спілок – членів НАКСУ; пропаганду ідей фінансової кооперації серед широких верств населення України; створення єдиного інформаційного простору в рамках українського руху кредитних спілок; впровадження програм забезпечення фінансової стабільності кредитних спілок (стабілізаційний фонд, центральний резерв ліквідності).

НАКСУ докладає великих зусиль для створення необхідної кредитним спілкам інфраструктури, яка вже зараз складається із страхової

компанії, навчально-методичного та сервісного центрів. Інфраструктура повинна не тільки задовольняти потреби кредитних спілок у необхідних послугах, а й забезпечити їх фінансову стабільність. Тому невід'ємною частиною інфраструктури повинен стати стабілізаційний фонд, який гарантує повернення вкладів громадян у разі банкрутства кредитної спілки та сприяє ефективному взаємокредитуванню її членів.

Методичні вказівки щодо самостійного вивчення дисципліни

Кредитні спілки вже давно діють на ринку фінансових послуг України. Водночас Закон “Про кредитні спілки” ще не діє в повну силу через відсутність підзаконної нормативної бази, що знаходиться в стадії розробки. Однак такий стан справ не зупиняє ні діяльність уже створених кредитних спілок, ні процес утворення нових.

Насамперед наведемо визначення кредитної спілки, що міститься у ст. 1 Закону “Про кредитні спілки”: “Кредитна спілка – це неприбуткова організація, заснована фізичними особами, професійними спілками, їхніми об'єднаннями на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні і наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки”.

Розглянемо етапи створення кредитної спілки.

1. Рішення про створення кредитної спілки.

Для створення кредитної спілки потрібно не менш 50 осіб, які відповідно до Закону “Про кредитні спілки” можуть бути членами кредитної спілки і які об'єднані хоча б однією з таких ознак: мають спільне місце роботи чи навчання або належать до однієї професійної спілки, об'єднання професійних спілок, іншої громадської чи релігійної організації або проживають в одному селі, селищі, місті, районі, області.

Усі члени кредитної спілки мають рівні права, зокрема і при голосуванні на загальних зборах, незалежно від розміру пайового та інших внесків. Майбутні засновники (члени) кредитної спілки проводять установчі збори, на яких:

- 1) приймається рішення про створення кредитної спілки, що оформляється протоколом, підписаним головою і секретарем зборів;
- 2) складається реєстр осіб, які брали участь в установчих зборах (список засновників). Реєстр є невід'ємною частиною протоколу. У ньому обов'язково вказуються: прізвище, ім'я, по батькові особи, дані її паспорта чи документа, що його замінює (для іноземців і осіб без громадянства, які постійно проживають в Україні, дані національного паспорта чи документа, що його замінює), адреса та інші відомості, що підтверджують наявність ознак, зазначених у частині першій діючої статті. Дані про особу засвідчуються її особистим підписом;

- 3) затверджується статут кредитної спілки;
- 4) обираються органи управління (наглядова рада, ревізійна комісія);
- 5) призначаються особи для проведення державної реєстрації;
- 6) розглядаються інші питання, пов'язані зі створенням кредитної спілки.

У свою чергу наглядова рада обирає правління кредитної спілки і призначає кредитний комітет кредитної спілки.

2. Узгодження статуту кредитної спілки у територіальному управлінні НБУ.

Узгодження статуту в територіальному управлінні НБУ – норма тимчасова і встановлена п. 2 розділу IX “Прикінцеві положення” Закону “Про кредитні спілки”. У ньому зазначено, що процедуру узгодження статуту повинні проходити ті кредитні спілки, які створюються в період між днем набуття чинності Закону “Про кредитні спілки” і днем створення Єдиного державного реєстру фінансових установ (далі – Держреєстр). Після створення Держреєстру кредитні спілки повинні проходити процедуру одержання ліцензії.

Узгодження статуту кредитної спілки здійснюється в двотижневий термін за умови, що статут відповідає чинному законодавству. Обов'язкові положення статуту кредитної спілки визначені в п. 2 ст. 7 Закону “Про кредитні спілки”.

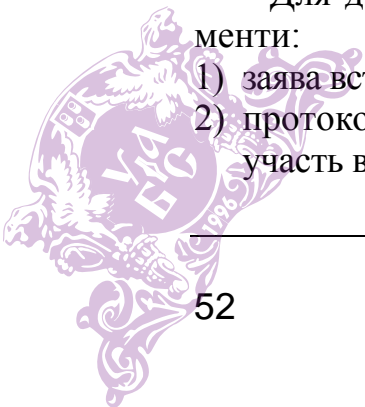
3. Державна реєстрація.

Реєстрація кредитних спілок здійснюється в порядку, передбаченому для державної реєстрації громадських організацій. Для реєстрації об'єднання громадян в орган, що реєструє, подаються такі документи:

- 1) заява, підписана не менше ніж трьома засновниками об'єднання громадян;
- 2) статут у 2-х екземплярах;
- 3) протокол загальних зборів, на яких прийнятий статут;
- 4) відомості про склад керівництва центральних установчих органів;
- 5) дані про наявність місцевих центрів, підтверджені протоколами зборів;
- 6) відомості про засновників кредитної спілки (для громадян – прізвище, ім'я, по батькові, рік народження, місце постійного проживання; для об'єднань громадян – назва об'єднання, місцезнаходження вищих установчих органів, копія документа про легалізацію);
- 7) документ про сплату реєстраційного збору.

Для державної реєстрації кредитної спілки подаються такі документи:

- 1) заява встановленого зразка про державну реєстрацію кредитної спілки;
- 2) протокол установчих зборів, до якого додається реєстр осіб, які брали участь в установчих зборах (список засновників кредитної спілки);

- 3) статут кредитної спілки, скріплений підписом голови наглядової ради кредитної спілки, вірогідність якого засвідчується нотаріально;
- 4) копія платіжного документа про сплату реєстраційного збору.

Державна реєстрація кредитних спілок здійснюється протягом одного календарного місяця шляхом внесення відповідного запису до Держреєстру. Уповноважений орган видає кредитній спілці посвідчення про державну реєстрацію за встановленою формою. Кредитна спілка розміщує у відповідних засобах масової інформації, визначених комісією з ліцензування, дані про її реєстрацію.

Протягом трьох місяців після державної реєстрації кредитна спілка зобов'язана розробити і затвердити з урахуванням вимог Закону "Про кредитні спілки", інших законів і нормативно-правових актів уповноваженого органу відповідні внутрішні положення і процедури для забезпечення ефективної і безпечної діяльності відповідно до переліку, визначеного нормативно-правовими актами уповноваженого органу, і статуту кредитної спілки.

4. Ліцензування.

Ліцензуванню в кредитній спілці підлягає діяльність із залучення внесків членів кредитної спілки на депозитні рахунки, а також інші види діяльності відповідно до закону.

Порядок одержання ліцензії встановлений ст. 34–38 Закону "Про фінансові послуги". Для одержання ліцензії в орган ліцензування надаються:

- 1) заява встановленого зразка;
- 2) копія посвідчення про державну реєстрацію або копія посвідчення про внесення в ЄДРПОУ, завірена нотаріально чи органом, який видав оригінал документа.

Документи приймаються за описом, копія якого видається заявнику. Рішення про видачу ліцензії чи про відмову приймається уповноваженим органом у термін, не пізніше ніж 30 календарних днів з дати надходження заяви про видачу ліцензії.

5. Реєстрація в органі статистики, у податковому органі, у соціальних фондах.

Для включення в Єдиний державний реєстр підприємств і організацій України та одержання ідентифікаційного коду кредитна спілка повинна надати у відповідний орган державної статистики:

- 1) облікову картку встановленого зразка;
- 2) статутні документи.

Документи подаються протягом 10 днів з моменту державної реєстрації.

Неприбуткові організації до початку своєї діяльності протягом 20 днів з моменту реєстрації повинні стати на облік у податковому органі

за місцезнаходженням згідно з Положенням про Реєстр неприбуткових організацій, затвердженим наказом ГНАУ від 11.07.1997 № 232.

Для внесення до Реєстру неприбуткових організацій у податковий орган надаються:

- 1) заява за формою 1-РН;
- 2) копії статутних і установчих документів.

Податковий орган присвоює кредитній спілці код ознаки неприбуткової організації – 0010. Після взяття кредитної спілки на облік податковий орган видає довідку за ф. № 4-ОПП.

6. Одержання печатки, відкриття банківського рахунку.

Для виготовлення печатки необхідно одержати відповідний дозвіл в органі внутрішніх справ.

Для відкриття банківського рахунку кредитній спілці необхідно подати документи, а саме: заяву за встановленою формою, копію статуту, довідку про реєстрацію в органах Пенсійного фонду, завірені у встановленому порядку, копію посвідчення про держреєстрацію і копію ф. № 4-ОПП, картку зі зразками підписів і зразком печатки, копію довідки про внесення кредитної спілки у Єдиний державний реєстр підприємств і організацій України; копію страхового посвідчення про реєстрацію у Фонді соціального страхування від нещасних випадків.

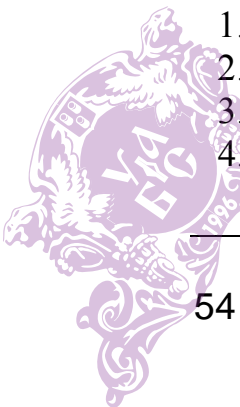
Згідно з п. 4.12 Інструкції про організацію роботи з готівкового обігу установами банків України, затвердженої постановою Правління НБУ від 19.02.2001 № 69, банк не встановлює кредитним спілкам ліміт каси. Кредитні спілки встановлюють ліміт каси самостійно і повідомляють про нього банкам, що здійснюють їх касове обслуговування.

Враховуючи основні засади діяльності та кооперативну природу кредитних спілок, слід відмітити специфічну структуру управління фінансово-господарською діяльністю.

На підставі Закону України “Про кредитні спілки”, статуту необхідно розкрити зміст повноважень та компетенції органів управління кредитної спілки. Слід зауважити, що у кредитній спілці, яка є фінансовою організацією, назви окремих органів управління, обов’язки схожі на банківські, проте за функціями вони аналогічні тим, що діють в інших видах кооперативів. Закон України “Про кредитні спілки” чітко регламентує функціональні обов’язки органів управління.

План семінарського заняття

1. Механізм створення та функціонування кредитної спілки.
2. Порядок розробки та затвердження статуту кредитної спілки.
3. Структура управління кредитною спілкою.
4. Функції, обов’язки, компетенція та відповідальність органів управління кредитної спілки.

5. Національна асоціація кредитних спілок України.
6. Головні напрями діяльності Національної асоціації кредитних спілок України.

Теми рефератів

1. Особливості фінансової діяльності кредитних спілок.
2. Допомога держави в розвитку кредитних спілок.
3. Особливості менеджменту в кредитній спілці.

Контрольні питання

1. Правова основа діяльності кредитних спілок.
2. Механізм створення та функціонування кредитної спілки.
3. Основна діяльність кредитної спілки.
4. Структура управління кредитною спілкою.
5. Хто може бути членом кредитної спілки?
6. Порядок надання позик членам спілки
7. Порядок державної реєстрації кредитної спілки.
8. Чи має право кредитна спілка займатися підприємницькою діяльністю і чому?
9. Статут кредитної спілки.
10. Права та обов'язки членів кредитної спілки.
11. Основні аспекти формування політики щодо залучення внесків членів кредитної спілки.
12. Джерела формування фінансових ресурсів кредитної спілки.
13. З якою метою була створена Національна асоціація кредитних спілок України?
14. Перерахуйте головні напрями діяльності Національної асоціації кредитних спілок України.
15. Яка кількість осіб потрібна для створення кредитної спілки?

Термінологічний словник

Виконавча дирекція – орган, який здійснює в кредитній спілці поточну роботу.

Вищий орган управління – загальні збори членів кредитної спілки.

Кредитний комітет – орган, який створюється за рішенням загальних зборів та відповідає за реалізацію кредитної політики, визначеної правлінням, приймає рішення про надання позик або готує відповідні подання для розгляду правлінням.

Наглядний комітет – орган, який звітує перед загальними зборами про дотримання керівними органами та службовими особами кредитної спілки вимог чинного законодавства та статуту.

Правління кредитної спілки – виконавчий орган, який здійснює керівництво її поточною діяльністю.

Література: 1–5, 7, 9, 12–21.

Тема 4. ОСНОВНІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

4.1. Основна діяльність кредитних спілок.

4.2. Статут кредитної спілки.

4.3. Механізм взаємодії кредитних спілок з підприємницькими структурами та населенням у сільській місцевості.

4.1. Основна діяльність кредитних спілок

Кредитні спілки як фінансові інституції здійснюють свою діяльність в секторі ринку фінансових послуг, де подібні послуги не надаються іншими фінансовими інститутами або пропонуються на неприйнятних умовах. Свого часу в цьому секторі працювали комерційні банки, але згодом вони зрозуміли, що працювати з населенням не дуже вигідно, тому втратили інтерес до дрібних клієнтів.

Кредитна спілка – організація, яка не має на меті отримання прибутку, тому її робота спрямована на надання лише певних послуг. Це визначає її вузьку спеціалізацію щодо напрямів використання фінансових ресурсів, накопичених за рахунок заощаджень своїх членів.

Як суб'єкти фінансового ринку кредитні спілки надають послуги, які подібні до банківських, та цілу низку нефінансових послуг, а саме:

- залучення коштів шляхом прийняття депозитів;
- надання кредитів усіх видів;
- надання гарантій за членів спілки;
- платіжно-розрахункові операції;
- колективна закупівля необхідних для членів спілки товарів;
- сприяння бізнесу членів кредитної спілки;
- надання певних видів страхових послуг;
- здійснення контролю за ефективним використанням отриманих фінансово-кредитних ресурсів.

Кредитна спілка, крім надання кредитних та ощадних послуг своїм членам, не має права проводити іншу господарську діяльність. Вона створюється та діє насамперед для того, щоб надати можливість

своїм членам отримати кредит на прийнятних для них умовах. Відсотки, отримані спілкою за надані кредити, становлять її дохід. Він спрямовується на створення фондів і розподіляється за внесками членів спілки.

Кредитна спілка відповідно до свого статуту:

- надає позики членам спілки на умовах їх платності, строковості та забезпеченості під заставу майна або майнових прав;
- приймає внески від членів спілки;
- розподіляє доходи на вклади членів спілки пропорційно до внесених ними коштів;
- створює фонди спілки, в тому числі позиковий і резервний, зберігає кошти в установах банків;
- виступає поручителем членів спілки щодо зобов'язань перед третіми особами;
- надає позики іншим кредитним спілкам, асоціаціям кредитних спілок за наявності вільних коштів, використовує кошти на потреби розвитку руху кредитних спілок;
- оплачує за дорученням своїх членів вартість товарів, робіт і послуг, зокрема житлово-комунальних, у межах внесків члена кредитної спілки або наданого йому кредиту;
- здійснює благодійництво за рахунок коштів спеціально створених для цього фондів.

Внески членів кредитної спілки поділяються:

- за обов'язковістю – на обов'язкові і необов'язкові;
- за зворотністю – на зворотні і незворотні;
- за можливістю нарахування відсотків (розподілу доходів) – на внески, на які повинні нараховуватися відсотки, внески, на які може розподілятися дохід, та внески, на які відсотки не нараховуються (дохід не розподіляється);
- за економічною природою – на внески, які належать до капіталу, та внески, які належать до зобов'язань спілки;
- за власністю – на внески, які є власністю членів, і внески, що є власністю кредитної спілки;
- за цільовим призначенням – на внески, які використовуються для надання позик членам кредитної спілки, та внески, з яких формується власний капітал спілки.

Виходячи з мети діяльності кредитних спілок – задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні, наданні фінансових послуг шляхом об'єднання грошових внесків, основними методами є:

- залучення внесків;
- кредитування.

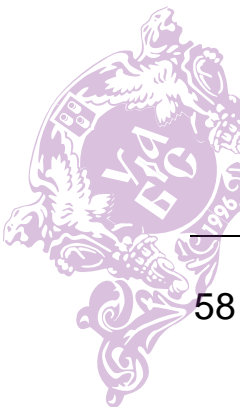
Політика щодо залучення внесків членів кредитної спілки визначається правлінням спілки шляхом прийняття відповідного положення. У положенні зазначаються такі вимоги:

- види внесків членів відповідно до цієї політики;
- максимально допустима питома вага внесків у пасивах спілки, які належать одному члену, в процентному відношенні до загальних пасивів спілки;
- режим залучення внесків депозитного типу відповідно до термінів дії угод, варіантів нарахування відсотків, сплати відсотків, суми внеску та можливості поточного зняття чи вкладення частини внеску;
- питома вага окремих видів внесків депозитного типу в загальній сумі внесків;
- мінімальний та максимальний розмір вкладень за окремими видами внесків депозитного типу;
- мінімальний та максимальний термін дії угод за окремими видами внесків депозитного типу, які є строковими;
- можливість застосування в угодах штрафних санкцій до вкладника у випадку, якщо з його ініціативи достроково припиняється дія угоди про внесення строкового членського внеску депозитного типу;
- можливість застосування в угодах про внески депозитного типу змінних (порівняних до еквівалента) відсотків;
- періодичність і варіант розподілу доходів на внески пайового типу;
- порядок та терміни повернення окремих видів зворотних внесків на вимогу члена спілки.

Поточними рішеннями правління кредитної спілки встановлює процентні ставки з внесків депозитного типу та розмір частини доходу, що згідно з визначеною в положенні періодичністю розподіляється на внески пайового типу, а також може визначати мінімальний розмір вступного та обов'язкового внесків пайового типу, максимальний розмір внесків пайового типу одного члена (конкретна сума або без обмежень), фіксувати на певний період розмір і можливий термін вкладання за окремими видами внесків депозитного типу в межах, зазначених у положенні.

У кредитній спілці можуть застосовуватися такі види внесків членів кредитної спілки:

- 1) вступний внесок – обов'язковий незворотний внесок, що вноситься одноразово на момент вступу особи в члени спілки в сумі, передбаченій статутом спілки. На вступний внесок відсотки не нараховуються (дохід не розподіляється). Вступний внесок повністю спрямовується на формування резервного фонду спілки. Вступний внесок є власністю кредитної спілки, яка поповнює її інституційний капітал;

- 2) обов'язковий внесок пайового типу – обов'язковий зворотний внесок, який вноситься на момент вступу особи в члени спілки та в інших, передбачених статутом випадках, у розмірі, визначеному статутом спілки. На обов'язковий внесок пайового типу може розподілятися дохід за результатами роботи кредитної спілки у певному періоді у розмірі та порядку, визначеному правлінням спілки. Обов'язковий внесок пайового типу спрямовується на надання позик членам кредитної спілки, формує прирівняний до власного капіталу пайовий фонд. Обов'язковий внесок пайового типу є власністю члена спілки і може бути повернутий за його вимогою, що спричиняє припинення членства;
- 3) додатковий внесок пайового типу – необов'язковий зворотний членський внесок, максимальний розмір якого не регламентується законодавством і може бути обмежений лише рішенням правління спілки. На додатковий внесок пайового типу може розподілятися дохід за результатами роботи кредитної спілки у певному періоді у розмірі та порядку, визначеному правлінням спілки. Додатковий внесок пайового типу спрямовується на надання позик членам кредитної спілки, формує прирівняний до власного капіталу пайовий фонд. Додатковий внесок пайового типу є власністю члена спілки і може бути повернутий за його вимогою;
- 4) внесок депозитного типу – необов'язковий зворотний членський внесок, розмір і термін перебування якого в користуванні спілки визначено відповідними угодами. На внесок депозитного типу здійснюється нарахування відсотків згідно з укладеними угодами. Внесок депозитного типу спрямовується на надання позик членам кредитної спілки та входить до складу її зобов'язань. Внесок депозитного типу є власністю члена спілки і може бути повернений йому згідно з умовами укладених угод;
- 5) цільовий внесок члена спілки – незворотний внесок, який використовується на потреби спілки. Обов'язковість внесення цільових внесків визначається положеннями про відповідні цільові (спеціальні) внески. На цільовий членський внесок відсотки не нараховуються (дохід не розподіляється). Цільовий внесок є власністю кредитної спілки і належить до її неінституційного капіталу.

Кредитна спілка формує свій капітал за рахунок внесків депозитного типу. За терміном дії договорів внески депозитного типу поділяються на строкові та безстрокові (без визначення у договорі терміну залучення).

Строкові внески депозитного типу за строками дії договорів поділяються на короткострокові (до 3 місяців), середньострокові (від 3 до 12 місяців) і довгострокові (12 місяців і більше).

Строкові внески депозитного типу можуть залучатися за такими формами:

- внески з нарахуванням та сплатою відсотків і суми внеску наприкінці терміну дії угоди;
- внески з періодичним нарахуванням відсотків та сплатою відсотків і суми внеску наприкінці терміну дії угоди;
- внески з періодичним нарахуванням та сплатою відсотків і частини суми внеску.

Безстрокові внески депозитного типу можуть залучатися за такими формами:

1) щодо суми внеску:

- поточні внески з правом зняття або довнесення певної суми у будь-який час;
- внески з правом періодичного зняття будь-якої суми;
- фіксовані внески з правом зняття в повній сумі у будь-який час на вимогу члена спілки;

2) щодо нарахування відсотків:

- періодично;
- на момент здійснення операції (сплата відсотків, зняття частини суми);

3) щодо сплати відсотків:

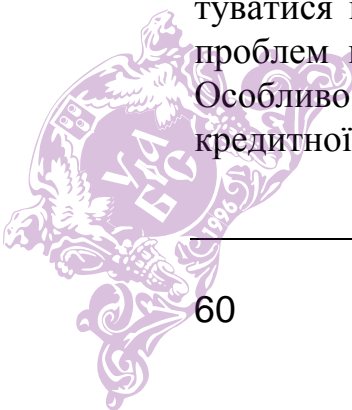
- періодично;
- на запитання.

4.2. Статут кредитної спілки

Зміст статуту кредитної спілки повинен відповідати вимогам, які висуваються до нього у відповідних статтях Цивільного кодексу та нормативних актах щодо функціонування кооперативних підприємств з урахуванням їх специфіки, а також ряду положень, які відсутні в цих актах, але стосуються фінансово-кредитної діяльності з урахуванням практики та досвіду роботи кредитних спілок.

У статуті кредитної спілки можуть бути передбачені інші положення, які стосуються діяльності кредитної спілки і не суперечать законодавству України.

При підготовці статуту кредитної спілки в основному слід орієнтуватися на текст типового статуту кредитної спілки, щоб уникнути проблем при погодженні статуту у регіональному управлінні НБУ. Особливо це стосується питань, пов'язаних із фінансовою діяльністю кредитної спілки.

Статути кредитних спілок повинні містити такі обов'язкові положення:

- офіційну назву спілки;
- місцезнаходження та територію діяльності;
- предмет, мету та термін діяльності;
- порядок та умови прийому в члени, закінчення членства, зокрема підстави та порядок виключення з членів спілки;
- права, обов'язки та відповідальність членів спілки;
- склад, порядок створення, компетенцію та відповідальність органів управління спілкою, порядок прийняття рішень;
- відповідальність спілки перед її членами;
- розмір, склад та порядок внесення вступних внесків та відповідальність членів спілки за порушення зобов'язань щодо їх внесення;
- порядок повернення пайових накопичень при виході із спілки;
- джерела формування та порядок використання майна;
- фонди, що створюються спілкою, та порядок їх формування;
- порядок розподілу доходів;
- перелік послуг, що надаються спілою;
- організація фінансово-кредитної діяльності спілки;
- дата початку та закінчення фінансового року;
- організація обліку та звітності у кредитній спілці;
- порядок і умови реорганізації та ліквідації кредитної спілки.

Статут кредитної спілки за рішенням засновницьких зборів може містити інші положення, що не суперечать діючому законодавству. Зміни та доповнення до статуту вносяться за рішенням загальних зборів та підлягають реєстрації у встановленому порядку. Зміна кількості членів спілки та величини пайового капіталу не зумовлює перереєстрацію статуту. Копія статуту видається кожному члену, а також повинна знаходитися в доступному для ознайомлення місці.

Члени спілки можуть бути обрані тільки до одного з органів – правління, спостережної ради (ревізійної комісії). Члени спостережної ради не можуть бути членами правління та входити до складу виконавчої дирекції. Члени виборних органів та кредитного комітету працюють на громадських засадах.

Вищий орган управління – загальні збори членів кредитної спілки. Вони правомірні вирішувати будь-які питання, що відповідають статутним цілям, завданням кредитної спілки, спостережної ради, кредитного комітету та виконавчої дирекції. Терміни, порядок скликання та проведення загальних зборів визначаються статутом.

У період між загальними зборами правління забезпечує виконання рішень загальних зборів кредитної спілки та здійснює керівництво її діяльністю. Воно підзвітне загальним зборам і обирається на термін, визначений статутом.

Спостережна рада забезпечує дотримання спілкою норм і положень статуту та діючого законодавства, здійснює контроль за роботою правління, виконавчою дирекцією, розглядає звернення членів у випадку, якщо цього не робить правління або виконавча дирекція.

Спостережна рада підзвітна загальним зборам і обирається на термін, передбачений статутом. Якщо за рішенням загальних зборів створюється ревізійна комісія, вона виконує функції спостережної ради.

Виконавчим органом є виконавча дирекція спілки, здійснює керівництво повсякденною діяльністю. Повноваження та відповідальність виконавчої дирекції визначаються статутом. Виконавчий директор та головний бухгалтер призначаються відповідно до статуту. Кожен з них може бути обраний головою правління або спостережної ради.

Правління кредитної спілки відповідно до статуту створює кредитний комітет, який відповідає за реалізацію кредитної політики, приймає рішення про надання позик, а також готує відповідні подання для розгляду на засіданні правління залежно від величини позики.

Правління, кредитний комітет і наглядовий комітет працюють на громадських засадах. Водночас за рішенням правління кредитної спілки робота членів цих формувань може оплачуватися.

4.3. Взаємодія кредитних спілок з підприємницькими структурами та населенням у сільській місцевості

У сучасних умовах кредитна спілка – це невід’ємна і особлива складова частина банківської системи ринкового типу. Принципи організації, мета, завдання та функції кредитної спілки відрізняють її від інших інститутів фінансового ринку, зумовлюють особливі відносини між ними.

Інтенсивність та результативність взаємовідносин з кредитними організаціями сьогодні не можуть бути достатніми. Існує кілька причин цього. По-перше, у кредитних спілках і кредитних організаціях різна мета діяльності. Кредитні спілки ставлять за мету задоволення господарських та особистих потреб своїх членів у банківських послугах, а кредитні організації – отримання прибутку. По-друге, кредитні спілки та кредитні організації не досягли рівня, при якому можливі взаємовигідні відносини. По-третє, кредитна кооперація як система знаходиться на початковій стадії розвитку.

У міру розвитку кредитної кооперації буде посилюватися її інтеграція у банківську систему. Чинне законодавство нашої держави,

визначаючи правове положення створюваних організацій як юридичних осіб для здійснення різних видів діяльності, поділяє їх на два види щодо основної мети функціонування – комерційні та некомерційні. За правовим положенням кредитні спілки належать до некомерційних організацій, тому що вони не ставлять за мету отримання прибутку. Це визначає принципи їх організації та діяльності.

Добровільність об'єднання в кредитні спілки відповідає основним потребам їх членів, які не були задоволені ні в процесі здійснення господарської діяльності, ні в інших організаціях. Значення кредитної спілки зростає завдяки можливості задовольняти потреби її членів у фінансових ресурсах або збереженні тимчасово вільних грошових коштів однією юридичною особою з найменшими втратами часу та зусиль.

Виходячи з цього, мету кредитної спілки можна визначити як задоволення потреб її членів у позикових коштах. Одним з основних елементів затрат на формування позикового фонду слід розглядати витрати кооперативу на забезпечення збереження власних коштів його членів.

Метою спілки, яка створена фізичними особами, можна вважати збереження вкладів та надання позик на споживчі цілі, зокрема на придбання товарів та послуг.

Обов'язковою умовою створення кредитної спілки є ініціатива та зацікавленість окремих груп громадян та юридичних осіб, які проживають або здійснюють свою діяльність в сільській місцевості.

Кооперативна діяльність спрямована не лише на задоволення матеріальних потреб населення, а й на соціальну перебудову села, економічну стабілізацію, відродження демократії, міжнародне співробітництво.

Механізм взаємодії підприємств системи споживчої кооперації з населенням та іншими підприємницькими структурами через створення кредитної спілки для здійснення кредитування господарської діяльності в сільській місцевості наведений на рис. 4.1.

У сучасних умовах кредитна спілка зможе вносити реальний вклад у вирішення питань розвитку вітчизняного виробництва, створення додаткових робочих місць, формування соціально-побутової інфраструктури в сільській місцевості і тим самим пом'якшувати вплив кризи на зниження життєвого рівня громадян.

Члени кредитної спілки мають можливість:

- ефективно розмістити наявні грошові кошти і отримати від даної операції дохід;
- забезпечити фінансування своїх потреб;
- сприяти економічному розвитку виробництва сільськогосподарської продукції та створенню додаткових робочих місць.

Рис. 4.1. Фінансовий механізм залучення коштів кредитної спілки

Збільшення обігового капіталу дозволить споживчому товариству збільшити обсяг заготівель сільськогосподарської продукції, наповнити магазини товарами, які користуються попитом у населення, і тим самим задовольнити будь-які потреби сільського населення, змінити інфраструктуру села.

Кредитна спілка працює в інтересах своїх членів. Вона достовірно знає своїх позичальників і тому в основному укладаються договори поруки за оформлений кредит, який за бажанням позичальника видається готівкою або ж проводяться безготівкові розрахунки.

Водночас у зв'язку з платіжною кризою багатьох підприємств, дефіцитом власного оборотного капіталу особливу увагу слід приділяти факторинговим операціям.

Факторинг – це різновид кредитно-фінансової операції, який забезпечує не тільки оборотність вартості, але й такі важливі зовнішні умови як забезпечення підприємств необхідними ресурсами, надання виробникам інформації про стан і структуру попиту на їхню продукцію.

Основною послугою при факторингу є фінансування кредитною спілкою поставок товарів з відстрочкою платежу. Крім того, спілка здійснює контроль за своєчасністю оплати та облік дебіторської заборгованості. Другою послугою при факторингу є страхування ризиків, пов'язаних з постачанням товарів, зокрема ризику неотримання своєчасного платежу від покупця. Третя послуга – адміністративне управління дебіторською заборгованістю, яке передбачає контроль за своєчасною оплатою поставок покупцями.

В умовах функціонування кредитної спілки з'являються можливості для забезпечення підприємств товарно-матеріальними цінностями,

які необхідні для проведення фінансово-господарської діяльності. При цьому з боку членів кредитної спілки проводиться контроль за здійсненням тієї чи іншої господарської операції, адже в умовах факторингової угоди постачальник поступається спілці правом отримання платежів від платників за поставлені товари чи надані послуги.

Кредитна спілка у день отримання платіжних вимог оплачує їх постачальникові, а потім завершує розрахунки з покупцями. Механізм здійснення кредитною спілкою факторингових операцій наведений на рис. 4.2.

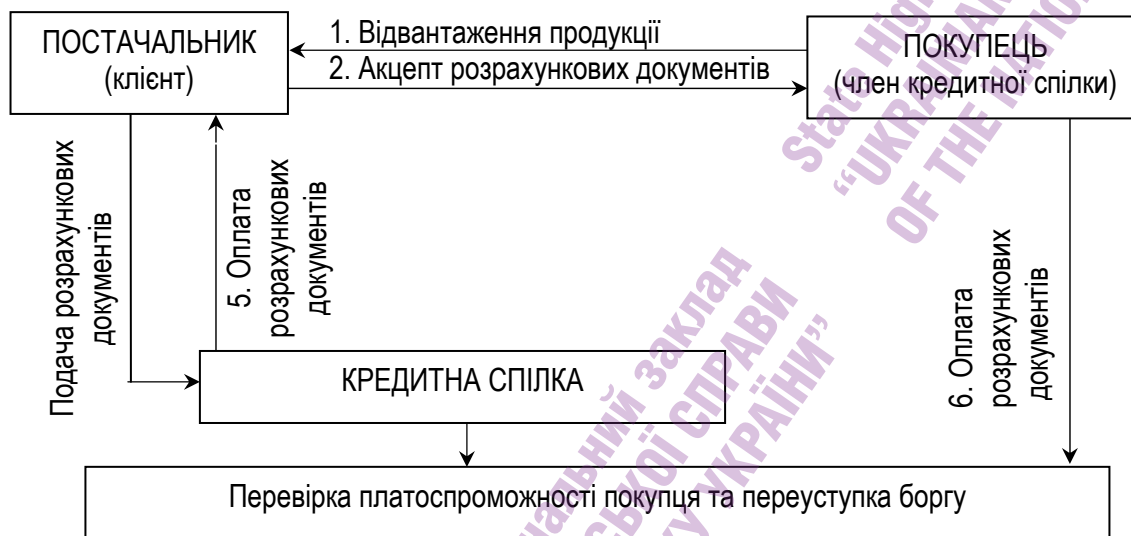

Рис. 4.2. Схема здійснення кредитною спілкою факторингових операцій

Кредитна спілка, членами якої є населення, що проживає на даній території, працює в одному з підприємств та користується послугами цих підприємств залежно від потреб. Отже, члени кредитної спілки мають можливість визначити важливість і необхідність тієї чи іншої угоди, дати дозвіл на її здійснення і тільки після цього приступити до укладання факторингової угоди. Для підприємств дуже важливим є те, що надходження виторгу від реалізації продукції за виконані послуги не залежить від платоспроможності платників, терміну оборотності коштів у розрахунках та інших чинників.

Фінансування при факторингу має ряд переваг, серед яких в першу чергу слід зазначити такі:

- комплексну систему довготермінового фінансування організацій;
- автоматичне збільшення фінансування в міру зростання обсягу реалізації;
- відсутність обмежень по платежах від постачальників товарів.

Постачальник також має вигоди від використання факторингу, а саме:

- отримання додаткового прибутку за рахунок збільшення обсягів реалізації в результаті отримання необхідного оборотного капіталу від кредитної спілки;
- економія коштів на операціях, пов'язаних з отриманням банківського кредиту.

Фінансування в межах факторингу звільняє постачальника від проблеми дефіциту власного обігового капіталу, а покупцю надає можливість гарантовано отримувати від постачальника відстрочку платежу на термін, достатній для товарообігу.

Враховуючи вищевказане, можна зробити висновок про те, що єдиний спосіб поповнення власних обігових коштів для підприємств – участь у створенні кредитних спілок та використання їх фінансового потенціалу для забезпечення фінансово-господарської діяльності.

Таке співтовариство має свої переваги, зокрема можливість швидко оформляти позики, застосовувати диференційовані ставки за користування позикою, можливість відстрочувати при необхідності терміни погашення.

Кредитну спілку можна вважати фінансовим посередником, який забезпечує фінансовий і соціальний захист своїх членів через залучення їхніх особистих заощаджень для взаємного кредитування. Завдяки запропонованим заходам, які пов'язані з організацією функціонування кредитних спілок в сільській місцевості, покращаються показники, що характеризують рівень життя населення, а саме: внутрішній валовий продукт на душу населення; реальні доходи населення; рівень оплати праці; межу бідності; соціальне розташування населення.

Методичні вказівки щодо самостійного вивчення дисципліни

Фінансово-господарське забезпечення діяльності кредитних спілок відповідно до ст. 20 Закону України “Про кредитні спілки” передбачає формування капіталу, який складається з пайового, резервного та додаткового капіталів, а також залишку нерозподіленого доходу спілки і не може бути меншим 10 відсотків від суми її загальних зобов'язань.

Водночас кредитна спілка відповідно до Закону “Про кредитні спілки” є статутною господарською організацією. Вона діє на основі статуту, що не суперечить законодавству України (ст. 7), а п. 4 ст. 57 Господарського кодексу України передбачає, що статут суб'єкта господарювання повинен містити відомості про розмір і порядок створення статутного та інших фондів. Отже, формування статутного капіталу кредитної спілки є обов'язковим елементом.

Слід зазначити, що на зміст Закону “Про кредитні спілки” вплинув Закон України “Про кооперацію” та інші нормативні акти про діяльність організацій, заснованих на кооперативних засадах, оскільки кредитні спілки належать до кооперативного сектора економіки. Закон України “Про кооперацію” передбачає у кооперативі забезпечення діяльності у порядку, передбаченому його статутом. Визначення розміру пайового, резервного, неподільного та спеціального фондів є справою кооперативу. Закон України “Про кооперацію” не передбачає мінімальний розмір початкового капіталу, який необхідний для заснування кооперативу.

Однак кредитні спілки є особливим видом кооперативу, що розглядається одночасно як фінансова установа. Закон України “Про кредитні спілки” визначає кредитну спілку як фінансову установу, єдиним видом діяльності якої є надання фінансових послуг. Це визначає високий рівень публічності в діяльності кредитної спілки та її правовому регулюванні. Закон України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” передбачає здійснення щодо кредитної спілки регулятивних та наглядових функцій за діяльністю з надання фінансових послуг для захисту інтересів споживачів фінансових послуг, правового забезпечення діяльності і розвитку конкурентоспроможного ринку фінансових послуг та єдиної державної політики у фінансовому секторі України. Фінансова установа відповідно до ст. 1 цього Закону – це юридична особа, яка надає одну чи декілька фінансових послуг та внесена до відповідного реєстру у порядку, встановленому законом. До фінансових установ належать: банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії та інші юридичні особи, винятковим видом діяльності яких є надання фінансових послуг.

Як суб’єкти фінансового ринку кредитні спілки надають послуги, подібні до банківських, та цілу низку нефінансових послуг, а саме:

- залучення коштів шляхом прийняття депозитів;
- надання кредитів усіх видів;
- надання гарантій за членів спілки;
- платіжно-розрахункові операції;
- колективна закупівля необхідних для членів спілки товарів;
- сприяння веденню бізнесу членами кредитної спілки;
- надання певних видів страхових послуг;
- здійснення контролю за ефективним використанням наданих фінансово-кредитних ресурсів.

Кредитна спілка не має права здійснювати іншу, крім надання кредитних та ощадних послуг своїм членам, господарську діяльність.

Вона створюється та діє насамперед для того, щоб надати своїм членам кредит на прийнятних для них умовах. Відсотки, отримані спілкою за надані кредити, становлять її дохід.

Таким чином, кредитна спілка в процесі своєї діяльності створює документи, що регулюють її діяльність, а саме:

- Статут кредитної спілки (додаток А).
- Положення про Правління кредитної спілки (додаток Б)
- Положення про Кредитний комітет кредитної спілки (додаток В)
- Положення про Наглядний комітет кредитної спілки (додаток Г).
- Положення про Виконавчу дирекцію кредитної спілки (додаток Д).

Добровільне об'єднання в кредитну спілку зумовлюють дві основні потреби її членів, які не знайшли задоволення ні в процесі здійснення господарської діяльності, ні в інших організаціях: тимчасова нестача фінансових ресурсів; збереження тимчасово вільних грошових коштів. Зацікавленість кредитною спілкою збільшується завдяки можливості задовольнити ці потреби однією юридичною особою з найменшими втратами часу та особистих зусиль.

План семінарського заняття

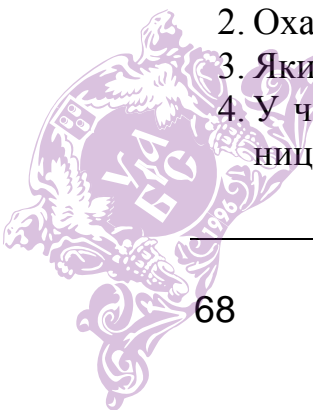
1. Основна діяльність кредитної спілки.
2. Види та характеристика послуг кредитних спілок.
3. Сутність політики щодо залучення внесків членів кредитної спілки. Види внесків членів кредитної спілки.
4. Зміст статуту кредитної спілки.
5. Механізм взаємодії кредитних спілок з підприємницькими структурами та населенням у сільській місцевості.
6. Фінансовий механізм залучення коштів кредитної спілки.

Теми рефератів

1. Джерела формування кредитних ресурсів кредитних спілок.
2. Особливості фінансово-кредитного забезпечення підприємств з участю кредитних спілок.
3. Перспективи розвитку кредитної кооперації в Україні.

Контрольні питання

1. У чому полягає основна діяльність кредитної спілки?
2. Охарактеризуйте основні положення Статуту кредитної спілки.
3. Який механізм затвердження та погодження статуту?
4. У чому полягає механізм взаємодії кредитних спілок з підприємницькими структурами та населенням у сільській місцевості?

Термінологічний словник

Вступний внесок – обов’язковий незворотний внесок, що вноситься одноразово на момент вступу в члени спілки в сумі, передбаченій статутом спілки.

Внесок депозитного типу – необов’язковий зворотний членський внесок, розмір і термін перебування якого в користуванні спілки визначені відповідними угодами.

Додатковий внесок пайового типу – необов’язковий зворотний членський внесок, максимальний розмір якого не регламентується законодавством і може бути обмежений лише за рішенням правління спілки.

Обов’язковий внесок пайового типу – обов’язковий зворотний внесок, який вноситься на момент вступу особи в члени спілки та в інших, передбачених статутом випадках.

Статут підприємства – документ, що визначає цілі, профіль і завдання підприємства, сферу його діяльності, органи управління і контролю, порядок утворення майна, розподілення прибутку (доходу), умови реорганізації та ін.

Факторинг – вид послуг, при якому банк бере на себе посередницькі операції при розрахунках між постачальниками і споживачами при тимчасовій відсутності коштів.

Цільовий внесок члена – незворотний внесок, який використовується на потреби розвитку кредитної спілки.

Література: 1–5, 7, 9, 12–15, 17–22.

Тема 5. ОРГАНІЗАЦІЯ КРЕДИТНО-ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНОЇ СПІЛКИ

- 5.1. Формування кредитної політики кредитної спілки.
- 5.2. Надання позик членам спілки.
- 5.3. Супроводження наданих позик.

5.1. Формування кредитної політики кредитної спілки

Кредитна політика та політика залучення внесків членів кредитної спілки регулюють діяльність кредитних спілок. На основі чинного законодавства України вони формують концептуальні засади надання кредитними спілками кредитних та ощадних послуг своїм членам. У свою чергу правління кредитної спілки затверджує положення про надання позик і про залучення внесків членів кредитної спілки.

Кредитна спілка повинна постійно переглядати свою кредитну політику відповідно до змін ринкових умов. Кредитна політика складається з загальних напрямів прийняття рішень про вибір надійного позичальника, обсягу та терміну кредиту. Ці напрями в подальшому реалізуються управлінським апаратом. На рис. 5.1 наведена послідовність кредитної політики та взаємозв'язок між її етапами. Кредитна політика відображає передумови формування механізму передачі коштів кредитної спілки суб'єктам підприємницької діяльності.

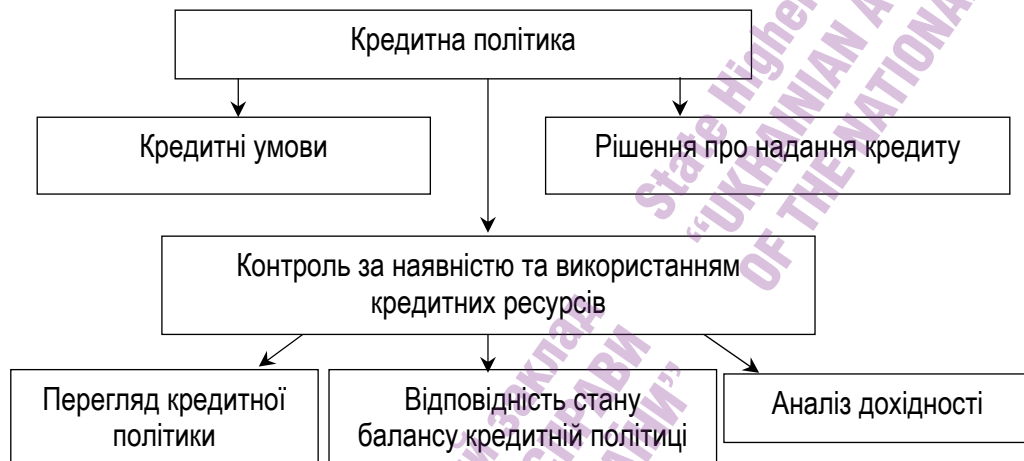

Рис. 5.1. Структура формування кредитної політики кредитною спілкою

Отже, кредитна політика визначає мету кредитного управління. Вона повинна чітко відображати наміри спілки бути активною в наданні позики. Це дає їй можливість швидко змінювати кредитну політику залежно від кон'юнктури ринку або бути консервативною в умовах надання кредиту потенційному позичальнику.

Основним видом діяльності кредитної спілки є надання послуг членам спілки з кредитування та збереження грошових коштів. Позика членам кредитної спілки надається на підставі діючого законодавства на умовах, визначених її статутом. Кредитна спілка повинна постійно переглядати свою кредитну політику відповідно до змін ринкових умов. Вона повинна складатися із загальних напрямків прийняття рішень про вибір надійного позичальника, обсягу та терміну кредиту.

Сформована кредитна політика затверджується загальними зборами членів кредитної спілки з урахуванням чинного законодавства та статуту. Основними питаннями, які враховуються в процесі її формування, є такі:

- кому може надаватися позика і на які цілі;
- максимальний розмір позики для індивідуального позичальника;
- термін позики та розмір компенсації;

- гарантійне обслуговування позики;
- право вимоги дострокового погашення позики;
- вирішення спорів.

Відповідно до статуту кредитної спілки позика надається тільки її членам. Дуже важливим моментом є визначення напрямів використання кредитних ресурсів за наданою позикою. Кредитна політика визначає, що домовленість між спілкою та її членом з приводу використання позики має характер чистої позики, тобто позичальник має право розпоряджатися коштами на свій розсуд. Але дуже часто приймається рішення про цільове призначення позики на виробничі або споживчі потреби. Мета надання позики в першу чергу обумовлюється зацікавленістю спілки як кредитора.

Обов'язковим елементом кредитної політики є встановлення розміру та терміну позики. Умови сплати за користування позикою слід пов'язувати з умовами формування позикового фонду. Надання позики пов'язане з фінансовим ризиком для спілки, тому необхідно дотримуватися процедури прийняття рішення про надання позики (рис. 5.2).

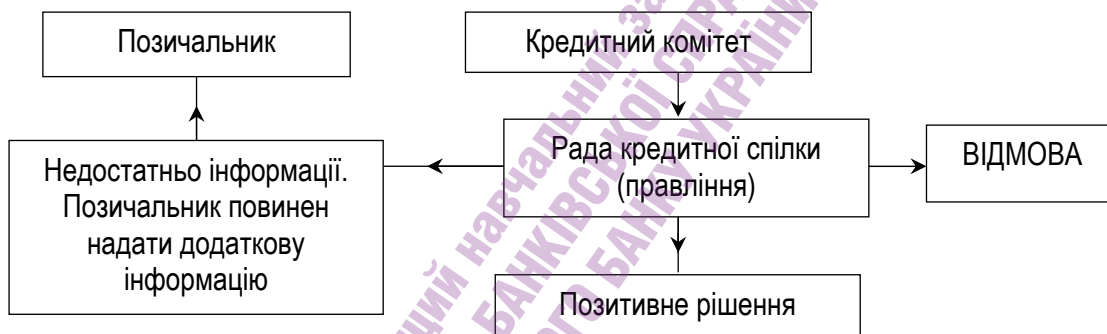

Рис. 5.2. Схема прийняття рішення про надання кредиту

Це рішення відображає неоднозначність встановленого порядку надання позик членам кредитної спілки. Враховуючи те, що членами спілки є особи, які зайняті у фінансово-господарській діяльності суб'єктів господарювання місцевого регіону, на рішення про видачу позики безперечно впливають потреби в позиці на виробничі цілі. Надаючи позичку будь-якій підприємницькій структурі, кредитна спілка має можливість проконтролювати цільове використання та своєчасність повернення позики.

Кредитна політика визначається правлінням спілки шляхом прийняття відповідного положення.

У положенні зазначаються:

- види позик, які надаються відповідно до їх цільового призначення;
- питома вага окремих видів позик у кредитному портфелі спілки;

- мінімальний і максимальний розміри кожного виду позик;
- мінімальний і максимальний терміни позик;
- вимоги до рівня забезпечення кожного виду позик;
- порядок нарахування і сплати відсотків та основної суми позики з урахуванням їх можливого розміру та терміну;
- спосіб надання основної суми кожного виду позик;
- можливість зміни рівня відсотків за користування позиками;
- додаткові умови з окремих видів позик;
- застосування штрафних санкцій до позичальників, які неналежно виконують свої зобов'язання за кредитними угодами, а також види та розміри таких санкцій.

Своїми рішеннями правління кредитної спілки встановлює процентні ставки за окремими видами позик, а також у межах періоду, визначеного положенням, з метою гнучкого та оперативного реагування на необхідність забезпечення фінансової стабільності спілки.

Цієї політики повинні дотримуватися кредитні спілки – члени Національної асоціації кредитних спілок України (НАКСУ) для того, щоб на першу вимогу позичальників забезпечити повернення внесків депозитного типу та виконати всі поточні зобов'язання, мінімізуючи водночас розмір коштів, які вилучаються з кредитного обігу як ліквідні активи.

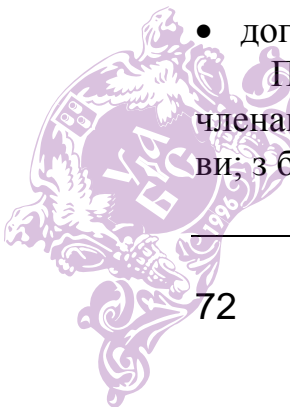
5.2. Надання позик членам спілки

Правові відносини між кредитною спілкою та її членами визначаються законодавчими актами, статутними документами, положеннями кредитної спілки і рішеннями її керівних органів. Вони ґрунтуються на договірних засадах.

До документів, які засвідчують існування правових відносин між членом кредитної спілки та кредитною спілкою, належать такі:

- заява про вступ до кредитної спілки;
- членська книжка учасника кредитної спілки;
- заява про надання позики;
- договір про членський внесок;
- договір про надання кредиту;
- договір поруки;
- договір застави.

Підставами для укладання договорів між кредитною спілкою та її членами повинні бути: з боку члена кредитної спілки – відповідні заяви; з боку кредитної спілки – рішення керівних органів управління.

Позика надається члену кредитної спілки на підставі укладеної кредитної угоди, в якій зазначаються:

- дата та місце укладання угоди;
- повне найменування сторін та їх представників, повноважних представників;
- предмет угоди;
- ціна угоди;
- терміни та порядок виконання угоди;
- відповідальність сторін;
- реквізити сторін;
- підписи та при необхідності печатки сторін.

Для контролю за своєчасним внесенням коштів за наданими позиками та оперативного планування руху грошових потоків кредитна спілка здійснює аналітичний облік.

Поточний контроль за дотриманням умов кредитної угоди здійснює уповноважена особа (позиковий управитель, виконавчий директор, уповноважений член кредитного комітету). Зокрема перевіряються строки внесення та обсяги передбачених кредитною угодою платежів. Для цього фактично отримані платежі звіряються з графіком надходження планових платежів, який складається кожного тижня. Уповноважена особа звітує про дотримання графіка планових платежів на кожному засіданні кредитного комітету.

Головною умовою для прийняття рішення про надання позик є очевидна та належним чином підтверджена здатність члена спілки повернути основну суму та відсотки за позикою у встановлений термін за рахунок власних джерел доходу. Така здатність для підприємницьких позик забезпечується обов'язковим складанням бізнес-плану. Для споживчих позик сума місячного платежу не повинна перевищувати 50 % від чистого місячного доходу позичальника. При цьому такий дохід повинен бути реальним.

Додатковими умовами для прийняття рішення про надання позики члену кредитної спілки можуть бути його кредитна історія в спілці та можливе використання одного з видів забезпечення.

Кредитний комітет та виконавча дирекція спілки повинні здійснювати постійний аналіз ефективності кредитної політики, визначеної правлінням на основі досвіду її практичної реалізації, та в разі необхідності вносити пропозиції про її вдосконалення.

Слід також зупинитися на формуванні кадрового потенціалу кредитної спілки. Професійний рівень працівників, які здатні організувати успішну діяльність спілки, передбачає наявність у них спеціальної підготовки для роботи у фінансовій та банківській сферах.

Розвиток малого та середнього бізнесу в Україні дозволить забезпечити швидкий приріст валового внутрішнього продукту. Саме малий бізнес зможе оздоровити державні фінанси, збільшити обсяги ВВП, створити додаткові робочі місця.

5.3. Супроводження наданих позик

Згідно з вимогами законодавства та кооперативними принципами, які застосовують кредитні спілки, кожна людина при потребі може стати членом кредитної спілки. Кандидат у члени кредитної спілки передусім повинен ознайомитися із статутними документами кредитної спілки, доступними фінансовими звітами і положеннями кредитної спілки, які використовуються спілкою при залученні вкладів і кредитуванні. Зокрема йому необхідно звернути увагу на:

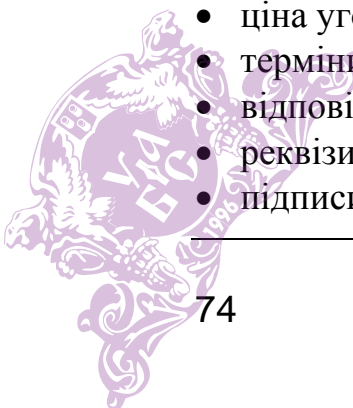
- відповідність статутних документів вимогам Закону України “Про кредитні спілки”;
- дотримання нормативів фінансової діяльності, які встановлені положеннями кредитної спілки;
- види вкладів і позик та процентну політику, яка запроваджена в кредитній спілці;
- документальне оформлення договірних взаємовідносин між кредитною спілкою та її членом.

Якщо умови членства в кредитній спілці влаштовують кандидата, він може подати заяву про вступ до кредитної спілки. При ухваленні правлінням рішення про прийняття в члени кредитної спілки кандидат повинен сплатити вступний внесок і хоча б один членський внесок певного розміру, що є підставою для визнання його повноправним членом кредитної спілки.

Якщо з об’єктивних причин правління спілки відхилить заяву кандидата, наприклад, у зв’язку з тим, що він не належить до визначеної в статуті громади, можна звернутися або до іншої кредитної спілки, або самому створити кредитну спілку.

Позика надається члену кредитної спілки на підставі укладеної кредитної угоди, в якій зазначаються:

- дата та місце укладання угоди;
- повне найменування сторін та їх повноважних представників;
- предмет угоди;
- ціна угоди;
- терміни та порядок виконання угоди;
- відповідальність сторін;
- реквізити сторін;
- підписи і при необхідності печатки сторін.

Всі рішення про надання позик приймаються на засіданні кредитного комітету та у встановленому порядку оформляються протоколами. При цьому в положенні можуть передбачатися певні особливості щодо порядку прийняття рішень про надання окремих видів позик, а саме:

- 1) рішення кредитного комітету про надання позик, розмір яких перевищує встановлену величину основної суми, в обов'язковому порядку погоджується з правлінням спілки;
- 2) спеціальним рішенням кредитний комітет делегує посадовій особі кредитної спілки право надавати позики, максимальний розмір і загальний ліміт яких визначені в положенні. У цьому випадку зазначена посадова особа зобов'язана подавати докладний звіт про надані їй у межах делегованих повноважень позики на кожному засіданні кредитного комітету;
- 3) про рішення щодо надання позик членам кредитного комітету або посадовій особі, якій делеговано право надавати позики, в обов'язковому порядку інформується наглядовий комітет спілки на найближчому його засіданні.

Жодний член кредитної спілки не може мати зобов'язань перед кредитною спілкою більше, ніж за двома позиками. При цьому їх загальна допустима сума повинна бути зазначена в положенні. Не допускається надання другої позики членові кредитної спілки, якщо перша надана йому позика прострочена.

Як обов'язкова умова для надання членам кредитної спілки окремих видів позик у положенні може бути передбачена наявність у кредитній спілці певної суми внесків позичальника.

Кредитна угода може бути пролонгована, якщо у позичальника немає поточної простроченої заборгованості. Обов'язкова умова пролонгації кредитної угоди полягає в тому, щоб подальші платежі за позику включали не лише відсотки, а й частину основної суми позики. Повторна пролонгація угоди не допускається.

Положення може передбачати також інші умови та обмеження, що необхідні для забезпечення успішної реалізації кредитної політики спілки, виходячи з її специфіки та визначених пріоритетів.

Методичні вказівки щодо самостійного вивчення дисципліни

Процес фінансової діяльності кредитних спілок потребує класифікації кредитів. Згідно з класифікацією Національної асоціації кредитних спілок України кредити поділяються:

- а) за терміном користування – на короткострокові (до 3 місяців), середньострокові (від 3 місяців до 12 місяців) та довгострокові (12 місяців і більше);

б) за цільовим призначенням:

- споживчі. За їх рахунок позичальник отримує можливість придбати необхідні для підвищення рівня його життя товари та послуги в коротші строки; не використовуються для отримання доходу, який є джерелом для повернення такого кредиту;
- підприємницькі. За їх рахунок позичальник отримує можливість збільшити свої прибутки; використовується для отримання доходу, який є джерелом повернення такого кредиту;

в) за порядком нарахування та сплати процентів і основної суми кредиту:

- нарахування та сплата процентів і основної суми кредиту в кінці терміну дії кредитного договору;
- періодичне нарахування та сплата процентів зі сплатою основної суми кредиту в кінці терміну дії кредитного договору;
- періодичне нарахування та сплата процентів з періодичною сплатою рівних часток основної суми кредиту;
- періодичне нарахування та сплата процентів і основної суми кредиту рівними частками;

г) за наявністю забезпечення:

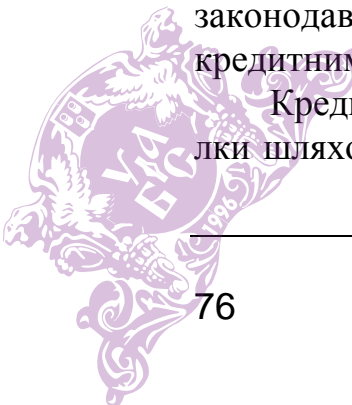
- незабезпечений. Кредит надається без застави майна чи інших видів забезпечення;
- слабозабезпечений. У кредитному договорі передбачені штрафні санкції або поручительства за умови, якщо платоспроможність поручителя недостатньо обґрунтована та підтверджена;
- забезпечений. Кредит надається під заставу майна або поручительства за умови, якщо платоспроможність поручителя достатньо обґрунтована та підтверджена;

д) за методом надання основної суми кредиту:

- кредити, основна сума яких надається одразу у встановленому кредитним договором розмірі;
- кредити, основна сума яких у межах встановленого кредитним договором розміру надається частинами, визначеними цим договором (кредитна лінія).

Кредитна політика та політика залучення внесків членів кредитної спілки регулюють діяльність кредитних спілок. На основі чинного законодавства України вони формують концептуальні засади надання кредитними спілками кредитних та ощадних послуг своїм членам.

Кредитна політика кредитної спілки визначається правлінням спілки шляхом прийняття відповідного положення (надалі – положення).

Кредитна політика затверджується загальними зборами членів кредитної спілки з урахуванням чинного законодавства та статуту.

Правові взаємовідносини між кредитною спілкою та її членами визначаються законодавчими актами, статутними документами, положеннями кредитної спілки та рішеннями її керівних органів і будуються на договірних засадах.

Перелік документів, які засвідчують існування правових відносини між членом кредитної спілки та кредитною спілкою, містить:

- заяву про вступ до кредитної спілки (додаток Е);
- членську книжку члена кредитної спілки;
- заяву про надання позики;
- договір про членський внесок;
- договір про надання позики (додаток Ж);
- договір кредитної лінії (додаток З);
- договір кредиту (додаток И);
- договір поруки (додаток К);
- договір застави (додаток Л).

Перераховані документи наведені в додатках, тому на їх зміст необхідно звернути увагу.

Додатковими умовами прийняття рішення про надання позики члену кредитної спілки можуть бути його кредитна історія в спілці та можливе застосування одного з видів забезпечення. Усі рішення про надання позик приймаються кредитним комітетом спілки на його засіданнях і фіксуються в протоколах.

Для нагляду за своєчасністю сплат за наданими позиками та оперативного планування руху грошових потоків кредитна спілка здійснює належний аналітичний облік.

План семінарського заняття

1. Формування кредитної політики кредитної спілки.
2. Схема прийняття рішення по кредиту.
3. Членство у кредитній спілці.
4. Умови надання позики члену кредитної спілки.
5. Супроводження наданих позик.

Теми рефератів

1. Економічна сутність та види кредитів.
2. Умови та фактори формування процентної ставки за позиками в кредитних спілках.
3. Особливості розвитку кредитних спілок в окремих державах.

Контрольні питання

1. Яким чином формується кредитна політика кредитної спілки?
2. Назвіть основні чинники формування кредитної політики.
3. Охарактеризуйте механізм надання позик членам спілки.
4. Які документи оформляються для надання позики?
5. У чому сутність поточного контролю за дотриманням умов кредитної угоди?

Термінологічний словник

Дебіторська заборгованість – сума боргів від фізичних і юридичних осіб, які належать підприємству в результаті господарських взаємовідносин з ними.

Договір – угода двох або більшої кількості сторін здійснення певних дій, що встановлює взаємні права та обов'язки, виконання яких забезпечується заходами державного впливу.

Забезпечення кредиту – товарно-матеріальні цінності і запаси виробництва, які є для кредитора запорукою повного і своєчасного повернення боржником отриманих у кредит коштів і сплати належних їм відсотків.

Зобов'язання – гроші, які тимчасово надані в розпорядження кредитної спілки на певних умовах, в більшості кредитних спілок за сукупним обсягом зобов'язання кредитної спілки в кілька разів перевищують власний капітал, що зумовлено специфікою цього виду фінансової діяльності.

Кредит – особлива форма руху вартості, продаж товарів з відстрочкою платежу або передача на певний строк грошей та матеріальних цінностей при умові їх повернення.

Кредитор – один з учасників кредитних відносин, який виступає як суб'єкт, що дає позику.

Кредиторська заборгованість – кошти, тимчасово залучені підприємством або організацією, які підлягають поверненню юридичним або фізичним особам.

Позика – надання грошей у позику за певну плату, яка встановлюється, як правило, у процентах до суми виданої позики.

Література: 1–4, 7, 9, 12–14, 16–21.

Тема 6. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

- 6.1. Умови та фактори формування відсоткової ставки.
- 6.2. Види процентних ставок та порядок погашення позик.
- 6.3. Варіанти розподілу доходів на внески пайового типу.

6.1. Умови та фактори формування відсоткової ставки

Сутність кредитної спілки передбачає, що, на відміну від суб'єктів підприємницької діяльності, кредитні спілки не мають на меті отримання прибутку. Ця теза відображена і в Законі України “Про оподаткування прибутку підприємств”, який відносить кредитні спілки до неприбуткових організацій.

Дохід кредитної спілки складається з надходжень від кредитних операцій, продажу пропагандистських матеріалів, виробів із власною символікою, проведення свят, фестивалів, лекцій, інших культурно-масових заходів після покриття матеріальних витрат, сплати передбачених законодавством України податків та інших платежів до бюджету. Дохід, отриманий після проведення розрахунків, залишається у розпорядженні спілки і розподіляється на внески членів кредитної спілки. Головним завданням кредитної спілки є кредитування своїх членів через залучення їхніх заощаджень.

Ціна користування позикою складається із операційних витрат, витрат на формування резервів, а також витрат на виконання зобов'язань спілки перед вкладниками. Отже, компонента прибутку, яка характерна для ціни на підприємницькі послуги, в ціну за кредитні послуги кредитної спілки не включається.

Ціна за кредитні послуги кредитної спілки виступає у формі процентної ставки на позику. Процентні ставки на різні види позик в кожній кредитній спілці залежать від рівня конкуренції в регіоні та структури кредитного портфеля. Як правило, позики, які видаються членам кредитної спілки на бізнесові цілі, мають вищий відсоток, ніж на кредитування споживчих потреб. Діапазон процентних ставок на позики на кінець 2000 р. становив 36–96 % річних. Такий підхід абсолютно виправданий, оскільки за ринковими законами більший ризик вимагає і більшої плати за нього. Потрібно також зазначити, що важливим елементом кредитної діяльності спілок є кредитування соціальних потреб, зокрема це позики на лікування, оздоровлення, навчання, за якими передбачаються максимально низькі процентні ставки.

Основою для встановлення процентних ставок на позики повинен бути аналіз ставок на однорідні послуги кредитної спілки, навіть за умови, що послуги, які надають кредитні спілки, ніхто не пропонує на

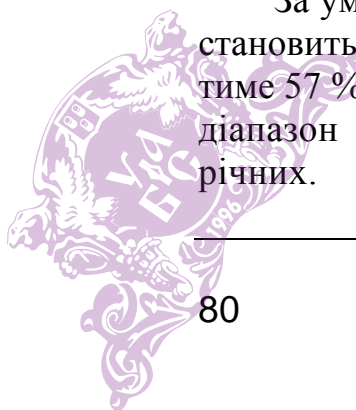
ринку. При цьому необхідно визначитися з умовами, на яких залучатимуться вклади членів спілки, порівнюючи їх з умовами банківських установ.

У процесі практичної діяльності кредитних спілок України членські внески були структуровані на дві групи – членські внески депозитного типу та членські внески пайового типу. Відмінність між ними полягає в тому, що на членські внески депозитного типу нараховується відсоток згідно з укладеними договорами, а на членський внесок пайового типу дохід розподіляється за результатами роботи кредитної спілки за певний період у розмірі та в порядку, що його визначає правління. Отже, членські внески депозитного типу належать до зобов'язань кредитної спілки, а членські внески пайового типу формують її капітал. Щодо члена кредитної спілки, то в будь-якому разі членські внески належать йому за правом власності. На відміну від членських внесків пайового типу він також знає, на який дохід від членських внесків депозитного типу можна розраховувати згідно з умовами договору. Повертаючись до вищенаведеної схеми, необхідно наголосити, що передусім кредитна спілка виконує свої зобов'язання щодо членських внесків депозитного типу, а на членські внески пайового типу розподіляє чистий дохід.

Отже, при встановленні середньої річної процентної ставки на позики розрахунки здійснюються за такою схемою: середня процентна ставка на вклади членів кредитної спілки додається до річної суми операційних витрат і витрат на формування резервів, віднесених до середнього розміру активів КС (операційні витрати та витрати на формування фондів і резервів у процентному вираженні). При розрахунку середньої річної процентної ставки на позики доцільно враховувати і прогнозований рівень інфляції за рік.

У числовому вираженні розрахунок міг би бути таким. Якщо середня процентна ставка на вклади членів кредитної спілки становить 30 % річних, вклади членів кредитної спілки – 70 % від активів, суми операційних витрат і витрат на формування резервів, віднесені до середнього розміру активів КС, – 10 % (операційні витрати та витрати на формування резервів у процентному вираженні), а прогнозований рівень інфляції – 15 %, тоді середня річна процентна ставка на позики дорівнюватиме: $30\% \times 70\% + 10\% + 15\% = 46\%$ річних.

За умови, що співвідношення позик до активів у кредитній спілці становить 80 %, середня річна процентна ставка на позики дорівнюватиме 57 %. За результатами аналізу кредитних спілок – членів НАКСУ діапазон процентних ставок на вклади членів становить 28–48 % річних.

Часто на початку діяльності у кредитній спілці недостатній розмір активів. З одного боку, це спонукає її до залучення грошових вкладів під невиправдано високі відсотки, а з іншого – потреби щодо покриття операційних витрат, які постійні з економічного погляду (оренда приміщення, заробітна плата працівників, офісні витрати), незалежно від розміру активів спричиняють встановлення відсотків на позики набагато вищих від ринкових, а також надання позик у великих сумах.

Слід зазначити, що доцільніше було б залучати на початку замість внесків депозитного типу внески пайового типу і працювати на невеликих позиках з помірними відсотками, оскільки вони нецікаві для банків, що зменшує умови конкуренції. Відомо, що великий відсоток на вклад привабливий для членів кредитної спілки, але треба пам'ятати, що прийняття непомірних обов'язків “заганятиме” кредитну спілку у глухий кут, збільшуючи ризик неповернення наданих позик. У результаті саме члени кредитної спілки повинні збалансувати свої потреби з метою задоволення інтересів і вкладників, і позичальників для стабільної роботи своєї організації.

6.2. Види процентних ставок та порядок погашення позик

Проценти за позиками є основним джерелом доходу кредитної спілки, з якого вона покриває поточні витрати та формує резерви. Тому відсоткові ставки мають бути достатніми для фінансування діяльності спілки. На процентну ставку впливає джерело залучення в спілку коштів, зокрема заощадження населення, кредити різних організацій.

Процентні ставки за позиками формуються відповідно до середньоринкових, а також враховують затрати на управління та формування неподільних фондів, затрати на залучення ресурсів (виплата відсотків вкладникам). Крім того, процентна ставка повинна враховувати рівень інфляції. Фактори, що впливають на розмір процентної ставки за позиками, наведені на рис. 6.1.

Однак основною метою кредитної спілки є організація кредитування за процентними ставками, які нижчі від ринкових. На розмір процентної ставки впливають терміни та період, на який надана позика.

Процентні ставки розподіляються на фіксовані та плаваючі. При фіксованій процентній ставці її розмір змінюється відповідно до умов кредитування. При плаваючій ставці її величина змінюється відповідно до росту середньоринкової ставки, яка у свою чергу змінюється залежно від інфляції. У цьому випадку процентна ставка пов'язується із ставкою на міжбанківському ринку.

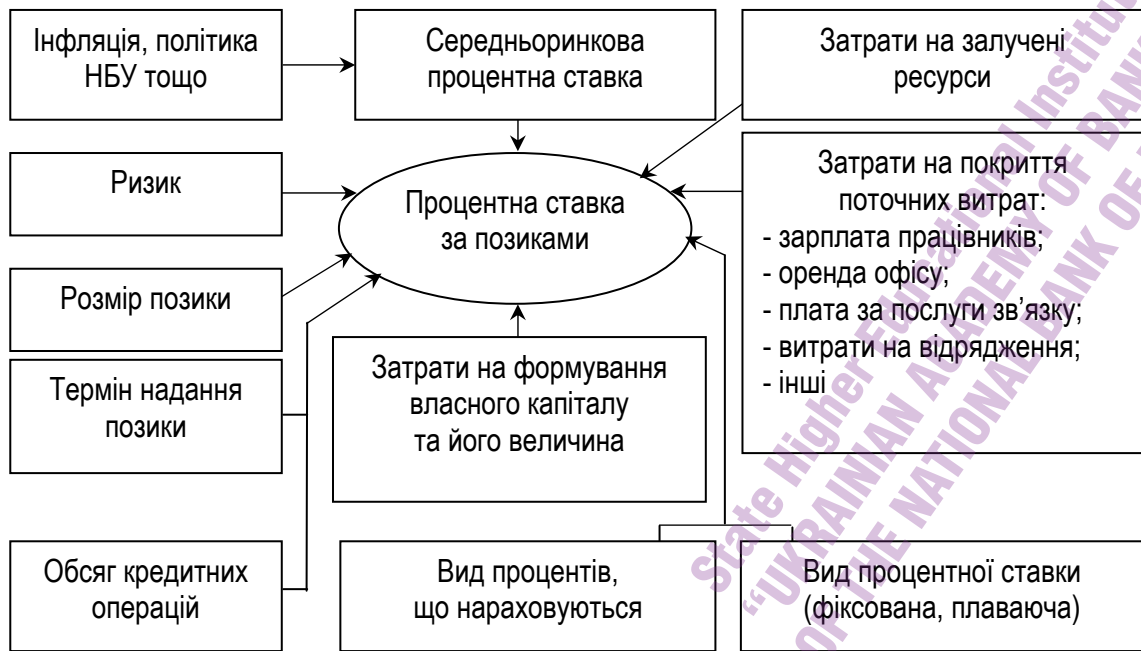

Рис. 6.1. Фактори визначення розміру процентної ставки за позиками

Розрізняють такі види процентів, що нараховуються: прості, складні, змішані. Прості процентні ставки, як правило, нараховуються при наданні короткотермінових позик або якщо проценти не додаються до суми боргу, а періодично сплачуються. Сума, яку позичальник повинен повернути по закінченні терміну кредитування, називається нарощеною сумою. У випадку застосування простих відсотків нарощена сума (S) визначається за формулою:

$$S = P + I = P + P \cdot n \cdot i + P(1 + ni), \quad (6.1)$$

- де I – проценти за весь термін позики, грн.;
 P – первісна сума боргу, грн.;
 S – нарощена сума, грн.;
 i – ставка процента, %;
 n – термін позики, міс., років.

Кредитним договором іноді передбачаються процентні ставки, які змінюються за часом. Тоді сума боргу позичальника визначається за формулою:

$$S = P(1 + n_1 i_1 + n_2 i_2 + \dots + n_m i_m) = P (1 + \sum n_t i_t), \quad (6.2)$$

- де i_t – ставка простих процентів у періоді t ;
 n_t – термін з постійною ставкою, $n = \sum n_t$.

У споживчому кредиті проценти в основному нараховуються на всю суму позики та додаються до основного боргу в момент відкриття кредиту, що є досить жорсткою умовою для боржника. Погашається борг з процентами частками, рівними сумами:

$$S = P(1 + ni), \quad (6.3)$$

де P – сума позики;
 n – термін позики.

При цьому величина разового погашення визначається за формулою:

$$R = \frac{S}{n \cdot m}, \quad (6.4)$$

де S – нарощена сума боргу;
 m – кількість платежів за рік.

При такій схемі погашення боргу фактична величина боргу зменшується з часом, а діюча вартість кредиту перевищує процентну ставку за договором.

На початку своєї діяльності кредитні спілки можуть надавати лише короткотермінові позики. Формування власного капіталу розширює можливості для довгострокового кредитування. При середньостроковому та довгостроковому кредитуванні, якщо відсотки не сплачуються відразу, а додаються до суми боргу, застосовуються складні відсотки. На відміну від простих відсотків база для нарахування складних відсотків постійно зростає. Цей процес можна подати як послідовне реінвестування коштів. Складна ставка нарощення застосовується так, як і при простих. Тому в кінці першого року проценти за позиками будуть дорівнювати $P \cdot i$, а нарощена сума становитиме:

$$P + Pi = P(1 + i). \quad (6.5)$$

У кінці другого року ця сума збільшиться на розмір процентів і нарощена сума буде становити:

$$S = P(1 + i)^n, \quad (6.6)$$

де $(1 + i)^n$ – множник нарощення.

Отже, постає питання: більш вигідно сплачувати складні чи прості відсотки? Для отримання відповіді необхідно порівняти множники нарощення за простими і складними відсотками.

6.3. Варіанти розподілу доходів на внески пайового типу

З метою забезпечення довготермінової фінансової стабільності і платоспроможності необхідно дотримуватися політики управління капіталом кредитної спілки

Капіталом кредитної спілки вважається загальна сума власних або прирівняних до них коштів (пайовий фонд), яка гарантує виконання зобов'язань спілкою і формує її спеціальні резерви.

Капітал кредитної спілки поділяється на власний (власність членів спілки) та прирівняний до власного. У свою чергу власний капітал розподіляється на інституційний і неінституційний.

Інституційний капітал формується з резервного капіталу (резервний фонд) і безпосередньо використовується для забезпечення спроможності спілки розраховуватися за своїми зобов'язаннями.

Неінституційний капітал формується з нерозподіленого чистого доходу. Він є власністю кредитної спілки і при необхідності може бути спрямований на поповнення інституційного капіталу шляхом оперативного розподілу нерозподіленого чистого доходу у резервний капітал спілки.

Капітал спілки, прирівняний до власного, складає пайовий фонд. Ця частина капіталу дозволяє формувати кредитний портфель спілки за рахунок внесків, за якими немає фіксованих зобов'язань щодо сплати. У цьому випадку члени кредитної спілки як співвласники беруть на себе фінансові ризики, пов'язані з її діяльністю.

Резервний капітал формується за рахунок частини доходу та вступних внесків членів спілки для забезпечення виконання зобов'язань по внесках, покриття непередбачених витрат спілки, за винятком втрат від неповернення позик, і виконання зобов'язань у разі ліквідації спілки. Резервний фонд формується у розмірі 5-15 % від загальної суми активів спілки і повинен розміщуватися у ліквідних активах. Кредитна спілка може зберігати кошти резервного капіталу на депозитних рахунках у банку.

Для визначення частки активів, що формується за рахунок інституційного капіталу, застосовується такий показник:

$$E_5 = \frac{IK}{ЗА} \cdot 100\% \quad (6.7)$$

де E_5 – показник класифікаційної системи НАКСУ;

IK – сума інституційного капіталу;

$ЗА$ – загальна сума активів спілки.

Значення показника E_5 не повинне бути меншим ніж 10 %.

Нерозподілений чистий дохід – це різниця між загальною сумою чистого доходу та частиною чистого доходу, спрямована на формування резервного капіталу.

Пайовий капітал – це сума всіх обов’язкових і додаткових внесків пайового типу. Пайовий фонд формується відповідно до Положення кредитної спілки про внески членів. Кошти пайового типу мають переважно цільове призначення, можуть перебувати лише у позиках членів спілки, крім випадку, коли частина коштів фонду тимчасово вільна і перебуває у формі ліквідних активів.

Для визначення частки активів, що формується за рахунок внесків пайового типу членів спілки, застосовується такий показник:

$$E_4 = \frac{ПФ}{ЗА} \cdot 100 \% \quad (6.8)$$

де E_4 – показник класифікаційної системи НАКСУ;

$ПФ$ – сума пайового фонду;

$ЗА$ – загальна сума активів спілки.

Значення показника E_4 повинно перевищувати 10 %.

Резерв забезпечення покриття втрат від неповернення позик не входить до складу капіталу і відображається в II розділі пасиву балансу у складі забезпечень.

Кредитна спілка може застосовувати три варіанти розподілу доходів на внески пайового типу:

- розподіл доходів здійснюється лише на внески, які перебували у спілці на початок звітного періоду (при розрахунку не враховуються внески пайового типу, внесені протягом цього періоду). У разі вибуття членів, внески яких перебували в спілці, дохід на такі внески за цей період розподіляється незважаючи на втрату особою членства, якщо інше не передбачено в статуті спілки;
- розподіл доходів здійснюється на внески, які перебували в спілці на кінець періоду. При розрахунку не враховується фактичний термін перебування внесків конкретного члена в кредитній спілці;
- розподіл доходів на “пайодні”. Розрахунок здійснюється на основі наявних у конкретного члена “пайоднів” за відповідний період (суму внесків множать на кількість днів фактичного перебування члена у спілці протягом звітного періоду).

В офіційному документообігу терміни “внесок пайового типу” та “внесок депозитного типу” не вживаються. Наприклад, замість терміну “терміновий внесок депозитного типу” в договорах слід вживати термін “строковий членський внесок”. Особливості режиму залучення окремих видів внесків визначаються умовами договору.

Правління кредитної спілки затверджує пакет типових документів про роботу із внесками членів та відповідні форми аналітичного обліку. Щомісяця на його засіданнях проводиться аналіз політики залучення внесків членів та її впливу на фінансовий стан кредитної спілки.

Важливо наголосити, що виконання договорів між кредитною спілкою та її членом має бути належним чином відображене в бухгалтерському обліку кредитної спілки і підтверджене наданням члену кредитної спілки відповідних документів (корінців прибуткових касових ордерів) та необхідними записами у членській книжці.

Основою для формування власних коштів кредитної спілки є вступні та пайові внески членів, затверджені статутом. Власні кошти підприємств кредитної кооперації складаються з подільної та неподільної частини. Подільна частина майна утворюється з пайових накопичень його членів. Неподільну частину становлять основні та обігові фонди, що утворюються за рахунок вступних внесків, доходів від власної діяльності та інших надходжень. Ця частина може бути розподілена між членами спілки тільки при її ліквідації.

Пайовий капітал формується за рахунок обов'язкових та додаткових пайових внесків. Розмір та порядок внесення обов'язкових пайових внесків встановлюється відповідно до статуту. Обов'язкові пайові внески можуть бути рівними або мати диференційований характер залежно від передбачуваного обсягу послуг. При необхідності за рішенням загальних зборів можуть стягуватися додаткові внески для покриття збитків або на інші потреби.

Для покриття непередбачених витрат та відшкодування можливих збитків, а також для інших цілей кооператив формує резервний та інші фінансові капітали. Їх перелік, розмір, порядок формування визначаються статутом або загальними зборами членів кооперативу. Розподіл прибутку підприємств кредитної та споживчої кооперації за підсумками року затверджується на загальних зборах відповідно до статуту (рис. 6.2).

Як видно з рис. 6.2, частина прибутку спрямовується у неподільні фонди. Такий порядок встановлюється для підтримки економічної стабільності спілки, що дозволяє їй постійно мати необхідні кошти. Далі з коштів, які залишилися, здійснюються платежі в бюджет. Кредитна спілка проводить відрахування до позабюджетних фондів. Із суми, що залишилася, виплачуються дивіденди за пайовими внесками асоційованим членам.

При цьому загальна сума виплат не повинна перевищувати 30 % прибутку, що розподіляється. Залишок прибутку спрямовується на членські виплати. Членські виплати – це частина прибутку спілки, що розподіляється між членами пропорційно їх участі в господарській діяльності.

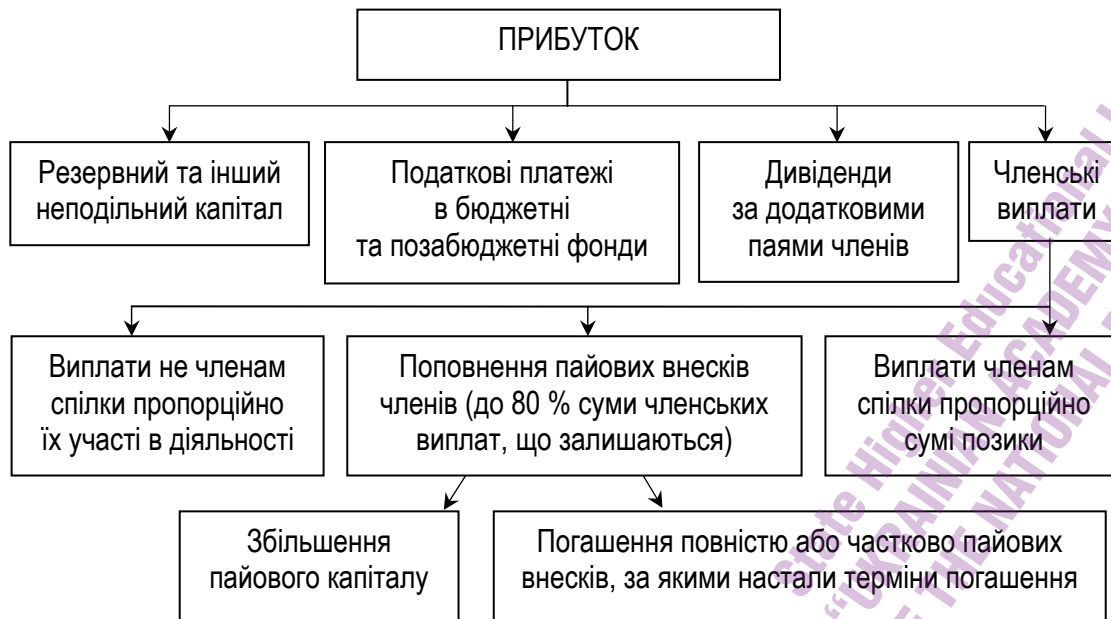

Рис. 6.2. Схема розподілу прибутку кредитної спілки

У кредитній спілці – це обсяг наданого кредиту, який у свою чергу відповідає обсягу виплачених за нього відсотків. До 80 % членських виплат можуть спрямовуватися на поповнення паїв членів спілки, але не виплачуються їм готівкою, а йдуть на поповнення передбачених статуту подільних фондів, що формуються додатково до пайового капіталу. Сума, яка після цього залишається, виплачується безпосередньо членам спілки.

Після того, як через декілька років з початку діяльності спілки будуть сформовані передбачені статуту фонди та з'являться надлишкові кошти, загальні збори можуть прийняти рішення про початок погашення нарощених паїв, тобто про поетапні виплати членам спілки. Єдине відхилення від порядку розподілу прибутку споживчого товариства полягає в тому, що пайові внески повертаються тільки за відповідною заявою пайовика.

Методичні вказівки щодо самостійного вивчення дисципліни

Підставами для укладання договорів між кредитною спілкою та її членами повинні бути: з боку члена кредитної спілки – відповідні заяви; з боку кредитної спілки – рішення керівних органів управління.

Позика надається члену кредитної спілки на підставі укладеної кредитної угоди, в якій повинні зазначатися: дата та місце укладання угоди; повне найменування сторін та їх представників, повноважних представників; предмет угоди; ціна угоди; терміни та порядок виконання угоди; відповідальність сторін; реквізити сторін; підписи та при необхідності печатки сторін.

Сума виданих кредитною спілкою позик обчислюється як дебіторська заборгованість. Дебіторська заборгованість не завжди підлягає відображенню у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності. Вона може бути відображена у балансі тільки при дотриманні загальних вимог, які висуваються до активів П(С)БО. Це, по-перше, за умови, що достовірною може бути грошова оцінка цієї дебіторської заборгованості, і, по-друге, що у майбутньому очікується одержання за нею економічних вигод, тобто грошових коштів, товарів, активів або зменшення зобов'язань.

Отже, важливим питанням обліку дебіторської заборгованості є її оцінка. Методи оцінки дебіторської заборгованості повинні забезпечити дотримання викладеного у Законі про бухоблік одного з основних принципів підготовки фінансової звітності – обачності, згідно з яким сума оцінки активів і доходів не повинна бути завищена. Для обліку сум дебіторської заборгованості застосовується декілька видів оцінки.

Оцінка за дисконтованою вартістю майбутніх платежів застосовується орендодавцями для відображення платежів за договорами фінансової оренди. Інакше кажучи, сума таких платежів повинна відображатися у сумі чистих інвестицій в оренду, що дорівнює загальній сумі мінімальних орендних платежів і негарантованої ліквідаційної вартості за вирахуванням незаробленого фінансового доходу.

Як показує практика, не всі борги дебіторів повертаються спілці. Через низку причин частина боргів залишається неповерненою. Тому у кредитній спілці завжди є сумніви щодо повного погашення наявної на її балансі дебіторської заборгованості.

З урахуванням наведеної обставини і міжнародної практики, П(С)БО 10 та відповідно до методичних рекомендацій Держфінпослуг щодо поточної дебіторської заборгованості передбачено створення резерву сумнівних боргів як частини загальної суми заборгованості, відносно якої існує невпевненість у погашенні її боржниками.

Поточна дебіторська заборгованість на дату балансу згідно з пунктом 7 П(С)БО 10 включається до підсумку балансу за вирахуванням резерву сумнівних боргів, тобто за її чистою реалізаційною вартістю.

Кредитна спілка зобов'язана вести аналітичний облік за кожним дебітором, за видами заборгованості, термінами її виникнення й погашення.

Аналітичний облік розрахунків за кредитами ведеться за особливими рахунками у спеціальних особових картках або за допомогою спеціального програмного забезпечення.

Дохід кредитної спілки утворюється з надходжень від кредитних операцій, продажу пропагандистських матеріалів, виробів із власною символікою, проведення свят, фестивалів, лекцій, інших культурно-масових заходів після покриття матеріальних витрат, сплати передбачених законодавством України податків та інших платежів до бюджету. Дохід, отриманий після зазначених розрахунків, залишається у розпорядженні спілки і розподіляється на вклади членів кредитної спілки. Головним завданням кредитної спілки є кредитування її членів через залучення їхніх заощаджень.

Ціна користування позикою складається із компоненти операційних витрат, витрат на формування резервів, а також витрат на виконання зобов'язань спілки перед вкладниками. Отже, компонента прибутку властива ціні на підприємницькі послуги, а в ціні за кредитні послуги кредитної спілки відсутня.

Ціна за кредитні послуги кредитної спілки виступає у формі процентної ставки на позику. В кожній окремій кредитній спілці вона залежить від рівня конкуренції в регіоні та структури кредитного портфеля. Як правило, позики, що видаються членам кредитної спілки на бізнесові ініціативи, мають вищий відсоток, ніж при кредитуванні споживчих потреб.

Проценти за позиками є основним джерелом доходу кредитної спілки, з якого вона покриває поточні витрати та формує резерви. Тому відсоткові ставки мають бути достатніми для фінансування діяльності.

Процентні ставки поділяються на фіксовані та плаваючі. При фіксованій процентній ставці її розмір змінюється відповідно до умов кредитування. При плаваючій ставці її величина змінюється відповідно до росту середньої ринкової ставки, яка в свою чергу змінюється залежно від інфляції. У цьому випадку процентна ставка прив'язується до ставки на міжбанківському ринку.

Розрізняють такі види процентів, що нараховуються: прості, складні, змішані.

Кредитна спілка повинна дотримуватися політики щодо управління капіталом з метою забезпечення довготермінової фінансової стабільності, платоспроможності.

Капіталом кредитної спілки вважається загальна сума власних або прирівняних до них коштів (пайовий фонд), яка гарантує виконання зобов'язань спілки і формує її спеціальні резерви.

Капітал кредитної спілки поділяється на власний (власність членів спілки) та прирівняний до власного (власність членів спілки). У свою чергу власний капітал поділяється на інституційний і неінституційний.

Інституційний капітал складається з резервного капіталу та безпосередньо призначений (резервний фонд) для забезпечення можливостей спілки розраховуватися за своїми зобов'язаннями.

Неінституційний капітал складається з нерозподіленого чистого доходу. Неінституційний капітал є власністю кредитної спілки і в разі необхідності може бути направлений на поповнення інституційного капіталу шляхом оперативного розподілу нерозподіленого чистого доходу у резервний капітал спілки.

Кредитна спілка може застосовувати три варіанти розподілу доходів на внески пайового типу:

- розподіл доходів здійснюється лише на внески, які перебували в спілці на початок періоду. При розрахунку не враховуються внески пайового типу, внесені протягом періоду. У разі вибуття членів, внески яких перебували в спілці на початок періоду, дохід на такі внески за цей період розподіляється, незважаючи на втрату особою членства в спілці, якщо інше не буде передбачено в положенні спілки;
- розподіл доходів здійснюється на внески, які перебували в спілці на кінець періоду. При розрахунку не враховується фактичний термін перебування внесків конкретного члена в кредитній спілці;
- розподіл доходів на “пайодні”, розрахунок здійснюється на основі наявних у конкретного члена “пайоднів” за відповідний період. Суму внесків множать на кількість днів фактичного перебування внесків у спілці протягом періоду.

Правління спілки затверджує пакет типових документів щодо роботи із внесками членів та відповідні форми аналітичного обліку. Правління спілки щомісяця на своїх засіданнях здійснює аналіз ефективності політики залучення внесків членів та її впливу на фінансовий стан кредитної спілки.

Завдання для практичного заняття

Завдання 1. Визначити суму накопиченого боргу позичальника, якщо сума позики дорівнює 20 тис. грн., термін – 2 роки, проценти – прості та за ставкою 20 % річних ($i = 0,2$).

Завдання 2. Визначити суму боргу позичальника на кінець періоду, якщо надана позика в розмірі 10000 грн. на 2,5 роки.

Контракт передбачає такий порядок нарахування відсотків: перший рік – 15 %, у кожному наступному півріччі ставка підвищується на 2 %.

Завдання 3. Суб'єкту господарювання надана позика в розмірі 30 тис. грн. на 2 роки, процентна ставка – 18 % річних з виплатою процентів щомісяця. Яка буде сума боргу з відсотками та розмір щомісячних платежів?

Завдання 4. Необхідно визначити борг позичальника через 4 роки, який дорівнює 10 тис. грн., при зростанні за складними відсотками 18,5 % річних?

Завдання 5. Позичальнику надана позика на термін 5 років. Договірна базова відсоткова ставка – 15 % річних плюс 0,7% – в перші два роки та 0,9 % – на 3 роки, що залишилися. Яку суму позичальник має повернути через 5 років, якщо сума позики дорівнює 15 тис. грн.

Завдання 6. Кредитна спілка розробила такий графік надання позики:

1 липня 2008 р. – 5 тис. грн.

1 січня 2009 р. – 15 тис. грн.

1 січня 2011 р. – 18 тис. грн.

Яка сума заборгованості позичальника на початок 2012 р. при простій відсотковій ставці, $i = 20\%$?

Теми рефератів

1. Вплив кооперативних принципів діяльності кредитної спілки на формування відсоткової ставки.
2. Види процентних ставок та порядок погашення позик.

Контрольні питання

1. Що є підставою для встановлення процентних ставок за позиками?
2. Що означає поняття “пайодень”?
3. Яким чином здійснюється оплата послуг кредитних спілок?
4. Який показник застосовується для визначення частки активів, що формується за рахунок внесків пайового типу членів спілки?
5. Охарактеризуйте варіанти розподілу доходів на внески пайового типу.

Термінологічний словник

Диверсифікація кредитів – поширення кредитування шляхом надання менших сум кредитів максимальному колу незалежних клієнтів; кредитів різних за термінами погашення, за призначенням, за видом забезпечення, за способами визначення процентної ставки; кредитів для різних галузей народного господарства.

Інституційний капітал формується з резервного капіталу (резервний фонд) і безпосередньо використовується для забезпечення спроможності спілки розраховуватися за своїми зобов'язаннями.

Інтелектуальні експертні оцінки – комплексний підхід до вирішення завдань управління кредитним ризиком на всіх етапах кредитної угоди.

Капітал кредитної спілки – загальна сума власних або прирівняних до них коштів (пайовий фонд), яка гарантує виконання зобов'язань спілкою і формує її спеціальні резерви.

Лімітування кредитів – встановлення сум максимальної заборгованості за позиками конкретному позичальнику.

Неінституційний капітал – власність кредитної спілки, яка при необхідності може бути спрямована на поповнення інституційного капіталу шляхом оперативного розподілу нерозподіленого чистого доходу у резервний капітал спілки, формується з нерозподіленого чистого доходу.

Пайовий капітал – сума всіх обов'язкових і додаткових внесків пайового типу.

Позиковий процент – плата, яку одержує кредитор від позичальника за використання грошової позики.

Резервний капітал формується за рахунок частини доходу та вступних внесків членів для забезпечення виконання зобов'язань по внесках, покриття непередбачених витрат спілки, за винятком втрат від неповернення позик, і виконання зобов'язань у разі ліквідації спілки.

Статутний капітал – сума основних і оборотних коштів, які надаються підприємству в постійне користування, що фіксується в його статуті. Для державних підприємств виділяється з державних ресурсів і є основою для забезпечення виробничої діяльності підприємства.

Страхування – у випадку неплатоспроможності боржника погашення заборгованості за наданим кредитом бере на себе страхова компанія;

Членські виплати – частина прибутку спілки, що розподіляється між членами пропорційно їх участі в господарській діяльності.

Література: 6, 8, 11–19.

Тема 7. МЕХАНІЗМ ЗАПОБІГАННЯ КРЕДИТНОМУ РИЗИКУ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

7.1. Управління кредитним ризиком.

7.2. Порядок виявлення та обліку прострочених позик.

7.3. Заходи щодо повернення прострочених позик.

7.1. Управління кредитним ризиком

Кредитна спілка в процесі своєї діяльності піддається різним ризикам. Ризики є наслідками стихійної зміни попиту та пропозиції. На підприємствах агропромислового комплексу додатковий ризик пов'язаний з природними явищами.

Ринок вимагає швидкого реагування на зміну виробничої ситуації, підтримки стабільності фінансового стану. Крім того, в реальних умовах господарювання виникають об'єктивні фактори впливу на економічну діяльність підприємств, зумовлені дією стохастичних причин та чинників.

Вірогідність виникнення непередбачуваних фінансових втрат (зниження прибутку, доходів, втрата капіталу тощо) вимагає оцінки фінансових ризиків у процесі здійснення фінансово-господарської діяльності. Види фінансових ризиків подані на рис. 7.1.

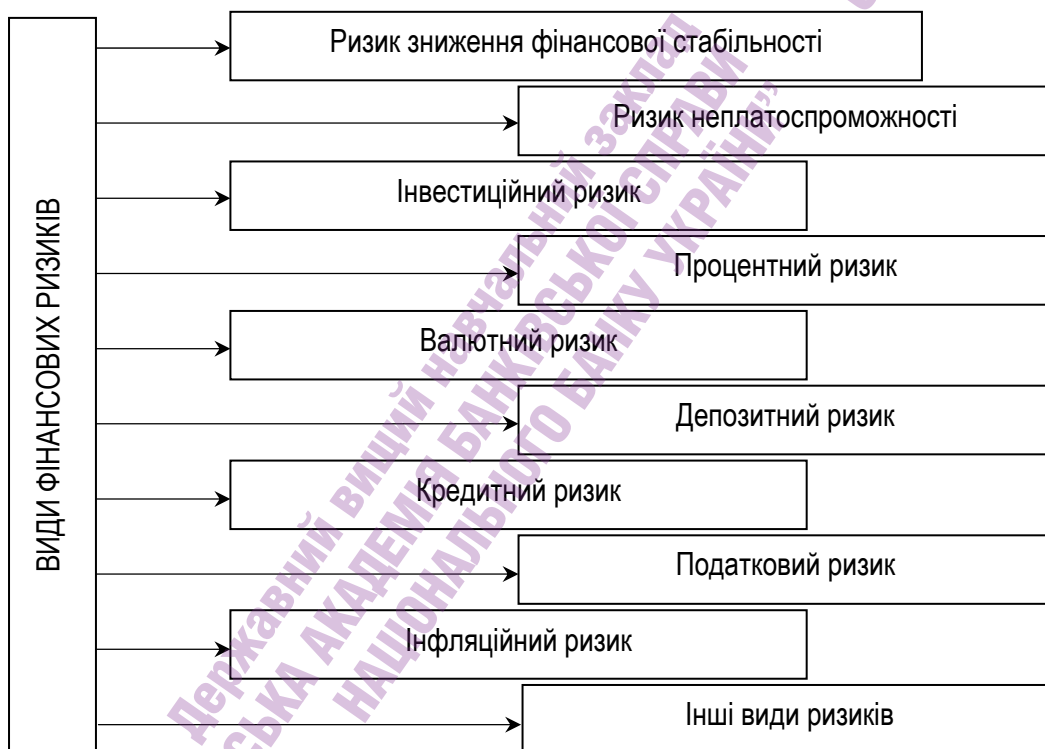

Рис. 7.1. Структура фінансових ризиків підприємств

Політика управління фінансовими ризиками – це складова частина загальної фінансової стратегії, яка полягає в розробці системи заходів щодо виявлення і попередження негативних наслідків з метою мінімізації витрат, що зумовлені ними. Визначення фінансового ризику проводиться під час прийняття фінансового рішення та вивчення економічної ситуації, що з ним пов'язана.

Управління ризиками містить чотири складових:

- прийняття ризику, яке означає згоду керівництва на певний ризик з метою досягнення загальної мети та стратегії;
- визначення ризику – процес з'ясування ступеня ризику щодо певної операції або всієї діяльності;
- нагляд за ризиком, який передбачає наявність відповідної організаційної структури та системи внутрішнього контролю для щоденного контролю ризику;
- моніторинг ризику, який полягає в незалежній оцінці ризику та формуванні системи контролю.

Основним ризиком є кредитний ризик, який пов'язаний з неможливістю позичальника виконати умови кредитного договору.

Фактори, що підвищують кредитний ризик, такі:

- значний розмір кредитів, наданих вузькому колу позичальників;
- ліберальна кредитна політика – надання кредитів без затребування необхідної інформації;
- неможливість отримання відповідного забезпечення для кредиту;
- значні суми кредитів, виданих позичальникам, які пов'язані між собою;
- нестабільність економічної та політичної ситуації.

Фактори, що знижують кредитний ризик, такі:

- консервативна політика управління кредитуванням;
- детальна процедура затвердження кожного кредиту;
- встановлення максимально допустимого розміру ризику, що припадає на одного позичальника;
- систематичний нагляд та контроль за ризиками зі сторони керівництва;
- ефективне забезпечення страхування кредитів.

Методи управління кредитним ризиком:

- 1) лімітування кредитів – встановлення сум максимальної заборгованості за позиками конкретному позичальнику;
- 2) проведення маркетингу ринку кредитних ресурсів;
- 3) прогнозування стану ринку кредитів;
- 4) диверсифікація кредитів – поширення кредитування шляхом надання менших сум кредитів максимальному колу незалежних клієнтів; кредитів різних за термінами погашення, за призначенням, за видом забезпечення, за способами визначення процентної ставки; кредитів для різних галузей народного господарства;
- 5) страхування – у випадку неплатоспроможності боржника погашення заборгованості за наданим кредитом бере на себе страхова компанія;

- б) встановлення різних процентних ставок за кредитом залежно від величини ризику;
- 7) інтелектуальні експертні оцінки – комплексний підхід до вирішення завдань управління кредитним ризиком на всіх етапах кредитної угоди.

Завдання системи експертної оцінки:

- на стадії надання кредиту;
- аналіз первісної кредитоспроможності позичальника;
- корегування умов позики з метою розробки оптимальних умов кредитного договору;
- прийняття рішень про методи управління кредитним ризиком;
- на стадії контролю за використанням кредиту;
- прогноз зміни кредитоспроможності позичальника на підставі вторинної інформації;
- прийняття рішення про заходи щодо недопущення кризової ситуації.

Кредитна спілка повинна періодично розраховувати та планувати нормативи надійності своєї роботи з метою запобігання банкрутству.

Фінансова стабільність досягається налагодженням ритмічної та ефективної роботи підприємств і вмільм управлінням виробничими фондами та джерелами їх формування. Цьому сприяють такі фактори: розробка економічно виважених бізнес-планів і нормативів; раціональне розміщення та ефективне використання власного і залученого капіталу; оптимальність управлінських рішень; всебічний аналіз і об'єктивна оцінка фінансового стану підприємств за даними обліку і звітності; вжиття конкретних заходів щодо стабілізації фінансово-господарської діяльності.

Політика управління фінансовими ризиками передбачає:

- 1) визначення окремих видів фінансових ризиків, пов'язаних з діяльністю підприємства;
- 2) оцінку ступеня вірогідності виникнення окремих фінансових ризиків;
- 3) оцінку можливих фінансових втрат, пов'язаних за окремими ризиками;
- 4) встановлення граничного значення рівня ризику за окремими фінансовими операціями;
- 5) профілактику окремих фінансових ризиків;
- 6) внутрішнє страхування фінансових ризиків;
- 7) зовнішнє страхування фінансових ризиків;
- 8) оцінку ефективності страхування фінансових ризиків.

Оцінка рівня фінансових ризиків – найбільш відповідальний і методично складний етап процесу управління ними. Рівень фінансових ризиків оцінюється за формулою:

$$UP = BP \cdot PP, \quad (7.1)$$

де UP – рівень фінансового ризику;
 BP – вірогідність виникнення ризику;
 PP – розмір можливих фінансових втрат через ризик.

Перша група – це фактори, що визначають позичальника, його фінансовий стан. Друга група факторів характеризує поверненість кредитів, тобто напрями використання позики. Як правило, позичальники беруть кредит на придбання обігових засобів – паливно-мастильних матеріалів, товарів, добрив та ін., інколи – на придбання основних засобів, оскільки тоді вкладення в обігові засоби відтворюються скоріше. Третя група факторів – це умови надання позики, четверта – загальні умови розвитку підприємств, політика органів місцевої влади.

На поверненість позики можуть впливати фактори (рис. 7.2), які діляться на 4 групи.

Рис. 7.2. Структура взаємозв'язку факторів кредитного ризику

Для зниження кредитного ризику позики видаються під заставу. Предметом застави може бути будь-яке майно, що належить позичальнику, на яке згідно із законодавством допускається звернення стягнення та яке відповідає критеріям якості та достатності.

У договорі застави повинні бути вказані предмет застави та його оцінка, розмір та термін виконання зобов'язань. Даний договір

укладається в письмовій формі. Найбільш поширеним об'єктом застави визнається майно, на придбання якого надається позика. Класифікація об'єктів застави, що приймаються кредитною спілкою, наведена на рис. 7.3.

Рис. 7.3. Класифікація об'єктів забезпечення позики через заставу

Порядок продажу заставленого майна у випадку неповернення кредиту передбачається договором позики. Але не завжди кредитор може отримати гроші за об'єкт застави, який проданий. Тому він має право вимагати, щоб поручителем або гарантом позики була інша відповідальна особа.

Для забезпечення фінансової стабільності впродовж тривалого періоду необхідно постійно стежити за фінансовим станом організацій, оперативно реагувати на зміни, вивчати їх закономірність і причини відхилення від критичної межі задовільної оцінки за вищезазначеними ознаками фінансової стабільності, вживати заходи щодо підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності.

7.2. Порядок виявлення та обліку прострочених позик

При виявленні прострочених платежів відповідальна особа (виконавчий директор, позиковий упорядник, уповноважений член кредитного комітету спілки) вживає заходів, які передбачені кредитною політикою.

Для окремих видів позик у положенні може передбачатися особливий порядок супроводження, наприклад, для підприємницьких позик, які надаються в режимі кредитної лінії, може бути визначено, що умовою надання кожної наступної частини основної суми позики є перевірка практичного виконання попереднього етапу реалізації бізнес-плану.

Простроченою позикою вважається така позика, очікуваний платіж за якою не надійшов повністю або частково на дату, визначену графіком оплат згідно з умовами кредитної угоди. В суму платежу

залежно від порядку сплати відсотків та основної суми позики можуть входити відсотки та частина основної суми позики.

Залишок заборгованості за простроченою позиною – це сума всього несплаченого залишку основної суми простроченої позики. Ця сума є базою для розрахунку необхідного розміру резерву забезпечення покриття втрат від неповернення позики, якщо ця позика визнана сумнівною щодо повернення.

Для формування резерву забезпечення покриття втрат від неповернення позик та аналізу ситуації прострочені позики класифікуються так:

- позика визнається сумнівною для повернення за I рівнем, якщо прострочення очікуваного платежу на дату звіту становить більше 1 місяця;
- позика визнається сумнівною для повернення за II рівнем, якщо прострочення очікуваного платежу на дату звіту становить більше 3 місяців;
- позика визнається сумнівною для повернення за III рівнем, якщо прострочення очікуваного платежу на дату звіту становить більше 6 місяців;
- позика визнається неповерненою, якщо прострочення очікуваного платежу на дату звіту становить більше 12 місяців.

Визначення рівня сумнівності за простроченими позиками проводиться за даними обліку в останній день кожного місяця. При цьому в аналітичному обліку спілки прострочені позики відображаються за класифікацією.

На основі даних аналітичного обліку бухгалтер спілки готує місячні звіти про прострочення, які подаються на розгляд кредитного комітету спілки, а також на вимогу – правлінню та наглядовому комітету спілки. Звіт про прострочення готується за формою, яка наведена в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Звіт про прострочення повернення позик у кредитній спілці

№ пор.	ПІБ позичальника	Номер кредитної угоди	Дата останнього платежу	Сумніви щодо повернення позики			Неповернені позики
				1 рівень	2 рівень	3 рівень	
1	2	3	4	5	6	7	8

Визначення рівня сумнівності за простроченими позиками проводиться залежно від дати останнього фактично отриманого в повному обсязі платежу.

Графа 1 містить дату складання звіту. Якщо дата останнього платежу за позикою передусє зазначеному терміну в графі 5, така позика вважається неповерненою.

Якщо дата останнього платежу припадає на інтервал часу, зазначений у графі 4, така позика вважається сумнівною для повернення III рівня.

Якщо дата останнього платежу припадає на інтервал часу, зазначений у графі 3, така позика вважається сумнівною для повернення II рівня.

Якщо дата останнього платежу припадає на інтервал часу, зазначений у графі 2, така позика вважається сумнівною для повернення I рівня.

Для забезпечення фінансової стабільності та ефективної структури активів спілки відповідно до рівня сумнівності за простроченими позиками кредитна спілка формує резерв забезпечення покриття втрат від неповернення позик.

Резерв забезпечення покриття втрат від неповернення позик формується за рахунок витрат поточного періоду таким чином, щоб наприкінці кожного місяця його розмір відповідав сумі необхідного резервування з усіх сумнівних для повернення та неповернених позик, яка розрахована за нормативами. При необхідності поповнення резерву забезпечення покриття втрат від неповернення позик частина отриманого спілкою доходу в розмірі розрахованої величини додаткового резервування не використовується для погашення зобов'язань, розподілу на внески пайового типу. Цю частину спрямовують на позики членам для недопущення зменшення продуктивних активів при неповерненні прострочених позик.

Порядок визначення рівня сумнівності наведений в табл. 7.2. Сума, яка повинна акумулюватися в резерві забезпечення покриття втрат від неповернення позик за конкретною сумнівною для повернення або неповерненою позикою, визначається за формулою:

$$P = \Pi \cdot H, \quad (7.2)$$

де Π – залишок заборгованості за простроченою позикою;

H – норматив акумулювання у резерві сумнівних боргів.

Порядок визначення рівня сумнівності

Дата складання звіту	Дата останнього платежу			Неповернені позики
	Сумнівні для повернення позики			
	I рівень	II рівень	III рівень	
01.01.2008	з 01.09.2008 до 01.11.2008	з 01.06.2008 до 01.09.2008	з 01.12.2008 до 01.06.2009	до 01.12.2008
01.02.2008	з 01.10.2008 до 01.12.2008	з 01.07.2008 до 01.10.2008	з 01.01.2008 до 01.07.2008	до 01.01.2009
01.03.2008	з 01.11.2008 до 01.01.2009	з 01.08.2008 до 01.11.2008	з 01.02.2008 до 01.08.2009	до 01.02.2009
01.04.2008	з 01.12.2008 до 01.02.2009	з 01.09.2008 до 01.12.2008	з 01.03.2008 до 01.09.2009	до 01.03.2009
01.05.2008	з 01.01.2009 до 01.03.2009	з 01.10.2008 до 01.01.2009	з 01.04.2008 до 01.10.2009	до 01.04.2009
01.06.2008	з 01.02.2009 до 01.04.2009	з 01.11.2008 до 01.02.2009	з 01.05.2008 до 01.11.2009	до 01.05.2009
01.07.2008	з 01.03.2009 до 01.05.2009	з 01.12.2008 до 01.03.2009	з 01.06.2008 до 01.12.2009	до 01.06.2009
01.08.2008	з 01.04.2009 до 01.06.2009	з 01.01.2009 до 01.04.2009	з 01.07.2008 до 01.01.2009	до 01.07.2009
01.09.2008	з 01.05.2009 до 01.07.2009	з 01.02.2009 до 01.05.2009	з 01.08.2008 до 01.02.2009	до 01.08.2009
01.10.2008	з 01.06.2009 до 01.08.2009	з 01.03.2009 до 01.06.2009	з 01.09.2008 до 01.03.2009	до 01.09.2009
01.11.2008	з 01.07.2009 до 01.09.2009	з 01.04.2009 до 01.07.2009	з 01.10.2008 до 01.04.2009	до 01.10.2009
01.12.2008	з 01.08.2009 до 01.10.2009	з 01.05.2009 до 01.08.2009	з 01.11.2008 до 01.05.2009	до 01.11.2009

Нормативи акумулювання в резерві забезпечення покриття втрат від неповернення позик становлять:

- для сумнівних щодо повернення позик I рівня – 0,25 залишку заборгованості;
- для сумнівних щодо повернення позик II рівня – 0,5 залишку заборгованості;

- для сумнівних щодо повернення позик III рівня – 0,75 залишку заборгованості;
- для неповернених позик – вся сума залишку заборгованості.

При переході позики з нижчого рівня сумнівності на вищий здійснюється поповнення резерву забезпечення покриття втрат від неповернення позик відповідно до встановлених нормативів акумулювання.

При повному погашенні поточної простроченої заборгованості ця позика переводиться в розряд позик з нормальним режимом сплати, зменшується резерв забезпечення покриття втрат від неповернення позик на суму, яка акумульована за цією позикою.

При цьому поточну прострочену заборгованість за позикою становить сума простроченого платежу (платежів). Якщо очікуваний платіж (платежі) отриманий частково, то суму поточної простроченої заборгованості становить фактично прострочена частина очікуваного платежу (платежів). Ця сума є базою для розрахунку пені згідно з умовами кредитної угоди.

При списанні позики, яка була визнана неповерненою, здійснюється списання частини резерву забезпечення покриття втрат від неповернення позики, що відповідає розміру залишку заборгованості за цією позикою.

Сума резерву забезпечення покриття втрат від неповернення позик наприкінці місяця визначається так:

$$PCB = SCCP_1 \cdot 0,25 + SCCP_2 \cdot 0,5 + SCCP_3 \cdot 0,75 + SHH, \quad (7.3)$$

де PCB – сума резерву забезпечення покриття втрат від неповернення позик, який має бути сформований на кінець місяця, виходячи із фактичного рівня прострочення позик;

$SCCP_1$ – сума залишків заборгованості за всіма позиками, які сумнівні для повернення I рівня;

$SCCP_2$ – сума залишків заборгованості за всіма позиками, які сумнівні для повернення II рівня;

$SCCP_3$ – сума залишків заборгованості за всіма позиками, які сумнівні для повернення III рівня;

SHH – сума залишків заборгованості за всіма неповерненими позиками.

Розрахована сума резерву забезпечення покриття втрат від неповернення позик порівнюється з розміром сформованого резерву на початок місяця і відповідно до виявленого відхилення здійснюється поповнення або зменшення розміру резерву.

7.3. Заходи щодо повернення прострочених позик

При виявленні прострочених позик кредитна спілка повинна вживати заходи щодо їх повернення. Протягом місяця після того, як не було отримано очікуваного платежу за позикою, з позичальником проводиться робота із з'ясування стану справ та спонукання до добровільного виконання своїх зобов'язань згідно з умовами кредитної угоди. Крім телефонних розмов та зустрічей, необхідно надсилати листи-нагадування. Якщо попередні заходи не призвели до сплати боргу, кредитна спілка вдається до дій, спрямованих на стягнення боргу в примусовому порядку. Перед їх застосуванням необхідно вжити такі заходи:

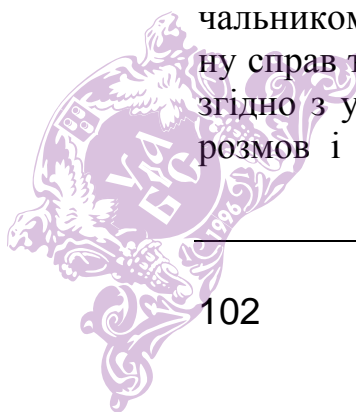
- визначити суму боргу станом на останній день ;
- визначити можливість звернення стягнення на майно боржника;
- оцінити доцільність повернення стягнення на майно боржника;
- вжити заходів щодо встановлення місця перебування боржника.

Стягнення боргу в примусовому порядку здійснюється з використанням відповідних правових механізмів і процесуальних норм, передбачених чинним законодавством. В окремих випадках за спеціальним рішенням кредитного комітету спілка може відкласти застосування до позичальника заходів щодо стягнення боргу в примусовому порядку з дотриманням передбачених законодавством процесуальних термінів. Однак таке рішення повинно бути обґрунтованим.

Якщо всі вищенаведені заходи не забезпечили повернення боргу позичальником, така позика підлягає списанню. Списання позик здійснюється за рішенням правління та за поданням кредитного комітету спілки. В окремих випадках за спеціальним рішенням правління кредитна спілка може відкласти списання неповернутих позик. Однак таке рішення повинно бути обґрунтованим, а його доцільність доведена.

Правління спілки затверджує пакет документів про роботу з позиками членів і відповідні форми аналітичного обліку. Воно зобов'язане щомісяця на своїх засіданнях здійснювати аналіз ефективності реалізації кредитної політики та її впливу на фінансовий стан кредитної спілки.

З моменту виявлення прострочення за позикою кредитна спілка повинна вживати заходів щодо її повернення. Якщо протягом місяця після того не було отримано очікуваного платежу за позикою, з позичальником та його поручителем проводиться робота із з'ясування стану справ та спонукання до добровільного виконання їхніх зобов'язань згідно з умовами кредитної угоди. На цьому етапі, крім телефонних розмов і зустрічей, обов'язково потрібно надсилати рекомендовані

листи-нагадування (до 15 днів прострочення платежу) та листи-попередження (15–30 днів прострочення платежу).

Якщо попередні заходи не забезпечили сплату боргу, кредитна спілка вдається до дій, спрямованих на стягнення боргу в примусовому порядку. Перед їх застосуванням кредитна спілка повинна вжити такі заходи:

- 1) визначити суму боргу станом на останній день перед здійсненням заходів, а також документально її зафіксувати. Сума боргу складається з:
 - несплаченої частки основної суми позики;
 - нарахованих несплачених відсотків за позику;
 - пені, недоїмки та штрафу, якщо вони передбачені кредитним договором;
 - суми відшкодування шкоди, завданої кредитній спілці неналежним виконанням боржником своїх зобов'язань за договором, якщо це прямо передбачено в кредитному договорі;
- 2) визначити можливість звернення стягнення на майно боржника або третіх осіб:
 - майно, його вартість, місцезнаходження тощо;
 - претензії інших кредиторів на це майно або до боржника;
 - права інших осіб на це майно, наприклад, неповнолітніх дітей;
- 3) оцінити доцільність повернення стягнення на певне майно боржника, враховуючи вартість цього майна та вартість заходів, які доведеться вжити;
- 4) вжити заходів щодо встановлення місця перебування боржника.

Стягнення боргу в примусовому порядку здійснюється з використанням відповідних правових механізмів і процесуальних форм, передбачених чинним законодавством.

В окремих випадках за спеціальним рішенням кредитного комітету кредитна спілка може відкласти вжиття заходів щодо позичальника примусового стягнення боргу з дотриманням передбачених законодавством процесуальних термінів. Однак таке рішення повинно бути належним чином обґрунтоване.

Якщо протягом року всі вищенаведені заходи не призвели до повернення боргу позичальником, така позика підлягає списанню. Списання позик здійснюється за рішенням правління та за поданням кредитного комітету спілки. В окремих випадках за спеціальним рішенням правління кредитна спілка може відкласти списання неповернених позик. Однак таке рішення повинно бути обґрунтованим, а його доцільність доведена.

Методичні вказівки щодо самостійного вивчення дисципліни

Кредитна спілка в процесі своєї діяльності підпорядкована різним ризикам. Ризики є наслідками стихійної зміни попиту та пропозиції. На підприємствах агропромислового комплексу додатковий ризик пов'язаний з погодними явищами.

Стадії управління ризиками в основному містять чотири складових:

- 1) прийняття ризику означає згоду керівництва на певний ризик з метою досягнення загальної мети та стратегії;
- 2) визначення ризику – процес з'ясування ступеня ризику, що стосується певної операції або всієї діяльності;
- 3) нагляд за ризиком передбачає наявність відповідної організаційної структури та системи внутрішнього контролю для щоденного контролю ризику;
- 4) моніторинг ризику полягає в незалежній оцінці ризику та у створенні системи контролю.

Основним ризиком є кредитний ризик, пов'язаний з неможливістю позичальника виконати умови кредитного договору.

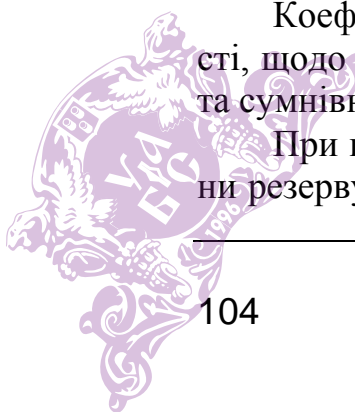
П(С)БО 10 передбачає два способи обчислення резерву сумнівних боргів та реалізаційної вартості дебіторської заборгованості:

- 1) виходячи з платоспроможності окремих дебіторів;
- 2) на основі класифікації дебіторської заборгованості.

Слід зауважити, що Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України в своїх вимогах посиляється на другий спосіб обчислення резерву сумнівних боргів щодо дебіторської заборгованості по наданих кредитах членам спілки та іншим кредитним спілкам. За іншою дебіторською заборгованістю кредитні спілки обчислюють резерв сумнівних боргів, виходячи з платоспроможності окремих дебіторів або на основі класифікації дебіторської заборгованості залежно від того, який із способів передбачений наказом про облікову політику. Нижче буде розглянуто обидва способи. Оскільки базовий спосіб оцінки резерву сумнівних боргів у П(С)БО не виділений, то можна вважати, що обидва вони є рівноправними. При обох способах величина резерву сумнівних боргів визначається як добуток суми дебіторської заборгованості на коефіцієнт сумнівності. Різниця у способах полягає лише у тому, які суми дебіторської заборгованості беруть участь у розрахунку і як визначаються коефіцієнти сумнівності.

Коефіцієнт сумнівності показує частку дебіторської заборгованості, щодо повернення якої є сумніви. Як правило, значення коефіцієнта сумнівності зростає зі збільшенням періоду прострочення.

При першому зазначеному способі, тобто при визначенні величини резерву сумнівних боргів, виходячи із платоспроможності окремих

дебіторів, на дату складання фінансової звітності необхідно вивчити платоспроможність кожного дебітора і вивести для них індивідуальні коефіцієнти сумнівності, потім визначити суму резерву за даною заборгованістю. Сума резервів за кожним дебітором дасть загальну суму резерву сумнівних боргів.

Як бачимо, при цьому способі визначення коефіцієнта сумнівності має досить суб'єктивний характер, а ступінь точності результату залежить від наявності достовірної інформації про дебіторів і від кваліфікації експерта.

Розглянемо в табл. 7.3 порядок визначення величини резерву за першим методом, виходячи з того, що коефіцієнт сумнівності визначався з врахуванням платоспроможності кожного дебітора.

Таблиця 7.3

Розрахунок суми резерву сумнівних боргів, виходячи із платоспроможності окремих дебіторів

№ пор.	Позичальники	Сума заборгованості	Коефіцієнт сумнівності	Сума нарахованого резерву
1	Позичальник А	2 200	0,5	1 100
2	Позичальник Б	1 420	0,1	142
3	Позичальник В	1 910	0,3	573
4	Позичальник Г	1 300	0,8	1 040
5	Позичальник Д	5 000	0,6	3 000
6	Позичальник Ж	12 000	0,1	1 200
7	Позичальник З	1 100	0,4	400
8	Інші	36 400	X	X
	Разом	61 330	0,1215	7 455

З табл. 7.3 видно, що резерв сумнівних боргів, визначений на підставі оцінки платоспроможності окремих дебіторів, склав 7455 грн. При цьому чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості складає: $61330 - 7455 = 53875$ грн.

Суть другого способу класифікації дебіторської заборгованості за строками її непогашення полягає у тому, що вся дебіторська заборгованість групується за строками її непогашення зі встановленням коефіцієнта сумнівності для кожної групи.

Логіка цього способу полягає у тому, що чим більше прострочена дебітором оплата, тим більші сумніви (за інших рівних умов) щодо оплати цих сум.

У П(С)БО 10 зазначається, що коефіцієнт сумнівності для кожної групи встановлюється, виходячи з фактичної суми безнадійної дебіторської заборгованості за попередні звітні періоди. Проте у процесі діяльності кредитні спілки повинні керуватися Положенням “Про критерії та фінансові нормативи діяльності кредитних спілок та об’єднаних кредитних спілок”, затвердженим Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 16.01.2004 № 7, згідно з яким встановлені групи за строками непогашення та коефіцієнти для кожної з груп кредитів.

Дебіторську заборгованість за строками її непогашення у частині наданих кредитів членам кредитної спілки та іншим кредитним спілкам Держфінпослуг класифікує на:

- прострочений кредит – кредит, за яким порушення встановленого режиму сплати не перевищує 12 місяців;
- неповернений кредит – кредит, за яким порушення встановленого режиму сплати перевищує 12 місяців;
- безнадійний кредит – прострочений або неповернений кредит, за яким є документальне відображення про неможливість стягнення; неповернений кредит, за яким минув строк позовної заяви про прострочений кредит, за яким кредитним комітетом прийнято обґрунтоване рішення про визнання кредиту безнадійним; неповернений кредит, крім випадків, коли кредитним комітетом обґрунтоване рішення про відстрочення визнання кредиту безнадійним.

Таким чином, кредит вважається простроченим, якщо на визначену кредитним договором дату очікуваний платіж не надійшов повністю або надійшов частково. До очікуваного платежу залежно від визначеного договором порядку сплати процентів можуть входити проценти або проценти та частина суми кредиту, або і сума кредиту.

Рішення про віднесення кредиту до простроченого або неповерненого приймається на основі визначення фактичної кількості днів прострочення.

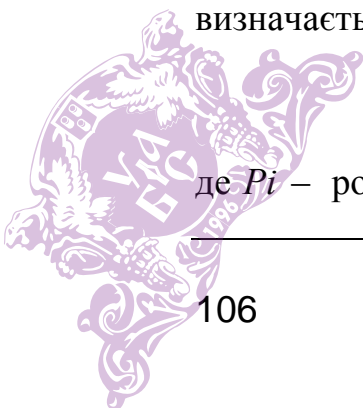
Визначення фактичної кількості днів прострочення може проводитися двома методами:

- 1) на підставі фактичної і планової заборгованості за кредитом (вимога Держфінпослуг);
- 2) на підставі дати останнього платежу.

Згідно з першим методом фактична кількість днів прострочення визначається за формулою:

$$P_i = K_i \cdot \frac{\Phi_i - \Pi_i}{M_i - \Pi_i} \quad (7.4)$$

де P_i – розрахункова кількість днів прострочення за кредитом;

K_i – кількість днів, що минула з дати надання кредиту до дати проведення розрахунку;

Φ_i – фактична заборгованість за кредитними операціями, що включає фактично не сплачений залишок основного боргу за кредитом та залишок нарахованих, але не сплачених на певну дату процентів.

M_i – максимальна заборгованість за кредитними операціями, що включає всю суму кредиту та всю суму процентів за ним, визначену на дату проведення розрахунку;

Π_i – планова заборгованість за кредитними операціями, що включає залишок основної суми та нарахованих процентів, обрахованих на дату розрахунку згідно з плановим строком і умовами взаєморозрахунків (без урахування фактичних строків і сум платежів).

Приклад 1. Членові кредитної спілки 17 вересня 2009 р. наданий кредит у сумі 2000 грн. Дата відкриття кредитного договору – 17.09.2009. Дата закриття кредитного договору – 17.09.2009. Процентна ставка за кредитом – 48 % річних. Тип кредиту – IV (кредит з періодичною сплатою процентів і основної суми кредиту частками).

У табл. 7.4 наведений плановий графік платежів відповідно до укладеного кредитного договору (колонки – План) і фактичні платежі погашення кредиту (колонки – Факт).

Необхідно визначити кількість днів прострочення за даним кредитом на 31 березня 2010 р. Для цього скористаємося формулою 7.4:

$K_i = 196$ днів – кількість днів, що минула з дати надання кредиту (17.09.2009) до дати проведення розрахунку (31.03.2010);

$\Phi_i = 1520,31$ грн. – фактична заборгованість за кредитними операціями, що включає фактично визначений залишок основного боргу за кредитом (1450,00 грн.) та залишок нарахованих, але не сплачених на дату розрахунку процентів (70,31 грн.).

$M_i = 2514,10$ грн. – максимальна заборгованість за кредитними операціями, що включає всю суму наданого кредиту (2000,00 грн.) та всю суму процентів за ним, визначену на дату проведення розрахунку (514,10 грн.).

Розрахунок суми процентів за кредитом проводиться за формулою:

$$\sum \text{процентів} = \frac{\sum \text{кредиту} \cdot \text{процентна ставка} \cdot \text{кількість днів}}{\text{кількість календарних днів у році} \cdot 100}$$

і становитиме

$$\frac{2000,00 \cdot 48 \cdot 196}{366 \cdot 100} = 514,10$$

Таблиця 7.4

Плановий графік платежів відповідно до укладеного кредитного договору від 17 вересня 2009 р.

Дата	Залишок				Нарахований процент		Погашено			
	Основна сума		Процент				Основна сума		Процент	
	План	Факт	План	Факт	План	Факт	План	Факт	План	Факт
17.09.09	2000,00	2000,00								
30.09.09	2000,00	2000,00			34,19	34,19				
17.10.09	2000,00	2000,00	34,19	34,19	44,71	44,71	134,23		78,90	78,90
31.10.09	1865,77	2000,00			34,35	36,82				
17.11.09	1865,77		34,35		41,71		137,07		76,06	
25.11.09		2000,00		36,82		65,75		100,00		76,06
30.11.09	1728,70	1900,00		26,51	29,55	12,49				
17.12.09	1728,70		29,55		38,65		144,93		68,20	
31.12.09	1583,77	1900,00		39,00	29,16	77,46				
17.01.10	1583,77		29,16		35,41		148,56		64,57	
28.01.10		1900,00		116,46		69,96		50,00		64,57
31.01.10	1435,21	1850,00		121,85	26,42	7,30				
17.02.10	1435,21	1850,00	26,42	129,15	32,09	41,36	154,62	250,00	58,51	58,51
29.02.10	1280,59	1600,00	0,00	112,00	20,21	25,25				
17.03.10	1280,59		20,21		28,63		164,29		48,84	
20.03.10		1600,00		137,25		42,08		150,00		130,00
31.03.10	1116,30	1450,00		49,33	20,55	20,98				
Сальдо	1116,30	1450,00	20,55	70,31						

$P_i = 1136,85$ грн. – планова заборгованість за кредитними операціями, що включає залишок основної суми (1116,30 грн.) та нарахованих процентів, обрахованих на дату розрахунку згідно з плановим строком їх внесення та умовами взаєморозрахунків без урахування фактичних строків і сум платежів (20,55 грн.).

$$P_i = \frac{196(1450,00 + 70,31) - (1116,30 + 20,55)}{(2000,00 + 514,10) - (1116,30 + 20,55)} = 55.$$

Отже, кількість днів прострочення за даним кредитом на 31 березня 2009 р. становить 55 днів.

Слід зазначити, що Держфінпослуг у вищезгаданому Положенні зобов'язує використовувати метод визначення прострочених кредитів на підставі фактичної і планової заборгованості за кредитом.

Рішення про віднесення кредиту до певного рівня прострочення приймається в останній день кожного місяця. Рішення про визнання кредиту безнадійним приймається спостережною радою або кредитним комітетом залежно від внутрішніх процедур кредитної спілки у порядку, визначеному відповідним положенням. При цьому в аналітичному обліку спілки прострочені кредити відображаються в розрізі класифікації стану прострочення.

Резерв забезпечення покриття втрат від неповернених позик формується за рахунок частини доходу незалежно від фінансового результату таким чином, щоб наприкінці кожного місяця його розмір відповідав сумі необхідного резервування за всіма простроченими, неповерненими та безнадійними кредитами, що розрахована згідно з встановленими нормативами.

Розрахована сума резерву забезпечення покриття втрат від неповернених позик порівнюється з розміром сформованого резерву станом на початок місяця. Відповідно до виявленого відхилення здійснюється поповнення або зменшення розміру резерву.

Розглянемо приклад визначення величини резерву за цим методом, виходячи з того, що для розрахунку використовувалися норми резервування, рекомендовані Держфінпослуг, які наведені в табл. 7.5.

Таблиця 7.5

Розрахунок суми резерву сумнівних боргів на підставі класифікації дебіторської заборгованості за строками її непогашення

№ пор.	Позичальник	Розмір заборгованості	Простроченість	Розмір резервування	Сума нарахованого резерву
1	Позичальник А	2 200	III рівень	70 %	1 540
2	Позичальник Б	1 420	I рівень	0 %	0
3	Позичальник В	1 910	II рівень	35 %	668
4	Позичальник Г	1300	неповернений	100 %	1 300
5	Позичальник Д	5 000	III рівень	70 %	3 500
6	Позичальник Ж	12 000	II рівень	35 %	4 200
7	Позичальник З	1 100	II рівень	35 %	385
8	Інші	36 400	X	X	0
	Разом	61 330		0,1890	11 593

З табл. 7.5 видно, що резерв сумнівних боргів, визначений на підставі класифікації дебіторської заборгованості за строками її непогашення, склав 11 593 грн. При цьому чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості складає: $61\,330 - 11\,593 = 49\,737$ грн.

Як вже зазначалося, будь-які активи, за якими не очікується одержання у майбутньому економічних вигод, не повинні обліковуватися на балансі і підлягають списанню. Це повною мірою стосується будь-яких видів дебіторської заборгованості при її визнанні безнадійною.

При списанні безнадійної дебіторської заборгованості та обліку резерву сумнівних боргів П(С)БО дотримуються одного з основних принципів підготовки фінансової звітності – принципу нарахування і відповідності доходів і витрат. Згідно з цим принципом для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, здійсненими на отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображаються в обліку та звітності у момент виникнення незалежно від часу надходження і сплати грошей.

Завдання для практичного заняття

Завдання 1. Сформувати резерв забезпечення покриття втрат від неповернених позик на підставі наведених даних.

За кредитом, наданим 5 січня 2004 р. у сумі 1000 грн. терміном на 10 місяців з помісячною сплатою 100 грн. основної суми та процентів за ставкою 36 % річних. Денна процентна ставка складає 0,0986 %. Встановлений позичальнику графік погашення виглядає так:

Планова дата платежу	Залишок основної суми	Проценти до сплати	Основна сума до сплати	Загальна сума платежу
02.2004	1 000	30,58	100	130,58
03.2004	900	25,74	100	124,74
04.2004	800	24,46	100	124,46
05.2004	700	20,71	100	120,71
06.2004	600	18,35	100	118,35
05.07.2004	500	14,79	100	114,79
05.08.2004	400	12,23	100	112,23
05.09.2004	300	9,17	100	109,17
05.10.2004	200	5,92	100	105,92
05.11.2004	100	3,06	100	103,06

Фактичні сплати виглядають так:

Дата сплати	Сплачені проценти	Сплачена основна сума	Залишок основної суми	Залишок, %
05.02.2004	30,58	50	950	0
05.03.2004	25,74	70	880	1,43
05.04.2004	24,46	80	800	3,87
05.05.2004	20,71	80	720	6,84
05.06.2004	18,35	70	650	10,50
05.08.2004	0	0	650	49,60

Завдання 2. Необхідно скласти плановий графік платежів відповідно до укладеного кредитного договору.

Членові кредитної спілки 21 березня 2010 р. надано кредит у сумі 3000,00 грн. Дата відкриття кредитного договору – 21.03.2010. Дата закриття кредитного договору – 21.03.2011. Процентна ставка за кредитом – 45 % річних. Тип кредиту – IV (кредит з періодичною сплатою процентів і основної суми кредиту частками).

Теми рефератів

1. Управління кредитним ризиком кредитної спілки.
2. Порядок виявлення та обліку прострочених позик.
3. Заходи щодо повернення прострочених позик.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте види фінансових ризиків.
2. Дайте визначення кредитного ризику кредитної спілки.
3. Які методи управління кредитними ризиками відпрацьовані на практиці?
4. Яким чином виявляються та обліковуються прострочені позики?
5. Назвіть фактори, що впливають на поверненість позик.
6. Яких заходів вживають кредитні спілки щодо повернення прострочених позик?

Термінологічний словник

Безнадійний кредит – прострочений або неповернений кредит, за яким є документальне підтвердження неможливості стягнення; неповернений кредит, за яким минув термін позовної давності; прострочений кредит, за яким кредитним комітетом прийнято обґрунтоване рішення про визнання кредиту безнадійним; неповернений кредит, крім випадків, коли кредитним комітетом прийнято обґрунтоване рішення про відстрочення визнання кредиту безнадійним.

Дохід кредитної спілки – відсоток від позики, одна частина якого використовується на поточні потреби кооперативу, формування резервного та іншого капіталу, друга – для нарахування відсотків на пайовий капітал.

Застава – документ про заставу боржником нерухомого майна, що дає кредитору право продажу заставленого майна з торгів при несплаті йому боргу в установлений термін.

Коефіцієнт сумнівності – частка дебіторської заборгованості, щодо повернення якої є сумніви.

Кредитний ризик – ризик несплати позичальником основного боргу і відсотків, що належать кредитору.

Кредитоспроможність – наявність передумов для одержання кредиту, здатність його повернути.

Неповернений кредит – кредит, за яким порушення встановленого терміну сплати перевищує 12 місяців

Прострочений кредит – кредит, за яким порушення встановленого терміну сплати не перевищує 12 місяців.

Література: 5, 9, 12–18, 21.

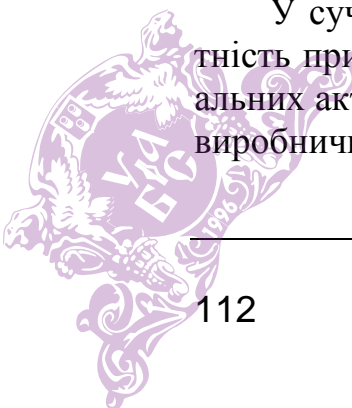
Тема 8. ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНОЇ СПІЛКИ

- 8.1. Організація бухгалтерського обліку та фінансової звітності в кредитних спілках.
- 8.2. Аналіз результатів діяльності кредитних спілок.
- 8.3. Показники економічної та соціальної ефективності діяльності кредитних спілок

8.1. Організація бухгалтерського обліку та фінансової звітності в кредитних спілках

Суттєвим моментом в діяльності підприємства є співвідношення організаційних завдань та питань, що безпосередньо стосуються облікової політики. Встановлення облікової політики – це складова частина організації і ведення обліку та звітності на підприємстві.

У сучасному бухгалтерському обліку допускається багатоваріантність при вирішенні питань амортизації основних засобів і нематеріальних активів, порядку формування резерву сумнівних боргів, оцінки виробничих запасів, методів обліку і калькулювання витрат тощо.

Важливим моментом при розробленні та прийнятті облікової політики є те, що, згідно із статтею 8 Закону “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність” питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції його власника (власників) або уповноваженого органу (посадової особи) відповідно до законодавства та установчих документів. Отже, правомірним буде розгляд питань, пов’язаних з організацією бухгалтерського обліку, і прийняття рішень тільки власником (власниками) підприємства. Якщо керівник підприємства не його власник, потрібно, щоб саме власник наділив його відповідними повноваженнями. Делегування здійснюється вищими органами управління, а в кредитній спілці – це загальні збори. Тільки в цьому випадку правомірність наказу керівника підприємства вже не можна буде ставити під сумнів.

Передумови організації бухгалтерського обліку в кредитній спілці такі:

- встановлення основних засад облікової політики в управлінні активами та пасивами;
- організація документообороту;
- створення системи матеріальної відповідальності;
- контроль за дотриманням кредитної політики спілки;
- контроль за задоволенням потреб членів спілки як основної мети функціонування кредитної кооперації.

Продуктивні активи – активи кредитної спілки, використання яких дає кредитній спілці економічні вигоди у вигляді доходу.

Непродуктивні активи – активи, які забезпечують діяльність кредитної спілки, але не приносять доходу.

Нерозподілений дохід – різниця між сумою нерозподіленого доходу попереднього періоду та сумою доходів, фактично отриманих кредитною спілкою за звітний період, і витрат, пов’язаних з її діяльністю. При цьому враховується дохід, який спрямовується на формування резервного капіталу, та сума нарахованої плати (процентів) на додаткові пайові внески протягом звітного періоду.

Внесок (вклад) на депозитний рахунок (блокований рахунок) – зворотний внесок (вклад) члена кредитної спілки, який залучається на договірних умовах для забезпечення зобов’язань члена перед кредитною спілкою.

Прострочений кредит – кредит, за яким порушення встановленого режиму сплати не перевищує 12 місяців.

Неповернений кредит – кредит, за яким порушення встановленого режиму сплати перевищує 12 місяців.

Безнадійний кредит – прострочений або неповернений кредит, за яким є документальне підтвердження неможливості стягнення; неповернений кредит, за яким минув термін позовної давності; прострочений кредит, за яким кредитним комітетом прийнято обґрунтоване рішення про визнання кредиту безнадійним; неповернений кредит, крім випадків, коли кредитним комітетом прийнято обґрунтоване рішення про відстрочення визнання кредиту безнадійним.

Звітність кредитної спілки включає річну фінансову звітність за формами, встановленими Законом України “Про бухгалтерський облік”, а саме:

- баланс;
- звіт про фінансові результати;
- звіт про рух грошових коштів;
- звіт про власний капітал.

Річна фінансова звітність подається не пізніше 1 липня року, наступного за звітним.

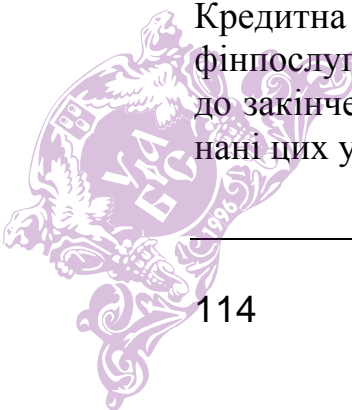
Кредитні спілки подають до Держфінпослуг звітні дані за формами:

- загальна інформація про кредитну спілку;
- звітні дані про фінансову діяльність кредитної спілки;
- звітні дані про склад активів та пасивів кредитної спілки;
- звітні дані про доходи та витрати кредитної спілки;
- розрахунок необхідної суми резерву покриття втрат від неповернених кредитів кредитної спілки;
- звітні дані про кредитну діяльність кредитної спілки.

Звітним періодом для складання форм звітних даних, які надаються до Держфінпослуг, є календарний рік. Форми звітних даних складаються щокварталу наростаючим підсумком з початку звітного періоду. Кредитні спілки складають звітні дані за станом на кінець останнього дня кварталу або року.

Звітні дані за квартал подаються не пізніше 25 числа місяця, що настає за звітним кварталом, звітні дані за рік – не пізніше 20 лютого року, наступного за звітним.

Якщо останній день подання форм звітних даних неробочий, термін подання продовжується на один робочий день. Датою подання інформації вважається день фактичної її передачі до Держфінпослуг. Кредитна спілка може надіслати звітні дані поштою на адресу Держфінпослуг з повідомленням про вручення не пізніше ніж за десять днів до закінчення граничного строку подання звітних даних. При невиконанні цих умов звітні дані вважаються поданими несвоєчасно.

Звітні дані подаються в електронній і паперовій формах. При невідповідності електронної форми звітних даних паперовій Держфінпослуг протягом 10 робочих днів повідомляє кредитну спілку про неприйняття звітних даних із зазначенням причин, за якими звітні дані не були прийняті. Кредитна спілка протягом трьох робочих днів повинна усунути ці причини та надати звітні дані повторно.

Додатки у паперовій формі подаються прошитими і пронумерованими та затвердженими підписами керівника кредитної спілки, головного бухгалтера та печаткою кредитної спілки. Інформація, що відображена в паперовій формі, має відповідати електронній формі. Ідентичність даних у паперовій та електронній формах підтверджується підписами керівника кредитної спілки, головного бухгалтера та печаткою кредитної спілки.

При виявленні помилок, що містяться у раніше поданих звітах, кредитна спілка має право подати не пізніше останнього терміну наступні звітні дані, а також уточнені форми попередніх звітів.

Достовірність і повнота річної фінансової звітності та звітних даних підтверджуються аудитором (аудиторською фірмою), інформація про якого (яку) внесена до реєстру аудиторів, який веде Держфінпослуг. Аудиторський висновок подається до Держфінпослуг не пізніше 1 липня року, наступного за звітним.

Форми звітів заповнюються на підставі даних бухгалтерського обліку за звітний період. Кредитна спілка заповнює форми звітних даних, що подаються до Держфінпослуг, у гривнях. При відображенні інформації не повинно бути ніяких помарок і виправлень.

Процес фінансового управління кредитною спілкою складається з фінансового управління, бухгалтерського обліку, фінансового аналізу та контролю за діяльністю. Ведення обліку – це застосування бухгалтерською службою узгодженої з керівництвом підприємства методології та технології відображення в обліку господарських фактів життя, складання фінансової звітності за діючими стандартами обліку. Враховуючи вищевикладений матеріал та специфіку функціонування кредитних спілок, їхню мету діяльності, можна визначити завдання щодо організації бухгалтерського обліку в кредитних спілках, а саме:

- забезпечення дотримання основних кооперативних принципів;
- контроль за цільовим та раціональним використанням коштів фінансової взаємодопомоги;
- контроль за раціональним використанням матеріальних, фінансових та трудових ресурсів;
- контроль за законністю здійснюваних операцій;
- забезпечення зберігання кооперативного майна;

- забезпечення обліку надходження та витрачання коштів, результатів діяльності, своєчасного виконання зобов'язань перед кредиторами;
- отримання необхідних даних для формуванням звітних показників та своєчасне складання звітності.

Ці завдання потребують подальшого врегулювання та розробки відповідно до чинного законодавства та основних принципів міжнародного кооперативного руху.

8.2. Аналіз результатів діяльності кредитних спілок

Кредитна спілка – це фінансова організація, однак способи та напрями її діяльності мають свою специфіку. Не всі показники, що характеризують ефективність кредитних установ, можуть бути використані для оцінки ефективності її діяльності. Тому потрібна розробка іншої системи показників.

Ефективність діяльності кредитних спілок – це економічна категорія, яка комплексно характеризує результативність економічного потенціалу цих організацій. Щоб запобігти банкрутству, яке зумовлене нестабільністю фінансового ринку, кредитний кооператив повинен періодично розраховувати, відстежувати та планувати нормативи забезпечення фінансової стабільності.

Ефективність роботи кредитної спілки може оцінюватися за допомогою багатьох показників, які дозволяють порівнювати різні види фінансової інформації.

Певні труднощі при розрахунках оціночних показників обумовлені тим, що кредитні спілки не мають окремої фінансової звітності. Тому запропоновані показники можна використовувати як внутрішні та розраховувати їх на підставі даних аналітичного обліку. Методика оцінки ефективності діяльності кредитної спілки включає такі показники:

- фінансова стійкість;
- ліквідність та платоспроможність;
- допустимий ризик;
- якість кредитного портфеля;
- економічна ефективність;
- соціально-економічна ефективність.

Структура показників оцінки діяльності кредитної спілки наведена на рис. 8.1.

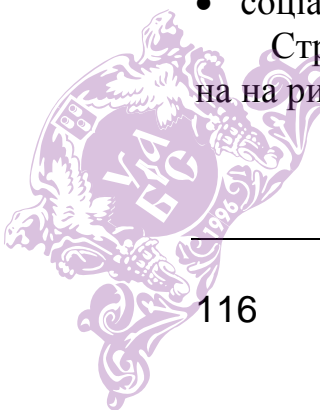

Рис. 8.1. Структура показників оцінки діяльності кредитної спілки

Фінансова стабільність підприємства – це стан його фінансових ресурсів, механізм фінансових ресурсів, їх розподілу та використання, який забезпечує розвиток підприємства на основі збільшення прибутку та капіталу при збереженні платоспроможності в умовах допустимого рівня ризику.

Показники фінансової стабільності – це одна з найважливіших груп показників на початковому етапі роботи спілки. Від фінансової стабільності залежить рівень довіри населення – потенційного вкладника. Для підтримання платоспроможності необхідно мати достатній обсяг власних коштів.

Якщо спілка не позичає грошей у третіх осіб, то з метою нормування співвідношення власних коштів та сум активів, розраховується коефіцієнт забезпеченості власними коштами:

$$K = BK/A, \quad (8.1)$$

де BK – сума власних коштів;

A – активи спілки з вирахуванням збитків.

Якісне значення нормативу рекомендується від 0,5 до 0,1. Коефіцієнт забезпеченості власними коштами визначається як відношення власних коштів до оборотних активів.

Якщо забезпеченість власними коштами визначається як відношення до ризикових активів (позики, інвестиції, поруки), то значення коефіцієнта буде від 0,1 до 0,12.

Коефіцієнт незалежності відображає частку власних коштів у вартості майна. Достатньо високим вважається рівень незалежності, який перевищує 0,4. При ньому ризик кредиторів буде зведений до мінімуму і визначається за формулою:

$$K = BK/VM, \quad (8.2)$$

де BK – власні кошти;
 VM – вартість майна.

Співвідношення позичених та власних коштів визначає залежність від зовнішніх позик. Даний показник визначається за формулою:

$$K = Z/BK, \quad (8.3)$$

де Z – зобов'язання спілки.

Ліквідність кредитної спілки означає спроможність сплачувати у визначений термін свої зобов'язання. Обсяг зобов'язань збільшується на більш пізніх стадіях розвитку спілки, коли збільшується обсяг депозитних вкладів населення, на які нараховуються відсотки. Кредитна спілка повинна планувати свою ліквідність. Великий обсяг ліквідності свідчить про неефективне використання ресурсів. Невеликий обсяг ліквідності означає, що кредитна спілка неспроможна сплачувати своєчасно за своїми зобов'язаннями. Ліквідність визначається за формулою:

$$K = VA/ПЗ, \quad (8.4)$$

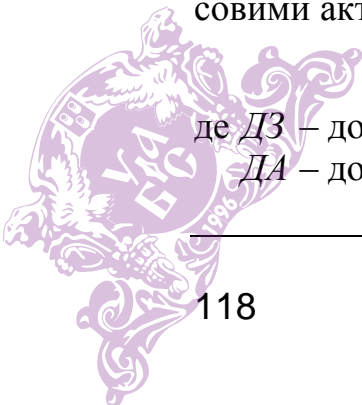
де VA – високоліквідні активи;
 $ПЗ$ – поточні зобов'язання.

Рекомендоване значення даного нормативу – 0,5, а мінімальне – 0,1.

Для зниження ризику неліквідності необхідні довгострокові фінансові активи (більше 1 року) формувати за рахунок довготермінових пасивів вкладів (більше 1 року). Тому для оцінки ліквідності може бути використаний коефіцієнт ліквідності за довгостроковими фінансовими активами.

$$K = ДЗ/ДА, \quad (8.5)$$

де $ДЗ$ – довгострокові зобов'язання;
 $ДА$ – довгострокові фінансові активи.

Рекомендоване значення даного показника – не нижче 1.

Ефективність діяльності кредитної спілки визначається також структурою її балансу. Розширення кредитних ресурсів шляхом збільшення пасивів дозволяє покривати потенційні збитки в активах. Для визначення ефективності використання капіталу застосовується мультиплікатор капіталу.

$$MK=A/K, \quad (8.6)$$

де A – сума активів спілки;

K – сума капіталу.

Зарубіжний досвід доводить, що в період становлення кредитної спілки необхідно обмежувати обсяги кредитування за рахунок зовнішніх джерел. Основу кредитних коштів повинні складати грошові кошти членів спілки у вигляді пайових внесків та заощаджень.

Одним з основних видів ризику, якому підпорядкована діяльність кредитної спілки, є кредитний ризик. Для його зменшення слід обмежити обсяг коштів, які вкладаються в один фінансовий інструмент. Для цього необхідно розрахувати коефіцієнт одиничного виду вкладень

$$K=OB/OФВ, \quad (8.7)$$

де OB – обсяг одноразового вкладення в один фінансовий інструмент;

$OФВ$ – загальний обсяг фінансових вкладень без врахування наданих позик.

Рекомендоване значення показника – менше 0,2.

Кредитна спілка, як і всі кооперативи, повинна формувати неподільний резервний капітал на випадок непередбачених ситуацій в розмірі не менше 10 % від пайового капіталу. Резервний капітал може бути сформований за рахунок власних доходів або за рахунок спеціальних внесків членів спілки.

Для покриття потенційних втрат за позиками резерви встановлюються в таких розмірах:

- не менше 30 % за простроченою заборгованістю до 3 місяців;
- не менше 75 % за простроченою заборгованістю від 3 до 12 місяців;
- не менше 100 % за простроченою заборгованістю більше 12 місяців.

Показники якості кредитного портфеля відображають кількість наданих спілкою кредитів. Для характеристики кредитного портфеля кредитного кооперативу використовуються такі показники.

1. Коефіцієнт портфеля ризику:

$$K = Zб/Zп, \quad (8.8)$$

де $Zб$ – загальний баланс непогашених позик;
 $Zп$ – загальний портфель непогашених позик.

Мінімальний розмір, за яким оцінюється портфель ризику, – не більше 5 % від загального кредитного портфеля.

2. Поточний коефіцієнт повернення:

$$K = (Kфв + Пп)/(ОБ+В), \quad (8.9)$$

де $Kфв$ – сума фактично виплаченого основного боргу;
 $Пп$ – сума, отримана при виплаті відсотків за звітний період;
 $ОБ$ – сума основного боргу, що підлягає сплаті за звітний період;
 $В$ – сума відсотків, що підлягають сплаті за звітний період.

8.3. Показники економічної та соціальної ефективності діяльності кредитних спілок

Оцінка економічної ефективності пов'язана з поняттям прибутку. Діяльність кредитних спілок має соціальну спрямованість. Саме тому прибуток не може бути основним показником економічної ефективності роботи кооперативу. Така ефективність повинна оцінюватися за спроможністю кооперативу задовольняти потреби своїх членів в кредиті та сприяти підвищенню ефективності виробництва за рахунок надання більш дешевих позик.

Крім того, кредитна спілка формує власний капітал, несе затрати та отримує дохід. Перш за все до затрат кредитної спілки належить оплата праці управлінського апарату, кошти на придбання оргтехніки та відрядження, оренду приміщення та ін. Одним із показників економічної ефективності роботи спілки є відношення виробничих затрат до суми її активів:

$$K = Zк/Ас, \quad (8.10)$$

де $Zк$ – затрати спілки у звітному періоді, крім виплат процентів за залученими депозитами;
 $Ас$ – середньорічні активи.

Рекомендоване значення даного показника – не вище 0,1.

Іншим показником є рівень різниці між середньозваженою ставкою за позиками, які надані членам спілки, та середньозваженою ставкою за залученими депозитами членів спілки:

$$Kл = Вс - Вд, \quad (8.11)$$

де Vc – середньозважений відсоток за наданими позиками;
 Vd – середньозважений відсоток за залученими депозитами членів спілки.

Для різних активів існують відповідні показники ефективності.:

1. Дохідність кредитного портфеля (наданих позик) за період:

$$D_{kp} = \text{Дох з} / Ч_{kp}, \quad (8.12)$$

де Дох з – загальний дохід від позик за період;
 $Ч_{kp}$ – чистий кредитний портфель (обсяг наданих позик) в середньому за звітний період.

2. Дохідність ліквідних інвестицій за період:

$$D_{li} = \text{Дох лі} / I_l, \quad (8.13)$$

де Дох лі – дохід від ліквідних інвестицій за період;
 I_l – сума ліквідних інвестицій за період

3. Відсотковий коефіцієнт 1:

$$BK1 = V_{dv} / O_{dv}, \quad (8.14)$$

де V_{dv} – сума відсотків, що сплачуються за депозитними вкладками;
 O_{dv} – середній обсяг депозитних вкладів за період.

4. Відсотковий коефіцієнт 2:

$$BK2 = V_{nc} / C_{nc}, \quad (8.15)$$

де V_{nc} – сума відсотків, що сплачуються за позиченими коштами;
 C_{nc} – середній обсяг коштів, позичених за період.

На відміну від комерційного банку кредитна спілка не намагається максимально збільшити значення цього показника. Навпаки, чим нижче значення коефіцієнтів, тим краще спілка виконує завдання мінімізації відсотків.

5. При ефективній організації затрати на апарат управління не повинні перевищувати 3–5 %. Адміністративні витрати включають заробітну плату працівників апарату управління та накладні адміністративні витрати.

Коефіцієнт затрат на управління розраховується за формулою:

$$K = Z_{ay} / Z_z, \quad (8.16)$$

де Z_{ay} – затрати на утримання апарату управління;
 Z_z – загальні витрати.

Соціальна ефективність – це діяльність спілки, яка відповідає соціальним завданням спілки. Соціальну ефективність спілки можна визначити шляхом порівняння показників у динаміці.

1. Частка задоволених запитань членів спілки про надання позики:

$$Чз = Пв / Пз, \quad (8.17)$$

де $Пв$ – загальна сума наданих позик;

$Пз$ – загальна сума запитів за наданими позиками.

2. Частка позик, наданих членам кредитної спілки, в загальній структурі активів:

$$Чвп = Пв / Аср, \quad (8.18)$$

де $Пв$ – загальна сума наданих позик;

$Аср$ – середня сума активів.

Цей показник не відображає якості наданих позик, хоча його невеликий розмір свідчить про незадовільну роботу спілки зі своїми членами у сфері надання позик.

3. Інтегральним соціально-економічним показником може вважатися рівень неповернення позик членами кооперативу:

$$Чнп = Пн - Пв, \quad (8.19)$$

де $Пн$ – обсяг неповернутих позик за період;

$Пв$ – обсяг наданих позик за період.

4. Частка охоплення ринку показує, яку частину становлять кредити в загальній масі кредитів, отриманих представниками даного регіону:

$$Чр = Кв / Ко, \quad (8.20)$$

де $Кв$ – обсяг позик, наданих за період;

$Ко$ – обсяг позик, отриманих за період.

Кредитну спілку, яка здійснює мікрокредитування, можна розглядати як інвестора. Суть інвестиційної діяльності кредитної спілки полягає в комплексі заходів щодо підготовки та реалізації проектів інвестицій, в результаті яких досягається соціальний ефект.

Основною метою інвестиційної політики кредитної спілки є забезпечення найбільш ефективних шляхів розширення активів з позицій перспективного розвитку.

Соціальна ефективність функціонування кредитних спілок в регіоні може розглядатися з точки зору досягнення раціонального споживання продуктів харчування та підвищення рівня життя населення. Результатом діяльності кредитної спілки буде підвищення зайнятості та зростання доходів населення, а також збільшення ефективності фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання, яке оцінюється такими показниками, як ресурсомісткість, затратомісткість і фондомісткість, рентабельність активів, окупність джерел фінансово-кредитного забезпечення тощо.

Методичні вказівки щодо самостійного вивчення дисципліни

Існує кілька методів аналізу фінансової звітності. До найпоширеніших з них належать: горизонтальний аналіз; вертикальний аналіз; трендовий аналіз; аналіз фінансових коефіцієнтів; порівняльний аналіз.

Горизонтальний аналіз – аналіз змін окремого показника або статті фінансових звітів між двома звітними датами, тобто аналіз темпів зростання.

Горизонтальний аналіз використовується для аналізу абсолютних (сума) і відносних (%) змін розділів і статей фінансових звітів. За допомогою даного аналізу неможливо визначити, які події відбулися, але він виявляє їх наслідки, зростання чи зменшення певних статей. На підставі звітних даних про склад активів і пасивів кредитної спілки визначається абсолютне відхилення показників.

Вертикальний аналіз використовується для порівняння різних розділів і статей фінансових показників між собою на кінець звітного періоду або за певний період. Кожна стаття фінансового звіту подається в процентному відношенні до загальної суми активів балансу.

Вертикальний аналіз розглядає взаємозалежності між різними розділами і статтями фінансових звітів з метою виявлення незвичайних залежностей, які можуть потребувати подальшого дослідження і аналізу.

Трендовий аналіз – це розширений горизонтальний аналіз, який є інструментом для аналізу динаміки результатів діяльності підприємства, складання бюджету і прогнозування.

Зміни в статтях фінансових звітів відбуваються у певні моменти часу або за кілька періодів проявляються тенденції в їх динаміці. Найчастіше аналіз трендів застосовується до звіту про фінансові результати. Для проведення повноцінного аналізу необхідно не менше 2 періодів.

Для розрахунку трендових процентів необхідно: вибрати базовий рік або період; значення у фінансових звітах за цей базовий період прийняти за 100 %; відобразити відповідне значення показника за наступні роки в процентах від суми базового року.

Аналіз фінансових коефіцієнтів – це традиційний потужний аналітичний інструмент, за допомогою якого користувачі фінансових звітів мають можливість оцінити ефективність використання активів та пасивів підприємства.

Аналіз фінансових коефіцієнтів полягає у порівнянні одного показника фінансової звітності з іншими для розрахунку відповідного коефіцієнта і порівняння фінансових коефіцієнтів за кілька періодів у межах одного підприємства. Основною метою даного аналізу є виявлення позитивних або негативних тенденцій його розвитку, а також порівняння фінансових показників між підприємствами однієї сфери діяльності.

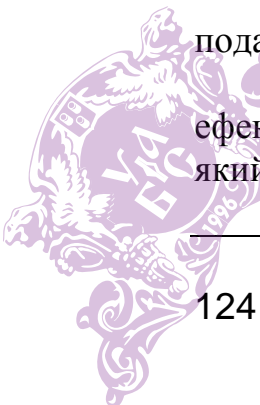
Перелік фінансових коефіцієнтів дуже великий. Їх загальна кількість становить майже 200. Слід зазначити, що незалежно від виду діяльності підприємства загальний економічний підхід до фінансових коефіцієнтів залишається незмінним, але при їх розрахунку враховується специфіка діяльності. Вибираючи коефіцієнти для аналізу, необхідно впорядкувати їх за основними аспектами діяльності кредитної спілки, а потім визначити ключові. При цьому бажано враховувати доцільність та необхідність застосування певних показників, враховуючи специфіку діяльності кредитної спілки, та керуватися принципом розумної достатності.

Відповідно до Порядку складання та подання звітності кредитними спілками та об'єднаними кредитними спілками до Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України необхідно подавати таку звітність:

1. Загальна інформація про кредитну спілку.
2. Звітні дані про фінансову діяльність кредитної спілки (додаток М).
3. Звітні дані про склад активів та пасивів кредитної спілки (додаток Н).
4. Звітні дані про доходи та витрати кредитної спілки (додаток П).
5. Розрахунок необхідної суми резерву забезпечення покриття втрат від неповернених кредитів (додаток Р).
6. Звітні дані про кредитну діяльність кредитної спілки (додаток С).

Алгоритм розрахунку показників аналізу фінансового стану буде поданий відповідно до наведених форм звітності.

Коефіцієнт оборотності активів є базовим для характеристики ефективності використання активів (8.1). Він дає уявлення про те, який обсяг кредитів надає кредитна спілка, виходячи з наявності у неї

окремої кількості активів. Коефіцієнт оборотності активів визначається як співвідношення загальної суми наданих кредитів за рік до середньої вартості загальних активів. Інакше кажучи, цей коефіцієнт дає уявлення про те, який обсяг наданих кредитів має кредитна спілка, виходячи із наявності у неї окремої кількості активів.

Середня вартість загальних активів або іншого показника визначається як середнє арифметичне із числових значень цих показників на початок та кінець звітного періоду, якщо звітний період відносно короткий, наприклад місяць, або якщо протягом періоду не відбувалося відчутних змін у значеннях показника. У випадку більш тривалого періоду або наявності суттєвих змін показника середня вартість визначається як середня хронологічна.

$$\frac{p.010\text{дод.3}}{p.160\text{дод.3}} \quad (8.21)$$

Отже, чим більше значення показника оборотності активів, тим ефективніше кредитна спілка використовує свої ресурси. Зазначений показник доцільно аналізувати одночасно з показниками рентабельності.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості визначається як співвідношення суми наданих кредитів за звітний період (квартал, рік) до середньорічної величини заборгованості. Чим більше значення коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості, тим відповідно менший ризик неоплати кредитною спілкою наданих кредитів.

$$\frac{p.010\text{дод.3}}{p.070\text{дод.3}} \quad (8.22)$$

Зменшення значення коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості свідчить про зростання загальної суми дебіторської заборгованості, що може бути причиною проблеми неплатежів за договорами кредиту у кредитній спілці.

Коефіцієнт оборотності коштів дорівнює відношенню загальної суми наданих кредитів до середньорічної величини оборотних коштів. До оборотних коштів належать запаси, дебіторська заборгованість за наданими кредитами (з врахуванням сформованого резерву покриття і неповернених позик), дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, з нарахованих процентів за наданими кредитами, за виданими авансами, інша поточна дебіторська заборгованість, поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їх еквіваленти, інші оборотні активи.

Зниження швидкості обігу оборотних коштів може свідчити про наявність у кредитній спілці низки проблем, а саме: зменшення обсягів

кредитування; проблеми з поверненням кредитів; неефективна система залучення коштів від членів кредитної спілки.

Аналіз рентабельності дозволяє визначити ефективність вкладення коштів та раціональність їх використання. Коефіцієнти рентабельності дають можливість оцінити рівень прибутковості використання активів і пасивів підприємства. Існує значна кількість показників рентабельності, які певною мірою дублюють один одного. Розглянемо лише ті, які можуть бути застосовані при аналізі кредитної спілки.

Показник рентабельності активів визначається відношенням нерозподіленого доходу (*НД*) до середньої вартості загальних активів (*A*), %:

$$PA = \frac{НД}{A} \cdot 100 = \frac{p.290\text{дод.4}}{p.160\text{дод.3}} \cdot 100. \quad (8.23)$$

Показник рентабельності активів може застосовуватися як показник ефективності роботи керівництва кредитної спілки.

Показник рентабельності активів показує скільки одиниць прибутку (нерозподіленого доходу) припадає на одиницю активів кредитної спілки.

Показник рентабельності (прибутковості) капіталу (*PK*) визначається відношенням нерозподіленого доходу до вартості власного капіталу кредитної спілки (*K*), %:

$$PK = \frac{ЧД}{K} \cdot 100 = \frac{p.290\text{дод.4}}{p.310\text{дод.3}} \cdot 100. \quad (8.24)$$

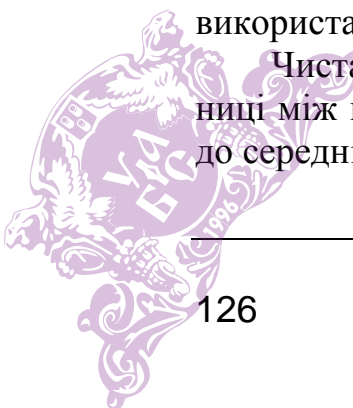
При розрахунку зазначених показників рекомендується нерозподілений дохід розраховувати без урахування сум, спрямованих на формування резервного капіталу та нарахування (розподілу) доходу на пайові внески.

Процентна маржа (процентний прибуток) визначається як різниця між процентними доходами і витратами (8.25).

$$\frac{p.010\text{дод.4}}{p.130\text{дод.4}}. \quad (8.25)$$

Процентна маржа – це сума коштів, за рахунок якої кредитна спілка покриває операційні витрати, формує резервний капітал та може використати для нарахування доходу на пайові внески членів спілки.

Чиста процентна маржа (*ЧПМ*) визначається як відношення різниці між процентними доходами (*ПД*) і процентними витратами (*ПВ*) до середніх активів (*A*) кредитної спілки, %:

$$ЧМП = \frac{ПД - ПВ}{А} \cdot 100 = \frac{p.010\text{дод.4} - p.130\text{дод.4}}{p.160\text{дод.3}} \cdot 100. \quad (8.26)$$

Чиста процентна маржа може обчислюватися за продуктивними або загальними активами. Чим більший показник чистої процентної маржі, тим вища ефективність вкладення коштів та раціональність їх використання в кредитній спілці.

Непроцентна маржа (непроцентний прибуток) обчислюється як різниця між непроцентними доходами (реалізація фінансових інвестицій, безоплатно отримані активи, надлишок резерву: забезпечення покриття втрат від неповернених позик, реалізація необоротних активів, курсові різниці) та непроцентними витратами (комісійні витрати, витрати на утримання персоналу, адміністративні витрати, експлуатаційні витрати та ін.).

Показник непроцентної маржі часто буває від'ємним, оскільки непроцентні витрати, як правило, перевищують непроцентні доходи.

Чистий спред (ЧС) (спред прибутку) є традиційним показником прибутковості кредитної установи і визначається як різниця між середньозваженими процентами за активами та пасивами, %.

$$ЧС = \frac{ПД}{ПА} \cdot 100 - \frac{ПВ}{ПП} \cdot 100 = \frac{p.010\text{дод.4}}{p.160\text{дод.3}} \cdot 100 - \frac{p.130\text{дод.4}}{p.340\text{дод.3}} \cdot 100, \quad (8.27)$$

де *ПА* – середні активи, які приносять процентний дохід;
ПП – середні пасиви, за якими виплачуються проценти;
ПД – процентні доходи;
ПВ – процентні витрати.

За допомогою цього показника оцінюється ефективність виконання кредитною спілкою ролі посередника між вкладниками та позичальниками, а також рівень конкуренції на ринку. Як правило, при загостренні конкурентної боротьби спред скорочується, і менеджери змушені шукати шляхи одержання прибутків.

Коефіцієнти структури капіталу характеризують співвідношення двох складників балансу (необоротних та оборотних активів) і двох головних складників пасиву балансу (власного і залученого капіталу) між собою та відповідно пов'язаних розділів активу і пасиву. Це дає змогу оцінити як структуру активу та пасиву балансу, так і забезпеченість активів відповідними джерелами фінансування. Зазначені коефіцієнти характеризують ступінь фінансової стійкості і незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування діяльності. У кредитній спілці до власного капіталу належать пайовий капітал, резервний капітал,

додатковий капітал, нерозподілений дохід. До залученого капіталу належать кошти, залучені на договірних умовах від членів кредитної спілки, юридичних та фізичних осіб. Інакше кажучи, зобов'язання кредитної спілки.

Коефіцієнт фінансової стабільності ($K\Phi C$) визначається як співвідношення власного капіталу (KB) до залученого ($KЗ$). Збільшення коефіцієнта фінансової стабільності є свідченням того, що кредитна спілка все більше працює за рахунок власних джерел.

$$K\Phi C = \frac{KB}{KЗ} \cdot 100 = \frac{p.330\text{дод.3}}{p.260\text{дод.3}} \cdot 100 \quad (8.28)$$

Коефіцієнт фінансової залежності ($K\Phi З$) визначається як співвідношення власного капіталу (KB) до загальної суми активів (A) та відображає частку власного капіталу в загальних активах.

$$K\Phi З = \frac{KB}{A} \cdot 100 = \frac{p.330\text{дод.3}}{p.160\text{дод.3}} \cdot 100 \quad (8.29)$$

Коефіцієнт забезпеченості власним капіталом ($KЗBK$) показує частку власного капіталу (KB) в загальному обсязі капіталу (K) і дорівнює співвідношенню власного капіталу до загального капіталу.

$$KЗBK = \frac{KB}{K} \cdot 100 = \frac{p.330\text{дод.3}}{p.340\text{дод.3}} \cdot 100 \quad (8.30)$$

Порівняльний аналіз – це порівняння фінансових показників та результатів діяльності підприємства з аналогічними показниками за попередні періоди, інших підприємств, середніми значеннями цих показників у відповідних галузях, нормативними значеннями. Він визначає конкурентноздатність і потенціал підприємства у діловій співпраці. Фінансовий стан підприємства розглядається не тільки як якісна характеристика фінансів підприємства, а і як кількісний вимір – рейтингова оцінка.

Завдання для практичного заняття

Завдання 1. Провести аналіз структури активів та пасивів кредитної спілки на підставі даних додатку С. Розв'язання подати таблицями такої форми:

Показник	Базисний рік		Звітний рік		Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %
	Сума, грн.	Питома вага, %	Сума, грн.	Питома вага, %	Сума, грн.	Питома вага, %	
Продуктивні активи:							
Кредити членам КС							
Кредити КС							
Заборгованість за простроченими та неповерненими кредитами							
Резерв забезпечення покриття втрат від неповернених кредитів							
Фінансові інвестиції							
Інші продуктивні активи							
Всього продуктивних активів							
Непродуктивні активи:							
Грошові кошти							
Основні засоби							
Капітальні інвестиції							
Заборгованість за безнадійними кредитами							
Резерв забезпечення покриття втрат відвернених кредитів							
Інші непродуктивні активи							
Всього непродуктивних активів							
Разом							

Завдання 2. На основі наведених даних провести аналіз оборотності активів кредитної спілки за 2009–2010 рр.

Показник	I кв. 2009	II кв. 2009	III кв. 2009	IV кв. 2009	I кв. 2010	II кв. 2010	III кв. 2010	IV кв. 2010
Надано кредитів	150	160	190	220	260	290	340	390
Середні активи	250	290	320	400	?	580	600	620
Коефіцієнт оборотності активів	?	?	?	?	?	?	?	?

Сума активів у I кварталі 2010 р. становить:

Дата	1 січня	1 лютого	1 березня	1 квітня
Сума активів, тис. грн.	500	600	650	720

Завдання 3. На основі наведених даних провести аналіз оборотності дебіторської заборгованості та засобів активів кредитної спілки за 2009–2010 рр.

Показник	I кв. 2009	II кв. 2009	III кв. 2009	IV кв. 2009	I кв. 2010	II кв. 2010	III кв. 2010	IV кв. 2010
Надано кредитів	150	160	140	150	180	190	200	200
Середня дебіторська заборгованість	230	280	300	380	420	550	570	610
Середні оборотні кошти	350	380	430	420	450	650	690	700
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	?	?	?	?	?	?	?	?
Коефіцієнт оборотності коштів	?	?	?	?	?	?	?	?

Завдання 4. На основі наведених даних провести аналіз рентабельності активів та капіталу кредитної спілки за 2009–2010 рр.

Показник	I кв. 2009	II кв. 2009	III кв. 2009	IV кв. 2009	I кв. 2010	II кв. 2010	III кв. 2010	IV кв. 2010
Нерозподілений дохід	15	18	21	25	29	33	35	41
Середні активи	410	480	530	550	630	750	795	860
Капітал	35	39	40	45	45	46	47	48

Завдання 5. Визначити процентну маржу, чисту процентну маржу, чистий спред на основі додатків Л, М, Н, П. Зробити висновки.

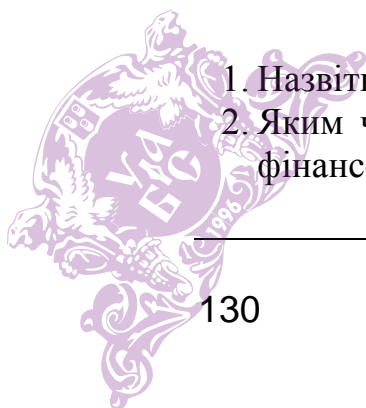
Завдання 6. На основі додатків Л, М, Н, П провести аналіз фінансової стійкості кредитної спілки.

Теми рефератів

1. Аналіз результатів діяльності кредитних спілок.
2. Соціальна ефективність функціонування кредитних спілок

Контрольні питання

1. Назвіть механізм розподілу прибутку кредитної спілки.
2. Яким чином здійснюється організація бухгалтерського обліку та фінансової звітності в кредитних спілках?

3. За якими формами кредитні спілки подають звітні дані до Держфінпослуг?
4. Перерахуйте види власного капіталу кредитної спілки.
5. Назвіть джерела формування власного капіталу спілки.
6. Чим відрізняється інституційний та неінституційний капітали кредитних спілок?
7. З якою метою оцінюється ефективність роботи кредитної спілки?
8. Охарактеризуйте структуру показників оцінки діяльності кредитної спілки.
9. Розкрийте сутність фінансових показників.
10. Розкрийте сутність соціально-економічних показників.
11. Розкрийте сутність регіональних показників.

Термінологічний словник

Бухгалтерська (фінансова) звітність – звітність підприємства в обсягах та за формами, передбаченими чинним законодавством.

Внесок (вклад) на депозитний рахунок (блокований рахунок) – зворотний внесок (вклад) члена кредитної спілки, який залучається на договірних умовах для забезпечення зобов'язань члена перед кредитною спілкою.

Ефективність діяльності кредитних спілок – економічна категорія, яка характеризує результативність економічного потенціалу цих організацій.

Загальний резерв ліквідності – відсоток ощадних вкладів, які інвестовані як ліквідні активи або в національну асоціацію, або в комерційний банк до короткострокових зобов'язань (30 днів і менше). Рекомендується підтримувати їх на рівні не менше 15 %.

Задовільний фінансовий стан – стійка ліквідність, платоспроможність та фінансова стійкість підприємства, його забезпеченість власними оборотними коштами та ефективне використання ресурсів підприємства.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності – відношення грошових коштів та їхніх еквівалентів і поточних фінансових інвестицій до поточних зобов'язань, яке показує, що частина боргів підприємства може бути сплачена негайно.

Коефіцієнт оборотності активів – відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньої величини підсумку балансу підприємства. Характеризує ефективність використання підприємством усіх наявних ресурсів незалежно від джерел їх залучення.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості – відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини дебіторської заборгованості, яке показує швидкість обертання дебіторської заборгованості підприємства за період, що аналізується, розширення або зниження комерційного кредиту, що надається підприємством.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості – відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини кредиторської заборгованості, яке показує швидкість обертання кредиторської заборгованості підприємства за період, що аналізується, розширення або зниження комерційного кредиту, що надається підприємству.

Коефіцієнт платоспроможності (автономії) – відношення власного капіталу підприємства до підсумку балансу підприємства, яке показує частку власного капіталу в загальній сумі коштів, авансованих у його діяльність.

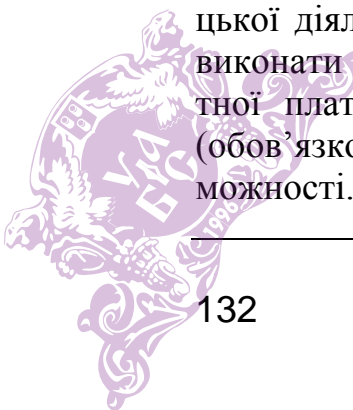
Коефіцієнт покриття – достатність ресурсів підприємства, які можуть бути використані для погашення його поточних зобов'язань. Розраховується як відношення оборотних активів до поточних зобов'язань підприємства.

Коефіцієнт фінансування – співвідношення залучених та власних коштів, яке характеризує залежність підприємства від залучених коштів.

Коефіцієнт швидкої ліквідності – відношення найбільш ліквідних оборотних коштів (грошових коштів та їх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості) до поточних зобов'язань підприємства, яке відображає платіжні можливості підприємства щодо сплати поточних зобов'язань за умови своєчасного проведення розрахунків з дебіторами.

Незадовільний фінансовий стан – неефективне розміщення ресурсів та неефективне використання їх, незадовільна платоспроможність підприємства, наявність простроченої заборгованості перед бюджетом, із заробітної плати, недостатня фінансова стійкість у зв'язку з несприятливими тенденціями розвитку виробництва та збуту продукції підприємства.

Неплатоспроможність – неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності після настання встановленого строку сплати коштів виконати грошові зобов'язання перед кредиторами, зокрема із заробітної плати, а також зобов'язання щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) не інакше, як через відновлення платоспроможності.

Непродуктивні активи – активи, які забезпечують діяльність кредитної спілки, але не приносять доходу.

Нерозподілений дохід – різниця між сумою нерозподіленого доходу попереднього періоду та сумою доходів, які отримані кредитною спілкою за звітний період, і витрат, пов'язаних з її діяльністю. При цьому враховується дохід, який спрямовується на формування резервного капіталу, та сума нарахованої плати (процентів) на додаткові пайові внески протягом звітного періоду.

Продуктивні активи – активи кредитної спілки, використання яких дає кредитній спілці економічні вигоди у вигляді доходу;

Фінансова стабільність підприємства – стан його фінансових ресурсів, механізм фінансових ресурсів, їх розподілу та використання, який забезпечує розвиток підприємства на основі збільшення прибутку та капіталу при збереженні платоспроможності в умовах допустимого рівня ризику.

Фінансовий стан підприємства – сукупність показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів підприємства, реальні й потенційні фінансові можливості підприємства.

Література: 12–14, 16–18, 20.

Тема 9. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД І СТАНДАРТИ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

- 9.1. Міжнародна конвергенція вимірювання розміру капіталу і стандартів капіталу.
- 9.2. Фінансові коефіцієнти системи PEARLS.
- 9.3. Система рейтингового аналізу фінансового стану KAPER.

9.1. Міжнародна конвергенція вимірювання розміру капіталу і стандартів капіталу

У світовій практиці регулювання діяльності кредитних установ існує багато методик оцінки їх фінансового стану та діяльності, які застосовуються в різних економічних умовах. Розглянемо декілька систем оцінки, які найбільш відомі у світі, та порівняємо їх за ключовими показниками.

У 1988 р. Базельський комітет затвердив та підписав угоду BAZEL I, яка стосується не тільки банків, а й всіх кредитних установ. Вона називалася “Міжнародна конвергенція вимірювання розміру капіталу і стандартів капіталу” і передбачала ліквідацію нерівноправного становища банків, зумовленого різними вимогами до рівня

достатності капіталу. За цією угодою банки повинні були досягти до кінця 1992 р. капіталу у розмірі 8 %. У цілому Базельський комітет розробляє лише загальні підходи та стандарти і не втручається у процеси нагляду в різних країнах.

У 2004 р. Базельський комітет банківського нагляду затвердив нові нормативи резервного капіталу (BAZEL II), які набрали чинності у 2006 р. За ними повинні діяти банки та кредитні установи країн ЄС, “групи десяти” та інших країн, які запровадять їх добровільно. Базельська угода щодо власного капіталу складається з трьох розділів: визначення мінімального обсягу капіталу; взаємовідносини між банками і регулюючими органами; стандарт інформаційної прозорості фінансових інститутів. Кожна з вимог даної угоди повинна сприяти підвищенню доцільності світового фінансового ринку та вдосконаленню механізмів контролю ризиків.

Відповідно до Базельської угоди будь-які кредитні операції (надання кредитів, інвестиції, придбання державних цінних паперів та ін.) вимагають резервування певного обсягу капіталу для покриття можливих збитків. Сума у відсотках до кредитів встановлюється за системою коефіцієнтів залежно від ризиків. За наявним кредитним рейтингом позичальників (клієнтів), який визначається відповідною рейтинговою компанією, будуть застосовуватися розміри базових коефіцієнтів.

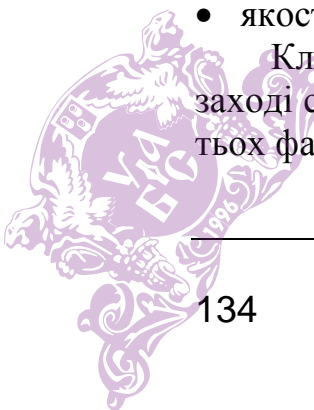
Базова ставка коефіцієнта 100 % означає, що 8 % від кредиту повинно бути зарезервовано. Коефіцієнт 0 % не вимагає резервування коштів. Проміжні коефіцієнти 20 % і 50 % використовуються при кредитуванні банків і корпорацій, які вважаються стабільними і мають високі рейтинги.

Коефіцієнт 150 % вимагає наявності 12 % коштів від суми кредиту і застосовується до клієнта з низьким зовнішнім рейтингом та при затриманні оплати клієнтом більш ніж на 90 днів.

Система CAMEL заснована на оцінці п'яти показників діяльності кредитної установи:

- адекватності капіталу (С);
- якості активів (А);
- якості управління, менеджменту (М);
- доходності (Е);
- якості управління ліквідністю, активами/пасивами (L).

Класичний варіант системи CAMEL з часом удосконалюється. На заході створено систему, де S – чутливість фінансового ринку до багатьох факторів.

CAMELS планувалося використовувати як внутрішній інструмент контролю. Саме тому вона зручна для службового користування і містить ряд показників конфіденційного характеру.

Система CAMELS передбачає наявність п'яти оцінок якості активів. Показники системи CAMELS такі:

- 1) капітал (C) – власний капітал до загальних активів; непогашені в строк кредити до власного капіталу; оцінка платоспроможності; сукупність проблемних кредитів до власного капіталу;
- 2) якість активів (A) – непогашені в строк кредити до загальної суми кредитів; загальна сума списаних непогашених кредитів за попередні 12 місяців за мінусом загальної суми відшкодувань до середніх залишків за кредитами; непогашені в строк кредити до активів; ринкова вартість інвестицій, термін платежу за якими вже настав, до залишкової вартості інвестицій, термін платежу за якими вже настав; накопичені нереалізовані прибутки або збитки на ліквідних цінних паперах до вартості продажу інвестицій;
- 3) менеджмент (M) – оцінка управління, яка передбачає наявність та виконання стратегічного плану розвитку кредитної спілки на 2–3 роки; затверджений бізнес-план, розроблений з дотриманням норм чинного законодавства; оцінка інформаційних систем (системи внутрішнього контролю, програми аудитів, порядок зберігання документів тощо);
- 4) дохід (E) – чистий дохід до середніх активів (річних); витрати до середніх активів (річних); основні засоби до активів; валовий дохід до середніх активів; вартість залучених коштів до середніх активів; загальний дохід до середніх активів (річних); резерв від втрат і за проблемними кредитами до середніх активів (річних); коефіцієнт за нетто-процентом до середніх активів (річних);
- 5) управління активами (пасивами) (L) – вартість довгострокових активів до активів; прості акції до загальної суми акцій і позик; загальна сума кредитів до загальної суми акцій; загальна сума кредитів до загальної суми активів; готівкові кошти та інвестиції до одного року до загальних активів; загальна сума акцій, депозитів і позик до загальних кредитів та інвестицій; позики до загальної суми акцій, власного капіталу і товарообігу кредитів;
- 6) інші показники (S) – зростання власного капіталу, кількості кредитів, активів, кількості інвестицій, частка на ринку (акції на поточний період/акції на кінець попереднього періоду). Загальна кількість показників перевищує 32.

Наведемо ключові показники, які важливі для будь-якої фінансової установи, тобто показники достатності капіталу, якості активів і прибутковості.

Таблиця 9.1

Показники достатності капіталу, якості активів і прибутковості

Зміст показника	Розмір активів, млн.	1 оцінка, %	2 оцінка, %	3 оцінка, %	4 оцінка, %	5 оцінка, %
Власний капітал/ загальна сума активів	Незалежно від розміру активів	>7	6–6,99	4–5,99	2–3,99	<0,2
Непогашені у строк більше 2 місяців кредити/загальна сума кредитів	<2	<1,5	1,5–3,5	>3,5–7	>5–8,25	>8,25
	2–10	<1,5	1,5–3,5	>3,5–5	>7–9,5	>9,5
	10–50	<1,25	1,25–2,5	>2,5–3,5	>3,5–5,5	>5,5
	>50	<1,25	1,25–2,25	>2,25–3,25	>3,25–4,75	>4,75
Доходи за середніми активами (активи на початок + активи на кінець /2)	<2	>1,25	0,9–1,25	0,4–<0,9	0,2–0,4	<0,2
	2–10	>1	0,8–1	0,35–<0,8	0,15–<0,35	<0,15
	10–50	>1	0,8–1	0,35–<0,8	0,2–<0,35	<0,2
	>50	>1	0,8–1	0,35–<0,8	0,2–<0,35	<0,2

Аналіз табл. 9.1 доводить, що вимоги до капіталу не залежать від розміру активів і навпаки вимоги до якості активів збільшуються в міру зростання активів.

9.2. Фінансові коефіцієнти системи PEARLS

У 1990 р. Всесвітня рада кредитних спілок розробила і почала використовувати набір фінансових коефіцієнтів, які відомі як PEARLS. У систему аналізу було включено велику кількість різних фінансових коефіцієнтів і правил, які пропонувалися для використання фінансовими установами в різних країнах. Кожна буква в назві PEARLS означає конкретний розмір моніторингу, який оцінює певну ключову сферу діяльності кредитного кооперативу:

Protection – захист;

Effective financial structure – ефективна фінансова структура;

Asset quality – якість активу;

Rates of return and cost – норма рентабельності та витрати;

Liquidity and – ліквідність;

Signs of growth – ознаки зростання.

Розглянемо кожну складову системи PEARLS.

P = Protection – захист

Захист означає створення необхідного резерву для покриття втрат від проблемних кредитів. Захист від неповернених кредитів вважається повноцінним, якщо кредитний договір має достатній запас коштів для покриття 100 % усіх кредитів, які прострочені понад шість місяців, 35 % усіх кредитів, які прострочені 1–12 місяців. Крім того, необхідно повністю списати кредити, які прострочені більше 12 місяців.

E = Effective financial structure – ефективна фінансова структура

Система PEARLS пропонує певну систему діяльності кредитних кооперативів. 70–80 % активів повинні бути розміщені в кредити, до 20 % – у ліквідних та фінансових інвестиціях не повинно бути більше 10 % активів, частка основних засобів (земля, будинки, устаткування та ін.) не повинна перевищувати 5 % активів. Пасиви складаються з депозитних внесків, на 10–20 % – із пайових внесків, на 10 % – з організаційного (інституційного) капіталу, резервного капіталу і нерозподіленого доходу.

Організаційний (інституційний) капітал виконує три завдання: фінансування за рахунок безоплатних коштів, збільшення прибутковості, покриття збитків.

A = Asset quality – якість активу

Коефіцієнт неповернення не повинен перевищувати 5 % від обсягу усіх виданих кредитів. Відсоток неприбуткових активів – не більше 5 % від усіх активів кредитного кооперативу.

Фінансування неприбуткових активів повинно на 100 % забезпечуватися за рахунок інституційного (організаційного) капіталу кредитного кооперативу чи з інших безоплатних зобов'язань.

R = Rates of return and cost – норма рентабельності та витрати

Система PEARLS має всі необхідні компоненти чистого доходу для того, щоб допомогти підприємству обчислити доходи за інвестиціями і розрахувати операційні витрати. Ця методологія допомагає визначити, які інвестиції найбільш дохідні. Інформація про прибутковість розраховується за такими сферами інвестування:

- прибутковість кредитного портфеля;
- прибутковість ліквідних інвестицій;
- прибутковість фінансових інвестицій;
- прибутковість нефінансових інвестицій.

Розрахунок здійснюється за формулою:

$$A/(C + D)/2 \cdot 100 \%,$$

де A – загальний дохід від визначеної сфери інвестування;
 C – залишок суми визначеного інвестування на початок року;
 D – залишок суми визначеного інвестування на кінець року.

Експлуатаційні витрати поділені на три основні сфери:

- фінансові витрати (середній відсоток витрат за заощадженнями, середній відсоток витрат за кредитами, середній відсоток за паями);
- адміністративні витрати (рівень, що рекомендується – 3–10 % від загальних активів);
- резерв під збитки за кредитами.

L = Liquidity and – ліквідність

Підтримка повноцінного резерву ліквідності – обов’язкова складова у фінансовому управлінні кредитними кооперативами. Система PEARLS аналізує ліквідність за такими напрямками:

- загальний резерв ліквідності, який відображає відсоток ощадних вкладів, інвестованих як ліквідні активи або в національну асоціацію, або в комерційний банк до короткострокових зобов’язань (30 днів і менше), рекомендується підтримувати на рівні не менш 15 %;
- ліквідні засоби, які простоюють, – бажано зменшити до нуля.

S = Signs of growth – ознаки зростання

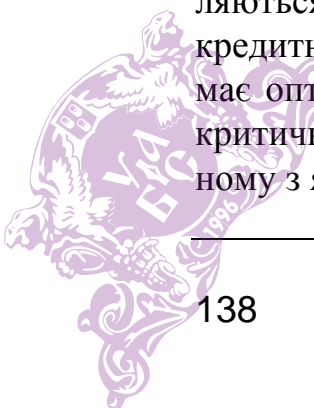
Зростання вимірюється за такими показниками:

- сума балансу,
- кредити;
- ощадні вклади;
- паї;
- організаційний (інституційний) капітал.

9.3. Система рейтингового аналізу фінансового стану KAPER

Система рейтингового аналізу фінансового стану кредитних спілок у Польщі KAPER передбачає чотири групи показників – капіталу (K), якості активів (A), ліквідності (P), ефективності і рентабельності (E, R).

Кредитні спілки для цілей аналізу за розміром активів розподіляються на дві групи: кредитні спілки з активами до 5 млн. злотих і кредитні спілки з активами більше 5 млн. злотих. Кожний показник має оптимальне та критичне значення. Інтервал між оптимальним та критичним значенням поділений на певну кількість проміжків, кожному з яких присвоюється бал. Після визначення фактичного значення

кожного показника та присвоєння відповідного бала визначається сумарний бал кредитної спілки. Отриманий сумарний бал визначає одну з чотирьох (A, B, C, D) категорій.

Всього застосовуються 19 показників: загальний капітал до загальних активів (норма – 8 % для великих спілок, 12 % – для малих); показник покриття кредитів капіталом (норма – 12 %), показник покриття депозитів капіталом (норма – 10 % для великих спілок, 12 % – для малих); прострочені кредити терміном більше 30 днів, зменшені на резерв сумнівних боргів до капіталу (норма – 0 %); інституційний капітал до загальних активів (норма – 4 %); недохідні активи до загальних активів (норма – 6 %). При цьому кредити, які прострочені більше 30 днів, скореговані на сформований резерв сумнівних боргів до активів (норма – 3 %), кредити, прострочені більше 30 днів, – до загальних кредитів (норма – 5 %); обов'язкова та миттєва ліквідність (норма – 10 %); співвідношення сальдо кредитів до сальдо депозитів (норма – 80 %); дохідні активи до платних пасивів (норма – 100 %); строкова (6 місяців) ліквідність (норма – 150 %); прибуток до активів (норма – 2 %); співвідношення витрат та доходів (норма – 80 %); співвідношення фінансової маржі до активів (норма – 7 %); отримані проценти за кредитами до нарахованих процентів за зобов'язаннями (норма – 180 %); прибуток активів (норма – 15 %); операційні витрати до активів (норма – 4 %).

У 2000 р. НАКСУ запровадила рейтингову систему оцінки фінансового стану кредитних спілок для членів асоціації. При розробці цієї системи застосовувалася методика, яка закладена в системі рейтингового аналізу фінансового стану КАРЕР. Рейтингова система НАКСУ передбачає розрахунок 15 показників: нерозподілений дохід до активів (оптимальне значення >0); доходи до витрат (оптимальне значення >100 %); сума капіталу і резерву забезпечення покриття втрат від неповернених позик (оптимальне значення ≥ 11 %); прострочені кредити до суми капіталу та резерву забезпечення покриття втрат від неповернених позик (оптимальне значення >30 %); капітал до активів (оптимальне значення ≥ 30 %).

Максимальний бал кредитної спілки може складати 100 балів, мінімальний бал – “–90”. Отриманий сумарний бал визначає одну з шістьох можливих категорій фінансового стану:

- критична;
- ризикова;
- задовільна;
- проблемна;
- добра;
- дуже добра

Незважаючи на те, що в кожній країні світу національне законодавство регулює розмір активів, визначення простроченої заборгованості, складових капіталу та джерел його формування, основними об'єктами нагляду за діяльністю кредитних установ є:

- капітал;
- ліквідність;
- якість активів;
- темпи росту (розвитку).
- дохідність, ефективність роботи;

Методичні вказівки щодо самостійного вивчення дисципліни

Для забезпечення стабільної діяльності кредитних спілок і захисту прав споживачів та відповідно до пункту 4 частини 1 ст. 28 Закону України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України розпорядженням № 7 від 16 січня 2004 р. затвердила Положення про критерії та фінансові нормативи діяльності кредитних спілок та об'єднаних кредитних спілок.

Це Положення призначене для забезпечення стабільної діяльності кредитних спілок, своєчасного виконання ними зобов'язань перед своїми членами, запобігання можливим втратам капіталу через ризики, що притаманні діяльності кредитних спілок. Положенням встановлюються критерії та нормативи щодо капіталу, платоспроможності, нормативів, ризикованості операцій, прибутковості та ліквідності.

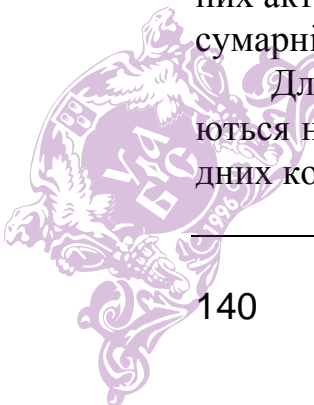
У Положенні визначені основні поняття та терміни, розкриваються критерії і нормативи діяльності кредитної спілки. Значна його частина присвячена порядку формування резерву забезпечення покриття втрат від неповернених позик. Певна частина критеріїв передбачена Законом України “Про кредитні спілки”.

Нормативи достатності капіталу та платоспроможності

У ст. 20 Закону України “Про кредитні спілки” визначені основні складові капіталу. Для мінімізації ризиків, пов'язаних із здатністю кредитної спілки розраховуватися за своїми зобов'язаннями, встановлюється норматив коефіцієнта платоспроможності.

Коефіцієнт платоспроможності визначається як співвідношення регулятивного капіталу (власних коштів) кредитної спілки до сумарних активів, зважених за ступенем ризику. Активи, зважені на ризик, – сумарні активи, зважені за ступенем ризику окремих статей балансу.

Для розрахунку коефіцієнта платоспроможності активи поділяються на п'ять груп ризику та підсумовуються з урахуванням відповідних коефіцієнтів зваження:

I група активів із ступенем ризику 0 %: грошові кошти готівкою та на поточних рахунках у банках; державні цінні папери;

II група активів із ступенем ризику 20 %: грошові кошти на вкладних (депозитних) рахунках у банках; внески (вклади) на депозитні рахунки в об'єднаній кредитній спілці;

III група активів із ступенем ризику 50 %: внески до капіталу об'єднаної кредитної спілки; внески до капіталу кооперативного банку; грошові кошти, внесені на зворотній основі до спільних фінансових фондів асоціацій кредитних спілок; залишкова вартість основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних активів;

IV група активів із ступенем ризику 100 %: кредити, надані членам кредитної спілки, крім неповернених та безнадійних; кредити, надані кредитним спілкам, крім неповернених та безнадійних; інша дебіторська заборгованість;

V група активів із ступенем ризику 150 %: кредити, надані членам кредитної спілки, визнані неповерненими або безнадійними.

Нормативне значення коефіцієнта платоспроможності не може бути меншим, ніж 8 %.

Групування активів за ступенем ризику відрізняється від їх групування за додатком 3 “Звітні дані про склад активів та пасивів кредитної спілки”, де вони згруповані за ознакою дохідності, хоча розшифровка частини активів дається в інших звітах, дані яких будуть використовуватися у розрахунках (табл. 9.2).

Проаналізувавши вплив кожної статті, можна зробити однозначний висновок: чим більшу питому вагу в складі балансу складають неповернені та безнадійні кредити, тим більший капітал повинна мати кредитна спілка.

Таблиця 9.2

Групування активів кредитної спілки за ступенем ризику

Складові активів (Додаток 3)	Деталізація з інших додатків	Додаток, код рядка, графа	Рівень ризику
Кредити, надані членам кредитної спілки	За винятком прострочених кредитів з Додатку 5	Додаток 3, рядок 010, графа 4 – додаток 5, рядок 020, графа 6	100
Кредити, надані кредитним спілкам		Додаток 3, рядок 020	100
Заборгованість за простроченими та неповерненими кредитами	Додаток 5 в частині неповернених кредитів	Додаток 5, рядок 020, графа 6	150
Резерв забезпечення покриття втрат від неповернених позичок (прострочені та неповернені кредити)		Додаток 3, рядок 040	X

Продовж. табл. 9.2

Складові активів (Додаток 3)	Деталізація з інших додатків	Додаток, код рядка, графа	Рівень ризик
Фінансові інвестиції, у тому числі		Додаток 3, рядок 050	X
Грошові кошти на депозитних рахунках у банках		Додаток 2, рядок 061, графа 6	20 %
Внески (вклади) на депозитні рахунки в об'єднаній кредитній спілці		Додаток 2, рядок 062, графа 6	20 %
Внески до капіталу кооперативних банків		Додаток 2, рядок 063, графа 6	50 %
Внески до капіталу об'єднаної кредитної спілки		Додаток 2, рядок 064, графа 6	50 %
Державні цінні папери		Додаток 2, рядок 065, графа 6	0 %
Інші продуктивні активи, у тому числі		Додаток 3, ряд 060 графа 4 – додаток 3, рядок 061, графа 4	100 %
Грошові кошти, внесені на зворотній основі до спільних фінансових фондів асоціацій кредитних спілок		Додаток 3, рядок 061, графа 4	50 %
Грошові кошти		Додаток 3, рядок 080, графа 4	0 %
Основні засоби. інші необоротні матеріальні активи, нематеріальні активи (залишкова вартість)		Додаток 3, рядок 090, графа 4	50 %
Капітальні інвестиції		Додаток 3, рядок 100, графа 4	50 %
заборгованість за безнадійними кредитами		Додаток 3, рядок 110, графа 4	150 %
Резерв забезпечення покриття втрат від неповернених кредитів (безнадійні кредити)		Додаток 3, рядок 120, графа 4	X
Інші непродуктивні активи		Додаток 3, рядок 130, графа 4 – додаток 3, рядок 131, графа 4	100 %
Кошти до спільних фінансових фондів асоціацій		Додаток 3, рядок 131, графа 4	50 %
Втрати майбутніх періодів		Додаток 3, рядок 140, графа 4	100 %

Наступний показник вимагає від кредитної спілки формування резервного капіталу за графіком, передбаченим у положенні про фінансове управління кредитної спілки, до моменту досягнення ним не менше як 15 відсотків від суми активів, зважених на ризик кредитної спілки. Ця норма передбачена ст. 20 Закону України “Про кредитні спілки”.

Останній показник встановлює певні обмеження, а саме: кредитна спілка може здійснювати нарахування плати (процентів) на додаткові пайові внески або нерозподілений дохід на пайові внески лише за умови досягнення резервним капіталом 3 % від активів, зважених на ризик.

Вплив змін статей балансу на значення показників капіталу

Зміна окремої статті балансу має певний вплив на фактичні значення нормативів діяльності кредитних спілок, встановлених Держфінпослуг. Групі показників, які стосуються капіталу, кредитні спілки повинні приділяти постійну увагу.

Пунктом 3.1. Положення встановлені вимоги до кредитних спілок щодо дотримання п’яти показників якості активів. Перші два показники встановлюють нормативи допустимого рівня прострочених, пролонгованих, неповернених та безнадійних кредитів.

Підпунктом 3.1.1. Положення встановлено, що загальна сума заборгованості за простроченими, неповерненими, безнадійними та продовженими (пролонгованими) кредитами не повинна перевищувати 100 % від суми регулятивного капіталу (власних коштів), за винятком капіталу, сформованого за рахунок додаткових пайових внесків.

Підпунктом 3.1.2. Положення встановлено, що загальна сума заборгованості за простроченими, неповерненими, безнадійними та продовженими (пролонгованими) кредитами, не перекрита сформованим резервом забезпечення покриття втрат від неповернених позик, не повинна перевищувати 10 % від загальної суми заборгованості за наданими кредитами.

Три наступних нормативи з розділу нормативів якості активів встановлюють певні вимоги до складу активів.

Підпункт 3.1.3 Положення вимагає, щоб загальна сума залучених внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки та інших зобов’язань кредитної спілки, за якими нараховуються проценти, не повинна перевищувати суму продуктивних активів.

Підпунктом 3.1.4. Положення встановлено, що загальна сума внесків кредитної спілки до капіталу об’єднаної кредитної спілки, внесків до капіталу кооперативного банку та грошових коштів, розмір яких у державних цінних паперах, не повинна перевищувати 50 % від капіталу кредитної спілки.

Підпункт 3.1.5 Положення вимагає, щоб сума наданих кредитів членам кредитної спілки та тимчасово вільних коштів членів кредитної спілки не повинна бути меншою від суми коштів, що належать членам кредитної спілки, залучених на договірних умовах кредитів банків, кредитів об'єднаної кредитної спілки, коштів інших установ та організацій.

Три наступних нормативи Положення з розділу нормативів якості активів безпосередньо пов'язані з розміром капіталу кредитної спілки. Норматив 3.1.3 встановлює співвідношення платних зобов'язань кредитної спілки до суми її продуктивних активів.

Аналізуючи показник 3.1.3, можна зробити висновок про те, що покращення його відбувається при збільшенні кредитного портфеля, інших фінансових інвестицій.

Показник покращується при зменшенні суми вкладів членів спілки на депозитні рахунки; залишку кредитів, отриманих від юридичних осіб; суми фактично сформованого резерву забезпечення покриття втрат від неповернених позик.

Очевидним є те, що непродуктивні активи кредитної спілки повинні фінансуватися лише за рахунок її капіталу та неоплатних зобов'язань. Іншими словами, на показник позитивно впливає збільшення розміру капіталу кредитної спілки за рахунок будь-яких чинників, а також збільшення питомої ваги неоплатних зобов'язань.

Норматив 3.1.4 обмежує суму фінансових інвестицій кредитної спілки до капіталу об'єднаної кредитної спілки, кооперативного банку та у державні цінні папери 50 % від суми капіталу кредитної спілки.

Отже, інвестувати в капітал будь-якої установи кошти, що фінансуються за рахунок зобов'язань, недоцільно. Для збільшення максимально можливої суми інвестицій необхідно збільшувати капітал.

Нормативи ризиковості операцій

Для мінімізації певних ризиків у діяльності кредитної спілки відповідно до вимог статті 21 Закону України “Про кредитні спілки” Положенням встановлені обмеження для основних операцій кредитної спілки.

Максимальна заборгованість за кредитами одного члена кредитної спілки не може перевищувати 20 % від капіталу кредитної спілки.

Загальна сума заборгованості за кредитами, що пов'язані з великими ризиками, не повинна перевищувати 50 % капіталу кредитної спілки (підпункт 3.2.2 Положення).

Великий кредитний ризик – кредитний ризик, при якому заборгованість за наданими кредитами одного члена кредитної спілки дорівнює або перевищує 10 % капіталу кредитної спілки.

Загальна сума залучених на договірних умовах кредитів банків, кредитів об'єднаної кредитної спілки, грошових коштів інших установ та організацій не може перевищувати 50 % вартості загальних зобов'язань та капіталу кредитної спілки на момент залучення (підпункт 3.2.3 Положення).

Норматив прибутковості

Законодавство України визначає, що кредитна спілка – це неприбуткова організація. Але необхідно розуміти, що статус неприбуткової організації, не надає кредитній спілці права здійснювати збиткову діяльність, витрачаючи власні кошти членів спілки. Положенням встановлені два нормативи, які стосуються фінансового результату діяльності кредитної спілки.

Перший норматив встановлює, що співвідношення нерозподіленого доходу попереднього періоду та фактично отриманих кредитною спілкою доходів звітного періоду до суми витрат кредитної спілки, збільшених на суму доходу, спрямованого на формування резервного капіталу, доходу, розподіленого на пайові внески, а також нарахованої протягом цього періоду плати (процентів) на додаткові пайові внески не повинно становити менше 100 %.

Норматив прибутковості вимагає від кредитної спілки постійного контролю за відсутністю поточного збитку в кредитній спілці.

Необхідно зазначити, що нерозподілений дохід попереднього року (в Положенні – попереднього періоду) можна витратити за рішенням загальних зборів кредитної спілки на: формування резервного капіталу; нарахування плати (процентів) на додаткові пайові внески з дотриманням умови, що дохідність додаткових пайових членських внесків не буде перевищувати більш ніж у 2 рази подвоєну середньозважену процентну ставку дохідності внесків (вкладів) членів на депозитних рахунках за їх наявності; розподіл доходів на обов'язкові пайові внески членів спілки (залишок доходу).

Таким чином, розподіл доходу на обов'язкові пайові внески членів спілки відбувається лише один раз на рік за результатами попереднього фінансового року, а нарахування плати (процентів) на додаткові пайові внески – з періодичністю, встановленою за рішенням загальних зборів.

Якщо загальні збори кредитної спілки відбуваються у другому кварталі, залишок доходу на початок періоду (року) у випадку, якщо діяльність спілки у першому кварталі була збитковою, може перекрити цей збиток. Якщо ж збори будуть призначені у першому кварталі, то розподіл нерозподіленого доходу попереднього періоду (року) необхідно відобразити у звіті за I квартал, і за даними звіту норматив може бути невиконаним.

Нормативними документами Держфінпослуг не передбачено можливості зменшення резервного капіталу кредитної спілки на власний розсуд, проте передбачена можливість використання його на покриття збитку за рішенням загальних зборів кредитної спілки.

Другим нормативним документом кредитним спілкам надається право здійснювати благодійну діяльність за рахунок частини доходу, отриманого у звітному періоді, за умови дотримання кредитною спілкою нормативів достатності капіталу, прибутковості, а також графіка формування резервного капіталу (підпункт 3.3.2 Положення).

Нормативи ліквідності кредитної спілки

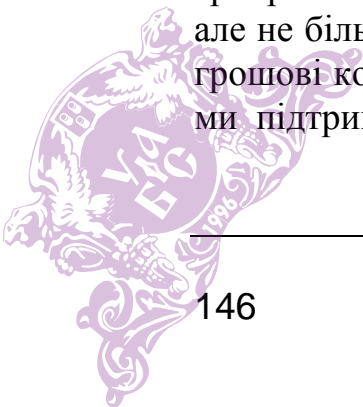
З метою контролю за здатністю кредитної спілки забезпечити своєчасне виконання своїх зобов'язань за рахунок ліквідних активів встановлюються нормативи миттєвої ліквідності та короткострокової ліквідності.

Норматив миттєвої ліквідності (пункт 4.1 Положення) визначається як співвідношення грошових коштів у касі та на поточних рахунках у банках до суми внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки з невизначеним строком залучення.

Показник нормативу миттєвої ліквідності не повинен бути меншим, ніж 10 %. За наявності договорів вкладів на депозитні рахунки членів кредитної спілки до запитання кредитна спілка повинна 10 % коштів від загальної суми таких договорів мати або у касі, або на поточних рахунках у банках.

Норматив короткострокової ліквідності (пункт 4.2. Положення) визначається як співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань з початковим терміном погашення до 1 року.

До ліквідних активів з початковим терміном погашення до 1 року при розрахунку нормативу короткострокової ліквідності включаються: грошові кошти готівкою; грошові кошти на поточних рахунках у банках; грошові кошти на вкладних (депозитних) рахунках у банках; державні цінні папери; внески (вклади) на депозитні рахунки в об'єднаній кредитній спілці; кредити, надані членам кредитної спілки; кредити, надані кредитним спілкам; грошові кошти, внесені на зворотній основі до спільних фінансових фондів асоціацій кредитних спілок, створених з метою підтримки ліквідності кредитних спілок (у трикратному розмірі суми, спрямованої на формування цих фондів, але не більше ніж передбачено положеннями асоціацій про ці фонди); грошові кошти, внесені в об'єднану кредитну спілку в рамках програми підтримки ліквідності кредитних спілок (у трикратному розмірі

суми, спрямованої на формування цих фондів, більше ніж передбачено положеннями асоціацій про ці фонди).

До короткострокових зобов'язань з початковим терміном погашення до 1 року включають: кредити, одержані від банків; кредити, одержані від кредитних спілок; внески (вклади) членів кредитної спілки на депозитні рахунки; інші зобов'язання.

Показник нормативу короткострокової ліквідності не повинен бути меншим, ніж 100 %. Проведемо аналогію складових показника з даними звітів.

Необхідно відмітити, що під час розрахунку нормативу короткострокової ліквідності сума фактично сформованого резерву забезпечення покриття втрат від неповернених позик не враховується.

Інакше кажучи, кредитна спілка не може здійснювати довгострокове кредитування при наявності короткострокових зобов'язань і відсутності необхідного капіталу. Отже, для того, щоб розпочати надання довгострокових кредитів кредитній спілці, необхідно або залучити довгострокові вклади від своїх членів, або збільшити на відповідну суму капітал.

Завдання для практичного заняття

Завдання 1. Визначити мінімальний розмір капіталу кредитної спілки, якщо розмір загальних зобов'язань становить 100 тис. грн.

Завдання 2. На підставі наведених даних з фінансово-господарської діяльності кредитної спілки визначити суму регулятивного капіталу:

- загальна сума кредитів, наданих членам кредитної спілки, – 300 тис. грн.;
- пайовий капітал – 100 тис. грн.;
- резервний капітал – 15 тис. грн.;
- додатковий капітал – 5 тис. грн.;
- нерозподілений дохід – 10 тис. грн.;
- резерв забезпечення покриття втрат від неповернених позик – 30 тис. грн.;
- прострочені кредити – 40 тис. грн.;
- неповернені кредити – 15 тис. грн.;
- безнадійні кредити – 5 тис. грн.

Завдання 3. На підставі даних додатків М, Н, П, Р, С розрахувати показники ліквідності та порівняти їх з встановленими нормативами.

Вихідні дані для розрахунку показників ліквідності кредитної спілки

Назва складової показника	Назва показника звітних даних	Додаток, рядок	Сума, тис. грн.
Ліквідні активи з початковим терміном погашення до одного року:			
- грошові кошти готівкою, - грошові кошти на поточних рахунках у банках	- грошові кошти	Додаток 3, рядок 080	
- грошові кошти на вкладних (депозитних) рахунках у банках	- грошові кошти на депозитних рахунках у банках	Додаток 2, рядок 061	
- державні цінні папери	- державні цінні папери	Додаток 2, рядок 065	
- внески (вклади) на депозитні рахунки в об'єднаній кредитній спілці	- внески (вклади) на депозитні рахунки в об'єднаній кредитній спілці	Додаток 2, рядок 062	
- кредити, надані членам кредитної спілки	- сума кредитів, наданих членам кредитної спілки, у тому числі: з терміном погашення до 3 місяців; з терміном погашення від 3 до 12 місяців	Додаток 2, рядки 011,012	
- кредити, надані кредитним спілкам	- сума кредитів, наданих кредитним спілкам	Додаток 2, рядок 030	
- грошові кошти, внесені на зворотній основі до спільних фінансових фондів асоціацій кредитних спілок, створених з метою підтримки ліквідності кредитних спілок (у трикратному розмірі суми, спрямованої на формування цих фондів, але не більше ніж передбачено положеннями асоціацій про ці фонди)	- загальна сума фінансових інвестицій	Додаток 3, рядки 061, 131	
- грошові кошти, внесені в об'єднану кредитну спілку в рамках програми підтримки ліквідності кредитних спілок (у трикратному розмірі суми, спрямованої на формування цих фондів, але не більше ніж передбачено положеннями асоціацій про ці фонди)		Додаток 3, рядок 051	

Назва складової показника	Назва показника звітних даних	Додаток, рядок	Сума, тис. грн.
Короткострокові зобов'язання з початковим терміном погашення до 1 року:			
- кредити, одержані від банків	- загальні зобов'язання кредитної спілки за винятком внесків (вкладів) на депозитні рахунки членів з терміном погашення понад 12 місяців	Додаток 3, рядок 260. Додаток 2, рядки 124, 125	
- кредити, одержані від кредитних спілок			
- внески (вклади) членів кредитної спілки на депозитні рахунки			
- інші зобов'язання			

Теми рефератів

1. Вимоги до фінансового стану кредитних спілок в умовах сучасного регулювання їх діяльності.
2. Міжнародний досвід і стандарти регулювання діяльності кредитних установ.

Контрольні питання

1. Розкрийте сутність міжнародної конвергенції про вимірювання розміру капіталу?
2. Основні засади стандартів капіталу.
3. Охарактеризуйте фінансові коефіцієнти системи PEARLS
4. Розкрийте сутність системи рейтингового аналізу фінансового стану KAPER.

Термінологічний словник

Показники системи CAMELS:

Капітал (C) – власний капітал до загальних активів; непогашені в строк кредити до власного капіталу; оцінка платоспроможності; сукупність проблемних кредитів до власного капіталу;

Якість активів (A) – непогашені в строк кредити до загальної суми кредитів; загальна сума списаних непогашених кредитів за попередні 12 місяців за мінусом загальної суми відшкодувань до середніх залишків за кредитами; непогашені в строк кредити до активів; ринкова вартість інвестицій, термін платежу за якими вже настав, до залишкової вартості інвестицій, термін платежу за якими вже настав;

накопичені нереалізовані прибутки або збитки на ліквідних цінних паперах до вартості продажу інвестицій;

Менеджмент (M) – оцінка управління, яка передбачає наявність та виконання стратегічного плану розвитку кредитної спілки на 2–3 роки; затверджений бізнес-план, розроблений з дотриманням норм чинного законодавства; оцінка інформаційних систем (системи внутрішнього контролю, програми аудитів, порядок зберігання документів тощо);

Дохід (E) – чистий дохід до середніх активів (річних); витрати до середніх активів (річних); основні засоби до активів; валовий дохід до середніх активів; вартість залучених коштів до середніх активів; загальний дохід до середніх активів (річних); резерв від втрат і за проблемними кредитами до середніх активів (річних); коефіцієнт за нетто-процентом до середніх активів (річних);

Управління активами (пасивами) (L) – вартість довгострокових активів до активів; прості акції до загальної суми акцій і позик; загальна сума кредитів до загальної суми акцій; загальна сума кредитів до загальної суми активів; готівкові кошти та інвестиції до одного року до загальних активів; загальна сума акцій, депозитів і позик до загальних кредитів та інвестицій; позики до загальної суми акцій і власного капіталу і товарообороту кредитів;

Інші показники (S) – зростання власного капіталу, кількості кредитів, активів, кількості інвестицій, частка на ринку (акції на поточний період/акції на кінець попереднього періоду).

Література: 13, 14, 16–18, 21.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Апопій, В. В. Місце і роль кооперації у формуванні аграрного ринку України [Текст] / В. В. Апопій // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “Національний кооперативний рух та структурні зміни в економіці України ХХІ століття”. – К. : Укоопосвіта, 2001. – С. 255–263.
2. Бабенко, С. Г. Історія кооперативного руху [Текст] / С. Г. Бабенко, В. Г. Галюк, С. Д. Гелей. – Львів : Інститут українознавства НАН України, 1995.
3. Бабенко, С. Г. Концептуальні підходи до розвитку національного кооперативного руху у ХХІ столітті [Текст] / С. Г. Бабенко // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “Національний кооперативний рух та структурні зміни в економіці України ХХІ століття”. – К. : Укоопосвіта, 2001. – С. 28–34.
4. Гончаренко, В. В. Кредитна кооперація. Форма економічної самопомоги сільського і міського населення у світі та в Україні (теорія, методологія, практика) [Текст] / В. В. Гончаренко. – К. : 1998. – 218. с.
5. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс] / сторінка “Законодавство України” сайту Верховної Ради. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. – Заголовок з екрана.
6. Гриценко, О. І. Фінансові взаємовідносини кредитної та споживчої кооперації [Текст] / О. І. Гриценко. – Суми : Довкілля, 2004. – 67 с. – ISBN 966-8078-28-4.
7. Гриценко, О. І. Розвиток кредитної кооперації в аграрному секторі економіки [Текст] / О. І. Гриценко // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2003. – № 2. – С. 67–69.
8. Гриценко, О. І. Механізм створення кредитної кооперації [Текст] / О. І. Гриценко // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2004. – № 2. – С. 63–68.
9. Дадашев, Б. А. Кредитні кооперативи в Україні: проблеми й перспективи розвитку [Текст] / Б. А. Дадашев // Вісник Української академії банківської справи. – 2001. – № 1(10). – С. 22–24.
10. Дадашев, Б. А. Організаційно-економічні основи кредитних сільськогосподарських кооперативів в Україні [Текст] / Б. А. Дадашев // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць. – Суми : ВВП “Мрія-1” ЛТД, 2002. – Т. 6. – С. 288–292.

11. Козинець, П. М. Особливості діяльності кредитних спілок України, успіхи, проблеми та перспективи [Текст] / П. М. Козинець // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “Національний кооперативний рух та структурні зміни в економіці України ХХІ століття”. – К. : Укоопосвіта, 2001. – С. 325–327.
12. Кооперативне право [Текст] : підручник для кооперат., сільськогосп., екон., юрид. вищих навч. закладів і фак. / [Семчик В. І, Бабенко С. Г., Волик М. П., Галей С. Д., Зіновчук В. В., Карала І. І. та ін.] ; за ред. чл.-кор. НАН України В. І. Семчика. – К. : Ін-Юре, 1998. – 336 с. – ISBN 966-7183-24-6.
13. Кредитні спілки в Україні: основні засади діяльності [Текст] : навчальний посібник ; у 2 кн. / [Амброва О. В., Вайсбротт В., Вишневецький І. І., Гастуляк О. Л., Гончаренко В. В. та ін.] ; за ред. Оленчика А. Я. – К. : УІРФР ; книга I – 656 с., книга II – 772 с. – ISBN 966-8925-05-X; ISBN 966-7183-04-1.
14. Мітюков, І. О. Фінансові послуги України [Текст] : енциклопедичний довідник ; у 6 т. / І. О. Мітюков, В. Т. Александров, О. І. Ворона, С. М. Недбаєва. – К. : Укрбланквидав, 2001. – Т. 2. – 602 с.
15. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку [Текст] : спецвипуск // Все про бухгалтерський облік. – К., 2005.
16. Про споживчу кооперацію [Текст] : Закон України від 10.04.92 № 2265-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 30. – С. 995–1002.
17. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Текст] : Закон України від 16.07.99 № 996-14 // Все про бухгалтерський облік. – 2000. – № 311(436). – С. 3–6. – (Спецвипуск 44).
18. Про кредитні спілки [Текст] : Закон України від 20.12.2001 № 2908-ІІІ ; з останньою поправкою від 10.07.2003 № 1096-І5 // Урядовий кур’єр. – 2001. – 10 січня. – С. 6.
19. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг [Текст] : Закон України від 12.06.2001 № 2664-ІІ // Відомості Верховної Ради. – 2002. – № 1. – Ст. 1.
20. Туган-Барановский, М. И. Социальные основы кооперации [Текст] / М. И. Туган-Барановский. – М. : Экономика, 1989.
21. Чайнов, А. В. Краткий курс кооперации [Текст] : репринтное воспроизведение издания 1925 г. / А. В. Чайнов. – М., 1989.
22. Шкляр, М. Ф. Кредитная кооперация [Текст] : учебное пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. [Текст] / М. Ф. Шкляр – М. : Издательско-торговая корпорация “Дашков и К°”, 2003. – 332 с. – ISBN 5-947989-210-2.

Додаток А

Затверджено
Рішенням загальних установчих зборів
членів кредитної спілки “_____”
назва кредитної спілки
“___” _____ 20__ року

СТАТУТ
кредитної спілки “_____”
назва кредитної спілки

Кредитна спілка “_____” діє на основі Закону України “Про кредитні спілки”, затвердженого Верховною Радою України від 20.12.2001 № 2908-III, Закону України “Про об’єднання громадян” та цього Статуту.

РОЗДІЛ I. Мета, види діяльності та правовий статус Кредитної спілки

Стаття 1. Мета створення Кредитної спілки

1.1 Кредитна спілка (надалі – Спілка) має на меті фінансовий та соціальний захист членів шляхом залучення їх особистих заощаджень для взаємного кредитування. Кредитна спілка не має на меті одержання прибутку і не є суб’єктом підприємництва.

Стаття 2. Види діяльності Кредитної спілки

2.1 Кредитна спілка відповідно до вимог законодавства:

- приймає внески (вклади) від членів Спілки;
- надає позики членам Кредитної спілки, в тому числі під заставу майна, майнових прав та здійснює пов’язані з цим фінансово-кредитні операції. Позику може надаватися як готівкою, так і в безготівковій формі;
- надає позики іншим кредитним спілкам, асоціаціям кредитних спілок за наявності вільних коштів, використовує кошти на потреби розвитку руху кредитних спілок з благодійною метою;
- засновує засоби масової інформації;
- продає пропагандистські матеріали та вироби із власною символікою;
- проводить навчальні семінари, лекції;
- розподіляє доходи та вклади членів спілки пропорційно до внесених ними коштів;
- створює фонди Спілки, в тому числі позичковий та резервний;
- виступає поручителем виконання членами Спілки зобов’язань перед третіми особами;
- проводить фестивалі, свята, інші культурно-масові заходи.

Стаття 3. Правовий статус та назва Кредитної спілки

3.1. Спілка з моменту прийняття цього Статуту загальними зборами має назву “Сумська”.

3.2. Після реєстрації обласним управлінням юстиції Кредитна спілка є юридичною особою, має відокремлене майно, самостійний баланс, рахунки в установах банків, печатку, штампи, бланки та інші реквізити.

- 3.3. Адреса Кредитної спілки: _____
- 3.4. Кредитна спілка є неприбутковою організацією.
- 3.5. Спілка поширює свою діяльність на територію _____
- 3.6. Кредитна спілка не відповідає за зобов'язання своїх членів, як і члени не відповідають за зобов'язання Кредитної спілки.

РОЗДІЛ 2. Склад, порядок утворення і діяльності органів управління Кредитною спілкою

Стаття 4. Загальні збори Кредитної спілки

- 4.1. Вищим органом Кредитної спілки є загальні збори. Чергові загальні збори Кредитної спілки проводяться не рідше ніж раз на рік, не пізніше місяця після кінця фінансового року. Місце та час проведення загальних зборів визначає Правління.
- 4.2. Повідомлення про час та місце проведення загальних зборів вивіщується не пізніше ніж за тиждень до їх проведення на дошці оголошень Кредитної спілки. Повідомлення про надзвичайні збори має містити причину їх скликання, а порядок денний таких зборів повинен передбачати розгляд зазначеного питання.
- 4.3. Порядок денний чергових загальних зборів повинен передбачати:
- звіт Правління;
 - звіт Кредитного комітету;
 - звіт бухгалтерії;
 - звіт Наглядового комітету;
 - затвердження змін до Статуту;
 - вибори керівних органів.
- Більшістю голосів присутніх на загальних зборах до цього порядку денного можуть бути внесені також інші питання.
- 4.4. Загальні збори можуть приймати рішення або уповноважувати Правління чи комітети спілки розглянути та прийняти рішення з будь-яких питань стосовно діяльності кредитної спілки.
- До виключної компетенції загальних зборів належить:
- прийняття рішень про створення філій (відділень) Кредитної спілки;
 - затвердження змін та доповнень до Статуту;
 - прийняття рішення про ліквідацію Кредитної спілки.
- 4.5. Збори вважаються правомочні, якщо члени Кредитної спілки повідомлені письмово, своєчасно, і на них з'явилося більше членів спілки, ніж загальна чисельність органів управління і найманих працівників.

Стаття 5. Правління Кредитної спілки

- 5.1. Правління здійснює керівництво Кредитною спілкою у період між загальними зборами. До компетенції Правління належить вирішення таких питань:
- зміна відсотків за членськими внесками та встановлення порядку їх сплати, встановлення відсотків, які виплачуються членами на позики, а також максимальної суми, яку можна позичати одному членові під заставу або без неї;
 - здійснення нагляду за сплатою позик і прийняття рішення про скасування ненадійних позик;

- затвердження положень спілки про позики, внески, фонди, виконавчу дирекцію та ін.;
 - встановлення розміру та санкціонування виплати доходів на вклади членів спілки;
 - прийняття рішення про прийом нових членів до Кредитної спілки;
 - визначення у разі необхідності зарплати голови Правління, а також інших платних працівників Кредитної спілки;
 - страхування заощаджень вкладників через формування резервного фонду;
 - прийняття рішення про купівлю та продаж майна Кредитної спілки, розміщення тимчасово вільних коштів на позики іншим Кредитним спілкам, асоціаціям кредитних спілок;
 - затвердження Положень про філію (відділення) Кредитної спілки;
 - визначення банку або банків для зберігання коштів фондів Спілки (крім резервного);
 - прийняття рішень про використання коштів резервного фонду.
- 5.2. Правління складається із __ осіб, які обираються з членів Спілки на загальних зборах. Члени Правління працюють на громадських засадах, за винятком голови Правління, який за рішенням загальних зборів може працювати на платній основі.
- 5.3. Член Правління обирається на 1 рік і виконує обов'язки до наступних загальних зборів.
- 5.4. Засідання Правління відбуваються у разі необхідності, але не рідше ніж 1 раз на місяць, причому час та місце проведення засідання визначає голова. При його відсутності заступник може скликати надзвичайне засідання Правління за письмовим зверненням не менше третини членів Правління, визначивши при цьому час та місце його проведення.
- 5.5. Засідання Правління є повноважним, якщо на ньому присутні більше половини його членів. У разі відсутності кворуму засідання переноситься і проводиться тільки тоді, якщо є можливість зібрати кворум.
- 5.6. Рішення Правління набуває чинності та обов'язкове до виконання всіма членами та виборними органами Кредитної спілки тільки тоді, якщо воно доведене до відома відповідних виконавців.
- 5.7. Правління складається з:
- голови Правління,
 - одного або більше заступників голови Правління;
 - секретаря;
 - членів Правління, обраних загальними зборами або обраних на першому після річних загальних зборів засіданні Правління із числа його членів. На цьому ж засіданні визначаються персональні обов'язки членів Правління.
- Члени Правління, якщо їх повноваження не зупинені у випадках, визначених цим Статутом, виконують свої обов'язки до першого після чергових загальних зборів засідання Правління та обрання членів Правління.
- 5.8. Голова Правління, якщо його повноваження не припинені наглядовим комітетом:
- головує на всіх загальних зборах та засіданнях Правління;

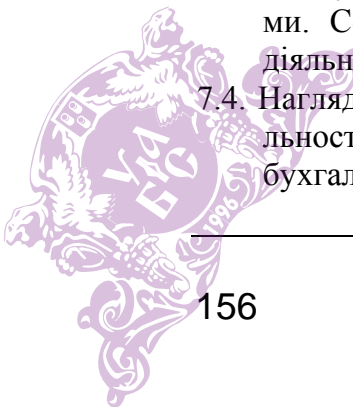
- підписує всі майнові договори Кредитної спілки;
 - звітує перед загальними зборами від імені Правління;
 - приймає на роботу та звільняє платних працівників Кредитної спілки;
 - представляє Кредитну спілку у зовнішніх відносинах.
- 5.9. Заступник голови Правління виконує обов'язки та несе відповідальність у разі непрацездатності або відсутності голови.
- 5.10. Секретар відповідає за ведення протоколів засідань Правління, їх належне зберігання та за виконання інших обов'язків, передбачених для нього Правлінням. Секретар готує (доручає підготовку) та вивіщує на дошці оголошень інформацію про засідання Правління, розглянуті на них питання та прийняті рішення.
- 5.11. У разі припинення повноважень члена Правління, наглядового або кредитного комітетів Правління своїм рішенням за поданням номінаційного комітету заповнює вакансію.

Стаття 6. Кредитний комітет

- 6.1. Кредитний комітет створюється за рішенням загальних зборів та складається не менше ніж із 3–5 членів Кредитної спілки. Він відповідає за реалізацію кредитної політики, визначеної Правлінням, та приймає рішення про надання позик або готує відповідні подання для розгляду Правлінням (залежно від величини позики).
- 6.2. У разі відкриття вакансії в кредитному комітеті вона заповнюється згідно з порядком, викладеним у ст. 8.
- 6.3. Повноваження члена кредитного комітету тривають 1 рік до наступних загальних зборів та виборів іншого члена.
- 6.4. Кредитний комітет на своєму засіданні обирає голову кредитного комітету та секретаря.
- 6.5. Засідання кредитного комітету відбуваються у разі необхідності, але не рідше ніж 1 раз на місяць. Повідомлення про засідання комітету надсилаються його членам секретарем не пізніше ніж за 3 дні до засідання.

Стаття 7. Наглядовий комітет

- 7.1. Наглядовий комітет звітує перед загальними зборами про дотримання керівними органами та посадовими особами Кредитної спілки вимог чинного законодавства та Статуту. Наглядовий комітет складається з трьох членів Кредитної спілки, обраних загальними зборами. Члени наглядового комітету мають доступ до всіх бухгалтерських та інших документів Кредитної спілки.
- 7.2. До наглядового комітету не можуть входити члени Правління, кредитного комітету та платні працівники Кредитної спілки.
- 7.3. Члени наглядового комітету обирають на першому засіданні голову комітету та секретаря. Голова комітету головує на всіх його засіданнях, організовує його роботу та звітує від імені комітету перед загальними зборами. Секретар веде та зберігає всі протоколи та інші документи про діяльність комітету.
- 7.4. Наглядовий комітет не рідше ніж 1 раз на квартал проводить ревізію діяльності Кредитної спілки, включаючи ревізію всіх книг та документів бухгалтерської звітності. Комітет може залучати інших працівників або

незалежних аудиторів для виконання цієї роботи та звертатися до Правління із проханням про оплату такої допомоги.

- 7.5. За одностайним рішенням наглядовий комітет може зупинити повноваження будь-якого члена Правління. Якщо рішення Правління розходиться із позицією наглядового комітету, останній має право скликати позачергові загальні збори для розгляду цього питання. Збори призначаються у строк від 7 до 21 діб після відповідного рішення Правління. Повідомлення про такі збори вивішуються на дошці оголошень не пізніше ніж за 1 тиждень до зборів. Головує на таких зборах голова наглядового комітету.
- 7.6. За одностайним рішенням наглядовий комітет може припинити повноваження члена кредитного комітету. Таке рішення разом із відповідним обґрунтуванням оголошується Правлінню для того, щоб воно призначило іншу особу до загальних зборів.

Стаття 8. Номінаційний комітет.

- 8.1. Номінаційний комітет створюється за рішенням загальних зборів і складається з 3–5 членів спілки. Номінаційний комітет займається підбором кадрового потенціалу для Кредитної спілки, здатного забезпечити її подальший розвиток.
- 8.2. До складу номінаційного комітету можуть входити голова та члени Правління, наглядового та інших комітетів, а також члени, вибрані загальними зборами.
- 8.3. Номінаційний комітет приймає від членів Кредитної спілки письмові пропозиції щодо кандидатів в органи управління.
- 8.4. Номінаційний комітет доповідає загальним зборам про кандидатів, відібраних у резерв, кандидатів, якими були заміщені резервні посади в період між зборами, а також кандидатів, які вийшли з резерву та з якої причини.
- 8.5. Засідання номінаційного комітету оформляються протоколом.
- 8.6. Номінаційний комітет на звітно-виборних зборах подає пропозиції щодо кандидатів в органи управління Кредитною спілкою. Відносно кожного кандидата загальні збори приймають окреме рішення.

РОЗДІЛ 3. Умови членства та порядок прийняття нових членів Кредитної спілки, права та обов'язки членів спілки

Стаття 9. Порядок прийняття нових членів

- 9.1. Заява кандидата про вступ до Кредитної спілки складається у письмовій формі, встановленій Правлінням, та має бути розглянутою Правлінням на наступному засіданні. Якщо на розгляд вступних заяв призначено одного із членів Правління, то на наступному засіданні Правління прийняті ним заяви підлягають затвердженню.
- 9.2. Кожному членові Кредитної спілки видається документ, що засвідчує його членство (членська книжка або посвідчення).

Стаття 10. Умови членства у Кредитній спілці

- 10.1. Членами Кредитної спілки можуть бути громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства, які постійно проживають в Україні, досягли 18 років, не обмежені судом у дієздатності та не перебувають у місцях позбавлення волі.

10.2. Кандидат набуває прав члена Кредитної спілки при виконанні таких умов:

- кандидат відповідає вимогам до членства, що викладені у пункті 10.1;
- Правління схвалило на своєму засіданні заяву кандидата про вступ до спілки;
- кандидат сплатив вступний та принаймні один членський внесок, розмір яких визначається Правлінням.

10.3. Член Кредитної спілки, який забрав усі свої членські внески, втрачає право членства.

Стаття 11. Права та обов'язки членів Кредитної спілки

11.1. Член Кредитної спілки незалежно від суми вкладених ним коштів має право:

- знайомитися із Статутом та Угодою про заснування Кредитної спілки;
- брати участь у вирішенні всіх питань діяльності Кредитної спілки шляхом голосування на загальних зборах;
- обирати та бути обраним до органів управління Кредитної спілки;
- мати інформацію про стан своїх вкладів, про фінансовий стан Кредитної спілки та рішення, прийняті її статутними органами;
- отримувати позики у порядку, визначеному цим Статутом, та на умовах, визначених Правлінням та кредитним комітетом;
- користуватися усіма послугами, які надає Кредитна спілка;
- припинити своє членство у спілці у порядку, визначеному цим Статутом.

11.2. Член Кредитної спілки зобов'язаний:

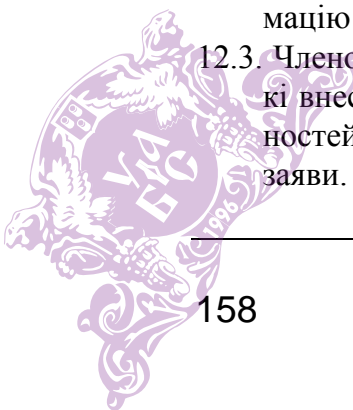
- сприяти популяризації принципів діяльності кредитних спілок;
- дотримуватися вимог Статуту та внутрішніх положень спілки;
- сплачувати вступний та членські внески в порядку, передбаченому цим Статутом та Положенням про внески;
- сплачувати позики, отримані у Кредитній спілці, на умовах, передбачених Кредитною угодою та Положенням про позики;
- не пізніше, ніж за 1 місяць повідомляти Правління про свій намір забрати (частково чи повністю) свої членські внески або припинити членство.

Стаття 12. Порядок припинення членства

12.1. Член Кредитної спілки може вибути з неї у будь-який час за власним бажанням. Він повинен подати письмову заяву про це до Правління не пізніше, ніж за 1 місяць.

12.2. Правління на наступному засіданні повинно розглянути заяву члена Кредитної спілки та прийняти рішення про припинення його членства. Для задоволення заяв про вихід із спілки Правління може призначити зі свого складу відповідальну особу, яка задовольняє заяви та доводить цю інформацію до Правління.

12.3. Членові спілки, який вибуває, Кредитна спілка виплачує всі його членські внески разом із належним доходом після відрахування його заборгованостей перед Кредитною спілкою. Розрахунки виконуються на дату подачі заяви.

12.4. Член Кредитної спілки може бути позбавлений членства 2/3 голосів членів Правління. Але перед голосуванням йому обов'язково надається можливість висловитися. У цьому разі Кредитна спілка розраховується із виключеним членом спілки, як вказано у пункті 12.3.

РОЗДІЛ 4. Кошти та фінансові послуги Кредитної спілки

Стаття 13. Вступний та членський внески.

- 13.1. Вступний внесок становить 10 грн. Він сплачується членом одноразово при прийнятті в члени Кредитної спілки. Цей внесок не повертається при припиненні членства.
- 13.2. Мінімальний членський внесок становить 5 грн. Він належить члену Кредитної спілки на правах власності і є умовою членства. Кількість сплачених членських внесків визначає частку члена Кредитної спілки в її майні та його особисту фінансову відповідальність за зобов'язаннями спілки. При припиненні членства частка повертається члену Кредитної спілки.
- 13.3. Члени Кредитної спілки можуть вносити додаткові пайові та інші внески. Види, термін, умови внесення, повернення, нарахування відсотків та інші умови членських внесків визначаються в угоді або в Положенні про внески Кредитної спілки, яке затверджується Правлінням і вивіщується на дошці оголошень.
- 13.4. Розмір вступного та членських внесків може змінюватися Правлінням не частіше ніж 1 раз на 2 місяці.
- 13.5. Кошти Кредитної спілки утворюються з вступних та членських внесків членів, а також за рахунок інших надходжень, передбачених Законом України «Про Кредитні спілки».

Стаття 14. Позиковий фонд

14.1. Позиковий фонд формується із коштів Кредитної спілки (окрім вступних внесків) та використовується для надання позик членам Кредитної спілки. Його розмір затверджується загальними зборами членів Кредитної спілки.

Стаття 15. Резервний фонд

- 15.1. Резервний фонд належить Кредитній спілці, використовується для забезпечення фінансової стабільності і підлягає розформуванню та розподілу членами лише в разі ліквідації Кредитної спілки.
- 15.2. Резервний фонд формується за рахунок вступних внесків та відрахувань від доходів членів Кредитної спілки шляхом щоквартальних відрахувань у визначених Правлінням відсотках до моменту, коли його розмір становитиме 5 % від суми наданих позик, і використовується за рішенням загальних зборів Кредитної спілки.

Стаття 16. Інші фонди Кредитної спілки

16.1. Окрім резервного та позикового фонду Правління може створити інші фонди (навчальний, культурно-освітній, видавничий та ін.), встановивши порядок формування та використання.

Стаття 17. Позики членам

17.1. Кредитна спілка надає позики лише її членам на умовах та на строк, визначений кредитним комітетом. Види, умови та порядок сплати визначаються Положенням про позики, затвердженим Правлінням Кредитної спілки.

- 17.2. Боржник може сплатити свою позику рівними частками або одноразово до строку, обумовленого кредитною угодою.
- 17.3. Заява про надання позики подається за формою, встановленою кредитним комітетом, і повинна містити дані про мету отримання позики, її забезпечення, строк та джерела повернення.
- 17.4. При прийнятті кредитним комітетом рішення про надання позики між Кредитною спілкою та позичальником укладається кредитна угода, в якій визначаються строк та умови повернення позики.
- 17.5. Одному членові Кредитної спілки не може бути надано позику, що перевищує 10 % від позикового фонду Кредитної спілки (на момент подачі заяви).
- 17.6. Одноразова позика, що перевищує грошовий внесок члена Кредитної спілки, надається за рішенням Правління, обов'язково під заставу майна або майнових прав.
- 17.7. Усі члени Правління, наглядового та кредитного комітетів та інші працівники Кредитної спілки можуть отримати позику за таких умов:
- кожна така позика надається на підставах та згідно з умовами, що діють для всіх інших членів Кредитної спілки;
 - працівник керівних органів Кредитної спілки, який особисто зацікавлений у вирішенні питання, не може бути присутнім при розгляді цього питання.
- 17.8. Придбане під заставу майно Кредитна спілка повинна в тримісячний термін продати на аукціоні, а виручені кошти додати до позикового фонду.

Стаття 18. Порядок використання вільних коштів Кредитної спілки

- 18.1. У разі наявності в Кредитній спілці вільних коштів та відсутності незадоволеного попиту на позики Кредитна спілка має право надавати позики іншим Кредитним спілкам та асоціаціям Кредитних спілок

Стаття 19. Фінансовий рік

- 19.1. Фінансовий рік Кредитної спілки закінчується 31 грудня кожного року.
- 19.2. Кредитної спілка у встановленому порядку веде оперативний та бухгалтерський облік, статистичну звітність, реєструється в органах Державної податкової адміністрації та сплачує до бюджету податки в порядку та розмірах, встановлених законодавством.

РОЗДІЛ 5. Загальні положення

Стаття 20. Загальні положення

- 20.1. Працівники Правління, кредитного та наглядового комітетів, а також інші працівники Кредитної спілки мають зберігати у таємниці інформацію про всі рахунки та справи членів, за винятком випадку, якщо за рішенням Правління дані про надану позику та її сплату оголошуються у зв'язку із порушенням членом спілки умов кредитної угоди.
- 20.2. У разі припинення повноважень члена Правління, наглядового або кредитного комітетів Правління своїм рішенням заповнює вакансію, призначивши одного з членів Кредитної спілки для виконання відповідних обов'язків до наступних загальних зборів.
- 20.3. Уся інформація про стан вкладів членів та інші документи Кредитної спілки повинні бути доступними для вивчення членами Правління та комітетів Кредитної спілки.

Стаття 21. Філії (відділення) Кредитної спілки

- 21.1. У разі потреби загальні збори Кредитної спілки можуть прийняти рішення про відкриття її філії (відділення) для надання послуг групам членів спілки, які мешкають або працюють у географічній віддаленості від її офісу.
- 21.2. Філія Кредитної спілки не є юридичною особою, діє під керівництвом статутних органів управління спілкою, користується правами та виконує обов'язки, передбачені для неї Положенням про філію, що затверджується Правлінням.

Стаття 22. Ліквідація Кредитної спілки

- 22.1. Рішення про ліквідацію Кредитної спілки може бути прийняте загальними зборами. Ліквідація спілки проводиться відповідно до чинного законодавства.
- 22.2. При ліквідації Кредитної спілки кожному членові виплачуються членські внески разом із належним доходом, а також частина резервного фонду, пропорційна кількості його членських внесків, але лише після того, як Кредитна спілка розрахується за своїми зобов'язаннями перед третіми особами.
- 22.3. Придбане майно Кредитної спілки підлягає продажу на аукціоні у двомісячний термін та розподілу між членами відповідно до кількості їх членських внесків.

Стаття 23. Внесення змін та доповнень до Статуту.

- 23.1. Пропозиції про внесення змін та доповнень до Статуту подаються на загальних зборах Правлінням, наглядовим або кредитним комітетами за їх рішенням або за поданням не менше 20 відсотків загальної кількості членів. Рішення про внесення змін та доповнень до Статуту приймається лише загальними зборами.
- 23.2. Правління для підвищення ефективності оперативного управління може приймати директиви, які регулюють внутрішні відносини Кредитної спілки, не суперечать положенням цього Статуту. Директиви мають обов'язкову силу для членів Кредитної спілки або керівних органів та доводяться до відома всіх членів спілки.
- 23.3. Про зміни та доповнення, внесені до Статуту, з питань кредитування та розрахунків Кредитна спілка повідомляє орган державної реєстрації в установленому законодавством порядку.

Додаток Б

Положення про Правління Кредитної спілки

1. Склад та порядок обрання (заміщення)

- 1.1. Члени Правління обираються на загальних зборах Кредитної спілки терміном на 1 рік і виконують свої обов'язки на громадських засадах. Винагорода у будь-якому вигляді за роботу в Правлінні не допускається.
- 1.2. Чисельний склад – 5–9 осіб.
- 1.3. Члени Правління, які з неповажних причин пропустили більше трьох засідань підряд або 50 % загальної кількості засідань у році, можуть бути виведені з числа членів Правління за рішенням Правління.
- 1.4. Правління може докооптовувати нових членів з осіб, обраних на загальних зборах Кредитної спілки, для заміщення кандидатур членів Правління, але не більше 50 % від обраного складу на загальних зборах.
- 1.5. Про заміщення членів Правління повідомляється членам Кредитної спілки у бюлетені, віснику та ін. не пізніше ніж через 1 місяць.

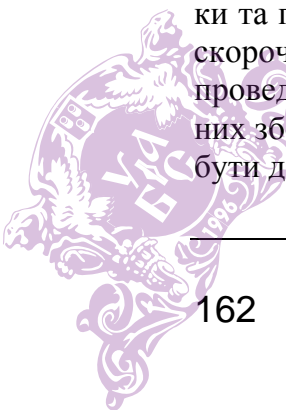
2. Основні функції Правління

- 2.1. Правління Кредитної спілки є виконавчим органом, який здійснює оперативне управління поточною діяльністю Кредитної спілки за період між загальними зборами її членів.
- 2.2. Правління розробляє і затверджує положення Кредитної спілки, що забезпечують потреби членів і гарантують надійне й безпечне управління активами і пасивами Кредитної спілки.
- 2.3. Звітує перед членами спілки про роботу Кредитної спілки.

3. Повноваження і обов'язки Правління

- 3.1. Приймати в члени та виводити із членів Кредитної спілки.
- 3.2. Приймати відповідні положення, правила, процедури щодо умов надання окремих видів послуг членам Кредитної спілки.
- 3.3. Встановлювати рівень плати (проценти та ін.) за послуги членам Кредитної спілки.
- 3.4. Затверджувати штатний розклад, посадові інструкції, відповідні положення і наймати працівників.
- 3.5. Розробляти стратегічний план розвитку і бюджет та затверджувати кошториси витрат Кредитної спілки.
- 3.6. Контролювати виконання стратегічного плану розвитку, бюджету та програм, що існують у Кредитній спілці.
- 3.6. Контролювати поточну діяльність виконавчої дирекції Кредитної спілки.
- 3.7. Звітувати на загальних зборах про роботу.

Звіт містить: звіт про діяльність, баланс, звіт про доходи і витрати, додатки та пояснення до них, статистичні дані. Звіт оформляється письмово, а його скорочений варіант видається кожному членові не пізніше ніж за 10 днів до проведення загальних зборів. Повний варіант звіту представляється на загальних зборах. Примірники повного звіту повинні зберігатися в Кредитній спілці і бути доступними для членів спілки.

- 3.8. Не рідше одного разу на місяць проводити засідання Правління, на якому обов'язково розглядати і затверджувати фінансовий звіт за попередній місяць.
- 3.9. Обирати делегатів на конференції та інші заходи об'єднань кредитних спілок і різних організацій.
- 3.10. Офіційно представляти Кредитну спілку перед громадськістю, владними структурами тощо. Члени Правління отримують на це доручення від Правління (фіксується протокольно) або від голови Правління в будь-якій формі. Голова Правління діє без доручення. Про використання представницьких функцій складається письмовий (усний) звіт на найближчому засіданні.
- 3.11. Встановлювати правила формування і використання фондів та контролювати їх дотримання.

4. Організація роботи

- 4.1. Розподіл обов'язків між членами Правління.
- 4.1.1. Розподіл обов'язків між членами Правління (крім голови, заступника, секретаря) проводиться на першому після загальних зборів засіданні або засіданні Правління.
- 4.1.2. Основний розподіл обов'язків:
- Голова Правління:
- відповідає за організацію роботи Правління;
 - має право підписувати майнові договори, чеки, доручення та ін. Це право може бути делеговано виконавчому директору Кредитної спілки;
 - без доручення представляє Кредитну спілку перед третіми особами.
- Заступник:
- виконує обов'язки голови на час його відсутності.
- Секретар:
- веде протоколи засідань Правління і загальних зборів;
 - відповідає за підготовку засідань (проекти рішень, запрошення на засідання не членів Правління та ін.);
 - повідомляє про засідання членів Правління і розсилає їм порядок денний.
- Члени Правління:
- очолюють тимчасові робочі комітети;
 - мають постійні обов'язки, що пов'язані з їхніми фаховими знаннями, наприклад, юридичні питання в організації роботи, економічний аналіз та ін.
- 4.2. Засідання Правління є повноважним, якщо на ньому присутні більше половини його членів. Рішення вважається прийнятим, якщо за нього проголосувало більше половини присутніх на засіданні членів Правління. У випадку, якщо за альтернативні варіанти рішення подано однакову кількість голосів, голос голови Правління є вирішальним.

5. Планування роботи

- 5.1. Не рідше одного разу на рік Правління разом із комітетами та експертами, що призначаються із числа членів Кредитної спілки, здійснює стратегічне

планування. План стратегічного розвитку затверджується на загальних зборах і доводиться до кожного члена через інформативний бюлетень, вісник та ін.

- 5.2. Не пізніше ніж за 1 місяць до закінчення поточного фінансового року складається плановий бюджет на майбутній рік. Річний бюджет приймається Правлінням на розширеному засіданні з участю всіх комітетів, після чого подається і затверджується на загальних зборах. Бюджет є основним фінансовим планом Кредитної спілки і містить: індикативні активи, позики, вклади, відсотки на вклади та позики, оперативні доходи і витрати та ін.

6. Забезпечення співпраці

- 6.1. Для забезпечення співпраці між членами Правління, комітетами, працівниками використовуються такі норми організаційної поведінки:
- а) будь-яке засідання Правління розпочинається в призначений час із зачитування та затвердження протоколу попереднього засідання;
 - б) питання, що належать до компетенції будь-кого із членів Правління, ніколи не розглядаються без його участі;
 - в) рішення Правління доводяться до виконавчого директора та голів комітетів не пізніше наступного після засідання робочого дня у встановленому порядку;
 - г) комітети подають свої пропозиції щодо прийняття Правлінням тих чи інших рішень через секретаря Правління у письмовій формі;
 - д) у засіданнях Правління як спостерігачі можуть брати участь члени наглядового комітету. Секретар Правління повідомляє про засідання голову наглядового комітету, який вирішує, хто буде спостерігачем;
 - е) працівники Кредитної спілки подають свої заяви та пропозиції до Правління через виконавчого директора.

Додаток В

Положення про кредитний комітет Кредитної спілки

1. Склад та порядок обрання (заміщення)

- 1.1. Члени Кредитного комітету обираються на загальних зборах терміном на один рік і свої обов'язки виконують на громадських засадах. Винагорода за роботу в кредитному комітеті не допускається у будь-якому вигляді.
- 1.2. Чисельний склад – 3–5 осіб.
- 1.3. Члени кредитного комітету, які не з поважних причин пропустили більше трьох засідань підряд або 50 % загальної кількості засідань за рік, за рішенням Правління можуть бути виведені із членів кредитного комітету.
- 1.4. Членів кредитного комітету, які вибули з різних причин, можна заміщувати за рішенням Правління особами, обраними на загальних зборах для заміщення кандидатур членів кредитного комітету, але не більше обраного складу на загальних зборах.
- 1.5. Про заміщення членів кредитного комітету Правління повідомляє членам Кредитної спілки не пізніше ніж через місяць у бюлетені, віснику та ін.

2. Основні функції

Основною функцією кредитного комітету є реалізація кредитної політики, визначеної Правлінням Кредитної спілки.

3. Повноваження і обов'язки

- 3.1. Розглядати заяви членів про надання позик і приймати рішення відповідно до “Положення про позики”.

Надання всіх позик здійснюється за рішенням кредитного комітету з урахуванням особливостей, які можуть бути визначені щодо певних позик. Кредитний комітет Кредитної спілки може делегувати право надання дрібних позик виконавчому директору або позиковому управителю спілки в межах встановленого ліміту з подальшим звітуванням на найближчому засіданні кредитного комітету.
- 3.2. Відстежувати повернення позик.
- 3.3. Організовувати і проводити роботу зі стягнення прострочених позик.
- 3.4. Брати участь у стратегічному плануванні діяльності Кредитної спілки.
- 3.5. Звітувати Правлінню про реалізацію кредитної політики та надавати пропозиції щодо її удосконалення.
- 3.6. Звертатися до Правління з пропозицією про списання безнадійних позик.
- 3.7. Звітувати на загальних зборах про роботу.

4. Організація роботи

- 4.1. Після загальних зборів на першому засіданні кредитний комітет обирає голову, секретаря та заступника і розподіляє обов'язки між членами комітету.

Голова кредитного комітету:

- відповідає за організацію роботи кредитного комітету;
- скликає та веде засідання кредитного комітету;
- оголошує пропозиції кредитного комітету на Правлінні;

- від імені кредитного комітету звітує на загальних зборах.

Заступник виконує обов'язки голови кредитного комітету на час його відсутності.

Секретар:

- веде протоколи засідань кредитного комітету;
- відповідає за підготовку засідань (проекти рішень, запрошення на засідання не членів кредитного комітету та ін.);
- повідомляє членів кредитного комітету про час і порядок денний засідання.

Члени кредитного комітету:

- відповідають за періодичний моніторинг виданих позик;
- відповідають за певну частину кредитного портфеля (видання, аналіз повернення, робота з повернення та ін.);
- мають постійні обов'язки, пов'язані із їхніми фаховими знаннями, наприклад з юридичних питань щодо організації роботи, економічного аналізу та ін.

4.2. Засідання кредитного комітету проводяться при потребі, але не рідше одного разу на місяць. Місце проведення засідання – офіс Кредитної спілки.

4.3. Засідання кредитного комітету є повноважним, якщо на ньому присутні більше половини його членів. Рішення вважається прийнятим, якщо за нього проголосувало більше половини присутніх на засіданні членів кредитного комітету. У випадку, якщо за альтернативні варіанти рішення подано однакову кількість голосів, голос голови кредитного комітету є вирішальним.

5. Забезпечення співпраці

5.1. Для забезпечення співпраці між членами комітетів, Правлінням та працівниками використовуються такі норми організаційної поведінки:

- а) будь-яке засідання кредитного комітету розпочинається в призначений час із затвердження протоколу попереднього засідання;
- б) питання, що належать до компетенції будь-кого із членів кредитного комітету, не розглядаються без його участі;
- в) рішення кредитного комітету доводяться до виконавчого директора та голів комітетів не пізніше наступного після засідання робочого дня у встановленому порядку;
- г) у засіданнях кредитного комітету як спостерігачі можуть брати участь члени наглядового комітету;
- д) виконавчий директор або відповідальний працівник (позиковий управитель) бере участь у всіх засіданнях кредитного комітету з правом дорадчого голосу.

Додаток Г

Положення про наглядовий комітет Кредитної спілки

1. Склад та порядок обрання (заміщення)

- 1.1. Члени наглядового комітету обираються на загальних зборах терміном на 3 роки і виконують свої обов'язки на громадських засадах. Винагорода за роботу в наглядовому комітеті не допускається у будь-якому вигляді.
- 1.2. Чисельний склад – 3 особи.
- 1.3. Щорічно третина складу наглядового комітету переобирається.
- 1.4. Члени наглядового комітету, які не з поважних причин пропустили більше трьох засідань підряд або 50 % від загальної кількості засідань за рік, за рішенням загальних зборів можуть бути виведені із членів наглядового комітету.

2. Основні функції

- 2.1. Наглядовий комітет є основним внутрішнім контролюючим органом Кредитної спілки. Він здійснює перевірку діяльності Правління та комітетів.

3. Повноваження та обов'язки

- 3.1. Щомісячно проводити перевірку каси.
- 3.2. Щомісячно контролювати наявність та умови зберігання застав.
- 3.3. Щоквартально проводити вибіркове зіставлення відповідності записів в особових картках даним бухгалтерського обліку.
- 3.4. Щоквартально проводити перевірку окремих аспектів діяльності Правління, кредитного комітету чи виконавчої дирекції. Принаймні раз на рік проводити внутрішній аудит (комплексну перевірку Кредитної спілки).
- 3.5. Якщо необхідно, проводити позапланові перевірки діяльності Правління, кредитного комітету, виконавчої дирекції та інших органів, створених згідно із Статутом. Звіт про результати перевірок затверджується на обов'язковому щоквартальному засіданні і подається голові Правління та голові кредитного комітету в тижневий термін, а на Правління та кредитний комітет – у 10-денний термін.
- 3.6. Членам наглядового комітету брати участь у засіданнях Правління, кредитного комітету, виконавчої дирекції та інших органів, створених згідно із Статутом, як спостерігачам.
- 3.7. Уважно вивчати запити, скарги й пропозиції членів Кредитної спілки та членів органів управління, вживати заходи щодо врегулювання спірних питань.
- 3.8. Відсторонювати (за одностайним рішенням) будь-якого члена органів управління від виконання ним обов'язків у разі грубого порушення ним Статуту, положень Кредитної спілки або зловживання своїм становищем. У разі незгоди Правління з рішенням наглядового комітету останній може скликати надзвичайні позачергові загальні збори в місячний термін.
- 3.9. Брати участь у стратегічному плануванні діяльності Кредитної спілки
- 3.10. Здійснювати нагляд за дотриманням у Кредитній спілці вимог положень “Про конфлікт інтересів”, “Про конфіденційність та порядок надання інформації зацікавленим особам”, “Про документообіг”.

- 3.11. Подавати рекомендації Правлінню та комітетам щодо покращення організації їхньої роботи або усунення виявлених недоліків. Правління або наглядовий комітет зобов'язані на найближчому засіданні розглянути дані рекомендації і прийняти по них рішення.
- 3.12. Мати доступ до всіх документів Кредитної спілки для аналізу та відповідної перевірки.
- 3.13. Щорічно звітувати на загальних зборах Кредитної спілки про свою роботу.
- 3.14. Мати інші права та обов'язки, що випливають із вимог Статуту Кредитної спілки і потреб внутрішнього контролю.

4. Організація роботи

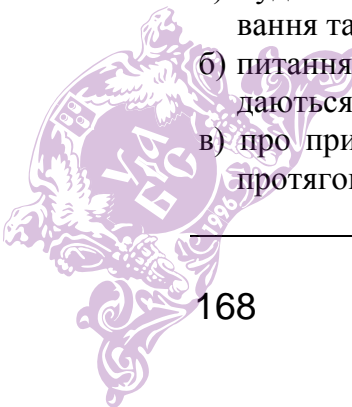
- 4.1. Розподіл обов'язків між членами наглядового комітету.
- 4.1.1. Розподіл обов'язків між членами наглядового комітету проводиться після загальних зборів на першому засіданні комітету, де обираються голова, заступник і секретар.
- 4.1.2. Основний розподіл обов'язків:
- Голова наглядового комітету:
- скликає та визначає основний порядок денний засідання;
 - визначає список осіб (не членів наглядового комітету), яких запрошують на засідання;
 - звітує на загальних зборах;
 - веде засідання.
- Заступник голови наглядового комітету виконує обов'язки голови на час його відсутності.
- Секретар:
- веде протоколи засідань наглядового комітету;
 - відповідає за підготовку засідань (проекти рішень, запрошення на засідання членів комітету та ін.);
 - повідомляє членів наглядового комітету про час, місце і порядок денний засідання.
- 4.2. Засідання наглядового комітету є повноважним, якщо на ньому присутні принаймні двоє його членів. Рішення вважається прийнятим, якщо за нього проголосувало принаймні двоє членів наглядового комітету.

5. Планування роботи

- 5.1. Планування роботи відбувається з розрахунку на рік, квартал, місяць.

6. Забезпечення співпраці

- 6.1. Для забезпечення співпраці між членами комітету, між наглядовим комітетом, Правлінням, кредитним комітетом, виконавчою дирекцією використовуються такі норми організаційної поведінки:
- а) будь-яке засідання комітету розпочинається в призначений час із зачитування та затвердження протоколу попереднього засідання;
 - б) питання, які належать до компетенції будь-кого із членів, ніколи не розглядаються без його участі.
 - в) про прийняті рішення секретар комітету повідомляє зацікавлені сторони, протягом трьох діб;

- г) рішення наглядового комітету доводяться до виконавчого директора та голів комітетів після засідання не пізніше наступного робочого дня у встановленому порядку;
- д) результати перевірок подаються для вивчення голові Правління, голові кредитного комітету і тільки згодом розглядаються на засіданнях органів управління;
- е) результати будь-якої перевірки повинні містити окремий блок пропозицій та рекомендацій;
- є) беручи участь у засіданнях Правління, кредитного комітету, виконавчої дирекції як спостерігачі, члени комітету зобов'язані застерігати від прийняття рішень, що суперечать законам, Статуту, положенням, виступати при обговоренні питання.

Державний вищий навчальний заклад
“УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ”

State Higher Educational Institution
“UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE”

Додаток Д

Положення про виконавчу дирекцію Кредитної спілки

1. Порядок утворення і структура

- 1.1. Для забезпечення оперативної діяльності Правління та комітетів Кредитної спілки рішенням Правління створюється виконавча дирекція.
- 1.2. Склад виконавчої дирекції визначається за штатним розписом Кредитної спілки.
- 1.3. Очолює виконавчу дирекцію виконавчий директор.
- 1.4. Першим заступником виконавчого директора є фінансовий управитель.
- 1.5. Другим заступником виконавчого директора є позиковий управитель.
- 1.6. Виконавча дирекція підзвітна Правлінню Кредитної спілки. Звіт виконавчої дирекції готує виконавчий директор або його заступники.

2. Основні функції

- 2.1. Забезпечення щоденної оперативної роботи Кредитної спілки в межах повноважень, що визначені Правлінням.
- 2.2. Виконання рішень Правління та комітетів щодо окремих питань.
- 2.3. Підготовка періодичних звітів для Правління та комітетів.

3. Формування штату

- 3.1. Штат виконавчої дирекції формується Правлінням за поданням виконавчого директора на конкурсних засадах.
- 3.2. Кандидати подають своє резюме в термін до одного місяця після дати оголошення конкурсу.
- 3.3. Співбесіди з кандидатами проводить виконавчий директор. Члени Правління можуть брати участь у співбесідах.
- 3.4. Виконавчий директор представляє кандидатури на засіданні Правління і дає рекомендації щодо найбільш прийнятних.
- 3.5. На основі прийнятого Правлінням рішення виконавчий директор видає наказ про прийом на роботу.
- 3.6. Звільнення працівників виконавчої дирекції проводиться Правлінням за поданням виконавчого директора.

4. Вимоги до кваліфікації працівників

- 4.1. Кваліфікація працівників виконавчої дирекції підтверджується відповідним сертифікатом НМЦ НАКСУ.
- 4.2. Щорічно проводиться атестація працівників Кредитної спілки для підтвердження кваліфікації. Атестація проводиться відповідно до програм і порядку, затверджених НАКСУ.
- 4.3. До кожного працівника можуть бути висунуті особливі вимоги щодо кваліфікації, які визначаються посадовими інструкціями.

5. Робота з персоналом. Ділова оцінка

- 5.1. Виконавчий директор проводить роботу з персоналом за планом, що затверджується Правлінням, і включає таке:
 - формування кадрової справи на кожного працівника;
 - співбесіди та вирішення персональних питань;

- ділова оцінка працівників;
 - підвищення по службі тощо.
- 5.2. Ділова оцінка працівників проводиться виконавчим директором за спеціально встановленою процедурою.
 - 5.3. Ділову оцінку виконавчого директора здійснює голова Правління.
 - 5.4. Ділова оцінка має конфіденційний характер і є доступною тільки для членів Правління.
 - 5.5. Результати ділової оцінки обговорюються на Правлінні і є підставою для кадрового планування в Кредитній спілці (підвищення оплати праці, просування по службі, сприяння в навчанні тощо).

6. Етика стосунків між членами Кредитної спілки

- 6.1. Працівники виконавчої дирекції мають на своєму одязі бейдж з надписом: назва Кредитної спілки, ім'я та прізвище, посада.
- 6.2. Працівник зобов'язаний першим привітатися і запропонувати допомогу.
- 6.3. Працівник зобов'язаний приділяти максимум уваги роз'ясненню умов послуги, якою хоче скористатися член Кредитної спілки.
- 6.4. На вимогу члена Кредитної спілки необхідно надати повну інформацію про його фінансовий стан.
- 6.5. Кожен працівник відповідає за питання, що перебувають у його компетенції. Якщо до спілкування з членом Кредитної спілки необхідно залучити іншого працівника, то його направляють до нього.
- 6.6. Працівники при зручній нагоді повинні пропонувати члену Кредитної спілки зробити запис у книзі відгуків і пропозицій.
- 6.7. Працівники зобов'язані уникати конфліктів із членами Кредитної спілки і вирішувати спірні питання з участю вищих керівників, а також наглядового комітету.
- 6.8. Працівники зобов'язані дотримуватися конфіденційності в стосунках з членами Кредитної спілки.

7. Організаційні засади співпраці з Правлінням та комітетами

- 7.1. Виконавча дирекція щомісячно готує звіти на засідання Правління та кредитного комітету і подає їх на затвердження не пізніше 15 числа поточного місяця. Звіти повинні включати фінансову та нефінансову частини.
- 7.2. Виконавча дирекція при підготовці питань на розгляд Правління готує проекти рішень, що попередньо передаються членам Правління для вивчення.
- 7.3. Виконавчий директор відповідає за технічну підготовку засідання Правління Кредитної спілки (проекти рішень, розмноження матеріалів тощо).

8. Організація роботи виконавчої дирекції

- 8.1. Виконавча дирекція щотижня проводить наради працівників і керівників відділів, на яких підсумовується робота за минулий тиждень і визначаються пріоритети на наступний тиждень для кожного працівника.
- 8.2. Виконавчий директор або уповноважена ним особа веде короткий протокол наради. Протокол або нотатки з нього вивішуються на дошці оголошень.
- 8.3. Правила внутрішнього трудового розпорядку затверджуються Правлінням.

Додаток Е

Рішення Правління:

протокол № ___ від “ ___ ” _____

Підпис _____

Правлінню Кредитної спілки

“ _____ ”

назва кредитної спілки

громадянина (громадянки)

ЗАЯВА

Прошу прийняти мене до Кредитної спілки. Зі статутом ознайомлений (ознайомена), повністю погоджуюся з його положеннями і зобов'язуюся їх виконувати.

Зобов'язуюся сплатити вступний внесок _____ грн.

“ ___ ” _____ 20 ___ р.

Підпис

Паспорт: серія № ___, виданий “ ___ ” _____ р.,

домашня адреса _____,

місце роботи (навчання) _____,

посада _____, тел. сл. _____, тел. дом. _____,

дата народження _____, стать _____,

додаткова інформація _____

Додаток Ж Договір

м. _____ “___” _____ 20__ р.

Кредитна спілка “_____” (надалі – Спілка), в особі голови
назва кредитної спілки

Правління _____, який діє на підставі Статуту, з одного боку,
та _____ (надалі – Позичальник), з другого боку, уклали цей
Договір про таке:

1. Предмет Договору

- 1.1. Спілка надає Позичальникові позику в розмірі _____
(_____) на _____, на засадах
сума прописом мета отримання позики
строковості, зворотності, цільового характеру використання, платності та
забезпеченості (надалі – кредит), а Позичальник зобов’язується повернути
його Спілці на умовах, передбачених цим Договором.

2. Термін Договору

- 2.1. Термін дії Договору становить _____, тобто з
“___” _____ 20__ року до “___” _____ 20__ року.
2.2. Спілка зобов’язується надати кредит у термін до “___” _____ 20__ р.
2.3. Позичальник зобов’язується отримати суму, зазначену в п. 1.1 цього Дого-
вору, до “___” _____ 20__ року.
2.4. Позичальник зобов’язується повернути кредит і проценти за його користу-
вання “___” _____ 20__ року.
2.5. Терміни цього Договору починаються о 9.00 доби, наступної за вказаною,
як початок терміну та закінчуються о 18.00 (за місцевим часом) як остан-
ній день терміну.

3. Плата за користування кредитом і механізм розрахунків

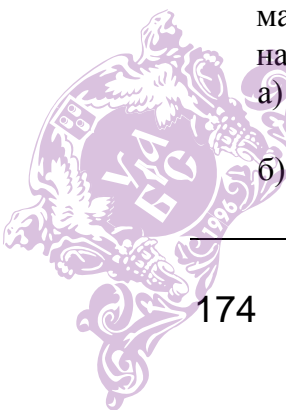
- 3.1. Позичальник зобов’язується сплачувати кредит в терміни, зазначені в до-
датку № 1 до Договору, але не пізніше ніж _____ числа кожного місяця, а
також плату за користування кредитом (надалі – відсотки), яка розрахову-
ється, виходячи зі ставки _____ % річних від несплаченої суми кредиту за
кожен день його використання.
3.2. Плата за користування кредитом нараховуються Спілкою помісячно.
3.3. Позичальник надає право Спілці стягувати суму нарахованої плати з його
внесків у Спілці.
3.4. При запровадженні державного інфляційного індексу встановлена плата за
користування кредитом відповідно індексується.
3.5. Кредит видається і сплачується Позичальником готівкою у встановлені
терміни через касу Спілки.
3.6. При порушенні термінів сплати кредиту та відсотків Позичальник сплачує
відсотки в подвійному розмірі від суми простроченого платежу за кожний
день.

4. Забезпечення кредиту

- 4.1. З метою своєчасного повернення кредиту та сплати відсотків за користування кредитом на забезпечення виконання Договору Позичальником приймається порука (договір поруки №__від “__” _____ 20__ року) між Спілкою та _____ (заства, гарантія), що _____
зазначити конкретно
оформлена згідно з вимогами чинного законодавства.
- 4.2. Відповідальність за оформлення забезпечення кредиту відповідно до вимог чинного законодавства покладається на Позичальника.
- 4.3. Кредит забезпечується всім належним Позичальнику майном і коштами, на які може бути звернене стягнення в порядку, встановленому законодавством України, включаючи внески в Спілці.
- 4.4. У випадку смерті Позичальника, що настала до виконання ним своїх обов'язків за цим Договором, виконання цих обов'язків переходить на його спадкоємців, які зобов'язані заявити Спілці протягом 10 днів із дня смерті Позичальника про прийняття ними спадщини. В іншому випадку Спілка має право на негайне звернення стягнення на майно Поручителя або на предмет застави.

5. Інші права та обов'язки Сторін

- 5.1. Позичальник, крім обов'язків, передбачених іншими статтями цього Договору, зобов'язаний:
- 5.1.1. Використати кредит за призначенням.
- 5.1.2. Повідомляти Спілку про зміну місця проживання, роботи, прізвища або імені, а також інших обставин, які можуть вплинути на виконання зобов'язань за цим Договором, в триденний термін з моменту їх виникнення.
- 5.1.3. Сплатити вартість оцінки, підготовки документів, страховки та інших витрат за свій рахунок. При відсутності у Позичальника такої можливості Спілка несе ці витрати з віднесенням їх на рахунок Позичальника та можливим утриманням із суми кредиту на момент його видачі.
- 5.1.3. Спілці надається право контролювати процес виконання цього Договору.
- 5.2. Позичальник має право:
- 5.2.1. Достроково сплатити кредит у повному обсязі та відсотки не менше ніж за чотири місяці користування кредитом, повідомивши Спілку не пізніше ніж за 10 робочих днів до моменту сплати.
- 5.2.2. Порушувати перед Спілкою клопотання про перенесення термінів платежу у разі виникнення тимчасових фінансових або інших ускладнень з незалежних від нього причин.
- 5.3. Спілка має право:
- 5.3.1. Достроково розірвати Договір, стягти кредит повністю та відсотки за весь термін, передбачений ст. 2.1 Договору, а також звернути стягнення на майно Поручителя, предмет застави на майно Поручителя (гаранта) при настанні одного з таких фактів:
- а) створення простроченої заборгованості більше ніж за 1 (один) платіжний період;
- б) створення незабезпеченої заборгованості з будь-яких обставин;

- в) використання кредиту не за призначенням;
- г) створення реальної загрози невиконання Позичальником своїх зобов'язань за Договором;
- д) у випадку тяжкої хвороби, настання інших обставин, які не залежать від Позичальника та які перешкоджають виконанню ним умов цього Договору;
- е) у випадку, передбаченому п. 4.4 Договору.

5.3.2. Дозволяти за клопотанням Позичальника в окремих випадках, у разі наявності вільних коштів у позиковому фонді Кредитної спілки, перенесення термінів повернення кредиту зі стягненням відсотків із подвійною базовою ставкою.

6. Відповідальність Сторін

- 6.1. Сторони несуть відповідальність за порушення умов цього Договору. У разі невиконання або неналежного виконання Позичальником своїх платіжних та інших зобов'язань він повинен виконати невиконані або неповністю виконані зобов'язання, сплатити подвійні відсотки, а також відшкодувати Кредитній спілці шкоду, спричинену таким невиконанням або неналежним виконанням, включаючи упущену вигоду.
- 6.2. Якщо суми, що вноситься Позичальником, недостатньо для сплати строкового платежу та нарахованих відсотків, то в першу чергу сплачується пеня, потім – відсотки за користування кредитом, а надлишок суми звертається на сплату основного боргу.

7. Інші умови

- 7.1. Договір підписано в 3 примірниках, по одному кожній із Сторін та один нотаріусу.
- 7.2. Сума сплати є повною, якщо вона відповідає сумі кредиту, відсоткам та сумі штрафних санкцій, якщо вони є.
- 7.3. Договір набирає чинності з моменту підписання його обома Сторонами та діє до “__” _____ 20__ року, але цей термін не може бути меншим, ніж термін виконання Сторонами своїх зобов'язань за ним.
- 7.4. Термін дії Договору може бути продовжений за взаємною згодою Сторін таким чином, щоб відповідна угода була підписана Сторонами не пізніше ніж за сім робочих днів до дати, зазначеної в п. 7.3 цього Договору.

8. Адреси, реквізити та підписи Сторін

Додаток 3 Договір кредитної лінії

м. _____ “___” _____ 20__ року.

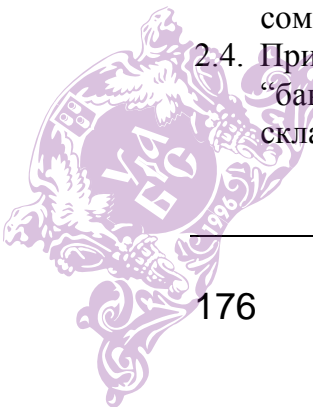
Кредитна спілка “_____” (надалі – Спілка) в особі голови Правління _____, який діє на підставі Статуту, з одного боку, _____ (надалі – Позичальник), а також _____, з другого боку, (надалі – Поручитель) в особі генерального директора _____, який діє на підставі Статуту, уклали цей Договір про таке:

1. Предмет Договору

- 1.1. Спілка відкриває Позичальникові кредитну лінію загальним розміром не більше _____ (_____) гривень (надалі – кредитна лінія) на
сума прописом
видачу короткотермінових позик, на засадах строковості, зворотності, платності та забезпеченості (надалі – кредити), а Позичальник зобов’язується повертати отримані в Спілці кредити на умовах, передбачених цим Договором.
- 1.2. Розмір усіх кредитів, отриманих у рамках цього Договору Позичальником, не може становити більше ніж сума, зазначена в ст. 1.1 Договору.
- 1.3. Розмір окремих кредитів, їх терміни та інші особливі умови встановлюються в Додатках до цього Договору (надалі – Додатки), які складаються на бланках встановленої форми та містять заяву Позичальника та рішення про видачу кредиту, прийняте органом або посадовою особою Спілки, уповноваженою на це Положенням про кредитні лінії.

2. Термін Договору

- 2.1. Термін дії Договору становить _____ місяців, тобто з “___” _____ 20__ року до “___” _____ 20__ року. Терміни окремих кредитів встановлюються Додатками.
- 2.2. Позичальник зобов’язується повертати всі кредити, отримані в рамках цього Договору, в Спілці та відсотки за їх використання в терміни, встановлені в Додатках, не пізніше ніж через три дні з моменту закінчення цього терміну, а всі кредити мають бути повернені не пізніше ніж до “___” _____ 20__ року.
- 2.3. Терміни за цим Договором починаються о 9.00 доби, наступної за вказаною, як початок терміну та закінчуються о 18.00 доби (за місцевим часом), вказаної як останній день терміну.
- 2.4. При визначенні термінів за цим Договором терміном “рік” позначають “банківський рік”, який складається з 360 днів, причому кожний місяць складається з 30 днів.

3. Плата за користування кредитами та механізм розрахунків

- 3.1. Позичальник зобов'язується одноразово наприкінці терміну, зазначеного в Додатку, сплачувати кредити та плату за їх користування (надалі – відсотки), яка розраховується зі ставки ____ % річних за кожен день користування кредитом.
- 3.2. У разі виходу або виключення Позичальника з членів Співки або звільнення з роботи у Поручителя Позичальник надає право Співці стягувати суму нарахованої плати з його внесків у Співці та за рахунок заробітної плати, належної йому.
- 3.3. Кредит видається і сплачується Позичальником у вищезазначені терміни через касу Співки готівкою, а якщо він не сплачений протягом трьох днів (ст. 2.2 Договору) через касу. Стягнення заборгованості відбувається за рахунок заробітної плати Позичальника у Поручителя.
- 3.4. При порушенні термінів сплати кредиту та відсотків Позичальник сплачує відсотки в подвійному розмірі від суми простроченого платежу за кожний день.

4. Забезпечення кредиту

- 4.1. Для своєчасного повернення кредиту та сплати відсотків за користування кредитом на забезпечення виконання Договору Позичальником приймається порука Поручителя. Право звернення стягнення на майно Поручителя та Позичальника в повному обсязі несплачених сум кредиту, відсотків, санкцій та завданої шкоди виникає в день невиконання останнім сплати окремого кредиту та відсотків у цілому або частини, а також інших обов'язків боржника, передбачених цим Договором, а також Додатками до нього.
- 4.2. Поручитель і Позичальник несуть солідарну відповідальність перед Співкою. Поручитель відповідає за зобов'язаннями Позичальника в повному обсязі, тобто за повернення кредиту, відсотків за користування ним, за сплату штрафних санкцій, а також за відшкодування збитків, завданих Співці невиконанням або неналежним виконанням Позичальником умов Договору.
- 4.3. Співка зобов'язується в триденний термін повідомити Поручителя в письмовій формі про неналежне виконання або невиконання боржником своїх зобов'язань за цим Договором та Додатками до нього із зазначенням грошових сум і рахунків, куди Поручитель зобов'язаний перерахувати зазначені кошти.
- 4.4. Якщо Поручитель не виконає своїх зобов'язань за цим Договором протягом п'яти робочих (банківських, календарних) днів з дня отримання від Співки повідомлення (п. 2.3), то він додатково сплачує Співці:
 - а) пеню в розмірі ____% за день від простроченої суми (загальної суми боргу);
 - б) недоотримку в розмірі 3 % від простроченої суми (загальної суми боргу);
 - в) штраф у розмірі трьох неоподатковуваних мінімумів заробітної плати (на день сплати штрафу), а також відшкодовує Співці збитки, спричинені таким невиконанням.

- 4.5. На питання поруки, не врегульовані цим Договором, поширюється право України.
- 4.6. У випадку смерті Позичальника, що настала до виконання ним своїх зобов'язань за цим Договором, виконання їх переходить на спадкоємців, які зобов'язані заявити Спілці протягом 10 днів із дня смерті Позичальника про прийняття ними спадщини. В іншому випадку Спілка має право на негайне звернення стягнення на майно Поручителя.

5. Інші права та обов'язки Сторін

- 5.1. Позичальник, крім обов'язків, передбачених іншими статтями цього Договору, зобов'язаний:
- 5.1.1. Повідомляти Спілку про зміну місця проживання, роботи, прізвища або імені, а також інших обставин, які можуть вплинути на виконання зобов'язань за цим Договором, у _____ термін з моменту їх виникнення.
- 5.1.2. Сплатити вартість підготовки документів та інших витрат за свій рахунок. За відсутності у Позичальника такої можливості Спілка несе витрати з віднесення цих сум на рахунок Позичальника та можливим їх утриманням із суми кредиту на момент його видачі.
- 5.1.3. Надати Спілці право контролювати процес виконання цього Договору.
- 5.2. Позичальник має право:
- 5.2.1. Достроково сплатити кредит у повному обсязі та відсотки за користування ним.
- 5.2.2. Порушувати перед Спілкою клопотання про перенесення термінів платежу у разі виникнення тимчасових фінансових або інших ускладнень з незалежних від нього причин.
- 5.3. Спілка має право:
- 5.3.1. Достроково розірвати Договір, стягти кредит повністю та відсотки за весь термін, передбачений Додатками, а також звернути стягнення на майно Поручителя при настанні одного з таких фактів:
- а) створення простроченої заборгованості більше ніж за 14 днів;
 - б) створення незабезпеченої заборгованості з будь-яких причин;
 - в) створення реальної загрози невиконання Позичальником своїх зобов'язань за Договором;
 - г) у випадку тяжкої хвороби, настання інших обставин, які не залежать від Позичальника та які перешкоджають виконанню ним умов цього Договору;
 - д) у випадку, передбаченому п. 4.7 Договору.
- 5.3.2. Дозволяти за клопотанням Позичальника в окремих випадках у разі наявності вільних коштів у позиковому фонді Спілки перенесення термінів повернення кредиту зі стягненням відсотків із подвійною базовою ставкою.

6. Відповідальність Сторін

- 6.1. Сторони несуть відповідальність за порушення умов цього Договору. У разі невиконання або неналежного виконання Позичальником своїх платіжних та інших зобов'язань він повинен виконати невиконані або неповністю виконані зобов'язання, сплатити подвійні відсотки, а також відшкодувати Спілці шкоду, завдану таким невиконанням або неналежним виконанням, включаючи упущену вигоду.
- 6.2. Якщо суми, що вносяться Позичальником, недостатньо для сплати строкового платежу та нарахованих відсотків, то в першу чергу сплачується пеня, потім – відсотки за користування кредитом, а надлишок суми звертається на сплату основного боргу.

7. Інші умови

- 7.1. Договір підписано в трьох примірниках, по одному кожній зі Сторін.
- 7.2. Сума сплати є повною, якщо вона відповідає сумі кредиту, відсоткам та сумі штрафних санкцій, якщо вони є.
- 7.3. Термін дії Договору може бути продовжений за взаємною згодою Сторін таким чином, щоб відповідна угода була підписана Сторонами не пізніше ніж за сім робочих днів до дати, зазначеної в п. 2.2 цього Договору.
- 7.4. Усі примірники цього Договору є автентичними, оригінальними і мають однакову юридичну чинність.
- 7.5. Усі додатки та зміни до цього Договору мають юридичну чинність та обов'язкові для виконання Сторонами, якщо вони укладені належним чином і відповідають вимогам українського законодавства для таких Договорів.

8. Адреси, реквізити та підписи Сторін

Додаток И Договір кредиту

м. _____ “___” _____ 20__ року.

Кредитна спілка “_____” (надалі – Спілка) в особі голови Правління _____, який діє на підставі Статуту, з одного боку, та _____ (надалі – Позичальник), а також _____, з другого боку, (надалі – Поручитель) в особі _____, який діє на підставі Статуту, уклали цей Договір про таке:

1. Предмет Договору

- 1.1. Спілка надає Позичальникові короткострокові позики в розмірі від _____ до _____ гривень на термін до чотирьох тижнів на весь термін дії Договору на соціальні потреби на умовах строковості, зворотності, цільового характеру використання, платності та забезпеченості (надалі – кредити), а Позичальник зобов’язується повертати отримані в Спілці кредити на умовах, передбачених цим Договором.
- 1.2. Розмір окремих кредитів, їх термін та інші особливі умови встановлюються в Додатках до цього Договору (надалі – Додатки), які складаються на бланках встановленої форми та містять заяву Позичальника і рішення про видачу кредиту, прийняте органом або посадовою особою Спілки, уповноваженою на це відповідним положенням.

2. Термін Договору

- 2.1. Термін дії Договору становить 6 (шість) місяців, тобто з “___” _____ 20__ року до “___” _____ 20__ року. Терміни окремих кредитів встановлюються Додатками.
- 2.2. Позичальник зобов’язується повертати отримані кредити в термін три доби з моменту отримання наступної після отримання кредиту заробітної плати у Поручителя, але не пізніше терміну, обумовленого у Додатках.

3. Плата за користування кредитом та механізм розрахунків

- 3.1. Плата за користування кредитом (відсотки) встановлюється Правлінням, не може змінюватися частіше, ніж один раз на місяць, і залишається незмінною на весь термін дії кредиту та фіксується в Додатках.
- 3.2. Плата за кредит вноситься Позичальником як аванс на момент отримання кредиту.
- 3.2. У разі виходу чи виключення Позичальника з членів Спілки або звільнення з роботи у Поручителя Позичальник надає право Спілці стягувати суму нарахованої плати з його внесків у Спілці та за рахунок заробітної плати, належної йому.
- 3.3. Кредит видається і сплачується Позичальником готівкою у вищезазначені терміни через касу Спілки, а якщо він не сплачений протягом трьох днів (ст. 2.2 Договору) через касу. Стягнення заборгованості відбувається за рахунок заробітної плати за час простроченого користування кредитом згідно із затвердженими Правлінням розмірами сплати за мікрокредитами на день виникнення простроченості.

4. Забезпечення кредиту

- 4.1. З метою своєчасного повернення кредиту та сплати відсотків за користування кредитом на забезпечення виконання Договору Позичальником приймається порука Поручителя. Право звернення стягнення на майно Поручителя та Позичальника в повному обсязі несплачених сум кредиту, відсотків, санкцій та завданої шкоди виникає в день невиконання останнім сплати окремого кредиту та відсотків у цілому або частин, а також інших зобов'язань боржника, передбачених цим Договором, а також Додатками до нього.
- 4.2. Поручитель і Позичальник несуть солідарну відповідальність перед Спілкою. Поручитель відповідає за зобов'язаннями Позичальника в повному обсязі, тобто за повернення кредиту, відсотків за його користування, за сплату штрафних санкцій, а також за відшкодування збитків, завданих Спілці невиконанням або неналежним виконанням Позичальником умов Договору кредиту у межах належної Позичальнику заробітної плати.
- 4.3. Спілка зобов'язується в ___ термін повідомити Поручителя в письмовій формі про неналежне виконання або невиконання боржником своїх зобов'язань за цим Договором та Додатками до нього із зазначенням грошових сум і рахунків, на які Поручитель зобов'язаний перерахувати зазначені кошти.
- 4.4. Якщо Поручитель не виконає своїх зобов'язань за цим Договором протягом _____ робочих (банківських, календарних) днів з дня отримання від Спілки повідомлення (п. 2.3), він додатково сплачує Спілці:
 - а) пеню в розмірі ___% за день від простроченої суми (загальної суми боргу);
 - б) недоотримку в розмірі 3 % від простроченої суми (загальної суми боргу);
 - в) штраф у розмірі ___(____) гривень (трьох неоподатковуваних мінімумів заробітної плати на день сплати штрафу), а також відшкодовує Спілці збитки, спричинені таким невиконанням.
- 4.5. На питання поруки, не врегульовані цим Договором, поширюється право України.
- 4.6. Крім того, кредити забезпечуються всім належним Позичальнику майном та коштами, на які може бути звернене стягнення в порядку, встановленому законодавством України.
- 4.7. У випадку смерті Позичальника, що настала до виконання ним своїх зобов'язань за цим Договором, виконання їх переходить на його спадкоємців, які зобов'язані заявити Спілці протягом 10 днів із дня смерті Позичальника про прийняття ними спадщини. В іншому випадку Спілка має право на негайне звернення стягнення на майно Поручителя.

5. Інші права та обов'язки Сторін

- 5.1. Позичальник, крім зобов'язань, передбачених іншими статтями цього Договору, повинен:
 - 5.1.1. Повідомляти Спілку про зміну місця проживання, роботи, прізвища або імені, а також інших обставин, які можуть вплинути на виконання зобов'язань за цим Договором в _____ термін з моменту їх виникнення.
 - 5.1.2. Сплатити вартість підготовки документів та інших витрат за свій рахунок. При відсутності у Позичальника такої можливості Спілка несе витрати з віднесенням цих сум на рахунок Позичальника та можливим їх утриманням із суми кредиту на момент його видачі.

- 5.1.3. Надати Спілці право контролювати процес виконання цього Договору.
- 5.2. Позичальник має право:
- 5.2.1. Достроково сплатити кредит у повному обсязі та відсотки за користування ним.
- 5.2.2. Порушувати перед Спілкою клопотання про перенесення термінів платежу у разі виникнення тимчасових фінансових або інших ускладнень з незалежних від нього причин.
- 5.3. Спілка має право:
- 5.3.1. Достроково розірвати Договір, стягти кредит повністю та відсотки за весь термін, передбачений Додатками, а також звернути стягнення на майно Поручителя при настанні одного з таких фактів:
- а) створення простроченої заборгованості більше ніж на ___ днів;
 - б) створення незабезпеченої заборгованості з будь-яких обставин;
 - в) створення реальної загрози невиконання Позичальником своїх зобов'язань за Договором;
 - г) у випадку тяжкої хвороби, настання інших обставин, які не залежать від Позичальника та які перешкоджають виконанню ним умов цього Договору;
 - д) у випадку, передбаченому п. 4.7 Договору.
- 5.3.2. Дозволяти за клопотанням Позичальника в окремих випадках у разі наявності вільних коштів у позиковому фонді Спілки перенесення термінів повернення кредиту.

6. Відповідальність Сторін

- 6.1. Сторони несуть відповідальність за порушення умов цього Договору. У разі невиконання або неналежного виконання Позичальником своїх платіжних та інших зобов'язань він повинен виконати невиконані або неповністю виконані зобов'язання, сплатити подвійні відсотки, а також відшкодувати Спілці шкоду, завдану таким невиконанням або неналежним виконанням, включаючи упущену вигоду.
- 6.2. Якщо суми, що вносяться Позичальником, недостатньо для сплати строкового платежу та нарахованих процентів, то в першу чергу сплачується пеня, потім – відсотки за користування кредитом, а надлишок суми звертається на сплату основного боргу.

7. Інші умови

- 7.1. Договір підписано в трьох примірниках, по одному кожній зі Сторін.
- 7.2. Сума сплати є повною, якщо вона відповідає сумі кредиту, відсоткам та сум штрафних санкцій, якщо вони є.
- 7.3. Термін дії Договору може бути продовжений за взаємною згодою Сторін таким чином, щоб відповідна угода була підписана Сторонами не пізніше, ніж за сім робочих днів до дати, зазначеної в п. 2.2 цього Договору.
- 7.4. Всі примірники цього Договору є автентичними, оригінальними і мають однакову юридичну чинність.
- 7.5. Всі додатки та зміни до цього Договору мають юридичну чинність та обов'язкові для виконання Сторонами, якщо вони укладені належним чином та відповідають вимогам українського законодавства для таких Договорів.

8. Адреси, реквізити та підписи Сторін

Додаток К Договір поруки

м. _____ “___” _____ 20__ року.

Кредитна спілка “_____” (надалі – Кредитор) в особі голови Правління _____, який діє на підставі Статуту, з одного боку, та _____ (надалі – Поручитель), з другого боку, відповідно до ст. 191–194 Цивільного кодексу України уклали цей Договір про таке:

1. Предмет Договору

1.1. Поручитель зобов’язується перед Кредитором відповідати за зобов’язаннями Іваненка Івана Івановича (надалі – Боржник), що випливають із Договору кредиту №__ від “___” _____ 20__ року, укладеного між Кредитором та Боржником.

2. Зобов’язання Сторін

2.1. Відповідальність Поручителя настає у випадку, коли Боржник не виконує або неналежним чином виконує свої грошові зобов’язання за Договором кредиту №__ від “___” _____ 20__ року, укладеного між Кредитором та Боржником. Право звернення стягнення на майно Поручителя та Боржника в повному обсязі несплачених сум кредиту, відсотків, санкцій та завданої шкоди виникає в день невиконання останнім сплати кредиту в цілому, невчасного і неповного виконання останнім хоча б одного з періодичних платежів, а також інших зобов’язань Боржника, передбачених Договором кредиту.

2.2. Поручитель і Боржник несуть солідарну відповідальність перед Кредитором. Поручитель відповідає за зобов’язаннями Боржника в повному обсязі, тобто за повернення кредиту, відсотків за його використання, за сплату штрафних санкцій, а також за відшкодування збитків, завданих Кредитору невиконанням або неналежним виконанням Боржником умов Договору кредиту.

2.3. Кредитор зобов’язується в _____ термін повідомити Поручителя в письмовій формі про неналежне виконання або невиконання Боржником своїх зобов’язань за Договором кредиту із зазначенням грошових сум і рахунків, на які Поручитель зобов’язаний перерахувати зазначені кошти.

2.4. Якщо Поручитель не виконає свої зобов’язання за цим Договором протягом п’яти робочих (банківських, календарних) днів з дня отримання від Кредитора повідомлення (п. 2.3), він додатково сплачує Кредитору:

а) пеню в розмірі ___% в день від простроченої суми (загальної суми боргу);

б) недоотримку в розмірі ___% від простроченої суми (загальної суми боргу);

в) штраф у розмірі ___ (_____) гривень, а також відшкодовує Кредитору збитки, спричинені таким невиконанням.

2.5. Поручитель ознайомлений з умовами Договору кредиту №__ від “___” _____ 20__ року, укладеного між Кредитором і Боржником.

3. Терміни поруки

- 3.1. Порука припиняється з припиненням забезпеченого нею зобов'язання, а також коли кредитор протягом трьох місяців з дня настання терміну виконання зобов'язання не висунув позов до Поручителя.

4. Порядок вирішення спорів

- 4.1. Спори за цим Договором вирішуються Сторонами шляхом досягнення порозуміння і згоди.
- 4.2. Якщо Сторонами не буде досягнуто згоди, спір вирішується в судах України за законодавством України.
- 4.3. На питання, які не врегульовані цим Договором, поширюється право України.

5. Інші умови

- 5.1. Цей Договір укладений в м. _____ у 2-х примірниках українською мовою, по одному примірнику для кожної Сторони.
- 5.2. Усі примірники цього Договору є автентичними, оригінальними і мають однакову юридичну чинність.
- 5.3. Усі додатки та зміни до цього Договору мають юридичну чинність та обов'язкові для виконання Сторонами, якщо вони укладені належним чином і відповідають вимогам українського законодавства для таких Договорів.

6. Адреси, реквізити, підписи та печатки Сторін

Додаток Л Договір застави

м. _____ “___” _____ 20__ року.

Кредитна спілка “_____” (надалі – Заставодержатель) в особі голови Правління _____, який діє на підставі Статуту, з одного боку, та _____ (надалі – Заставодавець), з другого боку, уклали цей Договір про таке:

1. Заставодавець передав у заставу Заставодержателю для забезпечення кредиту, отриманого у Заставодержателя, терміном на _____ місяців майно на суму _____ (_____) гривень за Договором кредиту № _____

сума прописом
від “___” _____ 20__ року, укладеного між Заставодержателем і Заставодавцем, належну останньому на праві власності _____, яка забезпечує погашення кредиту, плати за
назва та місце розміщення майна

її користування, всіх стягнень, передбачених цим Договором і вищезазначеним Договором кредиту, а також витрат, пов’язаних з реалізацією предмета застави та відшкодування майнової шкоди.

2. Заставлене майно належить Заставодавцю на підставі Договору купівлі-продажу, посвідченого _____.

3. Інвентаризаційна оцінка майна становить _____ (_____) грн.
сума прописом

Заставлена майно оцінюється сторонами в _____ (_____) грн.
сума прописом

5. Визначене майно залишається у володінні та користуванні Заставодавця.

6. Термін дії цього Договору визначається договором кредиту № _____ від “___” _____ 20__ року, укладеного між Заставодержателем і Заставодавцем.

7. У разі, якщо на момент настання терміну виконання зобов’язання, забезпеченого заставою, воно не буде виконано, Заставодержатель має право звернути стягнення на предмет застави. Право звернення стягнення на предмет застави та інше майно Боржника в повному обсязі несплачених суми кредиту, відсотків, санкцій та завданої шкоди виникає в день невиконання сплати кредиту в цілому, невчасного і неповного виконання хоча б одного з періодичних платежів, а також інших зобов’язань Боржника, передбачених Договором кредиту.

8. У разі часткового виконання зобов’язань Заставодавцем застава зберігається у первісному обсязі.

9. Заставодавець зобов’язаний вживати заходів, необхідних для збереження предмета застави

10. Заставодержатель має право перевіряти стан і умови зберігання заставленого майна, а в разі порушення Заставодавцем відповідних умов зберігання та експлуатації предмета застави звертати стягнення на предмет застави, незважаючи на вчасність і повноту виконання інших своїх зобов’язань Заставодавцем за цим Договором і Договором кредиту.

11. Заставодавець зобов’язаний на термін дії цього Договору застрахувати у повному обсязі за свій рахунок заставлену квартиру на користь Заставодержателя.

У разі, якщо предмет застави знищено або зіпсовано, Заставодавець зобов'язаний протягом двох днів повідомити про це Заставодержателя, а також на вибір останнього надати йому інший предмет застави або сплатити кредит і відсотки за його використання в повному обсязі, або забезпечити розрахунок із ним за рахунок страхової суми.

12. У разі надання Заставодавцем недостовірних відомостей про стан предмета застави або несвоєчасного надання інформації про загибель або зіпсування заставленого майна, невиконання ним вимог до користування та збереження предмета застави, якщо це зумовило спричинення шкоди Заставодержателю. Заставодавець відшкодовує таку шкоду та сплачує штраф у розмірі ___ % від вартості шкоди.

13. Заставодавець не має права відчужувати заставлену квартиру та надавати її в оренду. Заставодавець не має права перезаставляти майно. На заставлене майно цим Договором накладено заборону.

14. Право застави квартири виникає з моменту нотаріального посвідчення цього Договору.

15. Заставодавець заявляє, що заставлена квартира до цього часу нікому не продана, не подарована, не здана в оренду, під заборону (арештом) не перебуває. Судового спору за неї немає.

16. Ризик випадкової загибелі або випадкового зіпсування заставленого майна несе Заставодавець. Витрати, пов'язані з укладанням цього Договору, проводяться за рахунок Заставодавця.

17. Звернення стягнення на заставлене майно здійснюється на вибір Заставодержателя за рішенням суду (арбітражного або третейського). На підставі виконавчого напису нотаріуса або Заставодержателем самостійно в порядку, передбаченому цим Договором. Звернення стягнення на предмет застави Заставодержателем самостійно може відбуватися після закінчення десятиденного терміну з моменту настання факту, передбаченого ст. 7 цього Договору. Рішення про таке звернення приймається Заставодержателем на засіданні Правління, про що має бути складено окремий протокол.

18. Реалізація предмета Застави здійснюється Заставодержателем дозволеними законодавством способами: через публічні торги (аукціони), відповідні посередницькі організації або іншим чином за вибором Заставодержателя.

Для самостійного задоволення своїх претензій, які виникли внаслідок невиконання Заставодавцем своїх обов'язків за цим Договором і Договором кредиту, за рахунок предмета застави Заставодавець надає Заставодержателю цим Договором право на продаж заставленого майна або реалізацію його будь-яким іншим способом, зручним для Заставодержателя.

Така реалізація здійснюється від імені Заставодавця Заставодержателем, а кошти, отримані від неї, направляються безпосередньо останньому в рахунок погашення заборгованості, для чого Заставодавець надає Заставодержателю право укладати договори та здійснювати інші юридичні дії щодо предмета застави.

19. У разі недостатності сум, отриманих внаслідок реалізації предмета застави, для повного відшкодування витрат Заставодержателя несплачених суми кредиту, відсотків, санкцій та завданої шкоди останній може звернути стягнення і на інше майно Заставодавця.

20. Адреси, реквізити, підписи та печатки Сторін:

Додаток М

Додаток 2 до Порядку складання та подання звітності кредитними спілками та об'єднаними кредитними спілками до Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України

Звітні дані про фінансову діяльність кредитної спілки “Ліга” за 2009 р.
(грн.)

Показники	Код рядка	Залишок на початок звітного періоду	Видано за звітний період, нараховано, %	Сплачено за звітний період, погашено, %	Залишок на кінець звітного періоду
1. Кредитна діяльність					
1.1. Сума кредитів, наданих членам кредитної спілки (р. 011 + р. 012 + р. 013), у тому числі	0	1 596 736,88	1 226 551,00	1 443 011,92	1 380 275,96
з терміном погашення до 3 місяців	011				
з терміном погашення від 3 до 12 місяців	012	876 332,55	1 217 581,00	1 176 596,95	917 316,60
з терміном погашення понад 12 місяців	013	720 404,33	8 970,00	266 414,97	462 959,36
Розрахунки за нарахованими процентами за кредитами членам кредитної спілки	020	304 637,51	1 008 256,04	720 505,55	592 388,00
1.2. Сума кредитів, наданих кредитним спілкам	030				
Розрахунки за нарахованими процентами за кредитами кредитним спілкам	040				
1.3. Заборгованість за безнадійними кредитами	050				
2. Фінансові інвестиції					
2.1. Загальна сума фінансових інвестицій (р. 061 + р. 062 + р. 063 + + 064 + 065 + 066), у тому числі	060	2000,00		2000,00	
грошові кошти на депозитних рахунках у банках	061	2000,00		2000,00	
внески (вклади) на депозитні рахунки в об'єднаній кредитній спілці	062				
внески до капіталу кооперативних банків	063				
внески до капіталу об'єднаної кредитної спілки	064				
державні цінні папери	065				
до капіталу бюро кредитних історій	066				
2.2. Розрахунки за нарахованим доходом від здійснення фінансових інвестицій	070	95,54	2,60	98,14	

Показники	Код рядка	Залишок на початок звітнього періоду	Видано за звітний період, нараховано, %	Сплачено за звітний період, погашено, %	Залишок на кінець звітнього періоду
3. Рух капіталу кредитної спілки					
3.1. Пайовий капітал (р. 081 + р. 082 + р. 083), у тому числі	080	83 922,00	1 458,00	240,00	85 140,00
обов'язкові пайові внески	081	83 922,00	1 458,00	240,00	85 140,00
додаткові пайові внески	082				
додаткові пайові внески з обов'язковою сплатою	083				
3.2. Резервний капітал (р. 091 + р. 092 + р. 093), у тому числі	090	315 745,17	52 134,40		367 879,57
резервний капітал, сформований за рахунок вступних внесків	091	100 249,34	14 742,00		114 991,34
резервний капітал, сформований за рахунок доходу	092	202 893,83	6 088,90		208 982,73
резервний капітал, сформований за рахунок інших джерел	093	12 602,00	31 303,50		43 905,50
3.3. Додатковий капітал (р. 101 + р. 102 + р. 103 + р. 104), у тому числі	100	38 999,00			38 999,00
додатковий капітал, сформований за рахунок цільових внесків членів кредитної спілки	101				
безоплатно отримане майно і необоротні активи	102				
благодійні внески фізичних та юридичних осіб	103	38 999,00			38 999,00
обов'язкові цільові внески в додатковий капітал	104				
3.4. Нерозподілений дохід (непокриті збитки), у тому числі розподілений (погашені збитки)	110				
покриття збитків за рахунок капіталу	111	X	X		X
на формування резервного капіталу	112	X	X		X
на розподіл плати (процентів) на додаткові пайові внески	113	X	X		X
на розподіл плати (процентів) на обов'язкові пайові внески	114	X	X		X
4. Розрахунки за зобов'язаннями кредитної спілки					
4.1. Внески (вклади) на депозитні рахунки членів кредитної спілки (р. 121 + р. 122 + р. 123 + р. 124 + р. 125), у тому числі	120	1 406 435,90	756 972,00	1 048 501,9	1 114 906,00
внесок (вклад) на депозитний рахунок до запитання	121				
внесок (вклад) на депозитний рахунок на строк до 3 місяців	122		197 330,00	147 830,00	49 500,00

ДВНЗ "Українська академія банківської справи НБУ"

Показники	Код рядка	Залишок на початок звітнього періоду	Видано за звітний період, нараховано, %	Сплачено за звітний період, погашено, %	Залишок на кінець звітнього періоду
внесок (вклад) на депозитний рахунок на строк від 3 до 12 місяців	123	100,00	173 104,00	41 100,00	132 104,00
довгостроковий внесок (вклад) на депозитний рахунок (> 12 міс.)	124	1 406 335,90	386 538,00	859 571,9	933 302,00
довгостроковий внесок (вклад) на депозитний рахунок (> 12 міс.) зі строком погашення в поточному році	125				
вклад на блокований рахунок членів кредитної спілки	130				
4.2. Розрахунки за зобов'язаннями перед юридичними особами, за якими нараховуються проценти (р. 141 + р. 142 + р. 143 + р. 144), у тому числі	140				
кредити, отримані від кредитних спілок	141				
кредити, отримані від об'єднаної кредитної спілки	142				
кредити, отримані від банків	143				
інші зобов'язання	144				
4.3. Розрахунки за нарахованими процентами за користування залученими коштами (р. 151 + р. 152 + р. 153 + р. 154), у тому числі	150	103 297,37	234 376,28	244 258,73	93 414,92
розрахунки за процентами, нарахованими на внески (вклади) членів кредитної спілки на депозитні рахунки	151	103 297,37	234 376,28	244 258,73	93 414,92
розрахунки за процентами, нарахованими за кредитами, отриманими від кредитних спілок та об'єднаної кредитної спілки, від банків та за зобов'язаннями перед юридичними особами	152				
розрахунки за процентами, нарахованими на обов'язкові пайові внески	153				
розрахунки за процентами, нарахованими на додаткові пайові внески	154				
5. Цільове фінансування та цільові надходження, забезпечення майбутніх витрат і платежів, дооцінка активів					

Показники	Код рядка	Залишок на початок звітнього періоду	Видано за звітний період, нараховано, %	Сплачено за звітний період, погашено, %	Залишок на кінець звітнього періоду
5.1. Загальна сума джерел цільового фінансування та цільових надходжень, забезпечення майбутніх витрат і платежів, дооцінка активів (р. 161 + р. 162 + р. 163 + р. 164 + р. 165), у тому числі	160		12 760,57		12 760,57
благодійні внески членів кредитної спілки до благодійного фонду	161				
цільове фінансування з бюджетних та позабюджетних фондів	162				
інше цільове фінансування та інші цільові надходження	163		12 760,57		12 760,57
забезпечення майбутніх витрат і платежів	164				
дооцінка активів	165				

1. Кількість членів кредитної спілки	1 665
2. Кількість членів кредитної спілки, які мають внески (вклади) на депозитних рахунках	91
3. Кількість членів кредитної спілки, які мають заборгованість за кредитами	405

Підпис керівника кредитної спілки _____ (П. І. Б.)
 Підпис головного бухгалтера _____ (П. І. Б.)

Додаток Н

Додаток 3 до Порядку складання та подання звітності кредитними спілками та об'єднаними кредитними спілками до Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України

**Звітні дані про склад активів та пасивів кредитної спілки “Ліга”
за 2009 р.**

(грн.)

АКТИВ	Код рядка	Залишок на початок звітнього періоду	Залишок на кінець звітнього періоду
I. ПРОДУКТИВНІ АКТИВИ			
Кредити, надані членам кредитної спілки	010	1 596 736,88	1 380 275,96
Кредити, надані кредитним спілкам	020		
Заборгованість за простроченими та неповерненими кредитами	030	214 288,93	296 455,53
Резерв забезпечення покриття втрат від неповернених кредитів (прострочені та неповернені кредити)	040	(144 846,74)	(264 970,71)
Фінансові інвестиції, у тому числі	050	2 000,00	
Грошові кошти в рамках програми підтримки ліквідності	051		
Інші продуктивні активи, у тому числі	060		
Кошти до спільних фінансових фондів асоціацій	061		
Усього за розділом I (р. 010 + р. 020 — р. 040 + р. 050 + р. 060)	070	1 453 890,14	1 115 305,25
II. НЕПРОДУКТИВНІ АКТИВИ			
Грошові кошти	080	2 162,47	72 030,13
Основні засоби, інші необоротні матеріальні активи, нематеріальні активи (залишкова вартість)	090	17 526,5	504 220,98
Капітальні інвестиції	100	495 573,06	
Заборгованість за безнадійними кредитами	110		
Резерв забезпечення покриття втрат від неповернених кредитів (безнадійні кредити)	120	()	()
Інші непродуктивні активи, у тому числі	130	4 218,08	29 271,14
Кошти до спільних фінансових фондів асоціацій	131		
Витрати майбутніх періодів	140	1 183,44	1 764,60
Усього за розділом II (р. 080 + р. 090 + р. 100 + р. 110 — р. 120 + р. 130 + р. 140)	150	520 663,55	607 286,85
АКТИВИ ВСЬОГО (р. 070 + р. 150)	160	1974553,69	1722592,10

ПАСИВ	Код рядка	Залишок на початок звітного періоду	Залишок на кінець звітного періоду
I. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Внески (вклади) на депозитні рахунки членів кредитної спілки	170	1 406 435,90	1 114 906,00
Розрахунки з юридичними особами за зобов'язаннями, на які нараховуються проценти	180		
Сума зобов'язань, на які нараховуються проценти, разом (р. 170 + р. 180)	190	1 406 435,90	1 114 906,00
Розрахунки з фізичними особами за зобов'язаннями, на які не нараховуються проценти	200		
Розрахунки з юридичними особами за зобов'язаннями, на які не нараховуються проценти	210		
Нарахована заробітна плата та обов'язкові платежі	220	8 855,13	8 779,30
Інші зобов'язання, на які не нараховуються проценти, у тому числі:	230	120596,49	94 127,66
нараховані, але не сплачені проценти за зобов'язаннями	231	103 297,37	93 414,92
Доходи майбутніх періодів	240		
Сума зобов'язань, на які не нараховуються проценти, разом (р. 200 + р. 210 + р. 220 + р. 230 + р. 240)	250	129 451,62	102 906,96
Усього за розділом I (р. 190 + р. 250)	260	1 535 887,52	1 217 812,96
II. КАПІТАЛ ТА ЦІЛЬОВЕ ФІНАНСУВАННЯ			
Пайовий капітал	270	83 922,00	85140,00
Резервний капітал	280	315 745,17	367 879,57
Додатковий капітал	290	38 999,00	38 999,00
Нерозподілений дохід (непокритий збиток)	300		
Усього капітал (р. 270 + р. 280 + р. 290 + р. 300)	310	438 666,17	492 018,57
Цільове фінансування, забезпечення майбутніх витрат і платежів, дооцінка активів	320		12760,57
Усього за розділом II (р. 310 + р. 320)	330	438 666,17	504 779,14
ПАСИВИ ВСЬОГО (р. 260 + р. 330)	340	1 974 553,69	1 722 592,10
Гарантії та забезпечення надані	350		

Підпис керівника кредитної спілки _____ (П. І. Б.)
 Підпис головного бухгалтера _____ (П. І. Б.)

Додаток П

Додаток 4 до Порядку заповнення та подання звітності кредитними спілками та об'єднаними кредитними спілками до Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України

**Звітні дані про доходи та витрати кредитної спілки “Ліга” за 2009 р.
(грн.)**

ПОКАЗНИК	Код рядка	За звітний період
1. Визначення доходу	2	3
Отримані проценти за кредитами, наданими членам кредитної спілки	010	720 505,55
Отримані проценти за кредитами, наданими кредитним спілкам	020	
Доходи від коштів, розміщених на депозитних рахунках у банках	030	98,14
Плата (проценти) на внески (вклади) на депозитних рахунках в об'єднаній кредитній спілці	040	
Доходи від участі в капіталі кооперативного банку	050	
Плата (проценти) на внески в капіталі об'єднаної кредитної спілки	060	
Доходи від державних цінних паперів	070	
Інші процентні доходи	080	0,07
Загальна сума отриманих процентних доходів (р. 010 + р. 020 + р. 030 + р. 040 + р. 050 + р. 060 + р. 070 + р. 080)	090	720 603,76
Отримані штрафи, пені	100	1411,40
Інші непроцентні доходи, у тому числі	110	
Зменшення резерву забезпечення покриття втрат від неповернених позик	111	
УСЬОГО ДОХОДІВ (р. 090 + р. 100 + р. 110)	120	722 015,16
2. Визначення витрат		
Нараховані проценти за внесками (вкладами) на депозитні рахунки членів кредитної спілки	130	234 376,28
Нараховані проценти за кредитами, отриманими від кредитних спілок	140	
Нараховані проценти за кредитами, отриманими від об'єднаної кредитної спілки	150	
Нараховані проценти за кредитами, отриманими від банків	160	
Нараховані проценти за іншими зобов'язаннями перед юридичними особами	170	

ПОКАЗНИК	Код рядка	За звітний період
Витрати, пов'язані із залученням коштів (р. 130 + р. 140 + р. 150 + р. 160 + р. 170)	180	234 376,28
Витрати на страхування кредитів та внесків (вкладів), членів кредитної спілки на депозитних рахунках	190	
Витрати на нарахування заробітної плати та обов'язкових платежів	200	168 034,11
Інші операційні витрати, у тому числі	210	193 039,04
на благодійну діяльність	211	
Витрати на формування спільних фінансових фондів асоціації	220	
Податок на прибуток нарахований	230	352,86
Інші витрати	240	
Загальна сума операційних витрат (р. 190 + р. 200 + р. 210 + р. 220 + р. 230 + р. 240)	250	361 426,01
Витрати на формування резерву забезпечення покриття втрат від неповернених кредитів	260	120 123,97
Витрати на списання несплачених процентів за кредитами	270	
Усього витрат (р. 180 + р. 250 + р. 260 + р. 270)	280	715 926,26
3. Визначення результату		
Фінансовий результат (р. 120 – р. 280)	290	6 088,90
Формування резервного капіталу	300	6 088,90
Розподіл плати (процентів) на додаткові пайові внески	310	
Нерозподілений дохід (збиток) (р. 290 – р. 300 – р. 310)	320	

Підпис керівника кредитної спілки _____ (П. І. Б.)

Підпис головного бухгалтера _____ (П. І. Б.)

Додаток Р

**Додаток 5 до Порядку складання та подання звітності
кредитними спілками та об'єднаними кредитними спілками
до Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг
України**

**Розрахунок необхідної суми резерву забезпечення покриття втрат
від неповернених кредитів за 2009 р.
Кредитна спілка "Ліга"**

(грн.)

Назва показника	Рівень прострочення					УСЬОГО
	код рядка	I рівень	II рівень	III рівень	>12 місяців	
Норма резервування для прострочених та неповернених кредитів	010	0 %	35 %	70 %	100 %	X
Заборгованість за простроченими та неповерненими кредитами	020	1 126,44	3 47,85	5 940,94	221 840,30	296 455,53
Кількість прострочених та неповернених кредитів	030	16	4	11	57	88
Необхідний резерв за простроченими та неповерненими кредитами	040		1 241,75	41 888,66	221 840,30	264 970,71
Норма резервування для безнадійних кредитів	050	100 %	100 %	100 %	100 %	X
Заборгованість за безнадійними кредитами	060					
Кількість безнадійних кредитів	070					
Необхідний резерв за безнадійними кредитами	080					

Підпис керівника кредитної спілки _____ (П. І. Б.)

Підпис головного бухгалтера _____ (П. І. Б.)

Додаток С

Додаток 6 до порядку складання та подання звітності кредитними спілками та об'єднаними кредитними спілками до Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України

Звітні дані про кредитну діяльність кредитної спілки "Ліга" за 2009 р.

	Код рядка	Надані кредити за звітний період		Заборгованість за кредитами на кінець звітного періоду		Пролонговані кредити		Простроченість більше 3 місяців		Списано за звітний період		Великі ризики (кредити членам кредитної спілки і 10 % капіталу)	
		Кількість, од.	Сума, грн.	Кількість, од.	Сума, грн.	Кількість, од.	Сума, грн.	Кількість, од.	Сума, грн.	Кількість, од.	Сума, грн.	Кількість, од.	Сума, грн.
Усього кредитів, у тому числі	010	392	1 226 551,00	405	1 380 275,96	54,9	23	92 310,9	72	285 229,09			
Комерційні кредити	011												
Кредити, надані для ведення селянських (фермерських) господарств	012												
Кредити, надані для ведення особистих селянських господарств	013												
Кредити, надані для придбання, будівництва, ремонту та реконструкції житла	014	392											
Споживчі кредити	015	392	1226551,00	405	1380275,96	54,9	23	92310,9	72	285229,09			
Інші потреби	016												

Підпис керівника кредитної спілки _____ (П. І. Б.)

Підпис головного бухгалтера _____ (П. І. Б.)

ДВНЗ "Українська академія банківської справи НБУ"

Навчальне видання

КРЕДИТНІ СПІЛКИ В УКРАЇНІ

Навчальний посібник

Укладачі:

Дадашев Бадирхан Абдулмуталімович
Гриценко Олена Іванівна

Редактор *Г. К. Булахова*

Комп'ютерна верстка *Н. А. Височанська*

State Higher Educational Institution
UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE

Державний вищий навчальний заклад
"УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"

State Higher Educational Institution
"UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

Державний вищий навчальний заклад
"Українська академія банківської справи
Національного банку України"

Підписано до друку 24.04.2011. Формат 60x90/16. Гарнітура Times.
Обл.-вид. арк. 10,13. Умов. друк. арк. 12,38. Тираж 60 пр. Зам. № 1015

Державний вищий навчальний заклад
"Українська академія банківської справи Національного банку України"
40000, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції: серія ДК, № 3160 від 10.04.2008

Надруковано на обладнанні Державного вищого навчального закладу
"Українська академія банківської справи Національного банку України"
40000, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57

